

MERCURY & VENUS COMET

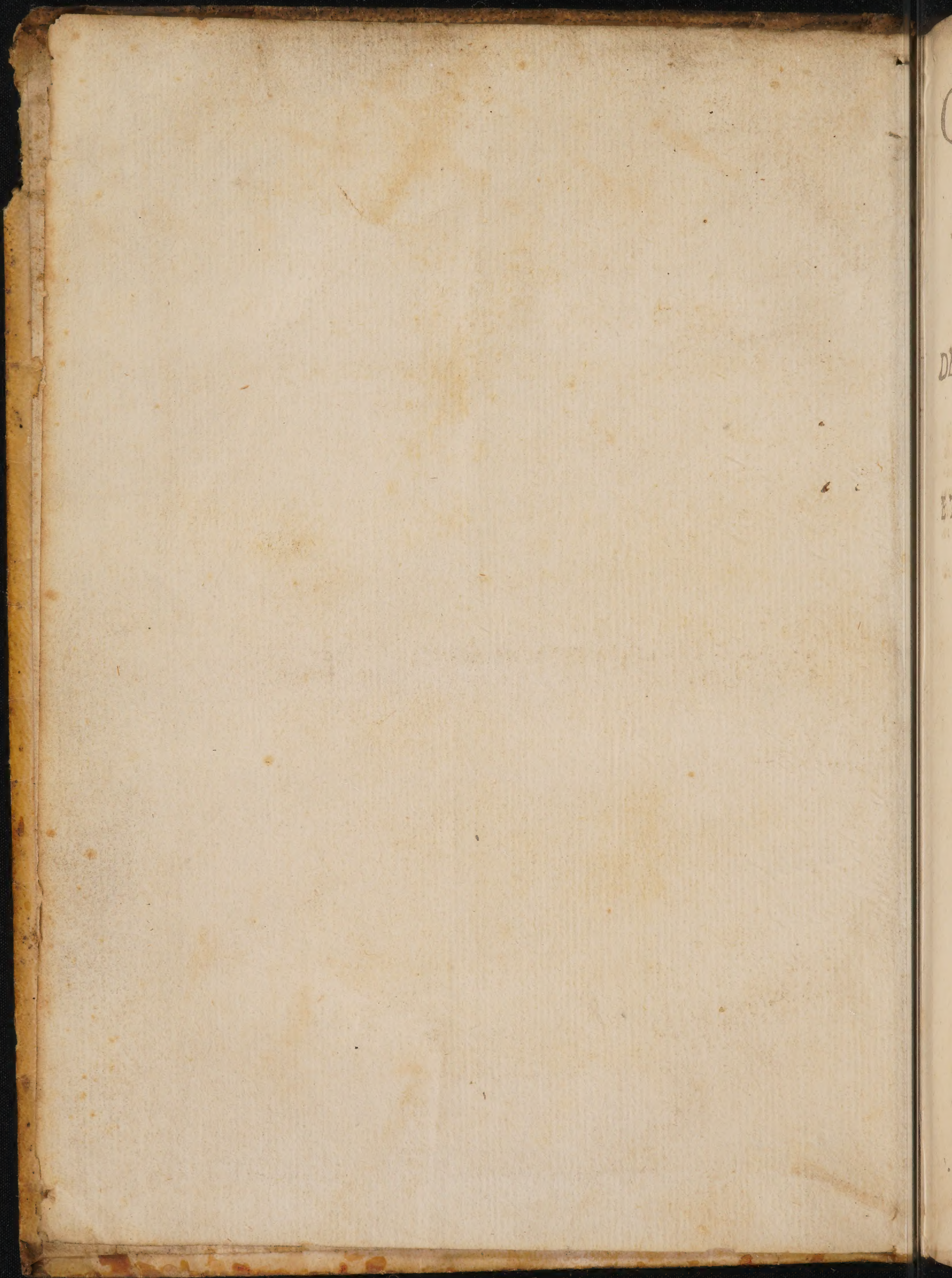
F. x. u.

17

35387 / 10 / 1

2336

Navelli.
16/2/10

76
QVADRIpartitvM
MELANCHOLICvM,

Gasparis Marcucij Nobilis Lucensis,

QVO VARIAE QVAESTIONES

DE MELANCHOLIAE MORBO, ESSENTIA,

*Differentijs, Causis, Prognosi, curatione
habentur.*

ET PLVRA DE MORBO HYPOCONDRIACO

veris Melancholicorum Somnijs, & Amantium

Melancholia innotescunt.

OMNIA PHILOSOPHICIS, HISTORICIS,
eruditisque locis referta.

ROMAE;

Ex Typographia Andreae Phæi MDCXLIV.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur si videbitur Reuerendiss. P. M. Sac. Pal. Apost.
I.B. Ep̃s Camerin. Vicegerens.

DE Ordine Reuerendiss. Patris Fr. Reginaldi Lucarini Sacri & Apostolici Palatii Magistri accurate perlegi Quadripartitum Melancholicum Perill. & Excellentiss. Philosophiæ & Medicinæ Doctoris D. Gasparis Marcuccii Nobilis Lucensis, opus quidem omni scientiarum genere cumulatissimum; In quo nihil Orthodoxæ fidei dissolū, aut a bonis moribus alienum inueni; Imò non solum tanquam Medicinæ studiosis utilissimum, cunctisque alijs maximè iucundum, publica lucis usura dignissimum iudicaui. Dat. Romæ die 20. Septembris 1642.

Ita est Dominicus Guidarellus Almæ Urbis, ac totius Status Ecclesiast. Protomedicus Generalis

Imprimatur. Fr. Reginaldus Lucarinus Sac. Pal. Apost. Mag.

EXCELLENTISSIMO
SENATUI
LVCENSI
P.P.F.

GASPAR MARCVCCIUS.

Quodripartitum Melancholicum à me annis lætitiæ fabrefactum, Excellentissimo Senatui Lucensi offero : Nec me quisquam arguat tradentem tristia non enim tristia, quæ iuuenilia studia, fuerunt dicenda sunt, imò læta potius appellanda, quæ tristibus remedia præstant, & melancholica infringunt. Cæterum & Excellentissimo Senatui optimo meæ Patrię Principi meritissimo Moderatori, & Sapientissimo Gubernatori opusculum hoc dicare animus fuit, non tantum ob sancitam legem, omnia Deo, & Patrię hominem debere, maximam

quidem, & omnes animos coarctantem,
sed quia ab ipso tanquam optimo elar-
gitore beneficijs quamplurimis & hono-
ribus in dies me refertum agnoscam.
Tantillum quidem est, quod offero, sed
si optabiliora vota retulero non hæc tan-
tum paucula verum etiam maiora liben-
tissimè dabo: Tu interim, ò terque, qua-
terque optimè imò millies & millies
Sapientissimè, & Inuictissimè Liberta-
tis Princeps hilari fronte aspicias, & ac-
cipias quod tibi do, dedico, & consacro.
Vale, iterumque Vale. Luce Kal. Octo-
bris MDCXLIV.

QVADRIPARTITVM Melancholicum.

GASPARIS MARCVCCII
Nobilis Lucensis.

PARS PRIMA.

*An Melancholia sit principum actionum deprauatio cum
timore, & tristitia? Caput I.*

MELANCHOLIAM esse affectum, qui mentem
lædit, non sine graui animi molestia, atq. auer-
sione à rebus charissimis docemur ab autho-
re libri definitionum medicarum, & Galen. 13.
cap. eius libri, qui Medicus inscribitur, melan-
choliā mentis alienationem esse fatetur, vn-
de melancholicos. tenebriones, ac lucifugas, tri-
stesq; de omnibus suspiciosos, hominum con-
suetudinem odentes, ac solitudinibus gauden-
tes apparere ait; præterea cap. 7. lib. 3. de loc.

aff. narrat inter melancholicos alium esse, qui se testam esse factum pu-
tat, alium, qui gallos cantare audiens, eos brachiorum plausu, & cantu
imitabatur, alium, qui metuebat, ne Athlans cælum sustinere posset,
itā vt ex his omnibus manifestè appareat in melancholicis principes
actiones deprauatas esse; Amplius huic præternaturali affectui timo-
rem, ac tristitiam adnecti non negabit ille qui legerit metum, & tristi-
tiam tanquā signa pathognomonica melancholiæ constituta fuisse,
ab Hippocrate, & eum imitante Galen. 6. aph. 23. vnde & 3. de loc. aff.
iām citato melancholicos timorem numquā deferere scripsit Gale-
nus idem, & hoc rationi valde consonum est, nam fit hæc affectio ab hu-
more melancholico, qui niger, & ater est, atræ autem bilis color (vt ci-
tato loco Galenus edocet, mentis sedem tenebris similem reddens ti-
morem efficit, quemadmodum externæ tenebræ omnibus: serè homini-
bus: pauorem inducunt, nisi vel audaces admodum, vel docti fuerint;
idq; confirmauit etiam 2. de sympt. caus. cap. vlt. his verbis: [Ergo cū
tenebræ rationalis animæ parti sunt circumfusæ, necesse est hominem
temere, vt qui semper vna cum corpore suo timoris causam circumfe-
rat; vbi autē timor, ibi & tristitia necesse est: timentes enim animo sem-
per anguntur, & tristantur propter vel imminens sibi, vel præsens malū,
quod mente reuoluunt;] Fuit tamen ingeniosissimus, ac doctissimus.

vir Hercules Saxonia Patauinus, qui non semper in melancholia timorem, & mœrorem adesse, nec in ea semper deprauari Principes actiones existimabat, quod vt confirmaret, tria melancholicorum genera adducebat, vnum in quo melancholici, neque infania, neque mœrore, aut timore laborant. Alterũ in quo prauas habent imaginationes; non tñ timent aut tristantur. Tertium deniq. in quo tristes, sed non timidi melancholici sunt. In primo genere reponebat eos, qui sine arte, & studio futura vaticinantur, quos Cicero 2. de Diuinat. insanos vocat; inque horum serie Cassandra Troiana, Mopsus, Mantho, & alij fuerunt, sic qui sine præceptore, & studijs Astronomiam, aut Philosophiam, aliamuè artem, aut scientiam sibi ipsis comparant, melancholici vocantur; quemadmodum Aretæus 1. Acut. 6. hos omnes furore agitados fuisse docet, quos tamen si quis rectè, & attentè animaduertat; neque infania laborare, neque proinde timore, aut mœrore affectos inueniet, dicebat ille; nam si de vaticinio fiat sermo; quid quæsò infaniæ in vaticinio? si quis ex indocto, & inerudito fiat doctus, & eruditus, quidnam erit in illo aut imaginationis, aut discursus vitium? In secundo genere illos collocabat, qui se Principes, ac Reges esse fatentur: in his enim praua quidem imaginatio, nullus tamen timor, nullusq. mœror est; quemadmodum refert se inuississe nobilem Venetum, qui cunctas nobiles, ac pulchras mulieres sui amantes esse, illumq. expetere dicebat perpetuo latus, ac minimè timens. Tertiò tandem illam melancholiam enumerabat, quæ est vitium imaginationis cum mœrore, sed sine timore; qualis est perditorum amantium melancholia; nam in hoc decipiuntur isti, quia ranam putent esse Dianam; tristantur præterea, quia desiderata re potiri non valeant; numquam tamen metuunt: imò intrepidi sunt; omniaque audent, & in cæteris maximè valent ingenio. Inter hos etiam ab eo recensentur illi qui putant se esse testas, se esse mortuos; nã timor, inquit, est perturbatio futuri mali; tristitia est timor ex conceptu mali; itaque qui insunt in extremo omnium malorum nihil timent, quia nihil deterius expectant; quare melancholici qui iam credunt aut se esse mortuos aut se esse testas; nihil ampliùs timent.

Hæ sunt rationes à doctissimo Saxonia adductæ, quæ tamen mihi necessariò concludere non videntur quandoquidem melancholicorum alij intra naturalis status, & sanitatis limites reperiuntur; nec morbofi appellantur; alij verò qui naturalis status, sanitatisq. terminos egressi sunt & morbofi dicuntur; illi melancholici quidem appellantur; quia circa propria studia cogitabundi sunt, & solitudinem amant vt ipsis incumbant; siq. timidi, & mæsti euadant interdum id sortiuntur immunito, ac refrigerato propter vigilias, ac studia natiuo calore, ac spiritu; non tamen ad id mæstitiæ, aut timiditatis deuenient; quod in ipsis ne tantillum quidem deprauatas esse principes actiones commonstret; ampliùs isti facillimè quascunque artes, & scientias; præmonstratas tamen aut ptoprijs studijs addiscunt; atra enim bilis ex Aristotele (vt suo loco vide-

videbimus) maximè ad sapientiam facit; & isti propria prudentia, & doctis coniecturis aliqua futura prædicere, seu vaticinari possunt; non tamen ignotis linguis loqui, nec varias scientias momento temporis addiscere; nec quæcunque futura prædicere valent; quare de his non tenet argumentum: si verò de melancholicis morbofis sermo sit, nec ipsis re vera argumentum quadrat; ad hos enim si nos conuertamur, illorum perfectò plurimos; imò ferè omnes nullo modo vaticinari quotidiana videmus experientia; sed hoc dixerunt antiqui. Obijciat aliquis, & Aristoteles etiam annuit 30. sect. probl. primo; de melancholicis enim morbofis intellexisse antiquos credere oportet, cum ipsos modò insanos, modò furore, modò atrabile percitos appellauerint; imò apertè hoc Aristoteles loco citato ait, hæcque sunt ipsissima verba: [In quibus per multa, & calida est atra bilis, ij perciti, & ingeniosi, amasij, propensi ad omnem excandescentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores, multi etiam proptet eà quod ille calor sedi mentis in vicino est, morbis vesaniæ implicantur, aut instinctu lymphatico inferuescunt, ex quo Sybillæ efficiuntur, & bacchæ, & omnes qui diuino spiraculo instigari creduntur] ex quibus manifestè patet decipi virum doctissimum quando ait nihil insaniæ in vaticinio, nullumq. vitium rationis, aut imaginationis reperiri in ijs qui ex indoctis, & ineruditis docti, & eruditi euadunt: quid enim obstat aliquem excepto vaticinio, aut illa excepta scientia, in pluribus alijs dementare; deq. alijs pluribus deprauatè imaginari, & discurrere posse? quemadmodum Cassandra, Baccantibus, & alijs antiquorum vaticinatricibus contigisse legimus? nam Plutarchus in problem. sympo. ait, huius Dei (scilicet Bacchi) sacerdotes fœminas plerumq. fuisse, quæ nunc ab insania Menades, nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya, quæ prima sacra Bacchi instituit, nunc ab intemperantia, morumque prauitate Bacchæ vocabantur. At ex his aliquis suspicans percunctari posset, an tales fuerint antiquorum prophetæ, ac sybillæ, & præsertim cum de Sybillis hoc annuat Aristoteles, cui verissimè respondendum est, nequaquam tales fuisse, sed diuino spiritu afflatas mente optimè constasse, atque infallibili modo futura prædixisse. Non ignorandum est autem in hoc non parùm aberrasse veteres, dum vates, ac futura prædicentes, & alios qui miranda efficiebant, melancholicos vocant, vt qui in humorè melancholicorum referrent ea quæ non naturali causæ, sed supernaturali veriùs tribuenda fuissent; nam si de sybillis, ac prophetis loquamur; hos diuino spiritu afflatos futura prædixisse scimus; si verò bacchas, cæterasque vates asseramus, & has cacodæmone obsessas vaticinatas fuisse credere par est; vnde optimè Montefortius in suis commentarijs ad illa carmina Virgilij in 6. Aeneidos:

*Insanam, inquit, uatem aspicias, quæ rupe sub ima
Fata canit, &c.*

ait violentiam spiritus, quo correpta vaticinaretur, cum non fari posset,

furore agitari capit in quo mentem phæbadis præscientia rerum futurarum dæmon ita complebat ut mentis impos statim horrendas ambages caneret; sic spiritus ille cor suo arbitrio finxit, quoties vatibus id genus cæu organis ad detinendos stultos mortales in caligine, & idolomania vteretur. Verum facile fuit antiquis in hoc aberrare, tum quia corpora cacodæmone obsideri ignorabant, cum ne dæmones quidem reperiri vel crederent, vel dubij essent, tum quia ut plurimum eos, qui melancholia laborant, cacodæmones inuadunt, & in ipsis quæ humani ingenium excedunt proferunt, quare non mirum si hæc omnia antiqui in melancholiam retulerint.

Ad exemplum verò illorum, qui se Reges, ac summos Principes putant respondendum est hoc melancholiæ nomen variè accipi posse, & præsertim strictè, vel largè; nam melancholia largo modo sumpta, & ad desipientiam sanguineam, & ad maniacum delirium trahitur; si verò stricto modo sumatur, de ea tantum affectione intelligitur, in qua delirant ægri cum timore, & mœrore; quare si aliqui se Principes, aut Reges credentes non metuant, neque tristentur: (plus enim non fecus, ac veri Principes veneno interfici metuant) hi non verè melancholici, sed aut maniacy aut ex sanguinis vitio insani censendi sunt; præterea quod sæpè huiusmodi affectus commisceantur, quoniam & humores, à quibus efficiuntur, sæpè commisceri solent, cuius rei nobis erit testis Galenus in 3. de morb. vulg. comm. 3. ægroto 15. dum ita scribit: [Sanè uidetur hæc delirij speciem ex melancholia, & phrenitide habuisse mixtam; nam hoc multa loquebatur, aut perpetuò tacebat, ostendit huiusmodi mixtionem; sed & hoc idem lib. 2. de diffic. resp. cap. 5. testatur; hæcque sunt illius verba [Quod igitur ab initio, & ad finem hæc ipsa (de Dealcis uxore loquitur) desipuerit, didicimus: neque enim una desipiētiae species ipsi accidit, neq. vulgaris, sed multe & fortes, partim silenti, partim loquenti, & partim cum lachrymis, partim cum risu.

Quoad Amantium verò melancholiam attinet (etenim & ipsi verè melancholici appellari possunt, ubi eòusque creuerit amor, ut ipsorum imaginationem corrumpat) hos non solum tristari, sed semper de re amata timere; nemo ignorat, cum de zelotypia provenit, quamvis pro re amata tuenda intrepidi omnia audeant: Qui autem se mortuos, aut se testas esse putant; & si non maius, aliquod aliud tamen expauescunt malum; hinc Galenus dum uaria melancholicorum exempla proponebat; aliquem putantem se esse testam enarrabat, qui frangi metuens obuiam sibi uenientes euitabat, sic qui se mortuos existimant, quod eorū corpus à feris deuoretur, timere possunt; quemadmodum contigisse uidi cuidam Nobili presbytero Patauino, dum in ea Vrbe sub doctissimo præceptore Benedicto Syluatico praxim exercebam.

Sed rursus aliquis obijcere posset, non esse necesse, ut deprauata imaginatione sequatur metus, & tristitia; nam si in melancholia deprauatur imaginatio, & affectio cerebri; metus autem, & tristitia sunt passio-

nes cordis, ita ut necessariū non sit affecto cerebro semper coaffici cor.

Respondetur fortē necessarium non esse, ut affecto cerebro coafficiatur cor; sed necessarium esse, ut deprauata imaginatione circa tristitia & timenda sequatur metus, & tristitia; quemadmodum deprauata circa læta, lætitia, quæ pariter est cordis affectio, consequitur; nam ad actus superiorum facultatum subsequuntur inferiorum actus; imò ad actum, quemlibet irascibilis facultatis necessariò præquiruntur actus superiorum facultatum, qui apprehendant rem, circa quam uersantur actiones sub ratione boni, uel mali; atqui cum ex morbosa causa imaginatiua, potentia lædatur, futuri mali opinione semel concepta, protinus irascibilis potentia mœrore, seu tristitia afficitur.

An solum imaginatio, vel etiam cum imaginatione ratio lædatur in melancholia? Cap. II.

ILures ex Medicinæ scriptoribus non imaginationem solum, sed sepe cum imaginatione rationem quoque lædi uolunt: alij modò imaginationem, modò rationem, & separatim lædi cõtendunt; alij tandem nullam aliam ex præcipuis actionibus excepta imaginatione offendi asseuerant, & hi mouentur auctoritate Galeni 2. de sympt. caus. c. 7. scribentis melancholicorum deliria multarum esse specierum ex corruptis, scilicet speciatim imaginibus, quo loci nihil læsæ ratiocinationis meminit; eandem autem sententiã, & ex Aetio, & ex Tralliano cōprobare sibi persuadent; ille enim lib. 6. c. 9. ait melancholica deliria multiformia esse ob particulares corruptas imaginationes, hic uerò lib. 1. c. 17. scribit non omnes melancholicos eadem symptomata sustinere, neque similiter eisdem imaginationibus agitari. Hos postremos doctissimus Saxonia refellit ex eo quod Pueri, & Bruta melancholiæ non subiiciantur; nam dùm melancholiã, non imaginationis solius, sed simul etiam rationis uitium esse opinatur, si solius (inquit) esset imaginationis uitium, & prædicta melancholiæ subiecta forent, sed nos qui aliquo pacto solam interdum imaginationem (ut mox apparebit) in melancholia lædi posse non dubitamus; ostendemus etiam suo loco pueros melancholiæ subijci posse. Mihi sanè illorum sententia magis arridet, qui non solum imaginationem, sed sepe cum imaginatione rationem lædi in melancholia arbitrantur; nam si ex Galeno 3. de loc. aff. c. 7. (quod & experientia confirmat) quosdam melancholicos sibi mortem inferre habemus, quomodò ipsos deprauatam rationem non habere negabimus? & quamuis præallati auctores deprauatæ rationis non meminissent; non tamen ob id ipsam excludunt, fortè solius imaginationis mentionem fecerunt, quia hæc semper in melancholia deprauatur. Galenus tamen 2. de sympt. caus. loc. cit. cū paulò inferiùs dicat melancholicorum nonnullos timere mortem, tùm alia quæ non sunt timenda, nec alios deesse, qui mori uehementer expectant,

petant, & amplius atram bilem principium rationalis animæ occupare, non solum imaginationem, sed rationem lædi confiteri videtur; imò si quis melancholicorum actiones intueatur, ex ipsis plurimos imprudentes animadvertet, sed imprudentia ad læsam rationem pertinet; quæ admodum prudentia est rectæ rationis opus. Sunt præterea viri doctissimi, qui volunt læsa imaginatione necessario semper lædi & rationem; præcipuo rationis organo læso, ut & ratio lædatur necessarium est: sic enim videmus in naturalibus, & vitalibus actionibus, læso vètriculo cibi coctionem, læso corde pulsus ex necessitate lædi; nec dicat aliquis rationem, seu ratiocinandi actionem à ratiocinatrice facultate immediatè pendere, quæ cum sui natura abstracta, incorporea, & immortalis sit, nullo modo organica censenda est, nec vlllo modo indiget organo, unde nec præallatum argumentum concludere: nos enim & si sciamus facultatem illam incorpoream, & inorganicam esse; nō ignoramus etiā eandem ad hoc ut operetur indigere aliquo existente in corpore, & sibi phantasmata subministrante, nempe imaginatiua; hinc Aristot. 3. de an. t. 39. scribit intelligentem necesse est phantasmata speculari; idcirco ratiocinatrix ista facultas, quoad propriam operationem considerata aliquam corporis partem non veluti sedem (namque sedes corporibus propriè competit) sed veluti locū in quo functiones proprias promat, sibi vindicare dicitur, & cum imaginatiua in cerebro absoluitur ex sententia etiam Aristotelis propterea & non in cerebro intellectus, seu ista facultas quodammodo locatur ex 18. sect. probl. 1.

Hinc ergo colligitur læsa imaginatiua, seu præcipuo rationis organo, necessarium fore, ut per viam causæ instrumentariæ discursus, seu ratio quoque offendatur; quemadmodum & cōtra, læsa ratiocinatiua nos per viam signi cognoscemus læsam esse imaginatiuam, quoniam ambæ hæ facultates ferè semper simul læduntur; hoc tamen discrimine, quia imaginatio per se: ratio verò per accidens læditur; ad læsionem scilicet vel imaginatricis, vel memoratricis etiam facultatis: hæ enim postremæ tanquam è sinu materiæ emergentes gaudent proprijs organis, quæ à morbificis causis immediatè affici possunt. Difficultatem tamen facere posset exemplum Theophili à Galeno allatum lib. de diff. symp. c. 3. in quo prudentiam, & rationem seruata; imaginationem verò deprauatam fuisse colligit; deinde videmus quotidie plures, qui hypocondriaca laborant, nunquam in ratione, aut quam rarissimè aberrare, nisi affectio iam progressa, vel consummata sit, sed solum tristitia, & metu affici; imò isti probè intelligunt metum, & tristitiam esse citra occasionē, & rationem: ergo manifestè videtur imaginationem lædi posse illæso remanente discursu. Tandē colligitur ex philosopho lib. 2. de an. t. 154. imaginationes nihil magis lædere mentem, quā faciant picturæ, ut propterea sicuti quispiam intuens picturam terrificam, si sanus fuerit, ac prudens non veretur illam; ita & imaginationes internæ quamquam multæ, & terrificæ non perturbant mentem. Respondetur imaginationē dupli-

dupliciter lædi posse, vel quoad receptionem phantasmatum, & specie-
 rum oblatarum, vel quoad earumdem iudicium, si imaginatio lædatur
 solum quoad receptionem, non autem quoad iudicium; tunc melācho-
 lici prauę illius obiecti imaginationi non assentiuntur; quemadmodum
 euenit in predictis hypocondriacis, & ideo integra fruuntur ratione;
 si verò imaginatio non tantum quoad receptionem, verum etiam quo-
 ad iudicium corrumpatur; tunc & discursum simul lædi necesse est, &
 hanc responsionem non alienam ab Aristotele censemus, cum ipse 3. de
 an. t. 57. duplicem imaginationem constituat; sensitiuam vnam, alteram
 deliberatiuam; ita vt sensitua imaginatio sit quædam receptio speciei
 sensibilis receptæ in sensu communi, & oblata imaginationi separata à
 materia; deliberatiua verò sit illa quæ in specie iam recepta format cõ-
 ceptum amicitia, aut inimicitia; boni aut mali, fugiendi aut prosequen-
 di; potest itaque in melancholicis affici imaginatio sensitua, seruata, &
 illæsa deliberatiua, quæ si afficiatur, & ipsa; discursum quoque lædi ne-
 cesse sit. Sed quid de Theophilo? in eo apertè læsa erat imaginatio, cū
 putaret, verè adesse tibicines in angulo cubiculi: (falsitatem enim ima-
 ginationis non agnoscebat) & tamen rectè ratiocinabatur, cum illos a-
 bijciendos esse deduceret? Fatemur quidem Theophilum non errasse
 in forma syllogistica: bonas enim deducebat consequentias, sed errasse
 in materia (& ob id peccasse in discursu, seu ratione;) materia autem
 sunt propositiones necessariae, quas ipse omninò falsas concepit, & pro-
 pterea errorem quoque commisit in simplicium terminorum apprehen-
 sione; nam illa prædicata attribuebat subiectis, quæ nullo modo erant
 attribuenda; & ita ex accidenti, ex læsione nempe imaginationis depra-
 uata erat Theophili ratio circa illud ab imaginatione tamquam verū
 oblatum obiectum, seu phantasma de tibicinibus; sic & Aristotelis si-
 militudo, quam inter imaginationes, & picturas habet tantum verifica-
 ri videtur de imaginationibus quoad receptionem, & non quoad iudi-
 cium læsis: hæ enim cum ipsis assentiantur, egri mentem peruertunt
 quemadmodum innumera melancholicorum testantur exēpla, & præ-
 fertim apud Gal. 3. de loc. aff. c. 7. Siquidem alius, vt in superiori quæ-
 stiuncula dicebamns testam se factum putabat; atque idcirco obuian-
 tibus cedebat ne collideretur; aliter gallos cantare audiens, vt hi alarū
 ante cantum, sic ille brachiorum plausu latera quatiens gallorum can-
 tum imitabatur, & tandem qui se mortuos existimant comedere nolūt;
 & ita inedia interficiuntur, hinc in omnibus istis imaginationem quoad
 iudicium læsam fuisse; & proinde rationis quoque offensam extitisse
 colligas. Sed non erit abs re examinare, an ratio lædi possit imagina-
 tione illæsa; ita vt per se, & non ex accidenti lædatur cui satis fecerimus
 ostendentes hoc non posse contingere, declarata fortè faterit præsentis
 quæstiunculæ veritas.

Post hæc scripta, conuenit me studiosissimus vir, qui quæstiuncula
 perlecta, statim impugnauit argutissimis rationibus diuisionem illam
 in

in qua diximus imaginatiuam potentiam ledi interdum tantum quo ad receptionem phantasmatum, non autem quoad eorundem iudiciū, & primò arguebat non posse fieri rectum iudiciū ab imaginatione circa sensibiles species, si ipsarum praua receptio fiat in imaginatione, quia quotiescumq. fit aliqua lesio in organo, vel est defectus ex parte obiecti, imaginatiua potentia, quæ est organica, & materialis, non potest bene operari, sed quando fit praua receptio phantasmatum fit lesio in organo, & oritur defectus ex parte obiecti, ergo non potest bene operari. Secundò aiebat totam vim specierum consistere in representando obiectum sensibile imaginationis, iste igitur, cum sint materiales & physice, si in subiecto turbato, & caliginibus perfuso recipiuntur in se quoque turbabuntur, ac tenebris perfundentur: clypeum enim, non habent, vt reijcere queant obscuritatem sui subiecti, ne in se etiam turbentur; ergo si prauè recipiuntur, prauè etiam representabuntur; ergo, & prauum consequetur iudiciū. Neganda vtriusq. rationis consequentia est, quia non rarò obseruarunt Medici ledi imaginationem, quoad receptionem phantasmatum; nequaquam verò, quoad iudiciū, nec mirum videbitur illi, qui rectè perpendet maiorem, & minorem, actiuitatem morbificæ causæ; item maius, & minus robur imaginatiuæ potentiæ, hinc fortè contingat causa morbifica minoris actiuitatis, quæ agat in potentiam validioris roboris, ita vt ista potentia etiam si coacta sit recipere caliginosum phantasma ob defectum, seu laborem instrumenti, nempe caliginosi spiritus, non tamen in iudicando illo, malè iudicare cogatur, quia illius præcipuum instrumentum, nempe propriū cerebri substantiæ temperamentum non afficiatur tali, tantaq. intemperie, vel alia labe, sub qua validum prædictæ potentiæ robur elangueat, & ita rectè illa quoad iudiciū suas possit edere actiones. Res clarior reddatur exemplo. Representetur quoddam terrificum spectrum pluribus hominibus eodem tempore, ex his alij magis, alij minus, alij nihil timebunt, vnde nam hoc? idem re vera est spectrum, non tamen idè robur variorum animorum, hinc viliori, & imbecilliori animo constantes metus incutit, qui ne quidem mouet robustiori animo præditos, sic ex spectris ab interna causa contingere par est; sed his, & aliam addamus rationem, quæ dubietates istas facili negotio diluat; omnes principes potentiæ, quæ in cerebro suas actiones perficiunt, præter propriū cerebri temperamentum, etiam animali spiritu tamquam instrumento vtuntur, & quo principales sunt, eò puriore, lucidioreque spiritu fruuntur, & vtuntur; imò, & eadem potentia ad nobiliorem actionem depurato magis spiritu vtetur, hinc imaginatiua potentia ad iudicanda phantasmata puriori, ac lucidiori spiritu vtetur, quàm ad ipsa recipienda. Hoc stante mirum non erit, si hæc potentia deprauari possit circa phantasmatum receptionem, non autem circa eorundem iudiciū quia etiam si obtenebretur ille impurius spiritus, quo vtitur ad species recipiendas; ille tamen quoad easdem iudicandas vtitur, cum tenuior,

ac splendidior sit, non tam facile ab eadem caligine obtenebratur; & id circò hoc mediante rectè adhuc imaginatio circa iudicanda phantasmata procedere potest: Sed & vltèrius acutissimus vir assererat nullo pacto rationem ledi posse, vel deprauata imaginatione quoad iudiciũ. Nam còtra hoc dicebat facere, quod docet Aristoteles, in libris de An. de intellectu agente; ipse enim illustrat phantasmata; ergò licet sit læsio in phantasia suppleri potest per intellectum agentem, qui illustrando phantasmata, potest quamcumque phantasticam caliginem procul amandare, ac puriores species intelligibiles elicere, quas postea inijcit in intellectum possibilem, & ipse intelligit iuxta species spirituales per agentem elicitas à phantasmatibus illustratis, & quod intellectus agēs possit huic malo mederi, probatur, quia qui potest perfectius, potest, & imperfectius sed intellectus agens exuit ipsa phantasmata materialitate, & elicit species spirituales, ergò multo magis exuet caligine accidentali, quam habent, ac certè videtur mirum (subdebat ipse) quod materialitas essentialis non obstet; læsio verò accidentalis in organo obstet, ne intellectus suas liberas operationes exerceat. Respondetur quod quemadmodum argumētum à maiori ad minus optimè currit ceteris paribus, ita ceteris non paribus perditè corrui; quare quemadmodum non est negandum intellectum perfectè editurũ proprias actiones mediante optimo, & inculpato instrumento, ita hoc læso, & deprauato illa prauè, & imperfectè ab eodem proferri necessarium esse asseuerandum est, vnde cessat mirari, cur inculpato instrumento materialitas essentialis non obstet accidentalis causa organo vitiato, ac læso. Certè nisi intellectui obstaret organi, seu imaginatiuæ læsio, cum ille immortalis sit, nec proinde morbificis causis subiectus, nūquàm innotuisset hic morbus, nec vnquam melancholia afficerentur homines, cum tamen hoc monstro plures diuexari quotidiana nos doceat experientia.

An sola ratio ledi possit. Cap. III.

Quoniam omnes actiones ab anima pendere mediātibus eiusdem facultatibus apud omnes sanæ mentis in cōfessio est, ita vt determinata actio à determinata facultate pendeat, quam præter facultatē requiritur etiam pars, in qua promatur talis vel talis actio, nec non instrumentum quo talis actio fiat; hæc omnia inquam ad perfectas edendas actiones requiruntur, quorum si desit vnum, & actio cessat; si verò peruertatur, & actio quoq. peruertitur; sic vt fiat imaginatio requiritur cerebrũ (in hoc enim perficitur) requiritur facultas imaginatrix, requiritur, & instrumentum, quod quidem instrumentum duplex est, primum alterum, & est cerebri temperamentum; alterum verò secundarium, & est spiritus animalis His igitur ita se habentibus cur non & ratio ledi continget, si cerebrum morbo corripiatur, si tēperamentum ipsius immutetur, aut animalis spiritus inficiatur, & opacus

reddatur? læsa parte, & instrumentis ad huiusmodi actionem necessario concurrentibus, necesse est, ut & ipsa actio offendatur; vana tamen est ista argumentatio, iam enim superius ostensum est, ratiocinatricem facultatem tamquam incorpoream, & à materia abstractam organo non indigere; si autem cerebrum, cum sit pars in qua fit ratiocinatio, corripitur morbo, non solum ratio, sed imaginatio simul, aut memoria lædatur, quarum vtraque læsa potest esse in causa, ut noxam incurrat ratio. Sed dicit aliquis ratiocinatricis actionem fieri in media parte cerebri, imaginatricis in anteriori, quemadmodum scribit Galenus libello de oculis; modò cum pars anterior, ut ex Galeno colligimus 4. de loc. aff. c. 2. lædi possit, & si diu saltè duret offensa, alteri comunicet affectionem, nulla est maior ratio, quin non possit affici media, & ad tempus saltem ita manere affecta non communicata alteri parti propria ipsius noxa quo casu poterit lædi discursus absq. læsione alterius actionis. Galenus similiter com. 27. sect. 1. Prorrheth. hanc rem comprobare videtur, dum ait, quod si humor in vna parte firmetur, fiet phrænitis, in qua erit vna symptomatis species, tùm naturæ partis, tùm humoris virtuti peculiaris; si verò humor transfluat in cerebro ex vna parte in aliam seruetur species affectionis, sed pro parte affecta mutantur symptomata, sed si mutantur symptomata; ergò modò imaginatio, modò ratio lædatur, & consequentia Galeni est: paulò enim inferius hæc habet verba. [Quo autè modo in sensitiuis percurri, ita in ratione, mète, memoria, & cogitatione permutationes phrænitidis fieri videmus. Sed & lib. de diff. symp. c. 3. exemplū extat de Phrænitico, qui vasa vitrea, & lanifici puerum proiecit, quo in phrænitico dixit seruata esse imaginationem, & solum rationem fuisse læsam. Respondent huic exemplo nonnulli, ibi Galenū obiter loquutum fuisse, quia in 4. de loc. aff. c. 2. vbi speciatim de differentiis phrænitidis agit, non ait in illo phrænitico seruata fuisse imaginationem, sed sensitiuam notitiam circa ea, quæ oculis offeruntur, quare phræneticus ille, dum singula vasa proprijs nominibus nuncupabat, non rectè imaginabatur, sed potius rectè memorabatur, imò tunc prauè imaginabatur, cum pueri præcipitium in phantasia perperam sibi proponens, optimum, esse falso existimabat, & ita vna cum ratione imaginatio quoque in ipso erat deprauata. Alteram verò responsionem, & optimam meo iudicio attulit mihi Excellentissimus Biringuccius nobilis Senensis, dum ipsi huiusmodi argumentum proposueram, nimirum imaginationem lædi, vel in prima notione, seu prænotione, vel in secunda notione, seu subnotione, in allato Phrænetico à Galeno lædebatur, imaginatio non in prænotione: (rectè enim vasa, rectè puerum existimabat) sed in subnotione, dum & vasa, & puerum projicere bonum esse prauè imaginabatur. Ad locum Prorrheth. adductum dicimus, quod si humor ab vna in aliam cerebri partem transfluat mutantur quidem symptomata, ut modò imaginatio, modò ratio lædatur; sed imaginatio, & ratio leduntur in eadem numero phrænitide: Aegri enim

enim sermo modò versatur circa prauè imaginata, modò breui interposito spatio prauum discursum ostendit, & hoc rationi consonum est, quia si firmato humore in anteriori cerebri parte tantum læditur imaginatio, minimè dubium est, quod ad alias etiam partes se extendente humore affectio augebitur, qua aucta, & plures actiones offendi credendum est; hinc incipiente delirio primùm imaginatio lædi solet, & eò vsque sola læditur, quousq. secundum phantasmatum receptionem tantummodò afficitur; progrediente autem morbo imaginatio quoq. vlteriùs, & secundum iudicium offenditur, & tunc ex accidenti etiam rationem offendi necesse est, vt præcedenti quæstioncula tactum fuit; si alij aliter Galenum sentire velint, & ipsum decipi fateantur oportet; quandoquidem sola ratio lædi non potest læsa quacumq. cerebri parte cum facultas à qua pendet, tamquàm ea, quæ è sinu materiæ non educitur, nec indigeat organo, nec egeat loco tamquàm subiecto, sed in cerebro tantummodò dicatur esse, vt scholastici dicunt per operationē, prætereà vt experientia patet, numquàm videmus solam rationem deprauatam in vllò delirij genere, nullum de hac re exemplum habemus; imò quod Galenus attulit de illo Phrēnitico iam manifestè falsū reperimus, nec mirum in hac re Galenum, vel deceptum fuisse, vel varia protulisse, quandoquidem an ista ratiocinatrix facultas esset omnimodè à materia abstracta ipse fuit anceps, cum animæ essentiā se prorsus ignorare fateatur lib. 7. de vs. part. c. 8. imò ipsam potiùs temperamentum esse putauit, vt pluribus in locis apud illum videre est, & præfertim lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur c. 3. vnde & Responso patet authoritati ex 4. de loc. aff. desumptę, quāuis re vera Galenus nec principes actiones in distinctis cerebri partibus fieri voluerit, sed in tota cerebri substantia, quemadmodum patet lib. de art. med. c. 12. vbi nullā sedium distinctionē facit; ampliùs 2. de motu musculorum c. 6. affirmat partem animæ imaginatiuam, quęcumque ea sit hanc eandem recordari, at si vna & eadem animæ pars, seu facultas imaginatur, & recordatur, quomodo ipsas in cerebro sedibus distinguui dicemus? Superest, vt nonnullis rationibus à doctissimo Saxonia in suo de melācholia tractatu in contrariū adductis satisfaciamus, quarum altera est hæc: Imaginatio versatur circa speciem sensibilem, absente obiecto, at melancholicorum affectiones versantur etiam circa speciem insensibilem: concipiunt enim speciem boni, vel mali fugiēdi, aut prosequendi, & ex specie sensata extrahunt; nec dicat aliquis bruta etiam extrahere, quia re vera bruta non extrahunt hos conceptus, sed ex proprietate nature concomitanter, seu consequutiue illos concipiunt, sic ouis inspecto lupo propriæ nature instinctu lupi inimiciā concipit, in melancholicis alia est ratio, nam ipsi intellectiue partis beneficio extrahunt huiusmodi conceptum in illo subiecto, quod re vera neque bonum, neque malum ipsis inferre potest, verbi gratia opinatur quis cælum aliquando casurum defatigato Atlante, at quis non nouit

hanc esse fabulam, Atlantem substinere celum? Altera illius ratio est, quod imaginatio ex Arist. 2. de an. neque affirmat, neque negat; cōponit quidem species sensibilibus inter se, & illas quoque, quę numquam simul stare possunt, figit chimeram, sfigem, centaurum, & alia; non tñ affirmat, aut negat, melancholici omnes affirmant, & negant, at opinionem sequitur fides, fides non fit absque ratiocinio, ideo tandem opinio, fides, & ratiocinium, vt docet Aristot. loc. citat. à phantasia distinguuntur, & ad intellectum pertinent. Hęc vtraq. ratio discursum quidem deprauari concludit, sed eodem tempore, vel in eodem affectu non deprauari imaginationem, nequaquam, quia & si in melācholicis, vel phrēneticis affectibus intellectus extrahat à sensibilibus, & affirmet & neget; nihilominus non extrahit à sensibilibus, neque affirmat, neque negat, nisi quę ipsi deprauata imaginatio subministrauerit, sic melancholicus defatigato Atlante celum esse casurum ope intellectus deducit, quia Athlātem substinere celum iam prauē imaginabatur. Additur & doctissimi viri tertia ratio ex 2. de an. t. 162. desumpta: ibi enim habet Aristoteles imaginationem regere bruta animantia, & aliquando homines, vbi intellectus obruitur passione, aut ægritudine, aut somno, intellectus igitur ægritudine obrui potest, imò nisi propria ratione laboraret, corrigeret phantasiā. Respondetur non per se, & propria ratione intellectum affici (vt iam toties replicatum fuit) sed ex accidenti tantum, nimirum, vel læsa, vt plurimum imaginatione, & non quoad receptionē tantum phantasmatum, quo casu phantasiā corrigere potest, sed quoad iudicium etiam, vel interdum memoria læsa, & hoc satis esse, ne possit corrigere phantasiā; Sed posset aliquis obijcere ex Philosopho 3. de an. t. 20. passiuum intellectum sine quo nihil intelligimus, corruptibilem esse; at nihil corrumpi potest, nisi præcedant præuix alterationes, quare si alterari; ergo & propriè ægritudine affici poterit intellectus; Pro diluenda obiectione vnum verissimū supponi debet; nimirum nos tunc improprie loqui, quando facultates lædi proferimus: cum enim facultates sint animæ potentiæ quedam, & anima pati vel alterari nequeat, hinc & facultates ipsas impassibiles esse scimus, sed nomine facultatum læsarum non facultates proprias, sed earūdem læsas actiones intelligimus, namque actionem cum facultate sepe confundunt Medici; quemadmodum & nos in presenti, ac superiori questione iunctura fecisse fatemur. Aristoteles tamen in allato contextu non de actione, sed de facultate verè intelligit, & hanc corruptibilem vocat, nō quia alterationem, aut ægritudinem patiatur in nobis: (facultates enim quamuis sint de numero illarum emergentium de sinu materiæ, nō patiuntur ipsæ, sed temperamentum, aut potius, substantia partis temperamento donata, ex qua resultant, alteratur, & egrotat) sed corruptibilem inquam vocat, quia mortuo homine, & ipsa desinat esse; non tamen per intellectum passiuum intelligit illam animę rationalis partem, quę intelligibilia, intelligit, & quę cum intellectu agente totam animam consti-

stituit, sed per intellectum passiuum intelligit phantasiam, sicuti in 3. de an. com. 33, optimè declarat Auerroes, quod etiam cōprobari potest ex ipsomet Aristot. eod. lib. t. 4. cum enim ibi verba faciat de intellectu passiuo propriè sumpto, ait huiusmodi intellectum esse immixtū, quare nisi t. 20. ageret de phantasia, manifestè sibi contradiceret Aristoteles; sed de re difficillima satis, de qua si nihil, vel parū boni protulerimus, non mirabitur ille, qui viderit Aristotelem 2. metaph. t. 1. dicentem, intellectum animæ nostræ se habere ad ea, quæ manifestissima sunt in natura, quemadmodum se habent oculi vespertilionum ad lumen diei, modo ad magis medica accedamus.

Cur imaginatio in Melancholia potissimum ledatur. Cap. IV.

Fortè ex nonnullis, quia cum humores, & vapores melancholici maximè sint infesti omnibus corporis partibus hos conentur à se expellere, quò fit, vt cum hi sint depulsi in aliquam partē ignobiliorem, ibi faciliè conquiescant, & secundum sui naturā, operentur; vnde cum pars anterior cerebri sit cūctis alijs partibus debilior, & ignobilior, fiat, vt humores melancholici, eò detrusi sistantur ac propterea imaginationem, quæ ibi collocata est, offendant? An fortè, quia in parte cerebri anteriori habitant Spiritus crassiores, qui similitudine humoris melancholici magis deturpati, & promptiores ad patiendum, consequenter imaginationem, cui famulantur, ledant? Neutra ex dictis rationibus problema soluit, nam re vera, (& vt Excellentiss. Iul. Cæsar Claudinus Bononiensis olim meus amatissimus Præceptor exactissimè ostendit in appendice ad ingressum ad infirmos) actiones principes non magis in vna, quàm in altera parte, sed in tota cerebri substantia fiunt, & proinde spiritus, qui crassiores in anteriori parte reperiuntur (quamuis hoc in ventriculis verificetur, nam in cerebri substantia spiritus sunt eiusdem census) non minus imaginatrici, quàm memoratrici facultati inseruire valent. Vera ratio est, tūm quia in huiusmodi affectibus melancholicis, quemadmodum, & in phræneticis etiā, prius sensus externi, & subinde communis, vitari solent (hinc Galenus floccos, & festucas colligebat, dum febre ardente laborans parum abfuit, quin phræneticus euaderet) at vitiato sensu cōmuni facillimè phantasia compatitur, cum sint vnum & idem re; ratione verò sint diuersa, tantūm, tūm quia (cum discursus per se ledi non possit) si imaginatiuæ, & memoratiuæ facultatis actiones inter se conferantur illius in agere, huius verò potiùs in quodam pati consistant, at facilius est in hoc casu actionem, quàm passionem offendi, nam recordatio uersatur tantūm circa præterita, & hæc iam sunt impressa, ita vt faciliè nō adeò deleri possint, vel aliter quam fuerint impressa representari. Memoria igitur, & si difficilius, læditur, sed an quemadmodū imaginatio, & ratio deprauantur in melancholicis, ita & in ipsi memoria deprauari possit, sequenti quæstiuncula disputabitur.

An

QVamuis in tractatione de phrenitide (ibi enim memoria manifestè læditur cum ægri aut mingere, postquam matulam petierunt, aut linguam intromittere, vbi Medici iussu extra- xerint, obliuiscantur) vel in proprio de læsa memoria tracta- tu potius huiusmodi quæstiuncula locum haberet; nihilominus cum iam de aliarum principum actionum deprauatione egerimus, illā hic subnectere non displicuit, & præsertim cum non in paucis melancholi- corum memoriæ offensa appareat: sæpè enim eorum quæ dixerant, aut egerint melancholico delirio correpti non recordantur. Sed quēadmo- dum imminuitur in ipsis, ita & deprauetur, iam agamus. Communis omnium ferè opinio est memoriā non posse deprauari, nam cum me- moratricis facultatis munus sit phantasmata, & ratiocinia tantūmodo recipere, & conseruare, & idcirco non in actione, sed in passione versa- ri, profectò ex sui ratione deprauari nullo pacto potest; vel enim omnia recipit, & cōseruat; & hoc modo est pfectissima memorādi actio, vel nō oīa, & ita diminuta est, vel nulla prorsus retinet, aut breuissimo tēpore & sic prorsus, aut ferè ablata dici debet; si verò prauas imagines, aut ra- tiones prauas interdum retineat, tunc ex se non deprauatur, sed probè fungitur proprio munere, & peccatum omne reliquis facultatibus, quæ sibi praua obiecta subministrarunt, acceptum refert. Contrariam nos tamen sententiam potius insectandam esse arbitramur: quod enim me- moria potentia passiuā sit, & ob id non corrumpatur, nequaquam rectè statuitur, aliud habet memoria munus, cuius vitio aberrare potest; & idcirco corrumpi: duplicem hinc actum memoriæ constituerunt Phi- losophi, vnum cum rerum simulacra quasi in thesauro adseruantur, & insistant; ita vt imaginum adseruatio memoria sit, & hæc dicitur me- moria patiens. Alterum cum quis affectionem illam, seu similitudinem alterius rei spectat, & intuetur cum temporis præteriti cognitione, quo facta est impressio; quippè tunc meminisse dicitur, ipsaq. spectandi ac- tio memoria est, sed ratione à prima diuersa, illa quod imagines con- seruet, hæc quod ex imaginis apprehensione, rem ipsam repræsentet, il- la quidem passio & affectio quēdam est; hæc verò actio, vnde memoria agens, & patiens; & huius rei amplissimū testem Aristotelem habemus lib. de mem. & reminisc. in calce tertij capitis, vbi hæc habet verba. . [Cum igitur simul rei sit motus, & temporis, tunc memoria agit; vbi igitur actio erit, quam facultas organica efficiat, illa actio deprauari poterit, vnde Galenus actiones omnes tripliciter lædi asseruit, ablata nimirum diminutè, & deprauatè, nec mirum est memoriā corrūpi pos- se; quid enim vetat quo minus contrahi possit in organo memoriæ ca- lida intemperies? quæ si contrahatur, necesse est eius actionem corrūpi: quemadmodū enim à frigida aboletur, & imminuitur; frigidi enim

est torpidos reddere spiritus & immotos, sic à calida corrumpitur, calidi enim est exagitare & peruertere, vt hinc aliquis vnum pro alio referat, & vnius pro alio recordetur. Sed cur Galenus, & alij huius deprauata memoriae nō meminerunt? Rēdetur Galenū, & si non explicitē de memoria deprauata egerit; eam tñ deprauari posse non negasse, & praesertim cum lib. de fet. format. c. 4. hāc habeat ad litteram. [In ijs, qui mēte, & memoria quomodocumque lēsi fuerint, &c. Si quomodocūq. ergō & deprauatē; prāterea de ea Galenum, & alios expressē non meminisse dicendum est: quia vitiata, & deprauata operatione memoratricis facultatis, necesse est itē (vt adnotat Aetius ex Possidonij sententia) imaginatricis, & cogitatricis facultatis operationes corrumpi: neque enim hāc rectē possunt operari. si pperā memoria illis species subministret, quod & innuisse visus est Galen. 3. de loc. aff. c. 5. dum vniuersaliter loquens de memoriae lēsione ait, qđ memoriae lēsiō vnā cū lēsiōne quadā rōnis fieri cōspicitur; sic nos qđ ex defectu deprauatae memoriae euenit in vitiū rationis, & imaginationis referimus; nam quā quis prauē memoratur non ex alio, nisi ex prauo discursu conijcere licet, ita vt discursus vitium existimemus id, quod potius deprauatae memoriae tribuendum foret; imō etiam sēpē decipi possumus, ea quā quis prauē recordetur, ipsum prauē imaginari putantes; quapropter si nos deprauatam memoriam agnoscere non possumus nisi per deprauatas aliarum principum facultatum actiones, mirum non est si ad has tantummodō respexerunt Galenus, & alij, illa relicta silentio, quam & nos quoque hic relinquamus.

An semper in Melancholia cerebrum afficiatur? Cap. VI.

P Rincipes actiones rectorum facultatum in cerebri substantia edi tanquam in precipua parte, illius temperatura veluti praedictarum facultatum precipuo organo mediante, apud Medicos sancitum est, quia cum temperatura pro ijs edendis actionibus necessario concurrunt animales spiritus; hi enim secundarium sunt instrumentum, quibus omnibus & calidum innatum, atque cerebri cōformatio inseruiunt. Exemplo sit oculus in quo visionis precipua pars est humor cristallinus, cum tamen ad hanc edendam & spiritus visorij, & totus oculus requirantur. Manifestum igitur sit nos per cerebrum non solam ipsius substantiam, sed omnia praedicta intelligere, quae si rectē se habeant, atque secundum naturam, rectē prodibunt actiones; si verō ex his aliqua sint lēsa, ac praeter naturam se habeant, vt quoque ledantur actiones necessarium est. Cum igitur in melancholia non solum imaginatio, sed plures interdum ex principibus actionibus ledantur, vt cerebrum praeter naturam afficiatur, fateamur oportet; deinde sicuti in phrenetide, quia praeter naturam cerebrum afficitur, actiones principes deprauantur, ita & in melancholia cum de-
pra-

prauentur cerebrum offendi dicendum est; ac tandem si ex læden-
 tibus, & iuuantibus Medici certa sumunt affectæ partis indicia,
 quamnam certiora expectamus indicia, quod in melancholia cere-
 brum afficiatur, quam vtilitas allata in huiusmodi affectu à remedijs
 humectantibus capiti administratis? quæ topica remedia in principum
 actionum offensis, & illi quoque Medici adhibebant, qui in corde ratio-
 nalem animam statuebant, vnde eos iure irridet Galen. 3. de loc. aff. c. 5.
 quod quasi aliter sentirent, quam ore proferrent. Nec dicat aliquis Aui-
 cennam lib. 3. fen. 1. tr. 4. c. 18. scripsisse hanc melancholiæ ægritudinē ma-
 ximè fieri à corde calido, & capite humido; quare caput humidum nō
 posse laborare intēperie sicca, quali donatus est humor malencholicus,
 nec insuper humore melancholico scatere posse, tūm quia in cerebro
 humido humor siccus generari nequeat, tūm quia si in ipso immoraretur,
 non humidum ampliùs, sed siccum euaderet cerebrum; & propterea
 in huiusmodi melancholia non affici cerebrum tanquam sedem huius
 affectus, sed potiùs cor. Nam respondetur caput humidum non per ef-
 sentiam; (sic enim sicca intemperie afficeretur) sed ex consensu in alla-
 ta ab Auicenna melancholia affici; imò quatenus humidum est prom-
 ptius recipere potest ab alijs partibus, & à corde, præsertim calido hu-
 morem, aut vaporem melancholicum, quorum neuter ad efficiendam
 melancholiam, quæ est per consensum, necesse est, vt diutiùs immoretur
 in cerebro, & ita ipsum ad sui temperiem trahat; sed sat est ad ipsum
 per interualla transmitti, quo tempore cerebrum ex ipsius deprauatis
 actionibus affectum conijcimus; præterea nisi ex melancholici humo-
 ris transmissione, vel melancholici vaporis effumatione non ledatur ce-
 rebrum, quoad sui substantiam, & temperiem, ipsum quoad animales
 spiritus lædi nobis sat erit, cum & hos ad ipsius perfectā constitutionē
 requiri iam supra sit explicatum. Sed huic omninò contrariam senten-
 tiam videtur Hippocrates asserre in lib. de morb. virg. dum ait ex impe-
 dita menstruorum purgatione sanguinem præ multitudine in cor resili-
 re, atque ad septum transuersum, ibique stuporem quemdam induce-
 re, vnde postmodum, & melancholia, & terrores ad insania suboriuntur;
 idem primo Prorrhēt. inquit, dolores circa vmbelicum palpitantes mē-
 tis perturbationem ostendere, & Galenus in com. id tribuit septo trās-
 uerso flatuosum spiritum accipienti. Aristoteles quoque eandem sen-
 tentiam significat lib. 3. de part. animal. c. 10. cum inquit, Vbi phrēnes
 ex ventre inferiori propter vicinitatem attraxerint humorem calidum,
 atque excrementitium continuò mentem, sensumq. planè perturbant.
 præterea ex Auicenna loc. cit. si in corde propter ipsius intemperiem
 generantur spiritus vitales syluestres, & obscuri, qui in cerebrum rapti
 melancholiam producant, hoc non cerebri, sed cordis vitio tribuēt om-
 nes; Galenus tandem in art. med. c. 35. de signis frigidi cordis loquens,
 inter alia proponit timorem, qui ex Hippocrate 6. Aph. 23. est vnus ex
 proprijs characteribus melancholiæ: timor autem, vt colligitur ex Ga-
 leno

tenō 3. de loc. aff. c. 4. fit in corde; ergo cor, non cerebrum afficietur in melancholia; imò ex vehementibus animi motibus, qui sunt cordis passiones melancholiam oriri in comm. eiusdem Aphorismi Galenus asserit; Hippocrati tamen, & Auicennæ satisfacimus, dum dicimus locum affectum, vel accipi pro sede ipsius affectus, atque hoc pacto cerebrum est semper locus, & sedes ipsius affectus, vel pro sede causarum ipsius affectus, quo modo ipsius affectus causa non solum in cerebro, sed etiam in corde, & in alijs partibus reperiri potest; nam spiritus vitales syluestres obscuri, & mēstruus sanguis in cor restagnās sunt quidem melancholici delirij, causæ, non tamen quatenus cor, aut septum afficiunt, sed quatenus illi spirituum animalium materia sunt, & hic nigris fumis prædictos spiritus animales reddit opacos, & tenebricosos; quibus omnibus modis cerebrum affici, iam statutum fuit, quod & Galenus confirmat in præcit. com. Prorrhēt. dū ait à spiritu flatuoso circa septum transversum collecto mentē lēdi; propterea quod nervosis partibus principium compati assuevit: nervosarum autem partiū principium cerebrum esse nullus medicorum ignorat; nec mirari debemus ex septo transverso flatuosum spiritum accipiente, vt Galenus dicebat, vel humorem calidum & excrementitium attrahente, vt Aristoteles, mentem deprauari: quid enim obstat flatuosam materiam, in septo receptam impertiri cerebro, atque animalibus spiritibus, & ita principes perturbare actiones, quemadmodum & humorem calidum, atq. excrementitium à diaphragmate attractum in cerebrū effumare? imò natura rei nos docet tūm flatuosam materiam semper sursum impetere, & præsertim cum à septo in cerebrum patentissimæ sint viæ, tūm humores calidos, & excrementitios semper in vapores digerī, atque ab insita ipsorum, atque à partis caliditate, quam obsident; quoniam cū in alimentum conuertinequeant, natura ipsos expellere tentat, ex qua pugna, & agitatione magis effumant: Galēno tandem timorem in corde fieri dicenti aliās responsum fuit: dicebatur enim timorem quidem in corde fieri, non tamen prius fieri, quā imaginatrix facultas aliquid sub specie mali conceperit: timorem enim esse imaginationis affectū docuit Aristoteles lib. 2. Rethor. c. 5. inquit nihil aliud esse timorem, quā perturbationem ex imaginatione futuri mali corruptiui; verum quidem est, aliud esse timorem nobis à principio generationis insitum qui naturalis affectus vocatur, & naturali vitio, seu culpa fit cordis, unde homines quò frigidiori sunt corde, eò timidiore existunt propter quasque, vel læuissimas imaginationes futuri mali; & de hoc loquebatur Galenus in art. med. aliud verò præter naturalem, & morbosum esse, qui causas tantum morbosas insequitur, nempe deprauatas imaginationes, & in homine etiam calidissimi cordis contingere potest, ad quod fortè respiciens Hippocrates lib. de morbo sacro, timorem, & mororem fieri vitio ipsius cerebri scripsit, & hic timor est ille qui verus melancholiæ character existit.

*An cerebrum afficiatur in melancholia, ut pars instrumentalis, vel
ut pars similis: Cap. VII.*

Elancholicos magna ex parte comitiali morbo affici, & contra morbo comitiali laborātes melancholicos effici dicebat Hippoc. 6. epid. propè finem: si enim (addebat ipse) in corpus infirmitas repat, epileptici; si verò in mentem, melancholici redduntur, quam sententiam dum Gal. 3. de loc. aff. c. 7. interpretatur, cerebrum in melancholia, ut similem partem affici pronunciat, nam cum anima, inquit, sit temperamentum actiuarum qualitatum, aut ab ipsarū temperamento alteretur, bilem, cum cerebro veluti parti instrumentali nocet ad cerebri corpus Hippocrates conuerti ait, id quod in obstructionibus fieri constat; cum verò temperamentum mutando ei ut simili nocet, ad mentem eam repere dicit; sed & cerebrum ut simile affici ratio suadet, quoniam cum sit temperies præcipuum organum efficiens actionum, & hæc in similaribus partibus consistat ver. simile est ad hanc læsam, & proinde ad læsas etiam similares partes consequi cerebri læsas actiones; obijciat aliquis tamen sap. sime cerebrum esse intemperatum, & præter naturam; indeq. tamen nullam sequi melancholicam affectionem, & rursus ipsum naturali, & recta temperatura frui; atque nihilominus melancholica deliria apparere; cui respondetur non esse necesse, ut in melācholia semper cerebrum quoad sui parenchima, seu medullarem substantiam intemperie vexetur; imò nec ad huiusmodi intemperiem qualiscumq. sit, melancholiam immediatè sequi; nam, cum duplex sit principum actionum instrumentum, temperies nempe, & animalis spiritus qui dicitur instrumentum quo numquam delirium sequitur, nisi animalis spiritus afficiatur, & hic prout diuersimodè afficitur, diuersa producuntur deliria, & immediatè; ab eo enim ad animæ potentias deferantur species, & phantasmata, quare cum prædictus spiritus affici possit, & à cerebri intēperie, & ab alijs præter ipsam, mirum non est, si melācholia produci possit, nulla existēte in cerebro dyscrasia si tamen spiritum animale tamquam cerebri integram partem cōsideremus, quemadmodum in præcedenti quæstiuncula explicatū fuit, cerebrum quoque affici dicere poterimus, & ut simile, cum nullis ex organicis morbis spiritus affici possint. His tamen non obstantibus cerebrum, ut instrumentalem quoque partem in melancholia affici posse contendunt; alij nam fiunt (inquiunt ipsi) melancholici ex ebrietate: ebriorum enim aliqui flent, tristantur, & timent, quæ prauè imaginantur, quod & Arist. 30. sect. problem. 1. confirmat, dum ait: Vinum immodicū tales maximè homines reddere, quales melancholicos esse affirmamus, sed ebrietas sit à copiosis vini vaporibus in caput eleuatis, qui cerebri temperamentum non immutant; ergò illud non ut similem partē offendunt, sed ut instrumentalem potius, obstruendo, grauando: distenden-

do,

do, & quod vini vapores cerebri temperamentum non immutent, pater ex eo, tum quia intemperies non nisi longo temporis tractu fit, vt colligitur ex Galeno 2. de sympt. caus. c. vlt. tum quia transacta ebrietate prædictæ intemperiei aliqua appareret noxa. Verum quod de ebrietate dicunt, idem de melancholia hypocondriaca pronunciant; nam in ipsa præsertim incipiente caput nulla intemperie labefactatum adinueniri potest: non enim malencholici vapores ab aliquo hypocondriorum elati possunt tam cito cerebri temperaturam peruertere; sed in captu rapti statim obstruunt, statim distendunt, aliosq. organicos morbos procreant; præterea cerebrum abscessus patitur, vti nos docet Gal. lib. de ineq. intemper. c. 3. nec ex abscessu, propter crassarum, & nigrarum fuliginum uaporationem melancholiã induci aliquid obstat, sic videmus læthargicos per interualla delira loqui, & tamen inter organicos morbos reponuntur abscessus à Gal. 3. de sympt. caus. c. 1. Tandem à capitis ictu desipientiam oriri testatur Hippoc. 7. sect. aph. 14. Vbi autem ictus intra ad cerebrum penetrauerit, quemadmodum in hoc casu cõtingere scribit Galen. in com. nihil aliud efficere potest, quàm cerebrum comprimere: compressio autem est organica, non similis partis morbus; sic in eadem sect. aph. 24. in ossis præcisione desipiẽtiam fieri habemus, quia, vt Galenus declarat, tunc passio proxima existit membranis, & cerebro, quia quidem passione cerebrum vt simile consideratum, cum sit sensus expers, non afficeretur, sed vt organicum, quatenus scilicet membranis integratur, illa coafficitur. Hæ sunt rationes in contrarium adductæ, sed leuissimi momenti; imò si res exactius perpendatur, veritatem magis elucescere faciunt; nam si ab ebrietate melancholia inducatur, non quia copiosiores vini vapores obstruant grauent, aut cerebrũ distendant, inducitur (ita enim & in capitis dolore grauatiuo, & extẽsiuo melancholia adesset) sed quia, aut animales spiritus obscurent, & obtenebrent, aut rectius, quia melancholicum humorem excitent, indeq. in atros fumos conuertant, qui spiritibus animalibus commixti tenebri-cosa phantasmata inducant, rationalemq. animam perterrefaciant, quo in casu spiritus animales non solum quoad sui substantiam, luciditatẽ, & motum, verum etiam quoad sui temperiẽ alterantur, aerea enim substantia facillimè, & statim non longo temporis interuallo, quasumque alterationes suscipit; hoc idem & de melancholia hypocondriaca respõderi debet, quamuis hac progrediẽte non tantum spirituum, sed & substantiæ cerebri temperamentum immutetur, quod tamen in quacumq. melancholia immutari haud necesse est. Ex cerebro autem abscessu correpto melancholiam excitari fortè non omnes admitterent, cum potius phrænitis, aut læthargus ex abscessu diuersitate fiat, sed esto; nolumus tamen vt abscessus, quatenus abscessus melancholiã producat, sed quatenus obscuri vapores ex ipso elati animalibus commiscantur spiritibus, præter quam quod, & abscessus absque substantiæ cerebri intemperie consistere nequeat. Quod denique ad desipientiam ex capitis ictu,

vel ex cranij præcisione ortam attinet; hinc non melancholicâ, sed phrēniticam oriri desipientiam dicimus: in utroque enim casu inflammationem suboriri compertum est; imò Hippocrates si ex his desipientia fiat, subiungit malum: tunc enim desipientia inflammationis indicium est; cerebri autem, aut eius membranarum inflammatio pessima est, cum ab hac nemo, aut vix paucissimi euadant: præterea inflammatio cum sit morbus, & in aucta magnitudine, & in intemperie, non tumoris, sed intemperiei ratione phrēnitidem efficit; unde Galen. in Proorrh. com. l. t. 34. cerebri intemperaturas magnas mentis lētionem consequi asseruit.

An melancholia fiat à spiritu animali tenebricoso? Cap. VIII.

Spiritum animale tenebricosum factum, vel in sui generatione, vel propter nigre materie, quęcumque fuerit, admixtionē, melancholię proximam, & immediatam causam ferē omnes Medicinę authores constituunt, & iure optimo, nam cum animalis spiritus sit ille, qui principibus animę facultatibus species, & phantasmata defert, si obscurus, & ater fuerit, terrificam representabit phantasmata, & timoris plena, quibus imaginatrix assentiens, illaq. vera existimans deprauatur, ex quo tum ratiocinium lædi, tum metum, & tristitiā suboriri necesse est. Sed inter neotericos clarissimi viri aliter senserunt; nam doctissimus Capiuaccius ab affectione tenebricosa melancholiam immediatē pendere pronunciauit, & ingeniosissimus Mercurialis pro affectione tenebricosa perturbationem scripsit, ita ut ex affectione tenebricosa, seu perturbatione, quomodocumque dicas resultet imaginatio, & imaginatio corruptiui mali, unde postea timor, & tristitia; certē nōdus iste non facilē soluitur, nisi perscrutemur quid sit ista affectio tenebricosa, quid sit ista perturbatio; & ut quicquid ego sentio, liberē proferam, mihi isti clarissimi viri, quod idem ab eodem fiat, & à se ipso, innuere videntur; nam certē ista perturbatio, seu tenebricosa affectio indicat in anima, aut in eiusdem potentijs, seu facultatibus aliquam actionem, & actionem præter naturam, quę actio præter naturam versatur de necessitate circa aliquid obiectum; quibus ita se habentibus, idem est ac si diceremus in imaginatiua animę potentia præter naturam imaginationem fieri, aut in ratiocinatiua præter naturam discurre, & ista fieri circa vnum, vel plura obiecta, quę nulla alia esse possunt præter species, seu phantasmata; ita ut dū dicimus perturbationē, seu affectionē tenebricosam alicuius principis facultatis; idem sit ac dicere actionem deprauatam illius facultatis; nam ex. gr. erit melancholicus, qui putans Atlantem defatigari, cælum inde casurum imaginabitur, quanam erit in hoc melancholię causa immediata? erit ne imaginatio illa, nempe quod Atlans defatigetur? nequaquam, quia hæc actio deprauata imaginationis, nempe putare, quod Atlans defatigetur, est eadem melancholia; nihil aliud enim melancholia est, quam actio princeps deprauata, & hæc eadem

eadem actio deprauata in illo melancholico, nēpē imaginari, quod Atlans defatigetur, est perturbatio, est affectio tenebricosa; nam quemadmodum melancholiam dicimus esse affectionem melancholicam, ita & melancholiam esse affectionem tenebricosam dicere possumus; imò idem dicemus, quandoquidem melancholicum, & tenebricosum nomine tantū, non re differunt, sed idem important; ex his igitur patet aliud ab affectione tenebricosa, esse melancholiæ immediatam causam. Verū quemadmodum huius tenebricosæ affectionis immediatam causam statuēbat tenebricosum phantasma doctissimus Capiuaccius, ita & melancholiæ statui posse concludet aliquis. Huic dicendum est, quod habito respectu diuerforum, & hæc sententia veritatem habet nam & spiritus animalis tenebricosus, & phantasma tenebricosum erunt melancholiæ immediata causa, nam re vera spiritus animalis tenebricosus est causa deprauatarum principum functionum quatenus scilicet phantasmata atra, terrificæ, melancholicaq. animæ representat, sed hæc ita repræsentet, & imprimat, vt tanquā vera existimentur, quæ postea tanquā vera existimata quatenus futurum malum corruptiuum præferunt, atque præmonstrant, in causa sunt timoris, & tristitiæ, ita vt si totam melancholiæ ideam, atque essentiam complectamur (nimirum quatenus ipsa est non solum principum functionum deprauatio, sed deprauatio cum timore, & tristitia) partim tenebricosus spiritus, partim tenebricosum phantasma immediata melancholiæ causa statui possit. Cæterum si quis obstinatius non admittat tenebricosum spiritum, sed tantummodò tenebricosum phantasma immediatam melancholiæ causam esse contendat hic saltem contentus abeat, quod spiritus animalis syluester sit causa præcipua ad quam dirigatur curatio; nam sæpē consueuerūt medici in morbosis affectibus eam agnoscere causam, atque præferre, quæ ad se, præcipuē curationem trahit, relicta ea, quæ quamuis immediata sit causa; præcipuum tamen medelæ scopum non requirit, & tale re vera tenebricosum phantasma est; ad hoc enim tanquam incorporeum curatio dirigi nequit; non negamus tamen, vt mox dicetur, solis deceptionibus interdum melancholicos curatos fuisse, quæ deceptiones in phantasmata tantum diriguntur, sed certè hæc sunt, ex ijs, quæ non semper, nec vt plurimum, sed vt rarò contingunt, & ob id talia parum obseruanda censebat Arist. 3. de hist. animal. c. 15. Nos igitur spiritum animale tenebricosum, seu syluestrem causam melancholiæ ponamus cum Aui-cenna proprio de melancholia tractatu, quod & ante ipsum nobis etiā indicauit Gal. 2. de symp. caus. c. ult. & 3. de loc. aff. c. 7. nam cum tenebræ (inquit ipse) rationalis animæ parti sint circumfuse, necesse est hominē timere, vt qui semper vna cum corpore suo timoris causam circūferat, sed si timere, ergò & melancholicum esse, nam qui sine causa manifesta timent & tristantur, melancholici sunt, vel eodem Galeno teste in com. 23. Aph. secta 6. Sed cōtra hanc sententiā insurgit doctissimus Saxonia dicens, quā fieri possit, vt eadem tenebræ in spiritu homines reddant ingenio-

geniosos, vates, poetas summos artifices; alios verò stupidos, ignaros, & amentes, quosdam faciant hylares; alios autem perpetuò tristes, nōnullos perpetuò timentes; alios omnia audentes? ergo nō erit spiritus tenebricosus solū, aut semper melancholiæ causa; sed ipsum decipi dum plura refert, quæ propria melancholicorum non sunt iam supra à nobis prima quæstiuncula monstratum fuit; ecquis sanæ mentis fieri dicat ab opaco spiritu ingeniosos, vates, poetas, ac summos artifices? hos quidem à melancholico humore naturaliter præcalido tales facile reddi posse rectè sentiat, sic stupidos, ignaros, & amentes ab eodem quatenus præter naturam exassato, ac præcalido, sic hylares ab admixto sanguine, quemadmodum perpetuò tristes, ac perpetuò timētes ab humore melācholico quatenus nigro, ac tenebras simul in spiritibus animalibus inducente. Amplius instat doctissimus vir dicens nos non ignorare homines ex frequenti, & assidua cogitatione incidere in melancholiam, vt qui putant se esse reges, vel nō habere caput, quare compitres ex istis absque medicamentis sola cogitationis mutatione sanantur, vel plumbeo imposito pileo, sic mulier illa relata ab Alexandro Tralliano lib. 1. c. de melancholia quæ serpentem, se deuorasse putabat vomitu excitato, & sibi ostenso vase in quod reiectum fuit (in ipso enim collocarāt paruum bestiam per omnia imaginationi illius similem) sanitatē statim recuperauit, se serpentem euomuisse credens. Huc ergo spiritus tenebricosus non spectat: alias enim oporteret humores spiritum tenebricosum reddētes expurgare; in eadem classe sunt perditī amantes, & qui ex inordinata appetentia melancholici fiunt, vt plus iusto gloriam honores, dignitates, ac pecuniā ambientes: hi enim falsis nuncijs plerūq, sanantur; nam si auidis nuncientur pecuniā, & ambitiosis honores, sanitatem recuperant. Responndetur tamen ex assiduis cogitationibus, ex amore, ex inordinata appetentia, atq. ex alijs animi pathematibus melancholicos non nisi tractu temporis fieri, nec prius fieri quā spiritus animales denigrentur, & opaci fiant; vnde non immediatē ab his animi pathematibus melancholia inducitur, principesq. actiones deprauantur: commodē enim hæc omnia spiritus animales exobscurare possunt vt suo loco ostendetur, & quando dicitur spiritus tenebricosos huc nō spectare, quoniam alias oporteret humores spiritum tenebricosum reddentes expurgare, animaduertendum est spiritum tenebricosum iam tunc adfuisse, quando tale, vel tale prauum fantasma representabatur imaginatrici, quod dū repræsentabatur adeò firmiter, & profundē in ipsius organo fuit impressū, vt quamuis tenebricosus spiritus euanuerit, aut tenebricosus esse cessauerit phāstasma tamen prauum remanserit, & per consequens deprauata semper steterit imaginatio; Hinc etiā intelligi potest, mirum non esse, si absque medicamentis, & sola cogitationis mutatione, vel plumbeo imposito pileo, vel solis deceptionibus sanitatem recuperauerint ægri, cum non ampliū in corpore materia, quæ spiritus opacos redderet, reperta fuerit, illa enim satis erant

ad

ad impressa praua phantasmata delenda ; Sed aliquis hic percunctari posset in sanis somniantibus fieri interdum eadem accidentia timoris, & tristitiæ, non secus, ac in morbis melancholicis, quæ pariter ab animali spiritu ob nigros vapores admixtos tenebricoso reddito prouenire fatendum est ; & nihilominus nobis expurgiscentibus cessant ista accidentia: cur autem in his cessent; in illis verò persistant? facilis responsio est, quoniam metus, & tristitia nobis expurgiscentibus cessant, cum nullam fidem in somnijs adhibeamus, in melancholia verò persistant ob vitium imaginationis, ac proinde rationis, quæ assentitur, & male iudicat de eis, præter quamquod in somniantibus vix admodum leuis fit specierum, & phantasmatum impressio, quæ fortis in melancholicis fit. Addit tandem doctissimus Saxonia extrinsecam melancholiæ causam, & in hanc triplicem, nempe veneficas potiones quas philtora, amatoria vocant, morsum animalis rabidi, ac fascinationem, ob veneficas enim potiones homines dementare posse satis docet exemplum. Lucretij philosophi, & poetæ, quem hac potione dementatum fuisse scribunt; sic morsus animalis rabidi, & præsertim canis melancholiæ illam speciem infert, quæ hydrophobia, seu timor aquæ dicitur. Sed respondetur ex morsu rabidi canis non statim hydrophobiam sequi, sed tractu temporis, quo tractu paulatim non solum humorum, sed corporis etiam totius temperatura peruertitur, ac immutatur, ita vt facile sit ex hac peruersione animales quoque spiritus obtenebrari; unde postea prauum phantasma de timore aquæ cõsurgat, idq. representatum imaginationi, ipsam quoque deprauet, ac peruertat; sic & de venefica potione statuendum est, quæ si fortè statim mente aberrare faciat, ac melancholiam inducat, non ob aliud certè, nisi quia caput replendo fit in causa, vt spiritus animales extranea, ac tetra materia infecti exobscurètur, ac tenebrofi fiant; remanet fascinatio, sed hæc (vt ipse optimè subdit) re vera supernaturalis est, & ideo non naturaliter agit: Medici verò de rebus, quæ naturaliter eueniunt, verba faciunt, & vim fascinationis non esse naturalem manifestè patet, quia per characteres, verba, imagines cereas, & alia superstitiosa fiunt istæ fascinationes, nec aliquis putet naturales fascinationes esse, quia aliqui modi fascinationis naturales videantur, vt est inspectus, tactus, & anuli quidam, seu alia corpora ex varijs metallis composita huic, vel illi planetæ dicatis sub quibusdã Zodiaci signis, additis varijs figuris, vel verbis, nam hæc omnia figmenta sunt superstitionis plena, nullamq. vim continentia, nisi quatenus mafico his fidem præstanti diabolus vim inferat, vt hac ratione obsequiũ & adorationem ab his accepisse videatur; & ideo nemo quidquam per huiusmodi characteres, aut signa peragit, qui pacto aut tacito, aut expresso cum dæmone habito obedientiam illi non polliceatur. Quamobrem falsissimum est affirmare, hominem, qui sanus fuerit, aut inspectu, aut tactu morbum alteri inferre, nisi causa accedat superior, propter quam hoc fiat: morbus enim ex vno in alterum transit per contagium quod

quod fit vel per tactū corporis solidi, vel vaporosæ substantiæ existētis primū in agente, mox in patientem transeunte; sed malefici sani sunt: ergo maleficium non fit ex contagio, multo minus fieri potest vi corporum cælestium, quæ omnia à Deo in tutelam nostri corporis sunt ordinata; ipsaq. debent hæc sublunaria regere, non autem à sublunaribus cogi; at si corpora cælestia ex signis, aut figuris factis cogerentur ad inferendum maleficium, à sublunaribus regerentur cælestia, quod ab omni philosophia, & theologia alienum est: itaq. tandem fatendum est, omnem vim maleficij à demone prod. e. Auerroes deniq. & ipse in hanc sententiam inuehitur, pugnacissimèq. contendit melancholiam non à spiritu tenebricoso, sed à tota substantia, seu occulta qualitate melancholici humoris proficisci; ait 3. collect. c. 45. colorem non esse qualitatem actiuam, quæ mutare possit animæ functiones, nam mores, non humorū, ed corporis temperamenta sequuntur; deinde inquit tenebras non invisum imprimere, vt quæ priuationes sint, neq. sentiri actu posse, & adhuc minus in interiori sensu, quo neq. colores ipsi percipi possunt: Tandem addit, quod si immediatè ledatur interior actio ex colore, iam color morbus erit; hoc neque Galenus concedit; ergo alia erit causa melancholiæ. Ad hæc omnia facilis est responsio; nam quoad postremam rationem attinet, dicimus non semper à morbo immediatè, sed mediatè quoque pendere symptomata, hinc Galen. lib. de opt. secta ad Thrasyb. c. 18. inquit symptomatum aliqua causas, aliqua passos locos, aliqua facultates, aliqua egrotantes ipsos subsequi, præterea quando à morbo Galenus symptomata pēdere scripsit, morbum non strictè, sed latè sumptū intellexit, sub quo nomine, & causas morbificas comprehendit; sic 5. de loc. aff. c. 6. scripsit ea accidentia, quæ vel cerebrum, vel oculos afficiunt, vitiosorum humorum vaporationē sequi, sed vaporatio morbifica causa, non morbus est; sic & affectuum præter naturam vnum pro alio generice accipi non negabit, qui Galenum consulat lib. de sympt. diff. c. 1. ibi enim, & morbum, & causam morbi sub generali symptomatis appellatione quoque comprehendi posse declarat. Ad alias verò respondetur, quod etiam si color melancholiæ non percipiatur ab aliquo sensu, neq. virtutem ipsam immutet, à qua animæ functiones dependent; est tamen causa, & omnia obiectiuè repræsententur sensibus interioribus sub specie opaca, & horrenda, haud secus quàm color existens in cornea, qui non videtur à cristalloide, sed est causa deprauatę visionis, ita vt Galenus colorem nigrum męstitiam, & timorē inducere voluerit; quatenus spiritus animales, atque eorundem splendorem turbat, & obscurat: hos enim spiritus lucidos esse oportere, ad hoc, vt rectè fiant operationes principes idem docuit lib. de vtil. resp. c. 5. Hinc Græci phantasiā, quæ vna est ex principalibus actionibus *ἐν τῇ φαντασίᾳ*, idest à luce denominant. Tandem an melancholia fiat à tota atrę bilis substantia (vt placuit Auerroi) suo loco examinabitur.

An spirituum animalium intemperie fiat melancholia. Cap. IX.

AM superius probatum fuit à spiritibus animalibus tenebricosis melancholiam fieri, nec ipsos spiritus tenebricosos euadere posse quin simul illius humoris, aut vaporis, à quo tenebricosi redduntur qualitatem recipiant, & hoc propter aeream, tenuissimamq. illorum substantiã; sed modò cum intemperies, quacũq. fuerit, possit illos detinere absq. eo, quod ipsi tenebricosi sint, quaritur an illorum sola intemperies absq. tenebrositate, seu nigredine possit melancholiam inducere, & vt breuib. agam, hoc probare conatur Doctissimus Saxonia; nam si ex Galeno (inquit ipse) omnis actio animalis, precipue autem princeps, inter quas adnumeratur imaginatio fit à spirituum animalium temperie 3. de loc. aff. c. 7. cur quæso intemperato spiritu reddito non vitiabitur imaginatio? hinc Gal. 8. de vs. part. c. 13. non quantitati spirituum, sed qualitati, & temperamento vim, & facultatem operationum animalium tribuit. Hoc etiã (subdit ipse) confirmant varieg melancholicorum imaginationes; quã enim putamus causam imaginationis melancholicæ cum risu, & iucunditate præter caliditatem spirituum animalium? neque valet ratio, ex caliditate fit furor. Furor enim seu mania fit ex intemperie calidissima, cum fluxione vaporis exusti eleuati ex bile, vel flaua, vel atra exustis, ex 3. de loc. aff. iam cit. melancholica autem deliramenta, quæ cum risu, & iucunditate fiunt, calida quidem sequuntur intemperiem, sed moderatã, & potius ex sanguine, quã ex bile genitam. Tertiò ad probandum quod ex frigida spirituum intemperie melancholia fiat, adducit Arist. 4. de part. animal. c. 11. & lib. de rep. c. 8. dicentem, metuentibus cerebrum refrigerari, & 11. probl. 53. timentibus sanguinem deferere ipsum cerebrum, at vbi sanguis deferit cerebrum, necessario spiritus refrigerantur; tandem quid prohibet (inquit ille) quò minus intemperies hæc frigida imaginationem vitiet, imagines timoris, ac mœroris continuo suggerendo? & ideò inuenietis non paucos melancholicos, stupidos, & bardos, insipientes, & fatuos, nam ex hac intemperie melancholica imaginatio coniungitur cum fatuitate, & amentia. Vt tamen veritas inconnussa maneat, dicendum est, ex frigiditate vitiari quidem imaginationem, quatenus ipsa imminuitur, vel auferitur; non tamen ipsam deprauari, quandoquidem non imagines timoris, & mœroris frigiditas suggerit, sed tenebricosus spiritus, & quamuis non pauci melancholici, stupidi, & fatui sint hoc ex nigredine, quæ frigiditati vt plurimum iungitur euenit, contra tamẽ admodum pauci ex stupidis, & fatuis melancholici erunt, cum frigiditati spirituum non necessario coniungatur nigredo, & tamen si sola frigiditas melancholiam faceret, omnes stupidi, & fatui de necessitate melancholici forent; quod autem Galenus qualitati, & temperamento spirituum vim operationum animalium tribuerit, concedendum, non tamen negandum est, hanc ip-

ſam à conſequentibus temperamentum adiuari, & perfici; imò Gal. 1. de uſ. par. c. 9. docet actiones quasdam non fieri primò ex temperamen- tis, ſed ex conſequentibus temperamenta, ut eſt viſio in oculo, quæ fit propter colorem, quare, & temperie, & conſequentibus temperiem læſis poterunt lædi actiones; imò nonnullæ magis læſis conſequentibus tem- periem, quam læſa temperie. Si autem de melancholia quæ fit cum ri- ſu, & iucunditate ſermo fit, hæc ſi propriè loqui velimus, melancholia, ver è dici non poteſt, cum ipſa nunquàm ſit immunis à metu, & triſtitia, ſed infania eſt, & quamvis interdum in melancholicis riſum, & iucun- ditatem obſeruemus, hoc fit propter ſanguinem exuperantem, qui aut humori melancholico cõmiſcetur, aut in cerebrum mouetur quieſcen- te melancholico humore, ita ut tunc temporis non adſit tenebroſitas in ſpiritibus, & ſi adſit adeò parua ſit, ut plus poſſit in ipſis caliditas, & humiditas ſanguinis, quam melancholici humoris nigredo, & eſt pro- priè affectus quidam mixtus ex melancholia, & infania; at obiter obij- ciat aliquis, contrariorum eſſe eandem rationem; ita ut ſi ex intempe- rie calida, & humida ſanguinis communicata ſpiritibus animalibus ri- ſus, & iucunditas fiat; neceſſariò quoque ex intemperie frigida, & ſicca humoris melancholici iſdem impertita fletus, & mæſtitia oriatur, vel ſi ex nigredine melancholici humoris eoſdem ſpiritus, inſiciente na- ſcatur melancholia, neceſſe ſit à ſanguine letitiam producente ipſos met dealbari, quod dicere ridiculum eſt. Sed huius nodi ſolutio habebitur quæſtiuncula 17. quare non eſt ut pluries eadem ſcribamus; ad Aristo- telem verò dicimus ipſum oſtendere cerebri refrigerationem, & ſangu- nis retractionem eſſe potius timoris effectus, quàm cauſas, ſed quid plu- ra? ſcimus intemperiem frigidam ad ſpirituum penuriam facere, at ex paucis ſpiritibus fatuitas, non melancholia ſequitur; unde obſeruamus eos, qui in ultimo ſenio conſtituti ſunt, & iam decrepiti non memorari, diminutè ratiocinari, ita ut ipſos repuerascerè dicamus; hos tamen me- lancholicos fieri non videmus, etiã ſi iſdem frigido, & ſicco totius cor- poris, & ex conſequenti frigido, & ſicco cerebri, ac ſpirituum tempera- mento donati ſint, ſed incapta diſputatio tunc perfectius dilucidabitur, ubi illorum ſententiam, qui melancholiam à frigida, & ſicca cerebri in- temperie abſque materia fieri volant, diſcutiendam propoſuerimus, modò ad ſpirituum motum, & noſter moueatur ſermo.

An ex motu ſpirituum animalium fiat melancholia. Cap. X.

Plcherrimè fanè quæſtiuncule an ſam nobis præbuit ingenio- ſiſſimus, ac nunquàm ſatis laudatus vir doctiſſimus Hercu- les Saxonia, cui tribuenda volo plura, quæ in hoc tenui opu- ſculo contexta legentibus non diſpliceant. Vnica tamen in- ter cæteras ratio eſt, quæ à ſpirituum animalium motu nequaquàm fieri melancholiam mihi ſuaſit, quoniam rei natura attenta ex immobilitate potius

potius animalium spirituum, vt ita dicam, quàm ex eorumdē motu melancholiam exoriri conijcere est quandoquidem melancholici circa quædam phantasmata adeò fixantur, vt de illis semper discurrant, vel timeant, vel agant, & in illa toti se tradant, quibus cum phantasmatibus ad plures etiam annos ita delirantes vixisse compertum est, horum autē phantasmatum fixa imaginatio non in spiritibus motum, sed quietem, ac immobilitatem potius præter naturam, vt dixi, demonstrat; sed iam rationes, quibus doctissimus Patavinus contrarium demonstrare nititur, diluere oportet, hoc ille pacto ratiocinatur: Animalium spirituum motus duplex est; localis vnus, alterationis alter, & localis adhuc subdiuiditur tripliciter; quandoquidem vnus dilatationis, & constrictionis, alter confusus, omnique ordine carens, tertius contra naturæ leges est. Quoad motum dilatationis, & constrictionis spirituum attinet, vterque est causa melancholiæ; nam sicut dilatatio moderata lætitiā parit, adhuc maior risum efficit, & si adhuc magis augeatur facit lætitiā cum risu gestientem, in qua homines currunt, saltant quasi volaturi, ita hæc dilatatio vbi modum excedit, vt partes cerebri interiores quasi deserantur, exterioreque. (sensus, & motus instrumenta) spiritu, & caliditate repleantur, tunc imminuitur facultas estimatiua, & augetur hæc motiua, & sentiens, vt isti putent se esse aues, aut corpora leuia, & volare, neque imaginationem possunt corrigere non colligente se spiritu ad interiores partes, sed in exteriores diffuso. Quoad constrictionem hæc præter timorem, & mœrorem, alias prauas imaginationes aliquando efficit, vt patientes putent se esse corpora artificialia, saxea testacea, immobilia. Ego tamen dum considero dilatationem spirituum non esse causam lætitiæ, sed potius effectum, & quid consequens ipsam lætitiā, sic & dilatationem excedentem non esse causam melancholiæ iudico, præterquamquod cū melancholia sit illa, cui timor, & mœstitia semper adiuncta sunt, quomodo in timore, & mœstitia, fiet dilatatio? ille constrictionē fieri dicit, sed responsio allata de dilatatione constrictioni quadrat, contrariorum enim extat eadem ratio, cuius rei, & Galenum testem adducere possumus lib. 12. meth. c. 5. & lib. 2. de sympt. caus. c. 5. quibus in locis docet in profusa lætitiā nimiam spirituum, & caloris dilatationem fieri, sicuti in timore, & mœrore constrictionem, ita vt dilatatio, & constrictione sint potius effectus quàm prædictorum causa, nam nequē esse causam, certiores nos reddunt, qui in calido balneo, vel in hypocausto manent, nam his spiritus dilatantur, & ita interdum, vt ferè exanimis sine sensu, & motu remaneant, nequē tamen in ipsis ingentem, imò nec auctam præter eorundem consuetudinem lætitiā videmus. Ait deindē vir doctissimus ex confusione, idest inordinato motu spirituum, quoquē melancholiam fieri, sed istam confusionem, vel esse insignem, vel moderatam; si insignis fuerit, rerum omnium sensibilibium, & intelligibilium imagines delet, nam sicuti in aqua vehementer agitata nulla apparet imago, ita & in spiritibus valdē confusis, & agitis

delentur imagines; si moderata, non delentur imagines, sed aut disiunctæ uniuntur, aut coniunctæ disiunguntur, & primo quidem modo varij fiunt melancholici, qui sibi ipsis varia fingunt monstra, & phantasmata, quod exēplo explicari potest ab Aristotele accepto lib. de somnijs cap. 3. vbi scribit, somniantibus monstra plerumquē apparere coniunctis simul speciebus in vigilia separatim receptis; addit phræniticos lineas, quæ in muris sunt, vario modo in mente propria formare, atquē certò arbitrari illas esse animalia, aut plantas, &c. Quia scilicet species recepta in spiritibus agitatæ intrinsecus coniungitur, ipsi verò putant exteriores illas lineas copulatas esse; quod itaq; somniantibus & phræniticis per somnum, & acutum morbum contingit, melancholicis contingit propter internam causam, quæ spiritus ipsos agitat, & confundit, vt exempli gratia Vapor, vel flatus, vel humor ad confusionem faciendam aptus; si verò nimium disgregentur imagines, putant melancholici se nihil egisse aut agere eorū, quæ quotidie egerunt, & agunt. Adest quoquē spirituum animalium agitatio, quæ quid diuersum extat à cōfusione, nam agitationis nomine intelligo quasi titubationem, vel trepidationem quamdam, sicuti in aqua videmus post vehementem agitationem, quæ aliquando motu hoc trepidationis aliquo tēporis spacio mouetur, in hac agitatione imagines multò maiores repræsentantur, quàm sint, vt exemplo aquæ manifestum fiet, & ex hac imaginum amplificatione fit, vt patientes quædam esse maiora, quàm reuera sint, animo concipiant, sic referunt quemdam fuisse, qui nasum sibi vsq; adeò magnum extare credebāt, vt omnem credulitatem superaret; Adest tādē motus spirituum animalium contra naturæ leges, qui, vt qualis nam sit, intelligatur, primum intelligere oportet, quinam sit naturalis, naturalis autem motus fit quasi per circulum quendam à rete mirabili ad priores cerebri ventriculos, à prioribus ad medios, à medijs ad postremos, & cerebellum, ab his in totam cerebri substantiam, priorem, posteriorem, ac mediam, hanc enim spiritu esse repletam docuit Galenus 8. de vf. par. cap. xij. quare si contingat, vt spiritus aliquam ob causam, vel ab ipso cerebro, vel à postremis ventriculis ad priores partes repellantur, & circulus fiat opposito modo illi, quem iam proposuimus, ex huiusmodi motu quandoquē fit fatuitas, quandoquē insania, seu furor, quandoquē melancholia, prout patientes huius, vel illius temperamenti, huius, vel illius humoris donati fuerint, etenim isti propositiones, & conclusiones opposito prorsus modo, quàm sani, faciunt, quādoquidem aut non copulant congrua prædicata cum subiectis, aut ex falsa præmissa conclusionem veram, aut ex vera falsam inferunt; causæ autem propter quas fit hic motus naturali cōtrarius, aut sunt impedimenta circa cerebrum, & ventriculos existentia, aut sunt ingentes animi affectus; impedimenta sunt insignes cerebri obstructions, tumores, ex quibus causis spiritus quasi repelluntur, ne possint per totam cerebri substantiam transire, hinc repulsi retrocedunt, & hinc est, quod
post

post phrænitides, & lethargos fatuitas, & melancholia solent succedere; ex animi ingentibus affectibus idem fit, & ex timore præsertim, reuocatis enim spiritibus à cerebro ad ipsum cor cerebrum densatur, & ne detur vacuum humore, ac vapore excrementitio impletur, qui deindè locum cõsuetum spiritibus prohibet; Hactenus Saxonia; quæ certè pulchra, ingeniosa, ac scitūdigna sunt, sed si rem intimiùs consideremus, nec à confusione, nec ab agitatione, nec à spirituum animalium motu contra nature leges melancholia fit; vnum verum supponatur, nimirum multiplex esse delirium, & melancholicum delirium, quod propriè melancholiam vocant, à phrænitico, maniaco, & alijs, si quæ sint differre, & de hoc nos in præsentia, non autem de alijs intelligimus; hoc igitur supposito à confusione spirituum fieri melancholiam negamus, quandoquidem spirituum confusio per longum tempus perdurare nequit, at melancholia inter morbos diuturnos recensetur, præterea si spiritus ægitentur, & confundantur, necesse est, vt ab aliqua causa præternaturali confandantur, quæ cum sit vapor, vel flatus, vel humor (vt ipse etiam doctissimus vir testatur) non ne rationi magis consentaneum est, vt prædicta causa se ipsam spiritibus immiscendo, dùm illos tenebricosos efficit, melancholiam producat, quàm per agitationem, aut confusionem? nec obijciatur antedictam præternaturalem causam posse opacitate, aut nigredine carere quandoquidem si careat, non melancholiã, sed phrænitica potiùs, aut maniaca excitabit deliria, in quibus tantum abest, vt timeant, quin potiùs omnia audent ægrotantes, & quamuis interdum phrænitici, aut maniaci lachrimentur, & metuant, hoc nõ propter agitationem spirituum contingit, sed quia huiusmodi morbi simul iunguntur, cum bilem, & melancholiam frequentiores eorundem causas simul iungi, & misceri non rarò contingat, ita vt modò hæc, modo illa suos prodeat effectus, quem admodum prima quæstincula, vel Galeni testimonio comprobatum fuit; Quod verò de agitatione, & confusione diximus, idem, & de spirituum motu contra nature leges dictum fit, hæc enim omnia spirituum mobilitas pater naturam complectitur; sed quid, quando ait ad phræniticos, & lethargicos succedere melancholiam, quia ex relictis obstructionibus spiritus liberè pertransire nequeunt contra nature leges moueantur? Certè si hoc verum esset, & in obstructionibus relictis ab apoplexia pituitosa, & à comate melancholia succederet, quam tamen non obseruamus; sed quis non videt ad prædictos affectus melancholiam succedere propter deustos humores in cerebro remanentes, qui atrii atros, ac tenebricosos reddunt spiritus? Hoc possumus elicere ex Galeno 3. de loc. aff. cap. 7. dùm ait in capite melancholicum humorem genitum esse, cum videlicet multus eius loci calor aut flauam bilem, aut crassum, atrumquè sanguinem superassauit, item quando asserit ob eandem causam fieri melancholiã ex animi ingentibus affectibus, & ex timore præsertim, quis non videt à doctissimo viro nostram sententiam confirmari? Nam dùm vapore, & humore excrementitio

crementitio impletur cerebrum, iam ex retractione spirituum refrigeratum, non deest materia, quæ vel sui natura, vel adscititia propter frigiditatem cerebri exprimentem, & ob id crassitiem, ac terrestreitatem inducentem, possit animales spiritus, qui pauci remanent, deobscurare ac tetros reddere; Tandem motum alterationis addit doctissimus Saxonia, ostendens ex spirituum alteratione melancholiam fieri, atque hoc loci per alterationem meo iudicio non intelligit intemperiem manifestam, siue simplicem, siue compositam, sed hanc alterationem, vel à specie morbi, vel à specie humoris in corpore predominantis prodire ait; À specie morbi prodit, ut quando morbus est confirmatus, aut magnus, & patienti ignotus, qui propterea cum imprimat, & continuo, & vehementer sui speciem in spiritum, impellit patientem ignarum ad quædam extranea animo concipienda, quæ cum illo morbo aliquam habent similitudinem, sic qui frequentes habent in ventre rugitus, putant in eo se habere ranas, ut contigit germano cuidam Patauij medicinæ studioso; alij qui morsus in ventre sentiunt ex vermibus, dicunt se se habere serpentes, ut de illa muliere Trallianus scripsit, alij laborantes Tympanitide dicunt se totos corio constare, & quasi tympanum essent, ventrem sibi pulsant, ut refert Marcellus Donatus lib. 2. de Historia mirab. cap. 1. Hactenus ille, sed qui nam quæso in prædictis morbis, si non ex toto, aliqua saltem ex parte pro materiali causa humorem crassum, nigrum, & melancholicum non constituat? neque solum hoc fat est, sed cerebrum debile, & ideo ad recipiendum aptum, & vno verbo ad huiusmodi melancholica deliramenta dispositum constituere oportet, quorum omnium veritas ex eo patet, quia non ex omnibus in ventre rugitibus, non ex omnibus à vermibus morsibus, neque ex omni tympanitide talia melancholica deliria oriuntur; itaque positis melancholiciæ causis non mirum est, si postea illi melancholici effectus producantur, qui cum morbis in corpore existentibus aliquam similitudinem habent, non tamen dicendum est ab hac sola similitudine tales produci effectus, quia cum in omnibus non producantur, adhuc querendum remanet, cur potius in hoc, quam in illo producantur; Remaneret, ut de specie humoris ageremus, sed quia de particularibus humoribus quæstiunculas suo loco exagitabimus, hoc in illis exactius dijudicabitur, modo de spiritibus animalibus nostra prosequatur oratio.

An spiritus animales tenebricosi fieri possint à sola intemperie?

Cap. XI.

Melancholico humore spiritus animales tenebricosos reddi plures memoriæ prodiderunt, & ab eo tales reddi non solum ob propriam ipsius nigredinem, atque opacitatem, sed quia sua frigidityte, & siccitate eosdem incrasset, constringat, exprimat, atque absumat, quare si hoc agit materia melancholica sui frigidityte,

giditate, & siccitate, ergo & intemperies frigida, & sicca agere poterit, hoc autem ex eo corroborari potest, quoniam spiritus animales sunt corpora mixta, non autem simplicia, & mixtorum corporum si partes tenuiores, & ideò lucidæ absumantur, crassiores verò, quæ remanent, magis adhuc constringantur, & incrassentur à frigiditate, cui siccitas iuncta sit, certissimum est huiusmodi corpora partem luciditatis amittere, & obscuriora euadere, ergo & ab huiusmodi intemperie animales spiritus tenebricosi fient, quod autem prædicti spiritus sint corpora mixta probatione non eget, cum non ignoremus ipsos ex aere, & vitali spiritu constare, qui vitalis spiritus est vaporosa quædam sanguinis arteriosi exhalatio, imò, & ut nonnullis placet, subtilior sit arteriosus sanguis, præterquàm quod, & aerem simplicem propè nos non reperiri omnes consentiant, sed & exemplis res ipsa fit illustrior, nam ab aqua, & à vino, vel alio liquore, dum vitreis organis distillantur, scimus vaporem tenuissimum eleuari, qui tamen in pileo, tamquàm in frigidiori loco adeò incrassatur, ut in humorem aqueum vertatur, & eò magis, ac citius, quò pileus linteis frigida imbutis contegitur; similiter aerem, quem per os, atque nares expiramus, nullo pacto videmus, cū tenuissimus sit, at hyberno tempore ipsum circa os veluti nubeculam quamdam concreescere propter immensum frigus omnibus patet, quid ergo, & hoc in animali spiritu propter frigiditatem contingere prohibeat? Hæc sententia etsi probabilis appareat, à viris tamen gravissimis reiecta est, & inter hos doctissimus est Capiuaccius, qui scribit animale spiritum tenebricosum reddi, vel ob materiæ melancholicæ admixtionem, vel secundum propriam substantiam, etsi secundum propriam substantiam, aut ratione spiritus vitalis tenebricosi, aut ratione impuri aeris, ex quibus generatur; his autem benè se habentibus, quomodo cumque intemperatum sit cerebrum, nunquàm tamen tenebricosus fiet secundum propriam substantiam, nam cum spiritus animalis ratione vigoris sit a prædominio igneus, & ratione molis sit a prædominio æreus, ratione ignis obtinet partes luminosas, ratione aeris Diaphanas, ut quasi sit expers portionis terrestris, & opacæ, quæ diaphanum terminat, ideoquè sit inuisibilis, vnde dum spiritus vitalis bonus fertur in caput intemperatum non fit tenebricosus, quia partes opacæ desiderantur; hætenus Capiuaccius, ad rationes verò in contrarium adductas dicendum est frigidam, & siccam intemperiem spiritus quidem absumere ipsosque pauciores reddere exsiccando, & condensando, non tamen ipsos obscuriores efficere, quia animales spiritus sunt corpora quidem mixta, sed corpora similia, & luminosa, quæ corpora similia, & luminosa ubi densantur, tantum abest, ut tenebricosa euadant, ut potius magis lucida fiant, sicut enim rara ignis substantia minus lucida est, quam densa, ita & animalis spiritus quò densior, eò magis luminosus, materia autem melancholica, quantum vis frigida, & sicca, nisi spiritibus immisceretur, eos numquam obscuriores redderet; Exempla

platandem, quæ de distillatione, & de aere expirato afferuntur, nullæ sunt, quandoquidem spiritus animales generantur in cerebro, & ubi generantur ibi tanquam in proprio loco aptissimè conseruantur, hinc cerebrum intemperie quantum vis frigida affectum, quousque animalium spirituum generationem admittit, eousquè, & eorumdem cōseruationem molitur, ita ut spiritus condensari nequeant, quemadmodum fortè condensarentur, si ex cerebro in alium frigidiorum locum transportarentur, sicuti vaporibus, qui ab aqua, & a vino in distillatione eleuantur, contingit, nec non expirato aeri, qui ab internis spiritualibus partibus calidissimis in ambiens frigidissimum hybernò tempore exhalat; præterea spiritus animales continuò dissipantur, & regenerantur, ita ut iidem numero non diù perseuerent in cerebro, & qui remanent assiduo motu placidè agitantur, quæ omnia ipsorum incrassationi, & proinde opacitati valdè repugnant, etiam si spiritus (ut dictum est) dum condensantur lucidiores euadant.

An animalis spiritus tenebricosus fieri possit ex aere?
Cap. XII.

SI numquàm in melancholico delirio fit animalis spiritus tenebricosus ad quid quærere an fiat tenebricosus ex aere, vel intemperie, vel alia re? Certè est oleum, & operam perdere; quod autem nūquam in melancholico delirio tenebricosus fiat, ex eo manifestè patet, quoniam in animali motu cuiuscunque partis nulla læsio apparet, & nihilominus, aut auferretur, aut imminueretur motus in eo, saltè extremarū partium, si spiritus animalis tenebricosus foret, nam cum ex Galeno lib. de oculis cap. 5. motiua facultas a cerebro ad musculos deferatur per irradiationem spirituum animalium, cumquè irradiatio nequaquam a nigris, atque opacis, sed a lucidis, ac splendidis prodeat corporibus, quomodò tunc temporis fieri possit irradiatio ista, & ad extremos vsquè pedes pertingere, si animalis spiritus ater, ac tenebricosus extet? Nec respondeatis spiritus, qui sunt in ventriculis cerebri, deseruire motui, ac etiam externis sensibus, non autem, qui per cerebri substantiam disseminati sunt, & id circò hos posse obscuros esse, illos verò nitidos, & ita non impediri irradiationem istam, quod proculdubio quoquè comprobari potest ex Galeno illa Hippocratis verba sexti Epidem: interpretante, nempe si bilis atra in mentem repat, hoc est, in similem cerebri substantiam, melancholia fit, si verò in cerebri corpus, hoc est, in organicas eius partes, nempe in ventriculos, Epilepsia oritur, nam rectè quidem procedit responsio, si de animali spiritu intelligamus, qui per atræ bilis, aut alterius nigræ materie in cerebri medullarem substantiam irrepentis admixtionem tenebricosus fiat, hæc enim nigra, & opaca materia potest prædictam cerebri substantiam petere, ac eius ventriculos immunes relinquare,

linquere, sed si de spiritu animali tenebricoso genito intelligamus, nulla est, etenim, tam spiritus, qui in ventriculis, quam qui in substantia cerebri existunt atri, & sylvestres sunt, imò & qui in ventriculis manent nigriores erunt, cum sui natura minus puri, minusque elaborati sint; certè ut hic effugiatur scopulus, dicendum est, aut animales spiritus non generari in cerebro, sed tantummodo attemperari, & ideò esse eosdem met vitales in corde iam genitos, quemadmodum sensit Aristoteles, & cum eo subtilissimus Argentarius, quod nos omninò negamus, nam rectius cum Galeno, animales spiritus in cerebro per ulteriorem coctionem gigni sentimus, aut dicendum est, & verius, opacitatem spirituum animalium, qui in ventriculis continentur, non esse impedimento, quin deferatur motiva facultas etiam ad externas partes per irradiationem, nam & si irradiatio ista turbida, & obscura sit, non ob id motum prohibet, ad peragendum enim motum, nihil facit luciditas, aut splendor animalium spirituum, quemadmodum etiam, nec ad sensationes externas efficiendas requiritur, nisi visum excipere velimus, de quo non immeritò aliquis fortè dubitare posset, an in melancholicis à spiritu in cerebro tenebricoso genito laedatur, cui respondendum est, istam spirituum animalium opacitatem magis, ac minus suscipere, ita ut si minor sit, etiam si principibus actionibus officere possit, ac melancholicum delirium inferre, visui tamen manifestè nequeat officere, & ratio est, quia animales spiritus minori opacitate infecti possunt ab aere externo luminoso, & ipsi lumen, ac splendorem acquirere, ita ut nulla sensibilis noxa in visione succedat, at si maior sit opacitas, & impuritas prædictorum spirituum, tunc sic affecti proculdubio diminuta visione laborabunt, hinc optimè animaduertit clarissimus Eustachius Rudius in sua praxi capit. de læsa visione nihil æquè visum hebetare, & obscurare, ac melancholiam, timorem, mororemque ac fletum, & huiusce generis melancholica symptomata, nam cum hæc omnia ab atra bile originem ducant, illa quoque pluribus numeris spiritibus animalibus obesse potest, hos enim paucos, crassos, impuros, & opacos reddit, ex quibus, & imminutio, & obscuritas visus pariter succedunt; sed iam redeamus ad rem; Cum igitur ex aere, & vitali spiritu spiritus animales generentur, si aer turbidus, ac nebulosus fuerit, ut & animales spiritus, rurbidi, ac nebulosi gignantur, ratio expostulat, & experientia confirmatur, nam homines aere nubiloso existente, ac turbido tristiores, ac magis melancholici euadunt, quam sint sub hilari celo, ac sereno aere, & non ob aliud, nisi propter obscuritatem illam spiritibus animalibus ab aere impertitam, quam veritatem etiam apertissimè ex Galeno colligere possumus cum m. i. in i. Epid. m. t. 8. Sed aliquis fortassè ita arguere posset, si tenebricosus fieret spiritus ex aere, deberet profectò tenebricosus fieri nocturno tempore, hanc ob causam omnes essent melancholici, & presertim hyeme, quo tempore tenebræ super terram longiores sunt, quam lux ipsa; Respondetur aere

E

rem

rem nocturno tempore non esse nigrum per se, & positivè, sed privativè, quia non illuminatur à radijs solaribus, aer. n. ex se est omni colore orbatu, & corpus Diaphanum, quo mediante, dummodo illuminatum sit, in omnibus visibilibus obiectis spectantur colores, absque eo quod aer cerni possit, quare non ex ipso tenebricosi redduntur spiritus animales nocturno tempore, sed si sit impurus, eosdem quoque impuros reddet, qui si ad tantam impuritatem deventerint, ut amittant luciditatem illam, qua donati sunt tamquam aptissimum instrumentum ad rectè obeundas actiones principes, tunc tenebricosi, & nigri appellari possunt, non quia fortè sint coloris nigri, ut atramentum est, vel extinctus carbo, sed quia nec splendeant, nec luceant eo modo, quò ipsos rectè, & naturaliter constitutos, deceret.

An spiritus animalis fieri tenebricosus possit à vitali?

Cap. XIII.

Mnes ferè medici, & inter neotericos Capiuaccius, & Rudius viri clarissimi in eorum praxibus, proprijs de melancholia capitibus, volunt à spiritu vitali tenebricoso, & animales spiritus tenebricosos reddi; ille quia à corde refrigerato, & exsiccatō spiritus vitalis tenebricosus gignatur, cum exprimantur sanguinis partes Diaphanæ, & luminosæ, è quo spiritu vitali tenebricoso generetur postea in cerebro animalis tenebricosus; hic quia, omnis spiritus generetur in corde, ita ut si vitalis sit tenebricosus, & animalis quoque ex necessitate tenebricosus extet, cum idem sit cum vitali, nec ob aliud animalis vocetur, nisi quia in cerebro exactius purificetur, & contemperetur non autem quia per ulteriorem coctionem generetur, cum nullum viscus corde reperiatur calidus; Alia verò ex parte ingeniosissimus Saxonia hos omnes decipi existimavit; quia (inquit ille) etiam si vitalis spiritus sit animalis spiritus materia, non est tamen materia, quæ in animale transeat absque alteratione, & transmutatione, ut propterea sicuti non valet consequentia, sanguis est ruber, ergo nervi, membranæ, & ossa, quæ sunt alba, debent esse rubra, sic non valet. Consequentia, materia spiritus animalis est nigra, ergo & idem spiritus; deinde (subdit ipse) si materia spiritus animalis, quæ est spiritus vitalis, non potest vllō modo in propria substantia tenebricosa esse, quomodo tenebricosos efficiat spiritus animales? ex aduersarijs enim spiritus vitalis tenebricosus fit, aut ex cordis intemperie, aut ex materia, & ubi ex intemperie, vel calida, vel frigida, sed non ex calida intemperie fieri potest, quia hæc dum agit in spiritum vitalem, ipsum calefacit, subtiliat, rariorem reddit, at spiritus quò subtilior, & rarior, eò magis Diaphanus, diaphaneitas tenebrositati est contraria; si augeatur caliditas spiritum absumit, sed aliud est spiritus consumptio, aliud tenebrositas, & opacitas; nec item ex frigida intemperie fieri potest,

test, hæc enim aut condensat, aut extinguit, si condensat, spiritum efficit magis lucidum, nam corpus lucidum, & Diaphanum, quò magis densum est, eò quoque lucidius est; si extinguit, tunc non erit opacitas in spiritu, sed defectus, præterquamquod in corde totius caloris fontè talis frigida intemperies adinueniri nequeat manente vita, quæ calorè innatum, & spiritum in quo positus est, extinguerè valeat; Huic tamen doctissimo viro respondetur futurum fore ne produceretur ab hac intemperie, siue calida, siue frigida spiritus vitalis opacus, ac tenebricosus, si ab ipsa solum ageretur in spiritum, hoc enim pacto, quæ ipse dixit, vera essent, sed cum ab ipsa in spiritus vitalis materiam, nempe sanguinem, quoque agatur, ipsum ineraffando, & proinde nigrum reddendo, siue per adustionem, siue per tenuium partium expressionem, hinc ille decipitur, quandoquidem talis est spiritus, qualis est eiusdem spiritus materia; obstat tamen huic rei doctissimus vir, & hanc consequentiam negat, nimirum materia est malencholica, ac tenebricosa, ergo spiritus est tenebricosus, nam (ait ille) ad generationem spiritus vitalis in corde, non secus, ac animalis in cerebro opus est alteratione, ac transmutatione, in qua quod est nigrum, potest transire in lucidum, sic carbones, & elichnium, & similia nigra, dum flammam recipiunt, splendorem recipiunt, at spiritus est igneus, flammæ comparatur, ut propterea materia nigra accensa, & ignita lucidam possit edere flammam, quam flammam ex fuliginosæ substantiæ ad mixtionem tenebricosam reddi concedo, sed lucidum spiritum in propria substantia tenebrosum esse adeò absurdum existimo, perinde ac si dicamus ignem, & lumen in propria substantia tenebrosum esse; Sed tanti viri pace, & ipsū decipi, iterū, dixero quandoquidē materia crassa, tenebricosa, ac nigra, & si accensa, & ignita flammam quantumuis lucidam edat, non tamē ista materia diaphana erit, ita ut nec carbo, nec elichnium quamuis ignita, sint corpora diaphana, ac transparentia; sic quicumque spiritus, qui sit crassus, & tenebricosus non omninò transparens, ac diaphanus erit, quia spiritus quamuis sit igneus, & luminosus, nō tamen est ignis, nec lumen, sed corpus spirituofum, ac vaporosum, quod generatur ex materia sanguinea, & aerea, & cui ex parte quoque materiæ, modò magis, modò minùs igneum, & luminosum esse contingit, prout materia, ex qua generatur, modò crassior, modò tenuior, modò obscurior, modò splendidior est, ita ut si materia sit melancholica, ac tenebricosa, & spiritus quoque talis esse debeat, nec obstat ex huiusmodi materia spiritum fieri per transmutationem, siue generationem, etenim quò magis est inepta materia, eò magis inepta quoque, & imperfectior erit spiritus generatio, sic videmus in diuersis, quæ destillantur, materiis, ex tenuioribus, tenuiores spiritus, ac vapores ascendere, ex crassioribus verò, crassiores; præterea si verum hoc esset, sequeretur tam ex subtilissimo, ac laudabilissimo sanguine, quam ex crasso, & melancholico eque perfectum, ac laudabilem spiritum gigni, quod an sit ab-

fardum, nec nē, alijs dijudicandum relinquo; nec tandem valet superius allata similitudo, quemadmodum videlicet nerui, membranæ, & ossa, quæ ex rubro generantur sanguine, sunt alba, & non rubra, ita & spiritus, qui ex nigra, & melancholica producitur materia erit splendidus, & non niger, seu tenebricosus, quia si de materia loquamur ex qua generantur nerui, membranæ, & ossa, hæc non sanguis, sed semen seu sperma est, quod est album, non rubrum, unde, & spermaticæ partes dictæ sunt, rectius quidem ab harum partium nutritione argumentari posset, quæ sanguinem, & si rubrum in propriam tamen substantiã albam conuertunt, ita vt cum non inconueniens, imò naturale sit rubrum sanguinem in albam substantiam transmutari, sic, & ex atro sanguine splendidos spiritus generari posse non repugnet; Sed & hæc obiectio diluitur, quoniam ex natura est, vt quælibet partes pro sui nutritione sibi eliciant, & alliciant ex sanguine propriam magis, ac similiorem partem, ad hoc vt recte celebretur nutritio, ita vt prædictæ spermaticæ partes seligant à sanguine partem magis frigidam, ac pituitosam, & proinde in sanguine albidiorē; contra verò musculosæ calidiorē, ac magis rubram seligant, nam in habentibus symbolum ab vno in alterum facilior est transitus, ac transmutatio; sic rationi consonum est, vt spiritus tanquam tenuissimi, atque splendidi ex tenuiori quoque, ac floridissimo sanguine gignantur, qui si forte ex nigro, atque melancholico sanguine produci debeant, vt isti quoque atrii, atque tylostres (vt Auicennas vocat) producantur necesse est, nam & simile quoddam fieri videmus in nutritione, quando quidem, si musculosæ partes, quæ debent nutriri ex florido, ac puriori sanguine, forte pituitosiori, & atquosiori nutriantur, nequaquam recta, sed in perfectissima celebratur nutritio, cui cachexia, cui tractu temporis anasarca hydrops succedit, nec tamen hoc in casu videmus, quod transmutatio ex improporcionado alimento rectam valeat efficere nutritionē quare nec ex improporcionado humore melancholico crasso, & atro spiritus recte splendidos efficere valebit, quia de re non est inculpanda causa transmutans, & generans, sed omnino materia, sic ex prauo chylo non potest generari bonus sanguis, nec ex prauo sanguine bonus spiritus vitalis, quamuis omni vitio generans causa careret, hinc sancitum est, errata primæ coctionis non corrigi in secunda, ac similiter secundæ coctionis errata non corrigi in tertia; Tandem Rudius vitali spiritu tenebricoso existente, & animale de necessitate tenebricosum esse asseuerat, vtrumque enim vnum, & idem esse contendit, & ea potissimum ratione ductus, quia fieri nequeat, vt vitales spiritus (quos animalium materiam esse volumus) geniti in corde calidissimo viscere vltiorem acquirant coctionē in cerebro, quod omnium frigidissimum est viscus, potius recrudescerent isti, quam vltiorem possent acquirere coctionem; quare si res ita se habeat, superuacaneum erit querere an animalis spiritus tenebricosus fiat à vitali; Si quis hanc rem exactius rimari velit, doctissimum ad-
 cat

eat Andream Laurentium in suo opere anatomico, nobis enim ab instituto nostro de melancholia recadere non licet; tantummodò nostra veritatis authorem Galenum afferamus, qui lib. 12. meth. cap. 5. animalis spiritus veluti fontem cerebrum esse statuit; rationi verò in contrarium allatæ respōdetur vitales spiritus etiam si in corde calidissimo viscere genitos, esse tenuissimę substantiæ, & ob id citissimè quamlibet alterationem recipere, ita vt, antequam per generationem euadant animales, attemperentur, & refrigerentur in anterioribus cerebri ventriculis, vbi rudimenta coctionis accipiunt, præterquamquod, & aeri inspirato perquē nares in cerebri sinus attracto misceantur, qui calidissimus frigidissimo cerebro frigidior est teste Galeno 8. de vi. par. ca. 2. quapropter mirum non sit si vitalis spiritus à cerebro per vltiorem coctionem, atquē ideò per generationem in animalem mutari possit.

An à sola intemperie frigida, & sicca fieri possit melancholia?

Cap. X I V.

Sola intemperie frigida, & sicca fieri melācholiā viri grauiissimi contendunt tūm authoritatibus, tūm rationibus, nā Galenus 3. de loc. aff. capit. 7. quando cerebrum redditur intemperatum, melancholiā fieri dixit, sic etiam, & in fine eiusd. m. capitis ait, apoplexiā non totius substantiæ cerebri intemperiem causam esse, veluti lethargi, phrenitidis, maniæ, melancholiæ, &c. Auicennas lib. 3. fen. 1. tr. 4. cap. 18. Melancholiæ causam afferens, ait, ipsam aut esse in cerebro, aut extra cerebrum, & illa, quæ est in ipso cerebro, aut est ex malitia complexionis frigidiæ, & sicciæ sine materia permutante substantiam cerebri, & complexionem spiritus luminosi ad tenbras, aut est cum materia; Alexander etiam 2. problem. 26. quærens rationem, propterquam melancholici munera naturæ rectè obeant, cum coquant cibos, & in sanguinem vertant, animi verò functiones læsas habeant, ait non ob aliud esse, nisi quia sedes cerebri occupatur ab affectu, & intemperie, quasi intemperies possit esse causa immediata læsionis operationum animæ in melācholia; præterea si intemperies cerebri non faceret interdum melancholiā, numquā ab hac intemperie hauriretur curatiua indicatio, & tamen calefaciendi, & humectandi cerebrum indicationem in melancholia desumi, vt plurimum apud omnes practicantes videbitis; At respondendum est à frigida, & sicca intemperie indicationem curatiuam desumi, non quia melancholiā sit immediata causa, sed quia excrementitium humorem frigidum, & siccum producit, qui melācholiā fouere potest, præterquamquod, & sanguinem, seu alimentum cerebri refrigerando, & ex siccando in humorem melācholicum, & nutritioni ineptum conuertit, adde quod, & cor in consensum trahit procedente tempore, vnde postea generantur spiritus vitales frigidiores, & melancholici, qui cum sint animalium materia,

in ateria, & animales tales euadere necesse est, vt in superiori quaestiu-
cula monstratum est; ad authoritates verò adductas dicitur, Galenum
non nudam intemperiem, sed cum materia intellexisse, quis enim phre-
nitidem, aut lethargum absque materia fieri affirmetur imò Galenus 3.
de loc. aff. cit. dùm Hippocratis verba in fine 6. Epidem: relata inter-
pretatur, ait, si materia in cerebrum irreat, ipsiusque temperamentū
immutet, melancholiam fieri, ex quo intemperiem cum materia ipsum
intelligere manifestissimè cognoscitur; Auicennas dùm frigidam, &
siccam intemperiem sine materia melancholiæ causam recenset, deci-
pitur, nam ab hac sola animalem spiritum tenebricosum reddi non pos-
se iam superius ostensum, imò si animalis spiritus tenebricosus ad effi-
ciendam melancholiam requiritur, vt & ipse fatetur, & hic vt plurimū
tenebricosus fiat propter admixtionem melancholicæ materiæ, vel hu-
moralis, vel vaporosæ, quis non videt vanum esse velle à nuda intem-
perie melancholiam produci, & si Principem tueri velimus, ipsum de
remota causa intellexisse dicendum erit, nam fieri potest, vt nuda intem-
peries frigida, & sicca proprium cerebri alimentum per tenuium par-
tium expressionem, & reliquarum incrassationem in atrum humorem
conuertat, qui postea spiritus tenebricosos reddat, & ita melancholia
succedat; imò, & prædicta intemperies, dùm proprium cerebri alimen-
tum in atrum humorem mutauerit, non amplius nuda, sed cum mate-
ria appellanda erit; Alexander pro nobis est, dùm enim sedem cerebri
occupari ab affectu, & intemperie ait, per affectum nihil aliud, nisi ma-
teriam intelligit, quandoquidem ibi non morbus in mala compositio-
ne, non in soluta vnitatem est, & intemperiei meminit, ergo per affectū,
cum copulatiuè non disiunctiuè loquatur, morbificam materiam sub-
audit, imò quamuis intemperies cum materia copuletur, nō debemus
nos existimare ob id melancholiam ab intemperie fieri, sed à sola ma-
teria, quæ spiritus opacos reddit (& si intemperiem frigidam, & siccam
propter allatas causas plurimum ad melancholiam conducere nō ne-
gemus) si enim vacuetur materia melancholica, & relinquatur intem-
peries frigida, imaginatio non amplius corrumpitur, sed imminuitur,
aut aufertur, vt non sit affectus melancholicus, sed potius fatuitas, a-
mentia; exemplum sumatur à ventriculo frigido cum materia acris, qui
ratione materiæ acris corrumperet cibos, euacuata materia acris, nō am-
plius corrumperet, sed imminueret coctionem, frigiditatis enim est auferre,
vel imminuere actiones, non deprauare, quare cum melancholia sit a-
ctio deprauata, non à frigiditate, sed à materia fit, quatenus scilicet spi-
ritus animales tenebricosos reddit, nec dicant isti plures esse actiones
deprauatas, quæ à frigiditate fiunt, vti sunt tremor, appetitus caninus,
& deprauatus in prægnantibus, ac corruptio cibi in ventriculo ad aci-
dum, namque appetitus ij fiunt ab humore melancholico non quate-
nūs frigidus, sed quatenus acidus, vel alia qualitate indicibili prædi-
tus est; aciditas enim est illa quæ os supernum ventriculi corrugat, &
in

in explebilem famem excitat, nam si à sola fieret frigiditate, humor vitreus non secus, ac melancholicus illos appetitus produceret; si verò de ciborum corruptione ad acidum sit sermo, sciendum est prius illorum coctionem à frigiditate imminui, qui postea, cum diutius in ventriculo inconcocti maneant, facile acescunt; ita ut primò, & per se frigiditatem sequatur imminuta coctio, deinde ex alio corruptio ad acidum; demum quoad tremorem attinet, non est par ratio, hic enim est affectus mixtus, ad quem agendum concurrunt tum debilis facultas, tum grauitas mixti, & quantum virtus attollit, tantum grauitas deprimit, quare si consideretur hic affectus, ut solummodo à facultate ob frigiditatem imbecilliori reddita proficiscitur, non deprauatus, sed imminutus est motus; Sed præter hæc Galenum adducunt, qui 3. loc. aff. cap. 7. inter melancholiæ causas, commemorat curas, sollicitudines, & inediam, quæ omnia alterant temperaturam partis, humores euacuant, corpus refrigerant, & exiccant, ut de inedia sigillatim docet 2. acut. 22. & 24. & de marore 1. de tu. san. cap. 12. sic ex effectibus etiam melancholiæ nos temperaturæ frigiditatem, & siccitatem absque materia cognoscere posse aiunt, quia dantur melancholici ex prædictis causis perpetuò vigiles, emaciati, consumpti, oculis cauis, quæ omnia materiæ defectum ostendunt, atque idcirco melancholici quidam sunt, qui absque purgatione solis humectantibus tractantur; Respondetur curas, & sollicitudines, quæ modum, & inediam non esse immediatas melancholiæ causas, quandoquidem hæc cum spirituofam sanguinis substantiam, proindeque innatum calorem dissipent, sunt in causa, ut sanguis, qui prius laudabilis, & temperatus erat in melancholicum degeneret, sanguine autem melancholico existente, quid mirum si corpus refrigeretur, & exsicceat, sique animales spiritus tenebricosi reddantur, unde postmodum melancholia? quid adhuc mirum, si emaciatio, consumptio, & oculorum cavitates appareant, si sanguine melancholico, & nutritioni inepto existente carnosarum partium substantia absumatur? ac tandem quid mirum, si in huiusmodi melancholicis curandis à purgantium medicamentorum usu medici abstineant, cum in hisce casibus, in quibus calidi innati maxima penuria est, purgantia lethalia essent? Et quamuis Galenus 3. de loc. aff. iam cit. se frequentibus balneis, & solo victu humido melancholicos curasse affirmet, qui fortè non ob animi pathemata in huiusmodi affectionem inciderint non tamen ab intemperie, sine vilo humore delirium inferri ex ipso colligimus, ibi enim scribit affectionem leuiorem, nec dum confirmatam fuisse, & ideò humorem non multum vacuationi restitisse, ex quibus liquet humorem præextitisse, paucum tamen, quem recreata natura facile potuit euincere, ac protrudere; Nullius adhuc roboris est argumentum illud, quod deducunt, si ex intemperie cum materia sit melancholia, ergo & ex intemperie absque materia, quod probant, quia si per purgationem sublata materia in affectu melancholico essentiali, qui fit ab intemperie, cum

cum materia remanet melancholia ex nuda cerebri intemperie, ergo potest dari aliquando melancholia ex intemperie sine materia, sed si talis aliquando est post purgationem, ita & talis aliquando esse potest nulla facta purgatione; at falluntur isti, dum per purgationem sublata materia melancholiam remanere ex nuda cerebri intemperie credunt, nam in affectu melancholico essentiali difficillimum est morbificam materiam omnino educere quæ si omnino educatur, tunc aut melancholia cessat, aut si remaneat, non ob intemperiem remanet, sed ob phantasmata profundius ac vehementer impressa, quod utrumque experientia commonstrauit, hoc enim nos docuit Trallianus exemplo mulieris, quæ cum in proprio ventre serpentem habere imaginaretur, solo leui vomitorio sanata fuit, quod signum euidentissimum erat, mulierem illam non ob intemperiem, neque ob materiam, sed solum ob phantasma fortiter impressum melancholicam permanere; non quidem ob materiam, quandoquidem materia diutius, & essentialem melancholiam efficiens leui vomitorio nequit euacuari; sed minus ob intemperiem, quis enim vomitorio diuturnam cerebri intemperiem corrigi asserat? melancholiam denique sublata omnino morbifica materia cessare (dummodo tenebricosa phantasmata non sint profundius impressa) colligimus ex historia a Balduino Ronseio descripta in suis miscellaneis Epist. 3. namque ibi author refert mulierem, quæ cum antea sibi plura, & per longum tempus adhibita essent remedia, sed frustra, tunc a melancholia libera euasit, postquam se ab alto proiecit in pauimentum cuius rei rationem reddens, hoc de melancholia illa intelligendum scribit, quæ fit ex sanguine tantum iuxta cerebrum, alterato, reliquo in toto corpore illaeso permanente, verisimile siquidem est violento illo, ac forti casu corporis compagem concuti, atque melancholicum humorem forti illa concussionem a cerebro ad partes inferiores delabi, quare sublata materia a cerebro in quo melancholia fit, & melancholiam quoque sublatam fuisse certiores reddimur; sed non ne videmus interdum melancholiam habere accessiones, & remissiones, momento temporis accedere, & recedere? Intemperies autem non nisi longo temporis intervallo aut generatur, aut corrigitur; præterea deprauata melancholicorum imaginationes innumeræ sunt, quomodo ergo ab una frigida, & sicca intemperatura prouenire poterunt? statutum igitur sit, intemperiem frigidam, & siccam, quemadmodum, & omnes alias, quæ melancholiam facere creduntur, esse quidem melancholiæ causas non immediatas, sed mediatas, quatenus scilicet sanguinem nigrum, & faculentum reddunt, nigrescit enim interdum humor ultra modum calefactus, sæpè etiam frigefactus, sic & in externis etiam nos corpora liuida, ac nigra, a frigiditate reddi videmus; caterum antequam sermoni de intemperie finis imponatur, non nihil de humida subiungamus.

An ab humida intemperie fieri possit melancholia? Cap. XV.

QUod superius rationibus, & experientia ostensum est, hic tanquam fundamentum supponatur, nimirum quamlibet intemperiem, quæ melancholiam efficere credatur, illius non immediatam, sed mediata existere causam; quærentes igitur an humida intemperies melancholiam excitare possit, dicimus non esse rationi consonum, ut idem effectus prodeat à diuersis, & prorsus inter se contrarijs causis, sed frigida, & sicca, vel calida, & sicca intemperies est melancholiæ causa, quatenus sanguinem in melancholicum succum transmutat ergo non erit humida; vniuscuiusq. enim effectus vnica tantum est immediata causa, at si iam dictæ transmutationis sanguinis in melancholicum succum est causa absumens, & exsiccans, non ergo erit humectans; præterea melancholia est affectus, qui à causa putata nempe ab humore melancholico, à quo fit, nomen desumpsit teste Galeno lib. 2. meth. cap. 2. at nullam cum humida intemperie conuenientiam habet melancholicus humor, cum siccus sit; tandem ab humida cerebri intemperie homines redduntur obtusiores, stolidi, pigri, maximè somnolenti, & tamen melancholicos, callidos, solertes, impigros, maximèq. vigilijs infestari obseruamus, qui effectus cum prædictis è diametro contrarij sint, siccitatem potius, nullo pacto humiditatem ostendunt; Qui tamen contrarium opinantur plura afferunt ex Hippocrate, & Galeno, Hippocrates enim lib. de dieta ait, Aquam si superet ignem in humano corpore, esse fatuitatis causam, si ad huc magis superet, desipientiæ melancholiæ cum timore connexæ, sed vbi superat aqua, ibi necessitate humida prædominatur intempies, ergo ab humida intemperie melancholia; deinde cum timor, & mæror sint (ut toties diximus) proprij melancholiæ characteres, Galenus in 6. Epid. comm. 2. tit. 38. ait pituitæ serum timiditatem afferre, aut pituitam ipsam, si acida sit, & corrupta; Idem in arte med. c. 35. inter signa frigidi & humidi cordistimorè reponit, argumentum sane clarissimū, timorem posse et à cerebro prouenire intemperie frigida, & humida affecto vnde 2. de tēperā. c. 6. pituitosos omnes esse timidos docet, Hanc et sententiā confirmant exēplo, nam Eraclitū, qui totā in lachrimis vitā deguit, & tanquam melancholicus ab omnibus profertur, nō modo ex lachrimarū copia, sed hydrope, quo interiit morbo, coniiciendū est frigida, & humida intemperie laborasse, ex effectibus etiam innotescit, quidam enim putant se constare ex glacie, aut ex niue, aut habere clunes vitreas, ut nolint sedere, alij confectos se ex butyro, ut Marcellus Donatus refert, alij verentur mictionem, putant enim tantam esse in proprijs corporibus urinam, ut totum terrarum orbem submergant, quæ omnia ex abundantia pituitosi feri proueniunt, hinc iure dictum est, tot esse melancholiæ species, quot sunt somniorum differentiæ, at somnia sunt varia ex humorum varietate, & qui somnia faciunt niuis, pluuiæ, glaciei, ex Aristotele lib. de

som. & vigil. & ex Galeno lib. de dignot. ex insomnijs, hæc patiuntur ob pituitam, itaq; & melancholicorum deliramenta, quando niuis aut pluuiæ, aut glaciei fuerint, in pituitam sunt referenda; sic maxime confirmat fieri ex pituitosis humoribus melancholiam hypocondriacus affectus, qui & si vel plurimum sensum habeat caloris circa ventriculi regionem, aliquando tamen nec raro sine vilo caloris sensu reperitur, neq; aliud redolet præter pituitam, humoresq; frigidos, hinc facile videas plerosq; hypocondriacos habere vomitus pituitosos, acidos, ex ipsisq; subleuari, perpetuo expuere, flatibus abundare, omnia sanè pituitosi succi argumenta; sed hæc facillimè diluuntur, nam Hippocrates lib. de dieta per aquam potest intelligere humorem melancholicum, quem admodum per ignem biliosum, intelligit, nam aliàs humorem melancholicum aquam vocauit, sic lib. 4. de morbis lienè, nisi ægrotet iuxta suam ipsius naturam plurimum aquæ trahere scripsit, sed cum hanc astrahat, vt nutriatur (sic enim, & cerebrum pituitam, & cor sanguinem, ex eodem Hippocrate trahunt vt in primis nutiantur) nos scimus lienem non verè aqua, sed melancholico sanguine nutriri, quare per aquam melancholiam intellexit Hippocrates, quando verò Galenus in epidem. ait pituita serum, aut pituitam ipsa si acida sit, & corrupta, timiditatem asserre, respondendum est, non omnè timiditatē cum melancholia morbo coniungi, & idcirco nō negatur illos humores tanquàm frigidos posse hominem timidiorē reddere, quemadmodum, & ex eodem Gal. in art. medicin. cor frigidius, & humidius hominem talem reddit, si autem Galenus per timiditatem, eam, quæ melancholicorum est, intelligat, dicemus prædictos humores non ratione humiditatis ipsam producere, sed fumosæ exhalationis, quæ spiritus animales appellatos obscurat, tenebricososq; reddit, præterquam quod in dubium verti possit, an acidus humor potentia humectet, vel potius exsiccet; quod autem Eracritus totam in lachrimis vitā deguerit, & hydrope perierit, qui melancholicus vixerit, non ob id volumus in eo factam fuisse melancholiam ab humida intemperie, sed à sicca potius, & frigida, nam quod corpus duplici intemperie, quamuis contraria eodem tempore simul laboret, nullum inconueniens est, dummodo vna sit connaturalis facta, altera ad scititia siue vna per se, ex accidenti altera, sic Eracritus quamuis lachrymarum copia, & aqua inter cutem laboraret, & proinde frigida, & humida intemperie, nihilominus quo ad ipsius solidas partes ex se, & connaturali facta, frigida, & sicca intemperie laborabat, quæ quidem frigida, & sicca intemperies pituitosos, serosos, & proinde humidos succos excrementitios producere aptissima est, quod re vera vel Galeno teste lib. 2. de temperam. cap. 2. in senibus obseruamus, Senes, enim tam temperamento frigido, & sicco sint, nihilominus frigidis, & humidis abundant excrementis; Tandem cum tot esse, melancholiæ species, quot sunt somniorū differētia dicant, & non secus insōnia, quā me-

melancholica phantasmata pluuia, niuis, glaciei, pituita ostendant, concedimus, non tamen ab hac melancholiam prouenire dicemus, quando quidem potest in cerebro melancholici humoris portinacula residere, quamuis in alijs partibus, vel in vniuerso corpore copiosius abundet pituita, imò & cum melancholico humore sæpè admixta est pituita, ita vt mirum non sit, si sæpè etiam ægri circa phantasmata delirent, quæ pituitam præferant, namq: pituita ex admixtione melancholici humoris nigredinem acquirit, quæ spiritus animales melancholiæ auctores tenebricosos reddere est apta; Postremo non ex affectu hypocondriaco confirment isti sententiam propriam, quoniam in eo affectu pituita prouentus, ex qua quidem fiunt flatus, carentia sitis, expulio perpetua, & hisce similia, non est melancholiæ causa præcipua, quamuis ipsam fouere possit, sed potius signum, quod calidi innati penuriam ostendit, siue illud à caliditate, siue à frigiditate depauperetur, vt suo loco dicemus, quamobrè statutum sit, omnes prædictas rationes concludere quidem melancholicam affectionem delirio iunctam reperiri posse cū humida intemperie, eam tamen ab ipsa proficisci, nequaquam.

An propter naturam humoris melancholici seu proprietatem occultam fiat melancholia? Cap. XVI.

Hoc vno, & sanè fortiterruit argumento Auerrões, nimirum si ex nigredine fit melancholia, necesse est, vt ex albedine fiat lætitia, contrariorum enim est eadem ratio, sed hoc falsum, & ridiculum est, quoniam ex sanguine fit lætitia, qui rubri, & non albi coloris est, quare referendum hoc erit in naturam humoris melancholici, sicuti de natura sanguinis est, vt ipsum sequatur gaudium, & lætitia. Plures plura respondent, sed nullo pacto argumentum soluere mihi videntur, nam quamuis dicat Galenus 3. de prælag. ex puls. cap. 5. confugere ad naturam, & proprietatem rerum non esse hominis philosophi, sed eorum, qui nihil docent (ita enim facile esset vnicuique se ab omni difficultate explicare) hoc verum est, vbi rerum causas inuestigare possumus, sed quo modo ex:gr:cur magnes attrahat ferrum, aut succinum paleas, reddamus causam nisi in illorum naturam, seu proprietatem occultam id referamus? Respondent alij non tantum ob atrum colorem fieri metum, & tristitiam, sed etiam ob intemperamentum frigidum, & siccum, quo cerebrum prædictæ melancholiæ efficiendæ redditur idoneum; esto cerebrum frigidum, & siccum, ad patiendam melancholiam aptius esse, sed in omni melancholia cerebrum tale esse debere negandum est, cum ex Auicenna detur melancholia, in qua cerebrum est humida intemperie affectum; deinde sint exemplo, qui in somnijs melancholica accidentia patiuntur, non enim necesse est ipsos tunc temporis laborare, frigida, & sicca cerebri intemperie cum experrecti sani sint; si vero

dicant nigredini, seu atro colori melancholici humoris, aut spirituum non contrariari albedinem, sed lumen, quis modo affirmet, quod sanguis det lumen animæ? nam si humor melancholicus, aut vapor melancholiam efficiat, quia obtenebret spiritus, sanguis latitiam pariet, quia ipsos reddat nitidos, & perlucidos, sed quomodo quæso sanguis animalibus spiritibus immixtus tales reddat, si sit illis ipse satis densior, & opacior non ex colore igitur, sed potius ex propria humorum natura ista provenire cum Auerroë fatendum erit; Attamen si res intimius inuestigetur non ex tali propria natura, sed à manifesta causa, hæc omnia pendere intelligemus; Animales igitur spiritus tum in cerebri ventriculis, tum in porositatibus continentur, quare ut sanguis ipsis immisceatur, aut in cerebri ventriculos, aut in porositates effundi, extrauenariq; debet, quod si fiat, non latitia, sed Epilepsia, aut apoplexia à sanguine potius sequetur, præterquam quod sanguis extrauenatus, aut putresceret, aut concreceret, si putresceret hinc inflammatio, hinc phrenitica deliria; si concreceret, ubi spirituosæ illa substantia, ubi luciditas, quæ latitiam pariat? non igitur sanguinis propria substantia spiritibus animalibus immisceri potest, remanet ergo, ut illius vapores ipsis immisceantur, sed sanguinis vapores (tenuis enim, & purus succus est sanguis) & si spiritibus animalibus aliquo pacto crassiores sint, non tamen eam obtinent crassitiem, quæ valeat ipsos obscurare, & tenebricosos reddere, valent quidem vapores isti propria caliditate, & humiditate spiritus afficere, qui calidiores, & humidiores redditi, cum sat sit ipsis, quo præditi sunt, splendor, latitiam pariunt, ita ut sanguis non albedine, non splendore, non lumine, sed caliditate, & humiditate, quam obtinet, ipsam spiritibus animalibus impartiendo producat latitiam; certum est enim spiritus animales; quocumq; humore, aut vapore inficiantur, eiusdem etiam vaporis, aut humoris qualitate coaffici, namque ærea, & tenuissima illorum substantia ad quascumq; alterationes recipiendas aptissima est; at aliquis fortasse obijciat, si sanguis caliditate, & humiditate latitiam inducit, ergo melancholicus humor quatenus frigiditate, & siccitate spiritus animales afficiat, melancholiam producat; hæc consequentia negatur, nam quamvis prædicta intemperies homines ad melancholiam promptiores reddat, sola tamen, & per se melancholiam inducere non valet, frigida enim, & sicca intemperiei proprium est imminuere, non depravare actiones; nec nobis difficultatem faciat, quod eadem sit contrariorum ratio, ita ut si excedens caliditas, & humiditas depravet, ita frigiditas, & siccitas actiones depravare debeat, nam si rectè consideremus, hæc propositio currit, quando quidem animalium spirituum caliditas, & humiditas augent in hoc casu actiones, quemadmodum frigiditas, & siccitas imminuunt, latitia enim exuperans nihil aliud est, quam hominis aucta affectio, quas affectiones, cum naturæ limites excedant sub genere depravatæ læsarum actionum medici comprehendunt; manifestum igitur,

& ex

& ex praesenti, & ex 14. quæstionculis, non frigiditate, & siccitate, non natura, non proprietate occulta, sed præcipuè nigredine ab atrabile melancholiam produci; Caterum nonnulli obijcient, quod si propter nigredinem humor melancholicus timorem faceret, semper ubi reperitur in cerebro deberet inducere huiusmodi timorē, sed cum nō inducat, sequetur etiā veram timoris causam minimè nigredinem esse, & quod melancholicus humor in cerebro existens non faciat timorem, apparet ex maniacis, qui cum habeant humorem atrum perpetuò in cerebro, tautum abest eos quicquā timere, vt potiùs quidlibet audeāt; vnum tamen verissimum supponendum est, antequā responsio afferatur, nimirum ad animales, & præsertim principes perfectè edendas actiones non solum requiri spirituum temperiem, sed etiam temperiæ consequentia, vt luciditatem, motum conuenientem, & mediocrem substantiam; & quemadmodum ex his alia ad hanc, vel illam actionem magis faciunt, ita præternaturam constituta hanc, vel illam magis lædunt; his ita se se habentibus respondetur plus posse in maniacis caliditatem, siccitatem ad furorem, & audaciam, quā nigredinem ad timorem, ubi enim simul hæc insunt, & vna longè superat aliam, superantis tantummodò apparent effectus, sed iam an alius humor à melancholico melancholiam inducere possit perquiramus.

An humor melancholiam efficiens sit calidus, vel frigidus.

Cap. XV II

Hucusq; totiès decantatum est ab vnico animali spiritu tenebricoso reddito melancholiam excitari, vt nihil magis; quare hoc iacto fundamento, & eandem à quocumq; humore, produci posse, siue calido, siue frigido, arbitrari possumus, dummodo hic animales spiritus opacos, ac nigros reddere sit potens quare, & superuacanea omnino foret quæstioncula, nisi nobis porrigeretur occasio Galeni nonnulla loca explicandi, quæ inter se contrarietatem præferre videntur. Interim si quis argueret, melancholicos nunquam deferri à timore, & tristitia, sed hæc frigidos, non calidos insequuntur humores, ergo melancholia, à frigido humore producitur, neganda est consequentia, quia etiam si timor naturaliter frigidius hominum temperamentum, ac proinde frigidiores humores comonstre, contra quā faciat audacia, timor iste morbosorū melancholicorū, de quo loquimur, non immediatè temperaturas, aut humores, sed terrificū, sen tenebricosum phantasma sequitur, circa quod imaginatrix, vel etiam, ratiocinatrix facultas deprauatur, ita vt ex hoc nō possimus inferre melancholiam fieri ab humore frigido; sic lycantropias, & chynantropias melancholiæ species, in quibus, & timor, & tristitia reperiuntur, ab humore excalesfacto prodire omnibus in confesso est. Imo viri grauissimi extant, qui à Galeni placitis apertissimè recedentes melancholiam omnino

omninò ab humore excalescens, nequaquam autem frigido fieri aut u-
ma nt; per humorem verò excalescens non nigram bilem, seu sangui-
nis faciem adustam, superassatam, atq: retorridam (ab hac enim mania-
ca, atq: phrænitis deliramenta potius suscitantur) sed eam aliquo pa-
cto accensam, atq: incalescentem magis quam propriæ illius naturæ,
seu naturali temperamento conueniat, intelligunt, atq: propriam sen-
tentiam rationibus corroborant, & primò sic; Si melancholicus hu-
mor naturalis melancholici delirij causa foret caloris nulla præceden-
te opera, frequentissimus esset affectus, cum tamen vix millesimus
quisq: melancholia corripiatur; secundò si melancholicus succus, &
atra sanguinis fex à quibus melancholicas dementias prouenire san-
citum est, aliqua de causa non incalescant nulla melancholiæ rudimen-
ta apparebunt, sed stupiditatis potius, & fatuitatis. Tandem si melā-
cholicus humor quando copiosior abundat melācholiæ excitare pos-
sit, & tunc copiosior redundet, ubi hepar calidiori temperatura dona-
tur, quis incalescentiam melancholici humoris, quam diximus, melā-
choliæ concausam esse repugnet? Ego certè huiusmodi incalescentiam
humoris ad promouendum delirium non parum posse existimo, quasi
calor quiescentem, ac tardi motus sua natura humorem commoueat,
& exagitet, & ita sit in causa, vt ab enarrato humore promptius, ac ma-
gis melancholia inducatur, eam tamen ad omnem melancholiam ex-
citandam prorsus necessariam esse minimè puto, quod idem, & Gale-
num sensisse fatendum est, dum in comm. Aph. 11. sect. 6. laudat hæ-
morroidas in melancholia, quia ipsa sanetur ad euacuationem crassi
sanguinis, qui est veluti fex in vinis; hunc autem frigidiorum saccum
esse pluribus in locis edocuit, & idcirco lib. de succ. bon. & vit. c. 10.
scripsit, quod quicumq: sanguinem habent plus iusto melancholicum,
his alimentis opus est temperamento calidis, & humidis, imò Galenus
apertè opponit hunc humorem melancholicum tanquam frigidum
atræ bili tanquam calidæ, dum 14. meth. c. 9. ait, quod hic cum in ce-
rebricorpore abundat, eam insanix speciem quam Græci melancholiā
vocant, efficit, quemadmodum alter atræ bilis succus, qui præassata fla-
ua bile nascitur, ferina deliramenta inducit, modò cum febre, modò
sine febre in cerebri corpore abundans; & tandem apertissimè hoc idē
efficit in lib. 2. de sympt. caus. c. 7. hæc ad litteram proferens. „ Ma-
nia verò interdum mordaces sequitur succos, qualis est præcipue fla-
ua bilis, interim verò à calidiori cerebri temperatura nascitur, sola
autē melancholica (vt vocant) dementia a frigidiori succo, vt causa,
euenire solet, quapropter ex his Galeni locis non est necessaria incale-
scentia aliqua melancholici humoris ad melancholicam dementiam,
excitandam, hinc mirum non est si ferè omnes medicinæ scriptores cū
Galeno in primo de temperam. c. 3. statuunt melancholiam esse mor-
bum frigidum, & siccum; Ceterum neq: incalescentiam illam reijcere
videtur Galenus 3. de loc. aff. c. 7. tū in melancholia, quæ fit per con-
sensum

senfum à toto, tum in ea, quam hypocondriacum, flatuosumq; morbum nominant; de illa enim loquens ait, quod maghri, & nigri, & hirsuti, & quibus latae sunt venae, aptissimi sunt, vt huiusmodi in ipsis humor cūletur; fitq; interdum (subdil 4.) vt prærubro colore homines affatim in melancholicam temperiem decidant, atq; post hos flauī, idq; maximè, quando, & vigilijs, & multis laboribus, & sollicitudine, & tenui victu fuerint educati; quæ quidem omnia totum corpus excalefacere, atq; exsiccare possunt, vnde non mirum etiam si in his curandis vel vsq; ad animi defectum, interdum fiat sanguinis euacuatio; Sic & de hypocondriaca loquens melancholia assentitur Diocli scribenti flatuosos vocatos plus caloris, quam decet habere in ijs venis, quæ alimentum, à ventriculo excipiunt, sanguinemq; in ipsis (nempe ob eundem calorem) crassiorem factum; Tandem & in melancholia, quæ per essentiam in capite fit, huiusmodi calorem posse contingere neq; negauit Galenus eodem 3. de loc. aff. iam cit. non tamen audiendi sunt qui Galenū sibi met ipsi contradicere affirmare audent, inter quos est modernus, & elegantissimus Scriptor Curtius Marinellus Venetus in suis controuersijs, in const. atq; admirat in Galeni dictis, hic autem totam vim contradictionis ponit in verbis Galeni 3. de loc. aff. c. 7. quæ sunt ista., Cerebro accidit, vt nō nunquam vniverso in venis sanguine melancholico effecto ob commune vitium ipsum quoq; lædatur nō nunquam verò reliqui corporis sanguine prorsus innocuo solus is, qui in cerebro contentus est, alteretur, idq; bifariam fit, aut enim aliunde in ipsum deriuatur, aut in ipsomet melancholicus humor genitus est, cum videlicet (notentur hæc verba) multus eius loci calor, aut flauam bilem aut crassum, atrumq; sanguinem superassauit; En Galeni (infert ille) contradictio apparens dum superioribus locis pronunciat bilē præassatam ferina deliramenta suscitare, cum in cerebro continetur. Sed pace tanti viri ego contradictionem hanc non reperio, quandoquidem sententia Galeni est, vt melancholia fiat ab humore melancholico cerebrum occupante, qui humor sicuti superioribus in locis asseruit, frigidus, & siccus est; imò & in eodem 3. de loc. aff. iam cit. vt excellentissimus Marinellus refert Galeno melancholiā ab humore frigido, & crasso initium suæ generationis ducere memoriæ tradidit, dum impulsore Hippocrate decreuit melancholicum succum melancholiā gignere cum repit in mentem, seu temperiem cerebri transmutat, ac cum in corpore, scilicet in ventriculos, Epilepsiam, quando tam immemor sui sit Galenus, vt in eodem capitulo essent alē melancholiā fieri a præassatis, ac feruidioribus humoribus scribat? hoc qui credunt, certo decipiuntur, & deceptio à verbis superius notatis, ac malè intellectis exoritur, putant enim tunc flauam bilem, ac crassum, atrumq; sanguinem superassari, dum melancholica fit dementia, quod ne quidem somniauit Galenus, imò si rectè ipsius verba perpendantur, inuenietis melancholiā fieri tunc, quando melancholicus humor frigidus in cerebro continetur

tinetur, nam dum sanguis in cerebro contentus alteratur (inquit Galenus) idest conspurcatur à melancholico humore tunc melancholia exoritur, idq: bifariam fit, aut enim aliunde in cerebrum deriuatur melancholicus humor (& est vnus modus, quo melancholia producitur) aut in ipso met cerebro genitus est, non inquit Galenus generatur, sed genitus est, & quando genitus est? quando calor cerebri multus aut flaua bilem, aut crassum sanguinem superassauit; non inquit Galenus superassat, sed superassauit, ita vt tempus iam longè elapsum, & præteritum insinuet, quo tunc tempore, & multus calor cerebrum detinebat, & humores in eo contenti feruidiores erant, tuncq; si quod delirium excitabatur illud certè non melancholicum, sed ferinum, seu maniacum potius deliriū erat, nam flaua bilis, & sanguis crassus superassati, quousq: feruorem retinent, nequaquam melancholici humoris, sed atræ bilis denominationem, atq: vnà cum eadem atræ bilis effectus retinent, sed ab atra propriè dicta bile melancholiam excitari nullibi fassus est Galenus, qui ab eadem ferina deliramenta induci scripsit, imò & à proprio melancholico humore naturali exusto maniam excitari non ignorauit vel Marinello teste dum in 6. aph. comm. 56. sic loquitur, „ Mania semper ab humore stimulante atq: mordente, talis autem semper flaua bilis aut melancholicus humor cum malignam acquisiuerit qualitatem. Verum & ab atra bile tractu temporis iam feruore illius euanescente, & eadem ad frigiditatem declinante (tunc enim atra bilis exquisita non est amplius, sed ad melancholici humoris naturam accedit) melancholiam produci, & non aliud Galenus nos docet in verbis supra notatis, vnde rectè dixit non atram bilem, sed melancholicum humorem, & huc non gigni, sed genitum fuisse, vt ostenderet in eo feruorem non amplius consistere, sed iam euanuisse; Atq: hæc ex eo confirmari videntur, quod rarò admodum essentialem in cerebro melancholiam primò oriri videmus, quemadmodum sapissimè hæc ipsam à maniaco delirio ortum trahere non ignoamus. Amplius nisi Galenus loco citato flauæ bilis meminisset, sed dumtaxat de sanguinis crassi superassatione loquutus fuisset, aliam pro ipso, & ex eodem elicitam possemus adducere interpretationem, nimirum illum per superassationem sanguinis non eam superassationem intellexisse, quæ sanguinem in atram propriè dictam bilem transmutat, sed eam, quæ illum in melancholicum sanguinem transmutat, is enim non atram bilem, sed melancholicum sanguinem fuisse apertissimis verbis scripsit, & quod ex sanguinis superassatione melancholicus humor, & non atra bilis generari possit, nos docet Galenus lib. 2. de sympt. caus. c. 9. sic inquiens, „ Quod si sanguis supra modum affectus fuerit, pars eius quidem subtilior, ac pinguior omninò in flauam conuertitur bilem, quæ autem est crassior in atram, quod in his tumoribus, qui carbunculi appellantur, contingit, nam in his ex sanguine, supra modum efferuescente ad melancholicum humorem, vt qui nondum exquisitè in atræ bilis naturam transierit, sed in quodam et con-

fnio

finio constitutus . Ex his igitur conclu dendum erit Galenum non semper necessariam existimasse incalescentiam in melancholica dementia, & præsertim quando fit ab humore propriè melancholico appellato in cerebro abundanti, neq; etiam eandem negasse, dum melancholiam fieri ab humore melancholico per sanguinis superaffationem genito concedit, si quidem hic nihil aliud est, nisi melancholicus ille humor, qui in confinio atræ bilis est positus; Tandem si illam in melancholia à toto, & in ea quam hypochondriacam vocamus, concedit Galenus, eandem, & in hac concedere nullum erit incōueniens . Remanet vt nonnullæ dubitationes adductæ soluantur, & primò quando dicebatur melancholiam frequentissimam fore, si ab humore melācholico nulla præcedente caloris opera produceretur: Respondetur quod quemadmodum rarò peccat melancholicus humor qualitate, ita & quantitate, & præsertim in cerebro parte tum humidiori, quæ pro sui nutritione sicciorem humorem non trahit, tum sublimiori ad quam non facile est transmittere terreum, atque grauem humorem, tandem præcipua, præcipuas .n. partes tamquam maximè necessarias natura magis tuetur, Secundò quando dicebatur, nulla melancholiæ rudimenta se manifestatura nisi melancholicus humor incalescat, sed stupiditatis potiùs; Respondetur a melancholico humore frigido & sicco, si cerebrum ad similem intemperiem producat, stupiditatem quidem prouenire, si verò animales spiritus obscurerentur melancholiam excitari, si verò vtrumque simul succedat, & melancholiam cum stupiditate coniugis; non rarò .n. & præsertim hoc dominante humore melancholicos, stupidos ac fatuos simul obseruamus . Tertia tandem ratio melancholicum humorem frigidum non excludit, sed ab eo incalescente melancholiam magis excitari ostendit, nihilominus pro maiori dilucidatione non erit incongruum examinare an melancholicus humor propriè dictus, non qui in confinio atræ bilis est positus, sed qui sanguinis fex appellatur à caliditate, vel à frigiditate producat.

Cur atra bilis, quæ in cerebro melancholicorum ab exurente caliditate progenita fuit, dum adhuc feruorem retinebat, ipsum non exederit, cum hæc si in mammam, aut crus decumbat exesione faciat. Cap. XVIII.

ON solùm melancholias, quas ferinas appellant, sed & maniam, imò & phrenitidē quoque ab atra, exurentēque bile fieri apud grauissimos authores comperimus, hinc Galenus (vt Auicennam taceam) 3. de loc. aff. c. 7. dixit eam phrenitidem mitiorem esse, quæ à pallida bile ortum contraxit, vehementiorem, quam flaua bilis peperit, tandem ferinam, & melancholicam, quæ à præassata flaua bile ortum habuit; sed quid aliud est præ-

G

assata

assata bilis, nisi atra bilis? cur ergo ista tandiū in cerebro persistens ipsius substantiam non exedat, quemadmodum in mammam, aut in crus, aut in aliam partem decumbens ipsam exedit? Duas huius rei affert rationes Alexander Aphrod. lib. 1. Probl. 92. & prior est atra bilis paucitas, quæ in cerebrum propter venas tenues, & ascensum, difficilem effertur (in mammæ .n. & crura, cum venæ amplæ, per multæque coeant, illò atra bilis copiosa confluit) altera est cerebri frigidum, & humidum temperamentum, quod aliqua ex parte atra bilis naturæ repugnat, & mitigat, neutra tamen ratio vnde quaque arridet, non .n. semper ad cerebrum, quæ in eo est, atra bilis delata fuit, sed in eodem ab exurente caliditate sui generationem habuisse potest, quo casu non pauca, sed copiosa atrabilis esse potest, & eo magis quò non solum bilis, & naturalis melancholicus humor, sed etiam sanguis per exustionem in atram vertitur bilem, vt in superioribus dictum est; & quamuis in cerebro tenues sint venæ, nec multæ, nihilominus in eo capacitas quadam ex tunicis venarum in latitudinem auctarum constructa repletur, quæ multum sanguinis continet, itaut & multa quòq; atra bilis in eodem existere possit; potior est ratio de frigido, & humido cerebri temperamento, verum nec ipsa concludit, dum ab exustione producat atrabilis, tunc .n. ad calidum, & siccum conuersum est cerebri temperamentum, itaut potius foueat, quàm repugnet, potius accuat, quàm mitiget atrabilis naturam, Veram ego causam censerem, esse cerebri substantiam laxam, ac raram ob plura, innumeraq; foramina peruiam, itaut atra bilis huc, illuc facile permeet, nec figi possit; nequæ mammarum obstat laxa, spongiosaq; substantia, quandoquidem, vt cerebri, foraminulenta non est; Huic subnectenda est pituitosa materia, qua cerebrum scatere solet, hæc .n. frigida, & humida atra bilis exedentem qualitatem frenat, ac mulcet, nec obstat cerebri temperies ad calidum & siccum iam mutata, siquidem illius innata facultas proprium attrahendi humorem, quo alatur, mutari nequit, sed iam còperum est maxima ex parte cerebrum pituita nutrir, quæ ab ipso attracta dictæ bilis acrimoniam compescere valet, & quamuis hæc à nimia cerebri caliditate exuri possit, nihilominus successiue attracta successiue compescit, itaut atra bilis cerebri substantiam nunquam exedere queat; tandem eam addere possumus rationem quam peritissimi scriptores de allio afferunt, queritur .n. cur allium contusum, & exterius applicatum vesicas attollendi atq; cutim exulcerandi vim obtineat, interius verò assumptum ventriculum, aut alias internas partes non exulceret; Respondent ab ipso internas partes non lædi, non tantum ob humiditates, quibus scatent, alij causticam vim obtundentes verum etiam ob maiorem calidi innati abundantiam, qua internæ partes præditæ sunt, quæ responsio, & nostro quæsito apprimè facit, cum vbera, & crura sint externæ partes, cerebrum verò interna, & internarum quoq; nobilissima pars extet.

An humor melancholicus propriè dictus, seu fæx sanguinis generetur à caliditate, vel à frigiditate? Cap. XVIII.

Diuersas esse melancholici humoris species, nullus, est qui ignoret, sed quotquot velint, alij statuunt, nos tres præcipuas cum Galeno, ac alijs doctissimis viris adinuenimus, Vnam, quæ est omninò naturalis, & sanguinis fæx seu subsidencia, extat, aciditatis nihil, aut minimum habens, humorq; est frigidus, & siccus, qui partim cum sanguine per venas permeat, & alimentalis dicitur, partim verò ad lienem transmittitur, & excrementitius est; quem si velimus exquisitè loqui dicebat Galenus in 6. aph: 53. humorem melancholicum appellamus, interdum verò nominibus abutentes atram bilem vocamus; Alteram quæ præter naturam omninò est, & atra bilis dicitur, acidissima prorsus, & quæ ex Galeno 3. de loc: aff: c. 7. terrâ radit, attollit, & fermentat atq; apullas, quales feruētibus iusculis supernatare videmus, excitat, Tertiam demum, quæ inter vtramq; media est, cum non adeò mitis sit vt naturalis melancholia, neq; adeò acidida, atq; sæua vt atra bilis extet, & à Galeno non dicitur propriè atra bilis sed in confinio posita atræ bilis, postremas duas à calore fieri nullus in dubium reuocat, nam propriè atra bilis. aut naturalis melancholiæ sanguinis fæcis appellatæ, aut flauæ deniq; bilis exustione fit, quemadmodum scripsit Galenus in comm: supracit. aph. & lib. de atra bile, itaut citra controuersiam ex calore, & excedenti fieri constet; de ea verò, quæ in confinio atræ bilis propriè dictæ posita est, loquutus est Galenus 2. de diff. febr. c. 9. dicens ex sanguine superassatto fieri melancholicum humorem, vt qui non dùm exquisitè in atræ bilis naturam transierit, sed in quodam sit confinio constitutus. an verò & atra bilis à pituita fiat, iam superius quæstiuncula 20. disputatū fuit, Quoad naturalem verò melancholiam, seu fæcem sanguinis, spectat, hæc neq; ex frigore, neq; ex calore excedenti fit, sed eodem prorsus calore, quò sanguis, ex dispositione tamen materiæ, itaut si materia crassior, ac terrestior sit, copiosior generetur, si verò tenuior, nec adeò terrea extet in minori copia fiat, hæc autem melancholia, nullo pacto frigiditatem, & siccitatem, quanuis frigida, & sicca sit, sui efficientem causam agnoscet, namq; si illius maior, copiosiorq; prouentus est, quò sanguinis maior vbertas gignitur (siquidem ad pensum, & proportionem sanguinis libranda est quoq; melancholiæ seu fæcis eius quantitas, mensurata cuiusq; ad alterum debita proportionem) siq; in corporibus sanguineis, & vere ineunte maior quoq; ipsius prouentus est, quis nō videt ab hepatis plurimo cum humiditate calore copiosum sanguinē gigni, quis sanguinea corpora calida non noscat, ac quis tandem temperate calidum, & humidum ver esse non assentiatur? hinc Albertus Magnus de animal. lib: 3. tr: 2. c. 13. scripsit melancholiam esse hu-

morem, qui boni sanguinis sãx, siue turbulentia, vel hypostasis est, ab eo separata per residentiam turbulentia in profundo, & non per infrigidationem, vel adustionem, & c. Doctissimus tamen Ludouicus Mercatus tomo 1. lib. 1. quaest. 90. à frigiditate, seu imminuto secundum naturam tum hepatis, tum totius corporis calore generari melancholiam autumat, nam dum iecur (inquit ipse) ex natua sorte frigidius, sicciusque existit, succi huius vel ex temperato, & mediocri alimento magnam generat copiam, quia corpus vniuersum copiosorem expostulet; id autem comprobat ex eo quod in inclinanti ætate ubi iam corpus refrigerare capit, huius succi copiosior prouentus succrescat, sic senum corpora hoc succo ob inclinantem calorem abundant, tum quia Iecur, licet parum sanguinis generet plus tamen huius progignit ob frigidiorum, & sicciorum temperiem, siue hæcinnata sit, siue ætatis progressus acquisita, tum quia reliquos humores iam genitos, & in vasis immorantes refrigeret, exiccet, & ad melancholiam naturam ferè adducat; Respondetur Mercato, quod ubi vniuersum corpus ad melancholicum vergit, & illius partes sunt frigida, & sicca, minus etiam ex ipsis deperditur, & effluit, & ideo minori etiam egent restauratione, quare pro melancholico, & ex consequenti frigido, & sicco corpore nutriendo, sat erit melancholia illa, quæ generabitur ad proportionem sanguinis, ita ut necesse non sit ab hepate, atque corpore frigidis & siccis copiosorem melancholiam produci, non nego tamen à venis totius corporis frigidioribus, ac siccioribus factis posse humores in hepate genitos magis exiccati, & exprimi, & ita in crassiorum consistentiam reddi, sed isti non erunt vera, & exquisita melancholia, sed qui illam æmulentur, præterea sciunt omnes in frigidiori atque sicciori hepate coctionem non adeo rectè celebrari, ut in calido, ac benè temperato, malè autem celebrata coctione crudi potius, & inconcocti prodeunt humores, & qui à prædominio pituitosi sunt, nam à frigiditate, & siccitate partium pituitam generari non ignoramus, unde Galenus. 5. de san. tu. c. 9. & in 3. Epidem: com. 2. part: 22. senes superfluas seniper humiditates coaceruare scripsit, & hoc siue ob naturæ imbecillitatem siue ob imminutum calorem natiuum, siue ob eorundem corporis frigidum, & siccum temperamentum dixeris, idem per diuersas voces non malè dixeris; hoc autem apertius declarat Galenus comm. in lib. Hipp. de sal. diæt. part. 7. ubi ait., Senes solidis corporis partibus declarauimus esse siccis, sed quia excrementorum, temperamenti frigiditate, copia abundant, hæcenus dicuntur humidi; si igitur pituitosi humores in frigidioribus, ac siccioribus venis exprimantur, conuertentur ne in melancholiam? nequaquam certe, nisi eo quo diximus modo, melancholiam subaudiri velimus, qua quidem melancholia in primo senio constitutos abundare non negamus, & hoc etiam fatetur doctissimus Mercatus, dum ait, huiusmodi melancholiam nullum præstare melancholicis particulis alimentum, sed eam solum, quæ in sanguinis con-

cofectione est, eius veluti subfidentia; quoad inclinantem verò etatem spectat in hac humor verè melancholicus abundat, tum ob calorem precedentis etatis, quemadmodum docuit Galenus in 3. aph. 30. tum quia calor, & si languescere incipiat, magis in alijs corporis partibus, quam in hepate, tamquam in membro principali languescit, itaut hepar adhuc sui caliditate copiosam melancholiam generare possit, quæ postea cum à reliquis membris refrigeratis, & exccatis non tam benè, quam antea dissipatur, & absumatur, hinc est quod copiosior in inclinanti etate abundet melancholia, & ea non per generationem quidem, sed per collectionem; His ita præhabitis facile diluantur quæcumq; in contrarium adduci possunt, nam si obijciat aliquis, finem agētis naturalis esse quātū potest assimilare passū, ergo hepar frigidū, & siccū agens in chylum, ipsum conuertet in humorem melancholicum qui frigidus, & siccus est, Respondetur hepar frigidum, & siccum refrigerare, & exiccare chylum, quantum potest, hinc quò frigidus, & siccus erit, eò in frigidiorē, & crassiorē humorem chylū conuertet, tenuiores ipsius partes exprimendo, iste tamen humor non erit verè melancholia, sed qui melancholiam æmuletur (spuriā melancholiam liceat appellare) quia cum melancholia sit sæx sanguinis, quò paucior sanguis generabitur, eò paucior quoq; sæx, sed ab hepate frigido paucus sanguis producit, ergo pauca quoq; sæx, quæ verè melancholia est; volunt præterea alij humorem melancholicum, quia frigidus, & siccus sit, ab hepate frigido, & sicco, cum effectus similis sit suæ causæ, sed effectum suæ causæ similem tunc dicimus, quando à simili causa tum materiali, tum efficienti producit, verū melancholicus humor, & si producat à simili causa materiali, ex parte scilicet chyli frigida, & sicca, & proinde terrestriori, non tamen producit à causa simili agente, quia cum omnes humores, excepta pituita, quæ semicocta est, generentur in hepate per omnimodam coctionem, & coctio indigeat calore, hinc, & melancholia generatur à calore, nisi n. chylus in hepate haberet calorem, quo satis coqui posset ob sui trāsmutationem in alios humores, nemini dubium est, quod aut crudus remaneret, aut semicoctus, si crudus, nihil aliud esset nisi Chylus, aut humor crudus excrementitius, semicoctus, esset totus pituita, quia alimentalis pituita est sanguis semicoctus, ergo eum caloris gradum requirit in sui generatione melancholia, sub quo non potest hepar appellari frigidum, sed aut temperatum, aut calidius; & quamuis per hepatis frigiditatem diminutum intelligant calorem, non ob id sequitur - diminuto hepatis calore copiosiorē melancholiam produci, sed copiosiorē pituitam quia ab imminuto calore, imminuta procedit coctio, humor autem diminutè coctus; non melancholia, sed pituita est; tandem frigida, & sicca est naturalis melancholia, quia ex parte terrestriori, ac frigidiori ipsius chyli generatur; Addunt tamen isti, si ceteri humores ab hepate geniti per omnimodam coctionem vt sanguis, &

bilis

bilis calorem retinent, cur non etiam melancholia, & præsertim cum sit humor crassior, & densior? densior. n. substantia calefacta magis retinet calorem, quam rarior; Respondetur quod non constat melancholia naturalis eadem materia, qua sanguis, & bilis, nempe tenuiori, magis aerea, & magis ignea, & per consequens magis calida (hinc actu, & potentia calidi sunt sanguis, & bilis) sed frigidiori, & terrestriori constat, ita ut iam pateat potentia calorem retinere non posse, nec actu etiam retinet tantum, quanto bilis, & sanguis abundant quia ob sui crassitiam difficilius incalescit, nisi sit calor excedens, ut in hepate humores adustos generante, tunc. n. actuali, ac potèntiali calore maxime excellit, sed iam non amplius naturalis melancholia, sed verè atra bilis appellatur.

An alius humor præter melancholicum melancholiam inducere possit?

Cap. XX.

Multiplicem esse humorem melancholicum, & ab omni melancholiam produci posse non reclamandum, nam si ratione nigredinis in spiritibus animalibus conceptæ deprauata phantasma, cum tristitia, ac timiditate exoriri statutum est quotiescumque humor, quicumque fuerit, adeò niger euadet, ut & animales spiritus exobscurare possit, melancholia exorietur, vnicam tamen atrabilem excipere oportet, quæ vel ex adustione flauæ bilis, vel naturalis melancholiæ vel etiam sanguinis fit, hac enim in caput, irrepente maniacum excitatur delirium, & quamuis illa sua nigredine opacos animales spiritus reddere queat, nihilominus suo feruore illos adeò exagitat, ut pro metu quamlibet audaciam inducat, si tamen, & ipsa deferbuerit melancholiam inducere valebit, ita ut omnis melancholicus humor, siue naturalis sit, qui est illa fax quæ in sanguinis generatione subsidet, siue præternaturalis, ut paulò superius prædicta bilis, dummodo efferuescentiam hæc deposuerit, melancholiam producat, nec minus producit eam melancholicus humor exquisitus, qui generatur vitio, vel alimenti, vel agentis, nempe caloris intèsi, ita ut dissipatis partibus tenuioribus materia reddatur crassa, & nigra, uti ex Gal. 2. de temperam; cap. ult. colligi potest, quàm faciat melancholicus humor nothus seu spurius qui melancholicus ratione tantum nigredinis appellatur, & hic generatur a causa refrigeratæ, uti Aëtius, & Auicēnas tradiderunt, hoc fortè sumentes à Galeno 3. de sympt. caus. cap. 2. dicente sanguinem nigrescere à frigiditate, partes enim Diaphanæ, & luminosæ exprimuntur, ut sanguis magis reddatur opacus, ac melancholicus; de sanguine autem contro iersum est, an ab ipso melancholia produci possit, & hoc fieri posse ex vna parte probatur, quandoquidem sanguinei melancholici sunt, unde Galenus 3. de loc aff. cap. 7. ita scripsit. „ Fitque interdum, ut prærubro colore homines affatim in melancholicam tem-

temperiem decidant, hinc etiam ex suppressa quacumq; sanguinis cō-
suetā euacuatione, siue per hemmorides, siue per nares, aut vterum,
melancholiam succedere habemus ex Hippocrate lib. de morbis Virg.
Horum tamen nullum obstat, nam sanguineos, ac rubros ad melancho-
liam propensos esse ob id dicimus, quia cum ipsis hæpar suo modera-
to calore plus sanguinis progignat, quam valeant ipsi assumere, ne-
cesse est, vt in dies magis, ac magis accumuletur, & ex ipso tenuior
portio tamquam dissipatu facilius absumatur, ac crassior, magisq; ter-
restris relinquatur, quæ ad melancholiam producendam aptissima ma-
teria est, quod idem, & rationi ex suppressa aliqua sanguinis euacua-
tione desumptæ satisfacit, fortiùs instant alij ex quibusdam melancho-
liæ differentijs, quæ in alium humorem referri non possunt, quam in
sanguinem, quales sunt illæ, in quibus patientes putant se reges, Car-
dinales, Pontifices esse, delirant cum risu, vnde Auicennas proponit
differentiam melancholiæ sanguineam, quam inquit non fieri ex vstio-
ne sanguinis (potuisset enim quis dicere fieri melancholiam ex san-
guine quatenus exustus transit in melancholiam) sed fieri ex sangui-
ne per concoctionem quasi dicat in istis reddi quidem sanguinem ca-
lidiores, non tamen exuri, idcirco curatur hæc species etiam sola sā-
guinis missione ad animi defectum, sic scriptum est in lib. de melācho-
lia Galeno adscripto, quod non decet facere nisi in melācholia sāgui-
nea, & propterea natura ipsa aliquando, & mulieres, & viros men-
strua, & hæmorrhoidalī purgatione à melancholia liberauit; Responde-
tur hæc melancholiæ differentias, quæ cū risu sunt, aut timori, & mæ-
stitiæ per mixtas esse, aut omnino à timore, & mæstitia liberis solo cum
risu extare, quo postremo modo si extent, re vera melancholiæ species
appellari non possunt, nisi improprie, cū verus melancholiæ caracther
sit cum mæstitia timor, cumq; a proprio humore, nempe a melanco-
lico à quo producit nomen desumpserit melancholia, quam appel-
lat Auicennas melancholiam sanguineam, magis proprie delirij, quam
melancholiæ est species, & insania potius, quam melācholia appel-
landa est, insania enim proprie dicta est cum risu, delirium est cum
stultitia, hinc Clarissimus Ludouicus Mercatus lib. 1. de intern. morb.
curat. cap. 18. ait latinos græcorum maniam non recte appellare insa-
niam ex Cicerone 4. Tuscul. quippe insaniā, quod stultitia sit iuncta,
incontinentiam esse sanitate vacantem arbitrat, maniam verò mæ-
tis ad omnia cecitatem, & ob id maius quid quam insania &c. sed quia,
vt toties repetit Galenus, de nominibus his non est habenda, hinc
predictā insaniā seu cū risu deliriū, melancholiæ speciē, improprie tamē
vt diximus, appellari non perturbemur, si verò predictæ differentiæ, ti-
mor, & mæstitiæ permixtæ sint, & sanguinem delirij cum risu causant,
melancholico humori permixtum esse dicimus, Quod magis difficul-
tatem auget, sunt verba Galeni in 6. Epidem. comm. 2. t. 38. prolata
ibi enim hæc habet „ Omninò quidem pauidos, hoc est cum terrore,
per-

perturbatos, præterea etiã vigiles ichoroides sanguis efficiet; sed & ista difficultas ex ipso met Galeno tollitur, dum in principio textus a. t. non simpliciter tenuem, & aqueum, sanguinem ab ipso nempe Hippocrate, ichoroida vocari suspicandum est, sed eum, qui venenosa aliqua, & maligna facultate præditus sit, sed quisnam quæso humor huiusmodi qualitate facilius afficitur, quàm melancholicus sanguis? non ergo tenuis sanguis simpliciter; sed tenuis sanguis melancholicus, seu ichor melancholici sanguinis erit ille, qui omninò pavidos, terroreque perturbatos homines reddet; sed nec sanguinis propriè sumpti ichorem esse docet Galenus paulò inferiùs dum ita ratiocinatur. „ Differt. autem inter s.; secundum eorum scilicet humorum naturas, quorum serum esse dicetur, & erit infestissimum atræ bilis serum, minus infestum flauæ, minus item quàm hoc pituitæ, sed omnium mitissimum est sanguinis serum, & ichor, nihil enim in præsentia refert hoc, aut illo modo dicere; Verum quoniam bifariam sanguinem appellamus, interdum eum, à nuper dictis humoribus distinguentes, interdum à superante omnes in vasculis succos sanguinem vocantes, ichoroides sanguis nunc in secunda significatione accipiendus est; Ceterum ex semine quoque melancholiam fieri colligitur ex Galeno 6. de loc. aff. cap. 5. vbi apertè docet ex retento semine in his qui deliciosè viuunt, & ociosè, si ad venerem fuerint assueti timorem, & mestitiam contra omnem causam in melancholicorum modum cōtingere posse, imò retento semini maiorem, quam menstruis, esse vim ad noxam vniuerso corpori inferendam asserit, idcirco illius viduæ historiam profert, quæ post partium attritionem factam multo effuso semine à symptomatibus fuit liberata, sic Christophorus a Vega 3. de art. medendi cap. 14. se mulierem vidisse melancholicam ex vasis seminarijs scribit; in cuius confirmationem Vassalius lib. 5. sue anat. cap. 15. testatur se induabus puellis à præfocatione vterina extinctis omnium malorum causam inuenisse semen, in vasis seminarijs corruptum, sed quomodo semen alioquin præalbum, quod in seminarijs vasis continetur, poterit in cerebrū tetros, nigrosque vapores effumare, itaut animales spiritus obtenebrando melancholiã inducat? Sciendum igitur est, semen, quod melancholiam efficit, non amplius esse semen, nisi equiuocè, sed quid corruptum, ac vitiatum, verum enim semen plurimo spiritu, ac naturali calore refertum est, corruptum verò viuifico, vt ita dicam, spiritu, ac nativo calore omninò priuatum est, quare aut frigidum remanet, aut extraneum concipit calorem, qui quidem extraneus, ac præternaturalis calor ipsum in virulentam veluti, sed crassam saniem commutat, quæ liuescentes, atrosque colores suscipere est apta, exemplo sit pus, quod album, & omninò laudabile erit, si ipsius efficiens causa naturalis calor prædominetur, contra verò viridiscens, liuescens, fuscum nigricansque erit, si in ipso efficiendo præternaturalis calor præualuerit, quare non mirum sit, si à vitiato, ac corrupto semine vapores, qui spiritus animales tenebricosos reddant, etc-

eleuentur, quod, & innuere videtur Galenus loco iam citato, dum ait, hoc euenire præsertim in ijs, in quibus semen suapte natura prauioris est succi, ac copiosius, sed quinam melancholico prauior est succus in humano corpore? præterea hæc difficultas melius extricari posse mihi videtur, si seminis corrupti, ac animalium spirituum naturam contemplemur, quandoquidem, cū optimi cuiusq; corruptio sit pessima, corruptum semen, non secus, ac venenum, eadem, quæ, & assumptum venenum, in humano corpore accidentia prodere natum est aptum, quod concedit Galenus loco citato; Alia verò ex parte spiritus animales ad hoc vt sint animæ facultatum accomodatum instrumentum, recteq; suas prodeant operationes, debent esse tenues, lucidi, ac copiosi, modò cum proprium sit veneni è diametro nature humane, ac proinde calido innato ipsius præcipuo instrumentò aduersari, hinc est, quod vapores à corrupto semine elati, si in animales spiritus irrepāt, ipsorum temperiem, calidumq; innatum extinguunt, vnde ipsi veluti, quod molestat, aufugientes, imminuuntur, ac proinde luciditatem amittunt, nec non crassa euaporatione circūfusa, simulq; ad mixta, crassescunt, obtenebranturq;

An à pituita fiat melancholia? Cap. XXI.

PE pituita similiter cōtrouersū est, an ab ipsa melācholia producat, & produci quidē plures tradiderunt, quos inter est Auicennas tractatu proprio, & ex neoteribus clarissimus Rudius lib. 4. de morb. ocul. cap. 13. imò & Galenus ipse comm. 2. in 6. Epidem: t. 38. huius autem rei causam refert Mercatus in pituitæ crassitiem, ait enim cap. de Melancholia, quod præter melancholicum succum pituita crassior facta mēstitiam, sicuti eius serum timiditatem affert, nec alia de causa hoc pituita facere potest, nisi quia dum crassior fit, opacitatem, ac proinde nigredinem acquirit, vel hoc fiat à causa exprimente frigida scilicet, & sicca, vel fiat ab assatione, ita vt pituita per incinerationem in atram bilem vertatur: Alia tamen ex parte Galenus contrarius esse videtur lib. 3. de loc. aff. cap. 7. de morbo comitali pertractans sic scribit, Igitur is (nempe comitalis morbus) quem melancholicus succus constituit, in melancholiam transit, qui verò à pituitoso partus est in aliam affectionem, permutatur, melancholiam verò haud quaquam efficit, sed præterea neque ex causa frigida, neque ex causa calida pituitam in atram bilem, seu melancholicum humorem conuerti posse acriter pugnat in Auicennam elegantissimus Valleriola lib. 6. enarrat, t. 1. nam si per incinerationem, inquit ille, ex pituita gigni posset atra bilis, id non prætermisisset Galenus, & præsertim in lib. de atra bile, Idē 2. præfag. de Pituita exassata in pectore loquens, fieri ex ea sputum album, tenax, & rotundum, non nigrum affirmavit: deinde cum plurimum

H

pituita

pituita ab atra bile, & calore, & substantia distet; magnas, variasque fieri in ea trasmutatione alterationes tum in colore, tum in substantia oporteret (vti enim bilis flua in atram degenerans per varias atque multas id nascitur trasmutationes, primum enim vitellinam, deinde porraceam, mox æruginosam, ac tandem in atram vertitur) sic & pituita in varios gradus, variasque substantias permutari opus esset, ad hoc vt in atram bilem degeneraret, at vbi iam mutatus esset illius albus calor, non iam perfectò pituita ampliùs, sed alius quispiam humor dicenda esset; tandem nunquam, quantumuis, vel per assationem, vel per congelationem crassescat pituita à sui ipsius natura, & forma degenerat, hic Galenus lib. de tumoribus præter naturam scyrrhos à crassa, & tenaci pituita factos, ab ijs disiunxit, qui à succo melancholico fiunt, quasi sentire voluisse id sit visus, à pituita quantumuis crassa scyrrhos melancholicos numquam fieri, sed sui generis, hoc est pituitos; addamus & nos in huius rei confirmationem experientiam, quia pituita, in articuli detenta longissimo tempore, ita crassescit, vt tophos efficiat, qui tamen topi non nigri, sed albi remanent; sic pari ratione pituita, quæ in renibus feruentioribus per assationem in lapillos conuertitur, lapillos non nigros, sed albicantes producit, imò albedo signum est, interstinguimus lapillos hosce à pituita generari, quare neque per congelationem neque per assationem pituita degenerat vnquam in Melancholiam; His omnibus tamen non obstantibus, si res intimiùs perscutetur, & ex pituita nigram bilem fieri posse videbimus, ac proindè ex ea nigrabile iam factam melancholicum induci posse delirium non deoegabimus; distinguendum igitur est plegma in naturale, & præternaturale, quousque phlegma naturale persistit, nequaquam nigredinem accipiet, aut melancholiam inducet, si verò præternaturale euadat, tunc & nigredinem accipere, & melancholiam inducere potest, ad hoc autem vt præternaturale euadat omninò vitari debet, & acidum, aut falsum euadere; hinc Galenus in 6. Epid. comm. 2. t. 38. ait, Timiditatem quidè pituitæ serum facere par est, non tamen vigiliam, aut perturbationem, aut animi motum cum terrore, torpor enim ipsi, & frigus inest solùm, non mordacitas, atque malignitas (subdit autem) nisi fortè, & ipsa planè vitata acida, aut falsa euaserit, his postremis verbis innuens, quod pituita, si talis euaserit, potest non solùm timiditatem, sed etiam animi perturbationem, ac motum cum terrore inducere, nempe melancholiam, quod idem, & doctissimus Rudius confirmat loco superiùs iam cit. his verbis, Omnia verò excrementa propter corruptelam, & caloris extinctionem nigra fiunt, etiam si sui natura pituitosa sint, quocirca in praxi obseruauimus non rarò pituita huius acida, & opacæ ratione fieri delirium melancholicum cum quadam pigritia, & ad actiones tarditate, & solitudine, & quadam somni delectatione, in quo functio imaginariæ non ita insigniter sedebatur: hætenus vir doctissimus;

Etissimu s; Cærerum vt rationibus in contrarium adductis pateat re-
 ponsio, dicimus Galenum in 3. de loc. aff. de pituitoso humore natu-
 raliter se habente, nequaquam autem corrupto loquutum fuisse; ne-
 que hac in rede Auicenna victoriam tulit Valleriola, nam dicere
 quod non prætermisum fuisse à Galeno, si ex pituita cinere gignere-
 tur atra bilis, necessario non concludit; plura enim inuestigauit Ani-
 cennas, quæ à Galeno prodita non fuerunt: præterea de vera atra bile
 loquutus est Galenus lib. de atra bile, non autem de ea, quæ non verè
 quidem melancholica est, sed quæ melancholiam æmulatur, quam
 clarissimus Mercurialis in sua praxi scripsit fieri posse in cerebro,
 tuncque generari, cū ex sanguine crasso, & ex pituita partes tenuio-
 res absumuntur, & dumtaxat crassiores remanent; Cum verò Gale-
 nus 2. Præfag. ex pituita in pectore exassata non nigrum, sed album,
 tenax, & rotundum fieri sputum affirmavit, per pituitam exassatam,
 non cinefactam, aut omni humiditate priuatam subaudiuit, sed in cras-
 satam, & glutinosam redditam, veluti per elixationem concoctam, à na-
 turali calore prædominante, vnde coctio procedit incrassando, nam
 si assata fuisset, vt omnis humiditas absumpta, & vt ait Auicennas, in
 cinerem conuersa foret, non tenax subsequutum fuisset sputum, tena-
 citas enim quid humidum viscidum supponit, præterea à naturali ca-
 lore prædominante addidimus, vt significaremus istam pituitam non
 fuisse corruptam, quod & in sputo albedo commonstrat, vnde non
 mirum si sputum illud nigredinem non acceperit, at vbi præter natu-
 ralis calor prædominatur non ne toties ex eadem pituita corrupta,
 aut putrescente liuidum, fuscum, ac nigricans subsequisputum obser-
 uamus? Quod autem plurimum pituita ab atra bile, & colore, & sub-
 stantia distet, verissimum est, tamen difficile est ingenti calori ipsam
 incrassare, assare, & in nigrum colorem reducere absque tot alteratio-
 nibus, seu potius figmentis, nam quemadmodum summus calor po-
 test flauam bilem in atram cōuertere absque varijs trasmutationibus,
 sic & pituitam corrumpendo potest ipsam immediatè trasmutare in
 nigrum humorem, qui melancholiam æmuletur, non enim verum est,
 quod calor, qui ex flaua bile atram producit, debeat prius efficere vi-
 tellinam, deinde porraceam, mox eruginosam ac tandem atram; verū
 quidem est quod minor calor agens in flauam bilem ipsam in vitelli-
 nam conuertet, si verò fuerit maior in porraceam, si adhuc vehemen-
 tior in eruginosam, si tandem summus, ac vehementissimus fuerit ip-
 sam in atram conuertet, ita vt si exemp. gratia ad hoc vt flaua bilis
 reducatur in atram requiritur præternaturalis calor vt octo, ad hoc
 verò vt reducatur in vitellinam requiritur vt duo, dummodò calor vt
 octo adierit suam integrè perficiet actionem, nec erit necesse, vt omnes
 ille, variæq. fiant trasmutationes; Tandem verissimum, est neque per
 assationem neque per congelationem, quantumuis crassescat pituita,
 à sui ipsius natura, & forma degenerare, nisi calor assans, aut frigus

congelans ipsam corrumpat, vnde non mirum est si pituitosi scyrrihi eandem crassèfactæ pituitæ retineant naturam, cum pituita, & si crassescat, non corrumpatur, quod idem, & in tophis, & in albicantibus renum lapillis contingere dicendum est, sed si à calore, vel frigore pituita corrumpatur, necessariò à sui ipsius natura, ac forma degenerat, ac proinde in spurium, vt ita dicam, melancholicum humorem, seu qui melancholiam æmuletur conuerti potest, nec non eadem deprauata symptomata, quæ, & melancholicus humor producere, quod apertissimè confessus est Galenus his verbis, nimirum, Si pituita planè vitia- ta, hoc est corrupta, acida, aut falsa euaserit, & hoc magis confirmatur, si falsedinis, & aciditatis generationem inuestigemus, nam quoad falsedinem spectat, hæc non solum per putredinem in pituita contingit, sed etiam quia terreum adustum humido aqueo commisceatur, sicut colligi potest ex Aristotele 2. meteor. cap. 3. modò qui nam est humor melancholico magis adustus, qui nam magis terreus in nullus profectò, si igitur iste humidæ, & aquæ pituitæ immisceatur ipsa planè vitia- bit, falsamque efficiet, & si quæ certè falsa pituita est, quæ melancholicos producere valeat affectus, hæc sola est, nò enim reuera omnis falsa pituita melancholiam producit, cum neque omnis nigredinem concipiat, quemadmodum hæc ex nigra ad mixta bile; idem meo iudicio, & de acida pituita dicendū est, nā quomodo aciditas in pituita cōtingat optimè explicauit Auicennas l. i. fen. i. doctr. 4. c. i. sic scribens, „ Et ex phlegmate est, quod acetosū, & quemadmodū dulce est secundū duos modos, dulce per suam essentiam, & aliud propter rem extraneam, quæ ei admixta fuit, similiter acredo phlegmatis acetosi secundum duos contingit modos, vno, ideò quia res extranea ei admixta fuit, quæ est cholera nigra acris, quam in subsequenti nominabimus, altero, propter causam, quæ in ipsomet contingit, & illud quidem est, vt phlegmati dulci quod diximus, accidit, sicut accidit alijs succis dulcibus, prius bulliunt, & postea acescunt, quare qui priori acida pituita scatent, melancholicis affectionibus valde propensos esse censemus, qui verò, acida non eo modo reddita nequaquam, aut non ita saltem existimamus.

An ab animi passionibus melancholia immediatè produci possit?

Cap. XXII

NULLVS in dubium reuocauit posse ab animi passionibus seu affectibus melancholiam produci, non proximè quidem, & immediatè, sed mediantè generatione humoris, melancholici, nam cū ad animi graua pathemata corpus vel refrigeretur, & exsicce- tur, vel etiam calefiat, vtroque modo melancholici humoris productioni, aut collectioni ansa præbetur, & ita melancholia suboritur; dubium est, an immediatè ab aliqua animi passione melancholica

af.

affectio producat, & quòd hoc contingat, illud demonstrare videtur, nempe aliquos statim ab allato nuncio tristi, vel delectabili in delirium cecidisse, non autem tam breui morborum humores, aut intemperies aliqua produci potest; exemplum mirum habeo de nobili quodam Polono. Bononiæ commorante, qui cum ad instantiam D. Ioannis Baptistæ Bertolani lucensis alioquin præclari Iuuenis ob es alienum ludum parvæ pilæ contractum à satellitibus in carceres deductus esset (quod apud Polonos valde ignominiosum est) tam graui animi affectu prehensus ac percussus fuit, ut in melancholicum delirium, & essentialiter incidere, nec multis remedijs à doctissimis illius celeberrimæ Academiae viris, & præsertim ab Excellentissimo Iulio Cæsare Claudino mei præceptore amantissimo adhibitis vnquam curationem recipere potuerit, ita ut in Patriam ipsum deuinctum mittere operæ præteritum duxerint alij nobiles Poloni eius socij, præterea si curatio morbum ostendit, habemus apud Trallianum mulierem illam, quæ cum se in ventre serpente habere prauè imaginaretur, deiecto, qui injectus fuerat, clystere, perspectoque in vase serpente (in eodem enim vase ipsa nesciente, à proprijs domesticis impositus fuerat serpens) ab illa praua imaginatione, ac proinde à melancholia libera euasit, imaginabatur enim se, quem in corpore detinebat, serpentem deiecisse, quare si ex sola imaginatione à melancholia libera euasit, ergo & à sola quoque imaginatione melancholiam oriri posse credendum est; imò, ut doctissimus refert Mercatus cap. de melancholia, interdum in nonnullis tantum potest imaginatio, quæ aliquando (ut fertur) casum faciat, in cuius rei confirmationem refert historiam his verbis, „ Quippè cū Iuuenem corripuisset causus qui frequēti delirio obnixè postularet concedi sibi natationem in stagno illo (commonstrabat autem pauimentum) constare enim sibi aiebat, statim conualiturum, tandem consulente medico permissum est ægro supra pauimentum natare, & postmodum retulit iam sibi aquam accedere ad genua, & paulo post inquit, iam attingit inguina, ita crescente iuxta imaginationis conceptum usque aqua, hilari facie gestiebat, pronuntiabatque se sanum iam factum & accedente Medico reperit Iuuenem sanum, febreque liberum, talis igitur est imaginationis vis, & efficacia in laborantibus, licet non semper huiusmodi fortia vires; Ceterum veritatis potius specie, quam veritatem propositæ rationes habent, nam si modum, quò animi affectus corpora immutant, inspiciamus, ab ipsis immediate melancholiam produci haudquaquam posse videbimus; per animi autem affectus, seu passiones, non solum motiones vitalis facultatis, ut spem, timorem, gaudium, & similia, sed etiam quæcumque in cerebro animalis facultas concipit, imaginans, memorans, aut cogitans, subaudiri volumus, modò ad harum potentiarum motiones corpus alteratur, alteratio enim (ut optimè etiam notat Mercatus, sequitur ad spiritum, & sanguinis motum, quo vel intra corpus se recipiunt in tristibus perceptis, vel extra feruntur in letis

latis cor enim innatam habet ab ortu propensionem expandēdi ad familiaria spiritū, & retrahendi à noxijs; pariratione dūm irascitur homo bilem auget ob sanguinis feruorem, & dūm meditatur corpus refrigerat, & melancholiam auget; sic lætitia concepta, humores, & spiritus extra mouentur tenuiores, clariores, & ex motu calidiores facti, subindeq. caput incalescit natura spirituum calore, & humores, ac cerebri substantia temperatiores fiunt; quare si quis vxoris, aut natorum morte audita, aut facultatibus amissis, vel alio deniq. tristi nuncio percepto in melancholiam incidat, hoc euenit propter spiritum, ac proinde natiui caloris retractionem in cor, tūc enim non solum cerebri substantia refrigeratur, sed etiam tota massa sanguinea, quę sui tenuiori parte, ac spiritibus derelicta veluti concrescit, ac in humorem melancholicum degenerat, ac præsertim si perseueret tristitia, quę interdū tantę est efficacię, vt etiam statim melācholiam producere possit, in quibus precipuē maxima ad ipsam sit dispositio & aptitudo; Saxonia inter celeberrimos patauinos vir doctissimus, qui ad tria capita immediatas melancholię causas redigebat, nempe ad operationes, & actus, ad instrumentum, quod est spiritus animalis, & ad facultatem, quę est temperies substantię calidę cerebri, subdebat melancholicos propter operationes, & actus animę nō curari medicamentis, sed potius deceptio. nibus quibusdam, & prudētia quadam medici; hinc si quis exemp. gr. philosophię studijs deditus, & sedulō illis incumbens eō deueniat, vt iam indiscretē de philosophicis differat, & domi, & foris, & cum doctis, & cum indoctis, hunc dicimus melancholicum non ex alia causa, quā ex frequenti actu, & operatione mentis, sic ille; cui respondetur, certe negandum non esse sedulum, ac assiduum philosophię studium posse melancholię esse præcipuam causam, & quę magis quā immediata ad se curationem trahat, quandoquidem hac perseuerante causa, & immediata causa perseuerat, sicuti hac ablata, facile, & immediata causa euanescit, ac superatur; ob prædictum enim studium, ad eō caput incalescit (omnis enim calor, vt animę se se exercēti inseruiat, illuc tāquam proprium instrumentum conuertitur ac reliquas corporis partes ferē deserit) vt cerebri humores quasi præassentur, ex qua incalescentia, & vstione vapor ater, & obscurus consurgit, qui spiritibus animalibus immixtus eos tenebricosos reddit, præterquam quod plurex prædicta capitis incalescentia humores à subiectis partibus attrahātur, hinc qui plurimum aliquo mentis studio defatigati, cum cessant ab opere, capitis grauitatem, ac veluti quoddam pondus cum calore in ipso persentiunt.

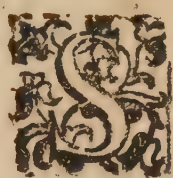
An lætitia possit esse melancholiæ remota causa? Cap. XX. III

INTER res, quas non naturales Medici appellant, animi pathemata reponi non est qui ignoret, & ideò cum lætitia sit animi motus, & affectus, ipsa quoque inter res non naturales collocatur; res autem non naturales appellantur à medicis, quia cum vtilis, & noxiæ hominibus esse possint, quatenus vtilis sunt non sunt præter naturam dicendæ, quarens verò noxiæ naturales appellari nequeunt, & propterea ab ipsis veluti quodam in medio constitutæ sunt, lætitia igitur si modum excefferit, poterit sanè, dicet aliquis, & animi defectum, & mortem ipsam afferre, melancholiam verò nequaquam, legitur quidem apud Galenum 1. de arte cur. ad Glauc. in calce 14. cap. non solum ex tristitia & timore, sed etiam ex gaudio homines exolui, & 2. de sympt. caus. cap. 5. nonnullos ex ingenti gaudio perijisse, sed quod melancholiam inducat, quis, nisi fortè melancholicus, dicat, cum lætitia melancholiæ potissimum aduersetur? imò obiter de ea verba faciens Galenus in libello de lusu parvæ pilæ, dixit animæ motionem in humanis corporibus tantum posse, ut multi præ sola lætitia morbos euaserint, multi etiam præ mærore ægrotaverint, hinc mirum non est, si omni studio, & arte, ut læto sint animo melancholia laborantes, procuremus, melancholici enim assiduo conficiuntur mærore, qui lætitie è diametro contrarius est, imò si lætitie, ac mæoris generationis modum examinemus, videbimus lætitiæ nullo modo melancholiæ causam esse posse, sed sanationem potius, nam cum mæror sit caloris, & spiritus retractio in cor, sanguis spiritibus, ac calore orbatu crassescit, & ater, ac melancholicus euadit, ita ut ex mærore melancholicus sanguis efficiatur, & vice versa ex melancholico sanguine mæror, ac melancholia, in quibus ad patiendum sit dispositum cerebrum; sic lætitia, cum contrariorum eadem sit ratio, est caloris & spiritus foras expansio, in qua sanguis attenuatur, ac clarius euadit, ita ut si sanguis ad melancholicum tendat, ob lætitiæ veluti corrigatur, & laudabilior euadat, sicuti vicissim ex tali sanguine lætitia prodit; His tamen non obstantibus, & lætitiæ melancholiæ causam remotam esse posse non repugnat; rem ipsam explicemus; nuper dictum lætitiæ esse caloris, & spiritus ad exteriora expansionem, quæ expansio latitudinem quandam habere potest prout maior, vel minor extiterit, quare si maxima fuerit, animi deliquium, syncopis, & in nonnullis mors ipsa succedet; si parum minor fuerit, siccitas subsequitur, & hæc si in solidis, ita, & in humoribus fieri rationabile est, nam cum nativus calor, & spiritus valde imminuantur, sanguinea massa tenuiori evaporata portione crassescit, ac terrestior, & melancholica fit, unde si cerebri dispositio ad recipiendum pateat, facile melancholia subsequitur; neque hoc mirum videri debet, cum nulla alia ratione, nisi, quia nimis exsiccant, & curæ, & mærores, ac vigiliæ sint melan-

melancholiæ causæ, Et si fortè hæc opinio alicui nimis erronea videatur, sciat, quod patrocínio non caret; hæc habet ad litteram acutissimus Argenterius in lib. 2. de caus. morb. cap. 4. ,, At ubi lætitia homo afficitur, fit quedam veluti ebullitio potissimum circa Hepar & cor, ex qua pariter sanguis, & spiritus extenuantur, vniuersumq. corpus expanditur, atq. ita resoluta humida substantia, subita nonnunquam mors, vel alioqui siccitas subsequitur, & si diceret aliquis cum siccitate frigiditatem coniungi, faceret nobis, quandoquidem frigidus, & siccus est autumnus, in quo melancholiæ præcipuè insurgunt, & Galenus 2. de temper. cap. 6. melancholicum appellat eum, qui in frigidum, & siccum temperamentum ex habitus mutatione deuenerit; Sed quomodo pugnantia tue amor? quandoquidem superius sanguinem in lætitia attenuari scribimus, & modò vna cum Argenterio concedimus, quem tamen paulò antea in eadem crassescere, & melancholicum fieri dicebamus; Respondetur in lætitia eo tempore, quo expanduntur spiritus, sanguinem attenuari, sed ubi iam facta est expansio, & spiritus immixti sunt, sanguis illis orbatus crassior euadit, quod in ingenti ac immoderata contingit lætitia, nam nisi ingens adeò fuerit lætitia, sed moderata, in ea fit spirituum mediocris expansio, in qua ipsi non extraferuntur, neque imminuntur, & idcirco remanet sanguis tenuis, ac clarus, neq. siccitas subsequitur, vnde etiam responsio patet rationibus superius allatis lætitiæ melancholiæ aduersari probantibus.

An mala capitis conformatio inter melancholiæ causas statui possit?

Cap. XXIV.

SI animalis spiritus opacus, ac tenebricosus appellatus est causa hucusque melancholiæ adducta, ad quid malam cerebri conformationem in medium afferre? imò nec ex cerebri mala conformatione animalis spiritus obtenebrari potest, vnde veluti quedam antecedens causa vocanda veniat hæc mala conformatio; præterea cerebrum vel quoad substantiam, vel quoad figuram malè conformatum erit; si quoad substantiam, hæc vel nimis mollis, vel nimis esto dura, si durior sit, tardiùs ac difficiliùs apprehendèt, si mollior, citiùs obliuiscuntur homines, sed neutra ad principum actionum deprauationem facit; si verò quoad figuram male conformatum sit cerebrum, hæc sequitur cranij structuram, sub quo continetur, sed quid ossi commune sit cum animæ actionibus? Tãdem nullum inuenias authorem, qui inter melancholiæ causas hanc malam cerebri conformationem posuerit, hæc ergo frustra ponitur quæstiuncula, dùm inter nullas melancholiæ causas mala cerebri conformatio recenseri queat; Attamen si res ipsa intimiùs rimetur, non solum malam cerebri conformationem inter malècholiæ causas reponendam, sed, & ossi, caluariæ nempe, aliquid inesse ad animæ actiones fatendum erit; quod breuiter modò

do tūm rationibus, tūm authoritatibus comprobare aggrediamur; Quemadmodum in capite sapere ipsum situm est, & ea animę pars, quę ratiocinatur (vti cum Galeno in lib. Hipp. de morb. acut. comm. 3. part. 41. omnes medici testantur) cui memoria, & imaginatio ap-primē famulantur, sic & in cerebro benē conformato se rectē habebunt, ac in eo proprias actiones rectas, & inculpatas edent, in malē autem conformato contrarium euenit, siquidem & simile euenire in alijs partibus obseruamus, in quibus naturales actiones edūtur; Hinc Cassius Medicus in problematibus quærens cur prodigiosa for me homines plerumq; etiam emota sint mente, respondet, quia corpori cō, sētīt anima, vt animę corpus; sed & Galenus in 6. Hipp. de morb. vulg. comm. 1. part. 3. scripsit vim cogitandi ijs, qui aut nimis magna capita aut nimis exigua euidenter possident, oblasam esse, quare & hos quorū quē non raro melancholicos esse concludas, cum melancholia sit lesio principum actionum deprauata (interquas imaginatio recensetur) & actio lasa non tantū diminutam & ablatam, sed etiam deprauatā comprehendat actionem; Verūm quomodō in magna nimis, & exigua nimis capita habētibus deprauata Imaginatio, ac proinde melancholia succedat, explicare opus est; si igitur de magnis capitib. sit sermo, argumentarer ego, quod quemadmodum virtus vnita fortior est, ita & disgregata imbecillior sit, quare & naturale robur in nimis magnis capitibus ob disgregationem imbecillum esse, imbecilliori autem capite, seu cerebro stante in eo plura excrementa produci, ac coceruari necesse est, quę tractu temporis cum ob eandem imbecillitatē non rectē expuergētur, & ad cerebrū, tāquā ad cam nū quotidie cuiuscūq; generis vapores effument, illamet excrementa, aut computrescunt, aut incalescunt aut torrefiunt, & ita quocunq; modo terrestrem, ac seculētam materiam suppeditant, quę animales spiritus conspurcando, ac denigrando melancholię est in causa; si verō ad exigua nimis capita habentes dirigatur oratio, ego hos sæpē in maniacum furorem incidisse cognoui, & ratio est in promptu, quia ex assiduīs effumationibus, quę, a subiectis partibus vel naturaliter fiunt ad caput, & animales spiritus & cerebrum valdē incalescunt prohibita, vel saltem impedita ob loci angustiam sufficienti, ac naturali ventilatione, manię autem præcedenti ob exustorum humorum productionem aut melancholiam succedere aut coniungi interdū, & ratio ipsa exposulat, & experientia comprobat. sed de capitum paruitate agentes cuidam, ex Aristotelis dictis contradictioni, quam quis posset obijcere, obiter occurrere operæ præcium est. Afferit philosophus in Physiogn. quod qui habent caput paruum insensati sunt, eosq; ad asinos refert; in Problem. verō 3. sect. 30. ait hominem omnium animantium prudentissimum esse, non solum quia minimo capite est. sed & inter homines ipsos, qui minori sunt capite, prudentiores nasci, quā qui grandiori, testatur; Respondetur Aristotelem in Problem. loqui de ea capitum paruitate, quę naturæ

leges, seu limites non excedit, neq; ob id præternaturalis appellari potest, quemadmodum ea, de qua in physiogn. scribit; Ceterum quod mala capitis conformatio, quæ propter excessum, vel defectum nobis conspicua, ac manifesta est, possit melancholiæ esse con causa, non audeat negare ill, qui & malam capitis conformationem non apparentem & conspicuam, melancholiæ causam similiter esse posse cognoverit, namq; dari potest, qui sit sine cranij suturis, hic mala capitis conformatione nobis in conspicua præditus erit, hic in melancholiam facillimè incidet, ergo vera sunt, quæ attestamur, sed hæc adhuc comprobemus, & primò quod homo sine cranij suturis dari possit, recensentur plures fide dignæ medicorum observationes, & inter neotericos diligentissimus vir Gabriel Faloppius in suis anatom. obseruat. asserit se vidisse capita sine vlla penitus futura, quod etiam ante ipsum Aristoteles scripsit 3. de Hist. animal. c. 7. Hoc igitur stante Galenum adeamus, atq; futuratum vsu- & vtilitate animaduersis, animaduertamus etiam quid inde mali homini iisdem orbato facilius contingat; ille lib. 9. de vs. part. c. 1. hæc ipsa scribit, „ In cranio conspicuas, ac sensiles vias natura vaporosis his, ac fuliginosis excrementis secuit, non modo propter causam prædictam, quæ sanè particulis omnibus est communis, verum etiam ob priuatam, quæ sibi è situ ipso accedit, nam partibus corporis omnibus caput velut tectum quoddam calide domui est superpositum, quo fit vt cum omnia, quæ à partibus subiectis sursum efferuntur, fuliginosa, ac vaporosa excrementa, caput excipiat, largiore egeat vacuatione. Modò hac vaporum, atq; fuliginum vacuatione impedita, quis non fateatur animales spiritus inficiari, & obscurari, & sic melancholiam facillimè consequi? quis non audierit intensissimos capitis dolores suboriri? at ob intensum dolorem humores in caput attrahi, atq; attractos discussionem aut vacuationem recipere nequeunt, quæcumq; deliria excitare posse nemo inficias ibit; Verum non mirerur hæc ex mala capitis conformatione prodire posse, & foraminula ipsius cutis capitis quoquo modo ad melancholiæ causam facere videantur. dùm homines ad eam dispositos reddunt, hoc de promite ex Aristotele in physiogn. c. 10. dicente, quod qui capillos multum crispos habent, timidi sunt, nam referuntur ad Aethiops, hi. n. capillos habent crispos, & timidiores esse solent, quod præcipuratione climatis calidioris, nec non quoquo pacto ratione prædictorum foraminum contingit, nam cum capilli multum crispi obliquitatem, seu potius tortuositatem (vt ita loquar) ipsius cutis meatuum supponant, certe fuliginosa excrementa, quæ capillorum materialis causa existunt, & quæ insensibiliter excerni solent, nec rectè, nec facilè per obliquas, ac tortuosas vias exire valent, quæ de causa secundum crassiores sui partes retenta (hinc Aethiopum capilli tenuissimi apparent) internas cerebri partes ac proinde animales spiritus veluti offuscant, vnde quædam timiditas, vnde ad melancholiam enarrata dispositio.

An à Damone melancholia fieri possit? Cap. XXV.

INter externas adhuc melancholiæ causas, non solū Dæmon, sed & Veneficium, astra ac morsus Canis, vel alterius rabidi animalis recensentur; Quoad Dæmonem spectat, cum & in bonum, & in malum diuidatur, nos de malo cacodæmone dicto intelligimus, qui certè melancholiæ causa nullo modo erit ex Aristotele, ac alijs ipsum sequentibus peripateticis, dæmones .n. non dari opinatus est ipse, & ob id de illis nullibi verba facit, imò 3. de an. tex. 66. eos reijcit, dū nullum animal, vel ex aere, vel ex igne, vel alio simplici corpore constare posse affirmat, cum tamen Academici aereū, & quodammodo igneum putarint esse dæmonum corpus; hoc autem ex eo magis manifestum fit, quia omnia quæ communiter iudicantur opera dæmonum, ab Aristotele in alias causas, numquam in dæmones referuntur, nām ea, quæ veteres philosophos excitarunt ad excogitandos Dæmones, præsertim fuerunt diuinationes per somnia (quas Aristoteles ad naturam refert) species variæ furorum (quas Aristoteles refert ad variam atræ bilis constitutionem) responsa oraculorum, & hæc ad qualitates, seu conditiones nonnullorum halituum, ex terre cavitatibus exalantium, hinc Plutarchus lib. de Oraculis hæc referebat in halitum terræ, qui mentem occupet, Enunciatio carminum à viro ignaro quā similiter Aristoteles ad atrā bilē refert, vt patet ex 7. Nichomach. c. 3. ex 30. part. problem. 1. ne c non ex lib. de mundo ad Alex. in quo legitur, quod exhalationum quædam diuinum furorem pariunt in accedentibus, aliæ cibi odium, nonnullæ faciunt vaticinari, vt oraculū delphicum, & id quod in lebaida Hinc, & Cicero lib. primo de diuinat scripsit, quod terræ vis Pythiā delphis incitabat; sed in hoc deceptum fuisse Aristotelem quisq; videt, dæmones .n. dari certò scimus, ac quotidie in demoniacis, qui exorcizantur, experimur, qui dæmones, non aere, non igne, vt voluerunt Academici, sed incorporea constant substantia; sed præterea decēptus est Aristoteles dū diuinare, aut enunciari carmina ab ignaro virò in atram bilē retulit, hæc .n. illius succi vires excedunt. præterquamquod non obseruentur hodie inter tot melācholicos, qui diuinentur, nisi fortè dæmone obsideantur, vel casu interdū id contingat; Quod de halitu terræ inquit, vanum quoq; esse, docet vanitas vaticinij, siuè prædictionis istorum antiquorum vatum, qui in antris degebant, & ibi responsa dabant, quos non modò sacrarum litterarum scriptores, vt Clemens Alexandrinus, & Lactantius Firmianus, irrident, sed ipse Cicero 2. de Diuinat. ad Appollinem Phythium cōuersus illum falsitatis manifestè arguit, quem, inquit, prædictionibus vsum fuisse obscuris verbis, perplexis, flexiloquis, quæ in vtramq; partem intelligi poterant, vt sūt illa, quæ Pyrrhus accepit, Aio te Aeacida Romanos vincere posse, ex vario quidem terræ situ, quemadmodū, & ex

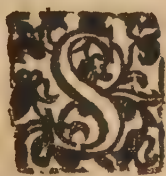
clymatum varietate, hominum ingeniosiores, ac prudentiores alij, alij obtusiores produci possunt, unde, & ipsemet Cicero eiusdē operis lib. primo optimē enunciauit, Agrorum partes alias pestilentes, alias salubres esse, alias quæ acuta ingenia gignant, alias, quæ retusa, quæ omnia sunt ex celi varietate, & ex disparili aspiratione terrarum; sed ad rem, ad dæmonem inquam, à quo dūm querit Auicennas an fieri possit melancholia, ait hoc non esse medici considerare, cum phisicę doctrinæ, quam profitetur terminos pertranseat, & tandem, si id dæmones efficiant, concludit non alia ratione efficere, quā mediante generatione humoris melancholici causæ huius morbi præcipuæ, quod idem asserit Valesius c. 28. sacre philosophiæ; Alij tamen senserunt non esse dæmones, qui melancholicum morbum inferant, sed hos potius ad melancholicum morbum sequi, quos inter author est elegantissimus Rodericus - Castro 2. de morb. mulier. in c. 3. scholio, nam potius dæmon (inquit ipse) non quidem præcedit illam melancholię agitationem, sed sequitur, nec semper, aut qualemquē; sed immoderatam, nec in quibuslibet, sed in ijs tantum, qui dimissi sunt animi, perturbati aut inconstantis, ut vetulis, puellis, & viris timidioribus, cuius demonis potissima signa sunt responsiones ad recondita, & diuersitas idiomatum quę nunquam didicerunt, hinc melancholia communiter dici solet esse balneum Diaboli, cuius dicti ratio est, quia ad abundantiam atrii illius succi mens deprimitur, & conturbatur, ad quam conturbationem, & deprauatum ratiocinium dæmon sequitur, quippe cui minimē aptum domicilium sit perlucida habitatio, lux pura, tranquilla mēs, constās, & à perturbationibus aliena. Hanc eandem ferē sententiam obiter habuisse visus est clarissimus vir franciscus Piccolomineus in lib. de rerum definitionibus, ubi de dæmone, scribit. n. laruas esse lares prauos, nos turbantes, decipientes, & vexantes, quod frequenter nobis competit ob bilem atram, hinc viros furentes etiā laruatos dici; & Celsus Rhodiginus lib. primo antiq; lect. c. 34. quos facile arripiant Dæmones pertractans, hæc habet, Nempe ubi per atram bilem, vel alio quopiam eiusmodi imaginationi prorsum mancipatur animus, facile tunc immundorum spirituum fit conceptaculum, à quibus insigniter vexatus debachari non desinat, sed cur dæmones, si nihil habent commune, cum villo corpore, melancholicos homines magna ex parte inuadant? non videtur ad eorum nequitiam referendum, non ad naturam, nimirum melancholicus succus, maximē omnium paratus est in insaniam, & desperationem adigere, quæ illi nequam maximē exoptant; sed nec morbos à dæmone excitari posse negandum est, nam ex his, quæ homines fide digni (ut Valesius loco supra cit. scribit) & verbis, & scriptis testantur, facile indicatur non nullorum morborum, & presertim melancholicorum causas esse immundos spiritus, nam ferunt horum multos respondere, appositissimē loqui linguis alioqui ignorantissimi, ut rusticum, & ignorantissimum latinē, græcē, aut chaldaicē, præterea iustos,

fos, ac coactos ab exorcistis significationes de se euidenter præbere, immundos spiritus, & homines ab eis detentos multa diuinare, & narrare, quæ in remotissimis mundi partibus agantur, quæ sanè constat nullatenus habere posse physicam causam nam (vt ait Aristoteles) intellectus hominis non potest aliter intelligere, quàm phantasmata speculando, atq; adeò nihil in eo esse potest, quod non prius fuerit in sensu, cum igitur anima rustici nullum ne minimum vnquam conceperit græci sermonis phantasma, vnde possit eius intellectus nunc abstrusissimas phrasas eius idiomatis haurire? neq; valet hæc consequentia, potest melancholia, vt quiuus alius morbus citra dæmonem fieri ob succos ita, aut aliter motos, aut vitiatos, ergo nō potest fieri per dæmonē; neq; hæc quoq; valet, quiuus talis morbus fit ab humore, & causa naturali, ergo nullus fit à dæmone, quandoquidem morbi, qui fiunt a dæmone, fiunt per causam naturalem, si dæmon (vt Auicennas ait) non aliter, quàm per ipsos humores infert tales morbos, in hoc tamen Auicennas defecit, dùm nihil ad curationem referre vult, sinè dæmon sit, qui melancholica inferat accidentia, siuè non, & ratio ipsius Auicennæ est, quia dæmon cum non aliter ea possit inferre, quàm per melancholicos succos, cumq; ablata causa proxima, nempe succo melancholico necesse sit tolli morbum, vtentibus nobis naturalibus auxilijs, & causam tollentibus, putat necesse tolli morbum, etiam si dæmon eum excitauerit, sed re vera decipitur, nam sicuti morbus, qui pendet ex causa, nisi sublatione causæ proximæ non tollitur, ita neq; ipsa causa proxima nisi sublatione prioris, quam antecedentem appellant, etiam si externa sit, sic & de dæmone differendum, namq; si ipse qui melancholicum succum agitando, & augendo melancholica intulit accidentia, iam recesserit, solum superest, vt naturalibus agatur auxilijs aduersus morbum, & causam humoralem, si verò adhuc immanet, necesse sit simul vti remedijs, quæ dæmonem abigant, & quæ melancholicum succum euacuent, & compescant; neq; repugnans est philosophorum placitis, posse fieri, vt dæmonis præsentia morbos excitet, cum non negetur eum posse mouere succos, sed neq; Aristoteles, qui de dæmonibus minimè philosophatus est, negauerit, moueri corpora à simplicibus substantijs ille .n. 8. phys. causas omnes corporum motrices reducit vsq; ad indiuisibilem, & incorpoream; Dæmon igitur causa est externa morborum, non .n. intra corpus latenter nascitur, sed extrinsecus accedit morbos illaturus, eos igitur, qui pendent ex materia, aliter infert, quàm aliæ causæ procatartice, puta mouendo internas, vt melancholiam morbum, augendo melancholicum succum, & eum, qui inerat commouendo, deferendoq; in cerebrum, & internorum sensuum sedes vapores nigros; augere verò potest melancholicum humorem, qui naturaliter generatur, detinendo, ne expurgetur, aut quascumq; exurentes causas admo- uendo; imò & alios morbos per se dæmon excitare potest, vt exempli gratia cæcitatem, & surditatem, visorios & auditorios nervos compr- mendo, quod minùs fa- cultas

cultas sentiendi per eos transmittatur, qua propter ad tollendum, seu potius precauendum ea mala, quæ per se se faciet, solis exorcismis sit satis uti, ad ea verò, quæ per internas causas, medicinalibus pariter auxilijs vtèdū erit nō ergo erit sēper satis fugasse dēmonē, nisi morbū etiā cures, neq; vnquā sātis sit naturalibus instare remdeijs, nisi dēmonē fuges, quò fortasse respiciens Hippocrates in prognost. dixit, Si quid etiam est in morbis diuinum, illius quoq; oportet discere prouidentia; Ceterum hic reticere nolo modū nostrō proposito valdē oportūm, quō dēmon nos obsidet, descriptum à B. Hildegardo in suis reuelationibus, vt testatur omnium doctrinarum peritissimus vir Martinus Delrius Disquis. Magic. lib. 3. ita loquitur B. Hildegardus de quadam muliere, Hæc permissione Dei, quadā nigredine, & fumo diabolicæ conglobositatis obsessa erat, & obumbrata, quæ totam rationalis animæ illius vim opprimebat, nec eam eleuato intellectu suspirare permittebat, velut vmbra hominis, aut alterius rei, vel fumus opposita obtegit, & perfundit, vnde hæc rectos sensus, & actus perdebat, & inconuenienter sepius clamabat, ac faciebat. Et me cogitante, & scire volente, quomodo diabolica forma (idest substantia) hominem intraret, vidi, & responsum habui, quod diabolus in sua forma, vt est) hominē nō intraret sed eum vmbra, & fumo suæ nigredinis obumbrat, & obtegit, si. n. forma illius hominem intraret, citius membra illius soluerentur, quā stipula à vento dispergatur, sed supradictis perfundens ad insaniam, & inconuenientia euertit, & per eum quasi per fenestram vociferatur, & membra illius, exterius mouet, cum tamen in eis in forma sua intēius nō sit, anima interim, quasi sopita, & ignorante, quid caro corpus faciat. Hactenus beatus ille; sed quid plura de Dæmone? ipse à verbo, *δαίμων* quod est deterreo, & pauefacio nomen deducit, non ergo mirum, si sæpius ab eo morbus inducatur, qui est cum timore, & mœrore; tandem ipsum tum naturaliter tum supernaturaliter agere posse cōcludendum, sicq; ab eo nos varijs modis, permittente Deo, torqueri asserendum est.

An à veneficijs, & incantationibus melancholia induci possit?

Cap. XXVI.

Vb Veneficij nomine ob faciliorem huius operis tractationem in præsentia comprehendere volumus tum maleficia, & fascinationes, tum philtrea, seu venenatas potiones, nec non incantationes, atq; caractheres, addo, & figilla; quod igitur ad maleficia attinet, atq. fascinationes, nulli dubium sit, quod quemadmodum dēmon morbos, & melancholiam excitat, ita & ista, nec nō quæcumque huius generis alia, quæ cacodæmone inuocato, aut ipso duce fiunt, melancholiam inducere valebunt, hinc ob maleficia variæ melancholicorum species obseruatae sunt, & ego non infimam mulierem cognoui, quæ proprium virum præsentem maximo odio, absentem autem

tem maximo amore prosequeretur, ita ut semper in fletu, lacrimis, ac suspirijs versaretur, ob quod melancholica habita fuit à medicis, & tanquam melancholica curabatur, sed frustra, ita. n. maleficiata ad biennium vixit, quo transacto tempore prestantissima mulier, quod erat, suspicans, minis quasdam veneficias perterrita, ex quo ab eis soluto maleficio & ipsa à melancholia, lacrimis, coactoque odio, & amore immunis euasit, ac nullis medicis remedijs, quam antea pluribus non potuit, sanitatem recuperavit, quare non est ut in his immoremur; De philtis vero seu venenatis potionibus breuiter dixero hæc posse etiam absque dæmone melancholiam inducere, ita plura philtis apud Cardanum de subtilitate videre est, ac pariter plures potiones, vel ex naturalibus simplicibus solis, vel simul admistis, ac destillatis paratas recenset in sua naturali Magia Io. Baptista Porta, quæ quidem dementare faciunt, ac insanire à quadam potius occulta proprietate, quam secus, sic & apud Dioscoridem c. 78. l. 4. habemus mandragoram illam, quæ in atris, ac opacis nascitur ocis ad vnius dracmæ pondus bibitam, aut in ciborijs commestam delirium inducere, quamuis hæc omnia non sine spirituum animalium denigratione contingere non absque ratione suspicari possumus, nam & mandragora, & ea quæ docet Porta ad has potiones parandas non parum in caput euaporent, ipsumque repleant obscuris exalationibus; sed quid de incantationibus, ac characteribus ferunt, quod quæmodum sunt nonnullæ voces, ac nomina, quæ prolata vim habent aliquid boni faciendi, ita & inscripta idem possint, & quemadmodum reperiuntur, quæ bonum importent, ita & quæ malum, & ob id melancholia, ac alij morbi ab ipsis induci possint, sic ex iucundis verbis, ac lato sermone melancholici subleuantur, quemadmodum vice versa ex tristi ratiocinatione ipsorum affectiones manifeste augentur, præterea omnes homines videntur naturaliter timere maledictiones, & imprecationes; Amplius ut nonnulli etiam ex doctioribus, & antiquioribus Medicis vsi sunt verbis salutaribus, ac benedictionibus, non minus quam phar macis ad morborum curationes, quid obstat, quin malefici ac venefici homines utantur diris carminibus, multosque morbos per imprecationes, characteres, ac venefica verba inferant? nec negandum est, verbis seu nominibus, sic & characteribus vim aliquam inesse aliquid boni, vel mali inferendi, hoc. n. confessus est Aetius l. 8. c. 50. & Trallianus lib. 6. c. 4. suam sententiam Galeni auctoritate confirmans, sic & Quintus Serenus; Plinius quoque lib. 28. Nat. Hist. c. 2 multa narrat de hac re, siquæ (ut ex Atali sententia idem narrat) prolata hac voce, „ Duo, visus scorpio cohibetur, ne vibrare ictus possit, siquæ (ut Poeta ait) frigidus in campis cantando rumpitur anguis, qui possit negari naturalis verborum vis?

Ex alia parte arguitur, quod si verba vim haberent efficiendi quidpiam, velut ignis vrendi, non essent tantum ex colloquentium placito significantia id quod quispiam cogitet, sed naturam quampiam haberent

rent communem cum ipsis rebus, ob quam, & ipsis naturaliter congruerent, sed verbis nihil est commune cum rebus neq. ipsa quidpiam sunt aliud, quam ita diuerberatus aer, neq. alia causa est, qua hec has illa illas res significant, quam hominum ab eorumdem voluntate profecta consuetudo, ergo nulla vis esse potest nominibus per se; idem & de scripturis dicendum, quia dum sermo haberi non possit nisi ad presentes, atq. statim ac emissus est, effluat, excogitata scriptura est, quasi verba missilia, & permanentia, quibus, & cum absentibus, & cum posteritate loqui contingeret, at verò scribendi nullam rationem constare natura, sed usu, & arte manifestum est; Quare cum ad corporis aut *sant*anitatē aut egritudinem inferendam necesse sit sensum tactus immutari, fatendum erit solam verborum prolationem, vel descriptionem nihil conferre, cum neutrum ipsorum sit talis sensus obiectum. Respondet Pomponatius verbis primò, & per se dumtaxat auditum, affectionibus deinde animi immutatis, per accedens tactum quoq. immutari, sicut videmus (ait) fieri ab oratoribus facultate Rethoricæ, & à peritis musicis vi harmoniæ, sed hallucinat ille, namq. oratores non verbis nudis, sed pondere sententiarum, ac rationum momentis persuadent, In musicis ipsa concentus suauitas, & harmonica modulatio distrahit animum a doloris cogitatione, & ad lætitiā provocans lenit, & contemperat humores; cui quid simile in horrificis, ac stridulis sibilis, atq; susurris magorum? Hec videns Pomponatius ad fidem vehementem, incantatoris, & incantati cofugit, sed ita non ne omnem vim verbis detrahit, si totum illud credulitas, quam fidem vocat, operatur? verum ista fides, seu fiducia, seu confidentia Incantatoris quicquam ne operari potest in egroti imaginationem, corpus, vel animam? hoc asserere ridiculum est, etiam si non defuerint viri gravissimi, & Auicennas etiā lib. de an. sect. 4. c. 4. qui censent imaginationis vim se longissimè porrigere, adeò vt possit etiam remotiores fascinare, vel sanare, & res loco mouere, & fulgura, & pluias cælo deducere; nihilominus in corpus alienum disiunctum, ac separatum ab imaginante, non hec mirifica potest efficere anima humana siue per imaginationem, siue per aliam potētiā, quādoquidē imaginatio est actio immanens, & ideo anima imaginans nullam realem qualitatem potest imprimere rei disiuncte, quod vt in eam agat foret necessarium; sed de hac re fusiùs, ac doctiùs Martinus Delrius lib. 1. Disquis. Magic. quest. 3. nos de fiducia incantati infra loquemur. Incantationes igitur vanæ sunt, ac superstitiosæ, quæ de illis narrantur falsæ, aut malignæ, maligna dico, quæ a cædemonis interuentu fiunt, falsæ, quæ cū non fiant, delusa sibi persuadet vulgi credulitas, falsum est igitur cantando rumpi angues; falsum quoq. eos sibi obturare aures ne audiant, quod vel Plinius per derisum narrat, dicēs non paucos etiam credere serpentes ipsas incantari, & hunc vnum illis esse intellectum, contraiq. marforum cantu: Hic autem obiter notandum est (quod non parum faciet ad rem nostram) inter alios philosophandi

sophandi modos, quibus antiquitas ad notandum hominum mores, vta est, non fuisse in postremis, qui per confictas quasdam fabellas, aliud quiddam allegoricè significabat, quem multi Philosophi, & sapientes, & Poetę tenuerunt, multa verò quę ab antiquissimis illis ad innuendum figuratè aliud aliquid conficta sunt, incautè sunt accepta à posteris, & eorum sanè nonnullis eruditissimis, quasi simpliciter, ac sine vlla figura dicerentur, quod factum est in fabula de serpente, & Incantatore, cum. n. antiquitus conficta esset ad arguendam impietatem eorum, qui à veritate auditum auertunt, nolentes neq. consilijs neq. exhortationibus, ac multò minùs reprhensionibus aures prębere, nō defuerūt qui opinarentur, id quoq. esse verum, eamq. esse serpentis naturalem versutiem, sed & in sacris literis etiam huiusmodi fabellę reperiuntur vt allegoricè aliud denotetur, & hæc præsertim serpentis, vnde Regius Vates psalm. 57. sic dixit „ furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdę, & obturantis aures suas quę non exaudiet vocē incantantium, & incantatoris incantantis sapienter, nimirum (vt moralis fabulę interpretatio elicitur) intemperantes homines, sunt similes serpentibus, quia obturant aures suas, ne audiant voces incantatoris sapienter incantantis, hoc est concionatoris, qui docet veram sapiētiam, & per hanc incantationem incantat morbos animi; Tandem aliquis afferre posset exorcistarum verba, cātiones, horarias præces, hymnos, & sanctissimum nomen (Iesu) quod ad omnia efficacissimum est; Respondetur, hæc non eam vim materialiter habere, sed quia Deum, & res Dei significant, sic in exorcistarum verbis non est vis fugandi Dæmones, quia res quedā sunt, aut itā sonant, aut talibus descripta figuris. sed quia itā significāt, nec eadem verba vi vlla naturali agunt, sed Dei concursu, cui placuit in bonum hominum ad fugandam hanc pestem itā inuocari, & vim talem illis impertiri, sic etiam permittente, Deo de impræcationibus ac veneficis incantationibus dicendum est, in nostro .n. scelerum flagitiū permittit altissimus Deus, quod cacodæmones illis mediantibus morbos, ac perniciem hominibus inferant; Ad tot verò doctos medicos, qui incantationibus vti sunt, dicendum est, quod ex ignorance moralium incantationum, quas fabulis obumbrauerant antiquissimi sapientes, retenta tantum nominis memoria, natę sunt istę superstitiosę incantationes, atq. hoc cum alijs multis errore disseminato vti sunt homines sæpè incantationibus aduersus morbos. adde quod hi solis adherent experimentis, & quę fieri vident, leuiter nimis illis ipsis, quę cernunt adhiberi, medijs adscribunt, de ijs, quę non vident, nihil cogitantes; Accedit quod aliquando hominibus leuissimis, & qui admittunt incantatores vtilis quodammodo est sua credulitas, quia ex Authore libelli de Incantatione Galeno adscripti, quando mens humana rem amat aliquam, licet naturaliter non iuuat, uam, sibi eam prodesse certificat, ex sola autem mentis intentione corpus res illa iuuat; ver. gr. si quis incantationem sibi prodesse confidat,

qualiscunq. sit, eum tamen iuuat, vnde ob confidentiam infirmi incantationes aliquando prodesse ad depellendos morbos innuit, nimirum (& hinc facilissima responsio patet ijs quæ diximus, de iucunda, ac tristi rōcinatione) vt timor, & mæstitia, ac desperatio plurimos morbos augent, ac egrotos ledunt, ita confidentia, ac alacritas plurimos subleuant, & ipsa imaginatio per eos animi motus morbos tollit, aut saltem minuit, aut cum minime, in eis qui vehementissimè confidunt, opinionem efficit sanitatis; verum hanc incantationum utilitatem constat ex accidenti esse, ob affectus animi eius, qui curatur, non per naturalem verborum potententiam, imò ad vehementem imaginationem, & ægroti cōfidentiam, seu credulitatem, humorum alteratio oriri potest, ex qua sanitas subsequatur, quo casu sanitas incantationibus, ac verbis dumtaxat adscribenda est, vt occasione cuidam, non vt causæ.

An mediantibus sigillis, & imaginibus homines in melancholiam abigipossint? Cap. XXVII.

Vam vim naturaliter agendi tribuamus sigillis, characteribus, annulis, imaginibus, alijsq. similibus, si ea verbis denegata fuerit in superiori quæstionula, cum tñ verba animi arcana viuacius exprimant, & dū proferuntur aerem diuerberent, & ita motū aliquē obtineāt, vel efficiant, quorū nihil obtinēt, & sigilla, & Imagines? Non defuere tamen, qui ad inferendam sanitatem, & ad depellēdos morbos, sigillis, characteribus, imaginibus collo appensis, & annulis digito gestatis vsi fuerint, sed si ad morbos fugandos talia vim obtineant, ergo, & ex his alia extent, quæ morbos inferant. Matthiolus in. 6. lib. Dioscorid. in præfat. refert Albertum Magnum in lib. de Imaginibus asserere, quod si insculpatur in præciosis lapidibus serpentarij figura, eadem gestata valde efficax sit aduersus omnia venena, & serpentum præcipuè, sic & Petrum Aponum dixisse, quod si insculpatur in hematitæ lapide vir genuflexus serpente præcinctus, cuius caput dextera, caudam verò sinistra manu apprehendat, lapisq. dein insculptus in annulo purissimi auri deligetur, huiusmodi annulum reddere immunes gestantes à quocunq. lethali veneno, Dubitansquē Matthiolus vnde nam tales effectus (si modo fortiantur) emanare possint, ait se re vera existimare quod necesse sit, tempore, quo talia insculpantur, obseruare quasdam syderum constellationes, à quibus in subiectas imagines tales influant vires. De imaginibus, cereis præsertim, quibus mediantibus malefici varijs morbis, quos odio habent, & inimicos affligunt, dū eas acubus pungunt, aut igne liquant, aut cōfringunt, dubitandum non est, cum huiusce rei plura extent exempla, tū antiqua, tū recentia, hinc Ouidius in Epist. Hypsipiles ad Iasonem sic cecinit de Mædæa.

Deponet absentes, simulacraq. cerea fingit,
Et miserum tenus in recur vrget acule.

Sic

Sic referente Martino Delrio ex Zaccaria Vicecomite p. 1. complem. art. exorcist. doct. 5. legere est exemplum his verbis relatum. Romæ accidit, ut quidam fullo maleficiatus veniret ad me ad petendum auxilium, cuius domum ego una cum eius familiaribus ingressus, cum subuertissem, inueni in quodam tincturæ vase face pleno figuram cereâ clauo ferreo à capite vsq. ad anum transfixam, brachia, crura, ac totum deniq. corpus clauis refertum, qui clauum ipsum maleficiatum in cunctis partibus affligebant eo modo, quo in figura cerea collocati erant. Item eodem 3. lib. Disquisit. Magic. addit eruditissimus Delrius exemplum honestæ mulieris à Sprengero collectum, quæ grauissimis doloribus affligebatur in utroq. latere nec prius illis libera euasit, quam imago quedam cerea inuenta fuerit, & erepta ex fouea sub limine in longitudine vnius palmæ vndiq. perforata habens duas acus ex aduerso per latera, sed ista (subdit Delrius) lædunt secundum malefici intentionem actione illa externa, ex pacto cum demone inito manifestatam, quare cum hæc imagines ope dæmonum vim supernaturalem habeant morbos inferendi, & in deliria homines abigendi, non est, ut in illis immoremur; redeunt igitur ad figilla, quærimus an hæc re vera naturaliter habeant vim aliquam boni, vel mali inferendi in homines, quemadmodum nonnulli opinati sunt; & credulis, aut potius proteruis, ac superstiosis hominibus hoc opinandi ansam dedit axioma quoddam Ptolemæi, nempe vultus inferiores cælo, subiectos esse vultibus cælestibus, hinc intulere scorpios omnes terrestres regi à scorpio cælesti, piscesq. omnes fluuiatiles à cælestibus piscibus, quare, & effectus, quos per hæc figilla ipsi perficiunt, eos produci volunt à virtute ipsius figuris communicata ab alijs figuris sublimioribus ex sympathia quadam naturalium rerum inter se similium, quatenus hæc figuræ admodum inuicem coaptantur, & hoc confirmant similitudinibus, & primò, sicut Echo ex opposito pariete causatur; secundò, sicut in concauo speculo collecti radij oppositum corpus repercussu inflammant; tertio, sicut cythara eodem modo, quo alia tensis fidibus, si feras, alteram tinnitu suo cogit concinnere, sic istas imaginum, characterumq. similitudines efficientiam miram contendunt habere, sed ista omnia frivola esse conuincitur; primò quia similes illæ quas in cælo commiscuntur imagines, prorsus sunt fictitiæ, & quædam (ut philosophi vocant) entia rationis; quis enim nescit in cælo nullas esse veras vrsas, angues, leones, crateres, naues, pagasos? fictitiæ verò figuræ nulla potest esse efficientia, quæ talis est, nec cum vera figura sympathia vel amor naturalis, id enim quod non est, quem effectum in eo quod est, queat producere? deinde comparationes, quas attulerunt, nihil prorsus ad rem faciunt; in Echo cuncta sunt realia entia, homo loquens, vox rapercussa, paries, nec tamen vlla parietis cum homine similitudo, ut illarum ipsi dicunt esse imaginum; in speculis quoque illis incendiarijs enim aponuntur re ipsa consistentia, nihil confingitur, nec vlla quoque figuræ similitudo inter terminos extremos,

Solem vrentem, & lignum quod vritur; in cytharis tandem evidens requiritur à parte rei conuenientia, intentionis modus idem, fidium concinnitus, cytharum debita propinquitas, similis aeris crispatio, quæ sonitum quasi plectro eliciat; Nec tandè me mouet, quod characteribus, atq. sigillis vim imprimat anima rationalis cælum informans, cum. n. absurdum, atq. falsissimum sit, cælum ab hac anima informari, quomodo ex falsis præmissis veram conclusionem colligere velimus? sed si tam potens est illa correspondentia imaginariæ figuræ superioris in hanc veram figuram inferiorem, cur adiunguntur quosdam supersticiosos? v. g. vt si talem expectas effectum, in tergo figure eum debeas inscribere, si contrariū in fronte, idq. faciendum aliquando manu dextra, aliquando leua, sigillum modò fodiendum capite sursum &c. de hoc genere, quæ omnia cum Gersono, & Vvimpina (referente Delrio) hanc sigillorum speciem supersticiosam esse ostendunt, & proindè merito damnatam esse, & eò magis, quò hæc omnia in aphorismo magico libri impij fundantur, qui inscribitur Arbagthel in septena 2. vbi traditur, quod quando Deus nomina rebus, vel personis imposuit, simul cum nominibus vires, & officia quædam illis distribuit, & ita characteres, ac nomina constellata, sic & imagines sub certa constellatione formata & nominata habent vim non ratione figure, vel pronunciationis sed ratione virtutis, seu officij illius, quod Deus ad tale nomen, vel characterem ordinauit; sed hoc totum est mēdacium confictum ad stabi- liendam hanc superstitionem; Nomina quidem Deus in scriptoris imposuit sanctis quibusdam, mysterij significandi causa, & officio eorū, quo isti functuri conuenientia, sed ipsi nomini Deus vim effectiuam, nullam indidit; Animantibus verò cunctis Adam nomina indidit, non Deus. Porrò vt nugacitas horum vel leuium, vel impiorum hominū deprehendatur, nonnulla decerpit Delrius ex Italico libro Ludouici Dulcis, qui ficitij Salomonis, & Hermetis sigilla in lucem edidit, vbi de Zodiaci signorum atq. Planetarum in gemmis insculptorū viribus agitur, quid multa? nulla est imago stelle, cui non peculiaris efficacia inhereat, mitto stellas; Draconis figura letum facit, & diuitem, astro- labij fatidicum, idem asini, si chrysolito insculpta, ranæ inimicos ad pacē, amicos ad odium impellit, cameli dæmones cogit &c. hæc Dulcis, qui si nugabatur, certè crassè ridet Prælatum illum, vnū ex Ecclesiæ Cardinalibus, cui opus inscribit; si seriò, non habeo (subdit Delrius) quæ excu- si. m. cum ea quæ solius Dei sunt, infundere prophetiam, & religionis ac fidei amorem, tenacitatemq. & similia tribuit asinorum, & syderum figuris, non nè hoc est suadere, vt relictis bonis artibus, & studijs ethi- cis demergat se humana curiositas in barathrum superstitionum, & facere, vt cuiq. sit Deus annulus sculptus, quem dextra gerit? At insuper negocium facessunt Pomponatius, & Caietanus, nam dū sigillis nul- lā vim inesse dicimus, obijcentes pētagonos, circulos, & alia huiusmo- di signa, aut characteres dum taxat esse qualitates quasdam quantita-

tis, ipsam verò figuram non esse principium operationis, sed tamen ad operationem plurimum conferre, sic. n. deformem materię figuram hominis an. mo. tr. st. tiam, speciosam verò gaudium eidem adferre, quod sine ratione ab eo dicitur, quia tales supersticiosi characteres nihil nequę pulchritudinis, neq. deformitatis notatu dignę, aut idoneę ad has passiones gignendas habent; quod videns ipsemet, tandem confugit ad credulitatem ijs vtentium: verum credulitatis non maior est vis, quàm imaginatio, de qua in superiori quęstiuncula dictum fuit. Caietanus sic instat, figura licet non sit ipsum principium operationis, est tamen comprincipium, ergo vt est figura habet peculiarem effectum; Antecedens probat, tùm quia n. artificium instrumentis efficit figura vt illa sic vel sic operentur, tùm quia ferrum latum super aquas, fertur, quod si formam aliam contrahas, demergetur; Respondet Delrius figuram esse comprincipium in motu locali, & operationibus quę per huc motum fiunt vt sunt varię diuisiones continui p. r. dolabram, per malleum, per ferram, non verò in operationibus quę fiunt per alterationē, nec valet confirmatio ex ferro petita, vix. n. ferrum in tantam latitudinem queat extenuari, vt porosum fiat, & aquis immerfibile; sed esto, fiat, erit non ratione figure, sed ratione quantitatis, quę re non differt ab ipsa substantia secundum multos, quęro. n. (subdit ille) qua figura velit esse ferrum circulari, quadra, an pentagona? si dicat hac, vel illa, inferam idē fore, si alia sit formata lamina æquę tenui, & lata figura, quod indicium est nihil operari figuram; si dicat qualibet in figura sufficere illam extensionem, & deductionē ferri, certē fateatur necesse est à figura hoc non pendere, non minùs. n. differunt extensio quantitatis, & figura quantitati extensæ impressa, quàm albedo à superficie parietis dealbati; Tandem addit Caietanus videri durum, & difficile eos omnes damnare, qui talibus vtantur imaginibus; Respondetur stultorum esse numerum infinitum, ideò sufficere, quod re vera res sit mala, ac supersticiosa; non igitur immeritò sigilla hæc, similiaq. omnia dæmonata esse videmus, nam cum nisi inuocato Dæmone non operentur, ea omninò vana, ac futilia esse censemus, quam. n. vim naturaliter imprimat huius, vel illius animalis impressa effigies in aliquo ex metallis, vel ex lapidibus preciosis sub hac, vel illa constellatione, in hoc, vel alio Zodiaci signo, si impressio ista res omninò artificialis, non autem naturalis extet? si quis id opinaretur, a nostris arbitrarijs actionibus cælum, ac sidera cogi ad talia efficienda opinaretur, qua re certē nil stultius, aut risu magis dignum excogitari posset.

*An ab Astris melancholia inducatur?**Cap. XXVIII*

E sigillis sermo nimis fortè curiosus nos præter institutum, quodammodo longiores esse, & externas melancholiæ causas protrahere, & protrahendo quasi deferre coegit; at modò ipsas astris mediantibus, tanquam luminibus proprium nobis iter commonstrantibus prosequi facile fuerit; Cum igitur à nōnullis inter prædictas melancholiæ causas astra recenseri viderim, & de ipsis quæstiunculam conscribere mihi necesse fuit; certè nimis alta petij, ita vt in præceptis me ruiturum agnoscam, nec deerunt, qui dicant; & iure optimo de coloribus cæco iudicandum non esse, & proprium nesciolorum fore, quæ non callent, aspernere, ac reprobare; Cuius tamen liberum est in varijs rerum opinionibus eas dimittere, quæ sibi mentem quietam non reddunt, & eas amplecti, quibus intellectus magis acquiescit, ac rationabiliorem de se præbent certitudinem, eoque magis, quò pluribus, ijsq; summis fautoribus non desituuntur illa; sed ad rem; ex varijs astrorum aspectibus varios morbos prodire autumant Astrologi, quos inter Ptolomæus lib. 3. quadripart. cap. 17. feri qualitates morborum, aut læsionum varias iuxta signorum rationem, quæ sunt in duobus cardinibus scripsit, & inter libros Galeni spurios extat, qui Prognostica de decubitu ex Mathematica scientia inscribitur, cuius in 3. cap. hæc ad litteram habentur "Si verò Luna configuretur Marti, vel Soli numeris addens, vel etiam lumini, inducet ea in capite alienationes mentis, phrænitides, circumdolentias &c. & ex Plutarcho in Virginibus Milesijs epidemicam melancholiam extitisse legimus, vt fassus in quæstiuncula secundæ partis huius operis recensentur; sed ab Hippocrate lib. 2. de nat. hum. docemur, quod quando ab vno morbo plures homines corripuntur eodem tempore, causam ad id, quod communissimum est, & quo maximè omnes vtimur, referre oportet, est autem hoc spiritus, & aer, quem inspirando attrahimus; & paulò post, "Cum vnus popularis morbi grassatio constitit manifestum est diætam non esse culpabilem, sed quem trahimus aerem in causa esse; Modò subdas aeris varias constitutiones ab astris, & syderum concursu pendere, ergo prædictam epidemicam melancholiam ab astris dependentiam mediatè habuisse, ergo à primo ad vltimum astra posse esse extrinsecas, & antecedentes melancholiæ causas concludendum erit, Ego omnibus huc usq; enarratis libentissimè subscribo, nam fateor ex varijs syderum aspectibus, ex Luna, atq; Solis varijs in varia Zodiaci signa ingressibus aerem variè alterari, modò pluuias, modò siccitates adduci, atq; ita in subiectis humanis corporibus vario, fluxiliq; humore compactis, & educatis varios morbos excitari, vnde Hippocrates in aph. 19. sect. 3. dixit, omnes quidem morbos in

en ni-

omnibus temporibus fieri, sed quosdam magis in quibusdam ipsorum, & fieri, & excitari, & hoc sanè propter aerem, tunc talia corpora ad tales morbos magis disponentem; Sed si velint Astrologi, quod quispiam sub tali constellatione natus, aut melancholiam morbum sit. incursum, aut delirio melancholico oppressus interire debeat, hoc fateri nec possum, nec debeo, nam quomodo deferere possim proximas, & satis perspectas causas, & ad remotissimas, ignotissimasq; confugere? sit exempli gratia Saturnus, qui octauam domum teneat, dum infans in lucem editur, & ab alijs planetis maleuolis, vt vocant, aspiciatur certè hic planeta secundum eos, maleficus, frigidus, ac siccus natum melancholicum timidum, atq; infelicem reddet, sed dum hæc longinquiora quærimus, quid proximiora omittimus? si huius eiusdem nati parentes hilares sunt, optimaq; sanitate præditi, & proinde infans in vtero laudabili, optimoq; sanguine connutritus fuerit, siq. hilaris etiam, inculpabiliq. valetudine prædita nutrix accesserit, cur non idem natus optima sanitate fruatur, felicemq. vitam degat? præterea si omnes, qui sub eadem constellatione nascuntur, obseruari possent, porro eas varias naturas, variosq. mores fortiri cognosceremus: (Equidem in præsentia mores hominum, fortunas, dignitates, atq. similia, quæ ex illorum studijs, arte, atq. libero arbitrio dependent, omitto, hæc enim nullo pacto ab astris effici posse certior sum, atq. dum hæc Astrologi contendunt, meras nugas effutiunt) sed ad rem nostram; conclusio sit non posse Astrologos ex syderum positu, atq. constellationibus particulares hominum morbos conijcere hoc. n. dū tentāt necesse est vt particulares causas, atq. proximiores deferant, cum hæc tamen, nequaquam astra, sint, quæ particularium hominum particulares morbos re vera excitant, etenim si modum, quo astra in hæc inferiora agunt perpendamus, certè nullus alius esse potest, quam per mediam aeris alterationem, ex qua humores nostri corporis alterati, ipsi tandem morbum inferant; His ita se habentibus quomodo possit constellatio quædam Petro, vel Ioanni melancholiam afferre, non alterato aere? nam si tanta aeris alteratio fieret, quæ corporis humores intemperatos redderet, aeris sanè alterationem illam, non tantum Petrus, ac Ioannes, sed alij plures etiā persentirent; hinc iure meritò in optima Peripatheticorum schola habemus nullo alio modo in hæc inferiora agere, quam solo motu, ac lumine quod cætera astra ab ipso Sole mutuantur, & lumine quidem per se agunt (hoc enim propter quam ad ipsum ignis analogiam habet, calefacit, vt optimè nobis aperuit Franciscus Valerius in sua sacra Philosophia) motu verò ex accidenti agunt, nam quatenus accedunt, vel recedunt, eò magis, minusq. excalefaciunt, neq. aliam manifestam qualitatem syderibus attribui posse arbitramur, quandoquidem cælestia corpora, cum materia ab hac sublunari diuersa consistant, neq. frigida, neq. calida sunt, non grauitant, non leuitant, neq. aliqua alia qualitate afficiuntur; non ergo manifesta qualitate, neq. alio

ab

ab eo, quem diximus modo, sydera in nos agunt; Nec eorumdem naturam, occultam virtutem, seu arcanos influxus adducant Astrologi, quoniam si nobis ignota sunt sublunarium rerum, in quibus quotidie versamur, substantiales formæ, profiteantur ne ipsi superiores illas longè distantes à nostris sensibus intelligere? & quamvis, quoad occultam vim spectat, propria efferant experimenta, illa tamen infida, incertaq. vt plurimum esse, piè proferre possumus, nam post rei euentum, quàm facillimum sit ipsis, dùm ad cælum se conuertunt, assignare causam, multi doctissimi viri testati sunt, qui viderunt, quot refugia, quot angiportus, quot deniq. modos habeant Astrologi, quibus omnium causas inuenire possint, nullus enim syderum concursus, vel aspectus erit, qui pro ijs non faciat, habent luminarium eclipses, habent planetarum copulas, vel maximas, vel magnas, vel medias, sub his, vel illis Zodiaci signis, igneis, aereis, aqueis, terreis, habent quoq. alia plurima astra, & cum hæc non suffecerint, confugient ad aspectus oppositos trigonos, tetragonos, & hexagonos, si neq. hæc fuerint satis, alia plura eis non desunt, domus videlicet, exaltationes, retrogradationes, atq. alia innumera; si verò ante rei euentum eos præfagire velis omnia mendacia inuenies. Amplius quomodo ipsis (vt doctissimus Saxonius in libello de Plica ait) fidendum sit, si ipsimet in suis principijs minimè inter se conuenire videantur? de numero enim orbium, motuum, atq. eorundem mensura, imò & de ordine quoq. digladiantur; plurimas tandem eorum ephemeridas aspicias, & omnes dissimiles, vt quibus credere debeas, sanè ignores, & Valesius in sua sacra Phil. c. 55. hæc habet "Arroganter Astrologi, quæ ad rationem motuū cælorum spectant, affirmant, quasi ipsos nihil eorum, quæ ibi geruntur, lateat, cum tamen, vt absunt illa longè à nostris sensibus difficillimum ex Aristotele sit quidpiam de ipsis pronunciare, quod vel inde facile est intelligere, quod annorum alia est supputatio apud Ptolomeum, alia apud Alphonsum, alia apud Copernicum, quasi peritissimis eorū exactam computationem motus Solis, qui cælestium omnium videtur esse regulatissimus, & euidentissimus nondum tenentibus, aut annis ipsis non semper æqualibus, sed inuicem ob causas nondum perspectas variantibus; vix vlla ætas est, qua non inducant Astrologi nouā aliquam hypothesim, & motum alium aliudue corpus ponant, quod euident est argumentum incertitudinis, sed adhuc nonnulla mihi liceat adducere, ex quodam sapientiori Philosopho aduersus Astrologos, & primò, sicuti eadē stellæ per quas omnia hæc inferiora ferri, agiq. contendunt, non vsquequaq. pruinas, aut calores cient, sed mutant, & variant, tempestatesq. eodem in tempore alibi placidas, alibi violentas mouent, cur non euenta quoq. rerum (addamus nos, & morborum) alia efficiunt in Chaldeis, alia in Getulis, alia apud Danubium, alia apud Nilum? par autem (subdit) inconsequens ipsum quidem corpus, & habitum tam profundi aeris sub alio, atq. alio carnamine non eundem manere, in hominum autem euentibus, atq. negotijs stellas istas opinari idem

semper ostendere, (si eas ex quacunq. terra conspexeris: Secundo si tam paruum, atque rapidum est momentum temporis, in quo homo nascens fatum accipit, vt ex ipsis in eodem illo puncto sub eodem circulo celi plures simul ad eadem competentiam nasci non queant, & si idci cōgemini quòq. non eadem vitę sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt; peto (inquit) respondeant; cursum illum temporis transuolantis, qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quonā pacto, aut consulto assequi queant aut ipsi perspicere, & deprehendere, cum in tam præcipite dierum noctiumq. vertigine minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Tertiò cur sit quod homines vtriusque sexus, omnium ætatum diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus, sub quibus editi sunt longe distantibus, omnes tamen isti auhiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut in naui eodem fluctu obruti, eodemq. genere mortis, eodemq. ictu temporis interirent? Hoc certè numquàm eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent; Quod si quædam (subdit) in hominum morte, atque vita etiam diuersis temporibus editorum per stel'arum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur [obtingere], cur non aliquandò possint omnia quoquè paria vsu venire, vt existant huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines Socrates simul, & Aristones, & Platones multi genere, forma, ingenio, moribus, vita omni, & morte pari? quod nequaquàm prorsus fieri potest: non igitur hac causa propè vti queunt aduersum hominum impares ortus interitus pares. Hinc non sine ratione sapiens iste vir astrologos non esse consulendos suadebat; nām (inquirebat) aut aduersa euentura dicunt, aut prospera, si dicunt prospera, & fallunt miser fies frustra expectando; si aduersa dicunt & mentiuntur miser fies frustra timendo; si vera respondent, eaq. sunt non prospera. iam inde ex animo miser fies, antequàm è fato fias; si felicia promittūt eaq. euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda, & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudii fructum spes tibi iam deflorauerit, sed quid ad auctoritatem Ptolomæi, atq. authoris libelli de decubitu ex mathematica scientia? iam superius, innuimus eorum placita de frequentioribus morbis, ex uniuersalibus aeris tempestatibus prodeuntibus verificari, non autem de aliis; hic autem addimus posse contingere, & frequenter, vt melancholiæ, & mentis alienationes fiant, dū luna in ariete existens configuratur soli lumini addens nām cum astra, mediante lumine in hæc inferiora agere dixerimus, nulli dubium est, quod luna tunc temporis soli configurata, & lumini addens magis calefaciet, ac proinde in hæc inferiora magis agat unde adinuento patiente, cuius in capite atrabilarii humores redūdent vel alii quoquo modo peccantes, facile fundentur illi humores, qui prius quieti manebant, atq.

L per

per cerebrum irrepentes inducunt prædictas affectiones, & luna præsertim in ariete existente, quoniam quemadmodum sol luminare maius in ariete existens ver affert, ita & luna luminare minus in ariete existens nobis veluti ver affert, quamuis longe satis obscurius, longeque breuius. Vere autem facilius funduntur humores, qui ab hyeme prius veluti cõgelati manebant, & ita non ab occulta syderum, aut planetarum vi, sed à qualitate manifesta, qua mediante lumine in nos agunt producantur affectiones istæ, vnde & recte Ptolomæus de stellarum errantium potestate agens in 5. Quadrip. c. 3. dixit Saturni, & aliarum stellarum vires constitui pro uarietate aspectuum solis, & lunæ, & lunam addidit, quia cum hæc terræ proxima sit, & humidis vaporibus vicina ab ipsa reddi corpora mollia voluit, & aliquantulum etiam calereri, propterea quod à sole lumen accipiat; & sane si res examinetur, videmus à modico calore, quem ob modicum mutuatum lumen luna præbere potest, corpora mollia reddi, atque laxari.

An à morfu canis vel alterius rabidi animalis melancholia inducatur? Cap. XXVIII.

Rosetò non solum canes, ut voluit Galenus 6. de loc. aff. c. 5. sed & alia plura ex animantibus rabie tentari certissimū est, apud Aristotelem n. 8 de hist. animal. Camelos & equos in rabiem agi testatum videmus, mulos, vulpes, atque mustelas apud Auicēnam, & C. Aurelianus vrsos, leopardos, & asinos eadē calamitate affigi scripsit, sed & hominem quoque à nullo rabiente animali commorsum hanc in se labem contrahere non defuerunt viri doctissimi, qui scriptis mandarunt, inter quos fuit Petrus Salius Diuersus plura huiusce rei adducens experimenta, ac ipsemet C. Aurelianus l. 3. acut. affect. c. 9. hoc malum sponte sua in nonnullis ortum adnotauit quemadmodum autem hoc rarissime contingit, & in aliis animantibus etiam, ita in canibus frequentissime, & ut plurimum experimur: His igitur ita se habentibus, dum queritur an à rabido cane homo commorsus melancholiam incurrat, sciendum est hoc virus à cane prodire non rarione morsus, sed ratione ipsius, spumæ, contagiosæque saluæ commorso homini communicatæ, hinc Iulianus Palmarius vir doctus duo proponit exempla, quibus probare vult non morsu dumtaxat, sed solo contactu rabidi canis saluæ rabiem excitari posse; Rusticus quidam (inquit) rabie correptus, cum sibi è viuīs migrandum esse intelligeret assidentes rogauit, ut quos mox deserturus esset, liberos, sibi de osculuri liceret quod cum ei concessum fuisset, ecce septimo post die liberi eodem morbo correpti breui vitam cum morte commutarunt; Videtur autem (subdit) ex estraminis, in quo rabidi sues decubuerāt, esu equos, boves, oues & quorquot stramentum degustassent rabie periisse; sic et

Car-

Cardanus de quodam Patritio Venero testatur, qui, se nescio, ex oscu-
lato dumtaxat rabiente catulo, in eundem incurrit morbum; Hinc ve-
rissima erit Aureliani sententia, nempe labem ab ea corporis parte exo-
riri, quam primum lathifera vis attigerit, illinc intrò subeuntem spiritus
humores, partisq. ipsius ictæ, demorsue substantiam contagione in-
quinare, exin sensim in principes partes longius serpere, totumq. de-
mum permutare corpus. Hoc autem virus in humano corpore interdū
à morfu per mensem, interdū per anni dimidium, imò & per integrum
annum latitat, antequam suos prodeat effectus, quo tempore nullo pa-
cto hominē melancholicū dicendum esse certiores sumus; Præterea cū
alię sint melancholię species, in quibus agri circa plura obiecta, seu
phantasmata, alię verò in quibus circa vnicum tantum obiectum de-
prauatam habent imaginationem, huius sortis melancholiam patien-
tur à rabido cane commorfi, quandoquidem circa metum aquę tan-
tummodò est ipsorum deprauata imaginatio, aquam. n. videntes, aut
ipsam currentem, vel præcipitem cadentem audientes, aut denique
imaginantes summoperè expauescunt, torquentur, cruciantur, contre-
miscuntq. hinc huiuscemodi affectio à græcis hydrophobia, hoc est
aquę metus appellata fuit, insuper cogitabundi ac pauidi fiunt aliorumq.
ac domesticorum quoq. commercia deuitant, solitudinem expetunt &
lucem, atq. perspicua odio habent, verissimum quidem est ab hoc ve-
neno in humoribus corruptionem, & magnam ex Galeno excitari 6.
loc. aff. c. 5. corrupti autem humores, aut mediantibus nigris vaporibus
in cerebrum delatis, aut quia ipsi cerebrum occupent cum anima-
les spiritus obtenebrant & offuscant, melancholicas inducunt affectio-
nes, quemadmodum superius de pituita corrupta ex eodemmet Gale-
no probatum fuit quod & in presenti affectu contingere credendum
est; attamen quia in commorfi à rabido cane semper aquę metus con-
tingit, ac circa ipsum deprauatur imaginatio hinc non simpliciter à spi-
ritu animali tenebricoso reddito, sed à tali humorū corruptela, ac con-
tagio tenebricoso reddito iste aquę metus, istaq. melancholię species
exoritur, cur autem hoc fiat suo loco explicare tentabimus; sed contra
eam, quam proponimus sententiam argui posset ex Galeno lib. de The-
riaca ad Pis. de hydrophobia .n. laborantibus loquens, ait, non solum
corpus ipsis inarescere, & conuelli interdum febriq. acri vri, sed animū
etiam delirare, & grauissimum ipsis afferre symptoma, quippe aquam
timent, ac propter multam siccitatem humidi tenentur desiderio, & à
potu abstinent, quia mente alienati id, quod auxiliari possit, non con-
siderant, fugientes .n. aquam pauentesq. miserrimo mortis genere in-
tereunt, ex quibus Galeni verbis non melancholiam, sed hrenitidem
potius esse huiusmodi affectionem colligimus, cum corpus acri febre
exuratur, & inarescat, nam ex ipsomet lib. 2. de sympt. caus. c. 7. fe-

bris & præsertim acuta, est signum, quo phræniticū delirium à melancholico distinguimus, quod idem videtur confirmare 2. in 1. Prorrh. t. 17. dum ait in hydrophobia medicis omnibus summa in solidis animalis partibus siccitas fieri videri, atq. ynd adaucta naturalis caliditas in igneam conuersa. Amplius veneni æstum demorsorum symptomata tibi indicabunt, nam anxii loco stare nesciunt, indignantur, furor, oculus toruus, & aspectus horrendus conspicitur; quæ omnia nō melancholiā, sed maniacum potius, aut phræniticum si febris adsit, repræsentant delirium; hinc plures, & antiquiores, & recentiores rabiem ipsam inter maniae species connumerarunt, quod & author definitionum medicarum fecit; Alii verò aiunt in hydrophobia adesse quidem ingentem totius corporis caliditatem & siccitatem, non tamen deprauari ullo pacto imaginationem, vel etiam principem actionem, & ratio inde petitur, quod virulentia ista cor petit, cum in demorsis (inquiunt ipsi) non alia de causa appareat spuma, nisi quia corde liquecant, cor autem non principum actionum est organum, sed cerebrum quare affecto corde in ipsis non contingit læsio, ergo neq. melancholia fieri poterit; si verò quæramus causam, cur isti metuant aquam, respondent, non ob deprauatam imaginationem, sed quia caliditas, & siccitas totius corporis iam habituata sit, & in adscititiam veluti naturam abierit, aquam .n. tāquam eorum aduentitiæ naturæ contrariā perhorrescunt, & Petrus Salius hos aquæ metu vexari scripsit, non quia eorum imaginatio aliqua ex parte deprauata sit, & quia mens ipsis non cōstet, sed quia ab aqua, & aliis liquidis maxime lædantur, quam læsionem cum prima vice experti fuerint, nolunt postea, nec possunt propter ventriculi subuersionē siue resupinationem liquida assumere, hoc autem referebat Petrus Salius in occultā veneni qualitatem, vtraq. tamen sententia non omninō rationi consentanea esse videtur, nam & si canina rabies formam, & proprietatem habeat quæ nos latet, & hæc subinde solis præsidii experientia adinuentis superari possit ex Galeno 11. lib. de simpl. med. fac. sermone de Carcinis, nihilominus ratione temperamenti & apertarum qualitatum, quibus virulentia hæc prædita est, indicationes curatorias valde vtilis nobis patefacere potest: hinc Galenus lib. 13. meth. c. 6. & 5. simpl. c. 18. venenorum manifestas qualitates semper contrariis præsidiiis frangendas, superandasq. esse scriptum reliquit; quare si caninam virulentiam, ipsiusq. manifestas qualitates expēdere velimus, ipsā ingenti potius humiditate præditam esse comperiemus, sed cū hoc à nobis, propositū scopū transcendat, illi sequentem quæstiunculam dicaui-
mus; Ad rem igitur redeuntes dicimus hallucinari eos, qui nullo pacto imaginationem in commorsis à rabido cane deprauari aiunt, nā si à sola aquæ præsentia, imo à sola ipsius recordatione, & quod magis est, ab ipsius aquæ solo sonitu ægri tanto timore percutiantur, clamitent,

con-

contremiscant, & adeo excrucientur, necesse est ut in eis aliquo modo sit deprauata, ac peruersa imaginatio, alias. n. neq. si celum rueret ita exagitari deberent; præterea cum à pituita corrupta, ac cerebrum, obsidente procreetur hoc vitium. ut infra ostendetur, non negabit melancholiam fieri, ac proinde imaginationem deprauatam esse qui Galenū perlegerit 2. in 5. Epid. c. 28. Quando autem dicunt illi, cor affici, non cerebrum, quia spuma corde liquecente appareat maxime aberrant, quoniam & in caufonide, & in torrido marasmo spuma appareret, sed quid plura? obseruatum est circa os hydrophobicorū, ut plurimū nullā apparere spumam, ut doctissimus vir Eustachius Rudius testatur lib. 4. de morb. venen. & occ. c. 13. quomodo igitur corde liquecunt? quod si spuma appareat in hydrophobicis, ea solum in vltimis horis, & dum sunt propè mortem, apparere solet, quo tempore cum maximè agitentur isti, & copiosa cerebri scateant humiditate, mirum non est, si circa os spuma contingat, non secus ac epilepticis per essentiam à pituitoso humore contingit, sed neq. cor affici in hoc affectu ratio suadet, quoniam cum maxima adsit humorum corruptio, quomodo posset cor illam perferre absq. quod nullum animi deliquium nulla syncopes, nulla palpitatio succederet? Cor .n. ingentem labem diutius perferre nequit, statutum igitur sit non cor, sed cerebrum affici tum ex melancholicis symptomatibus, ac præsertim ex aquæ metu, tum ex eo, quod in subsequenti quæstiuncula dicetur, sed contra hoc, quod ex aquæ metu comprobamus, excellentissimi viri Iosephi de Aromatariis noua insurgit, & ab eodem inuenta opinio, de qua in lucem editus extat liber, cui titulus est Disputatio de rabie contagiosa, in quo ostendit diffuse ac perdocte. non ob deprauatam imaginationem fieri aquæ metum, sed ob anginosum affectum, imo plures adstruit adesse hydrophobicos qui nullo pacto mente alienati sunt, sed inculpatas habent principes actiones; Ego qui tanti amici, ac Domini mei sententiam plurimi facio (Condiscipulos .n. & commensales etiam nos secerunt Patauina gymnasia) nolo, nec possum re vera à doctissimi viri doctrina recedere, etiam si pro meæ opinionis tutela à nonnullis deflectere cogar, sed de his cap. 32. Remanet modo ut authoritatibus ex Galeno, & aliis in contrarium adductis satisfaciamus, & quoad locum illum ex lib. de theriaca ad Pis. excerptum, dicimus, non absq. ratione nonnullos existimasse libellum non esse Gal. legitimum, quemadmodum, & alii ab eo, dum esset iunior, conscriptū fuisse asserunt, & ob id in antiquorum, ac præceptoris sui potissimum opinionem lapsum fuisse, sed iam prouectior ætate factus Galenus solum quidquid alii senserint, commemorauit, neq. id propria assertionem confirmavit, uti apertissime videre est 2. in 5. Proreth. c. 17. ibi. n. commemoratæ omnium medicorum sententiæ non ita adstipulari videtur Galenus, cū dicat omnibus quidē medicis, non tamen sibi, ita visum esse

hec

hæc autem facile confirmari possunt, quia cum in lib. de Theriaca cit. habeamus corpus inatrescere febric. acri vri, experientia manifestum est, neq. inatrescere corpus, neque febre vlla tentari, quemadmodum inter recentiores Rudius, & Merenda ex doctissimi Simonis nostri commentariis qui in scribendo inter Lucenses Medicos lauream reportavit, fidissime testantur, imo Cels. Aur. c. 12. lib. suprac. hac vna nota, febris dico absentia à phrenitide discernit hydrophobiam, si vero rabientes nonnumquam febricitasse contigerit, id potius ex corporis apparatu, & prævia dispositione contigisse credendum est, quoniam ut verum fatear demorforum symptoma ex Merenda, vno, aut altero excepto, nempe anxietate quadam interna, cum abiectione quadam animi, & aquæ metu, ita incerta sunt, ac varia, ut eandem illorum faciem raro in duobus eo malo correptis deprehendas, videtur .n. venenum illud caninum, ut & atra bilis, & vinum laborantium moribus & præsentì constitutioni se se accomodare; quod deniq. definitionum medicarum author, atq. alii inter mania deliria hydrophobiam reposuerint propter apparentia symptomata, nihil est, quandoquidem de varietate, atq. incertitudine symptomatum audiuitis, hæc .n. omnia, ut de febre diximus determinatum quendam corporis subsequuntur apparatus, sed nonne sæp. insuper melancholiæ maniam, & manie melancholiam permixtam esse videmus? amplius nonne etiam interdum præter timorem, ac tristitiam in ipsa melancholia indignatio, furor, oculus toruus & horrendus aspectus cernuntur, quæ symptomata in maniacis semper extant? Indignatio ex molestia & vellicatione intus percepta nascitur, quo etiam fit, ut anxii stare loco nesciant, neq. quiescere possint, furor ex indignatione, oculus toruus, & aspectus horrendus ex tristi cogitatione, mærote, inedia ac vigiliis, amplius in obuios interdum irruunt, quia ipsorum conspectus ipsis molestus est, aut suspectus etiam, ne si bi iam satis afflictis molesti quocumq. modo sint, quare non est ut ob id hydrophobiam inter melancholiæ species recensere desistamus; Hinc audiat quæ profert Merenda ex doctissimo Simonio nostro eius præceptore libello de spuma canis rabidi, Vnde namq. (inquit ipse) hydrophobia illa, nisi a læsa phantasia? an non & quos melancholicos vocamus eorū nonnulli alia, atq. alia citra manifestam causam timent? Huc accedit conuulsio illa corporis, latratus, impetus in alios, quæ omnia insanix, & melancholiæ certissima indicia sunt, & sanè ego quoq. Eud. e. mi sententiæ adhereo, qui censuit hanc esse melancholiæ speciem cuius peculiaris sit illa proprietas, abhorrere ab aqua; quam ratione vestigare non magis possimus, quam cur alius acrophobus, alius panophobus sit alius item ruituum celum opinetur, vel aliud huiusmodi absurdum, longeq. à ratione alienum cum metu, et mestitia cogitet, atque loquatur; Hactenus ex Merenda, sed iam ad manifestum huius veneni excessum descendamus.

An

An ficcum vel humidum sit in rabientibus venenum? Cap. XXX.

PRæter allatas superius rationes, & authoritates, quæ maximā caliditatem, ac siccitatem in hoc veneno adesse testabantur non desunt; alia et plures, quandoquidem ferè omnes Medici, qui de rabie scripserunt, huiusmodi venenum ficcum esse statuerunt, vnde fortasse melius esset cum multis errare, quàm velle cum paucis sapere; verum .n. vero sola ob oculos veritas est habenda, namq. amicus Plato, amicus Socrates, at magis amica hæc, et idcirco quicquid pro veritate sentiemus ac quæ illi magis consona fore adinuenerimus, liberè adducemus, etiam si nobis ab Hippocratis, et Galeni placitis recedendum foret; Doctissimus Capiuaccius hoc venenum igneum esse, et ob id summè calidum et ficcum lib. de Venen. c. 12. scripsit, atq. ad huius sententiæ confirmationem adducit historiam cuiusdam dissecti cadaueris, in quo tria notanda apparuerunt, nam primo nulla aderat humiditas aquosa in pericardio, tota erat consumpta ab hoc igneo veneno; secundò sinus cordis conspiciebantur aridi, et sanguine prorsus destituti: tertio in pericardio portio quædam obseruata fuit fermè combusta, et in puluerem redacta. Alii etiam ficcum esse venenum ex eo commonstrant, quod nullum animal huic vitio magis obnoxium sit, quàm canis, hic .n. vt refert Galenus t. de temperam. c. 5. cum calidus, et ficcus sit ad hominem collatus, facile in calidum, et ficcum quoq. morbosum affectum incidit, hinc etiam Galenus lib. 6. de loc. aff. sub canicula canes maxime in furorem agi scripsit. Huic quoq. opiuiioni fauet Auic. lib. 4. fen. 6. tr. 4. c. 5. vbi hæc habet, Accidit cani rabies, quæ est conuersio suæ complexionis ad malitiam, malā (alii legūt ad melancholiā) malignā, venenosam, et accidit ei hæc conuersio, aut ex aere, aut ex cibis, et potibus, ex aere verò, quoniā calor vehemens adurit humores eius, quare fit rabiosus in autumno, aut congelat frigus vehemens sanguinem eius, faciens ipsum declinē ad melancholicitatem, quare fit rabiosus in vere, ita vt ex Auicenna hoc venenum fiat ex sanguine, aut per summum calorem, aut per summum frigus iam melancholico reddito, sed melancholicus sanguis ficcus est, ergo et ficcū venenum erit; sed re vera nō admodum sibi constans videtur Auic., quoniam (prætereo modo canes rabiosos etiam fieri hyeme, et estate inchoantibus, quæ tempora neq. magnus calor neq. summum frigus præcessit) subdens cibos, et potus rabiem inducentes ait esse sanguinem interfectorum, cadauera corrupta, putridas aquas; quæ omnia cum corrupta sint, ac superflua diffuant humiditate necesse est, vt canis sanguinem, ipsiusq. temperamentum, dūm ipsis propriam corruptionem impartiuntur, ad nimiam humiditatem alterēt atq.

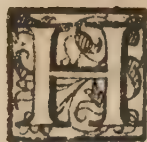
atq. commutent, ac proinde in ipso non siccum, sed humidum producatur venenum, ad Galenum verò dicentem sub canicula maxime canes in furorem agi, iam responsum est, eque. n. per brumę frigora, et per solstitia, atq. per æstatis ardores morbo istiusmodi corripiuntur canes, hoc asserunt venatores, et qui canes multos ad venationis voluptatem alunt, qñ vero dicunt nullum animal magis tentari rabie, morbo solo affectu calido, et sicco quā canis, quia tēperamento calidus, et siccus sit, forte non omnia vere prolata sunt, quoniā, et si concedamus canem aliis animantibus sepius hoc affectu vexari, quod in ipsius inexplicabilem, occultamq. naturam referendum est potius, non tamen opinamur rabiem esse calidum, et siccum affectum, quemadmodum neq. calidum, et siccum canis temperamentum esse, ita pro certo habendum est, nām si de cane sermo sit, nullum ex domesticis animalibus hoc frigidius, nullum animal celerius friget, aut tremit, nullum libentius apri- catur, nullum freq. entius loca ignis petit, prope ignem iacet, propē fornacem dormit, atq. vbi hęc deficient, super calentibus ipsis, cineribus, tanquam super stragula cubat, vbi solis, aut estum perferre nequiverit, atq. paulisper ymbra, et frigidiorē auram captarit, continuo redit eodem, vnde discesserat, ad radios dico, focumq. id quod vel sub ipsa canicula canes indiscriminatim omnes facere videmus, sed concedatur Galeno canes calido, et sicco temperamento donatos esse, quid inde? non ne leones, et alia plura animantia extant, quę in collatione ad humanum temperamentum canibus ipsis longē calidiora et sicciora sunt, quę hoc vitio tentari deberent, cum tamen nunquā, aut rarissime tententur? Capiuaccio tandē respondetur pericardium omni humiditate priuatum, et sinus cordis omni sanguine destitutos, nec non pericardii portionem ferme combustam fuisse in illo à canina rabie extincto, non quidem propter veneni vim exurentem, sed propter alias causas, quarum potissime sunt omnimoda, atq. diutina ab omni liquidorū potu abstinentia, necnō cordis feruens natua caliditas, atq. dilatationis & cōstriktionis assiduus motus, cuius gratia humiditas illa in pericardio continetur, nām prouida natura hanc aquam in pericardio generauit, ne cor ob perennes motus assiduo ardore torreretur; Cæterum humidum esse caninum virus ex eo coniicitur, quod sola rabidorum canum salua hominem contanges, rabiem excitet, sicuti lib. 6. de loc. aff: Galenus adnotauit ita vt contagiosum sit hoc venenum, quod magis confirmat Aurelianus lib. 3. acut. affect: c. 9. dum scribit, quosdam sola inspiratione odoris ex rabido cane rabidos factos, contagiosum autem venenum quis siccum appelletur. nullus certe nām siccitas contagioni aduersissima est, quemadmodum humiditas illi ancillatur, hinc videmus variolas, scabiem, phthisim, pestem aliosq. contagiosos morbos, omnes humidos esse, quare et rabies humidus erit affectus, verum hoc etiam

con-

confirmatur, quia cū segniū diffundatur hoc venenū, crassiores habere substantiam, & eam lentoris cuiusdam participē ostendit, præterea si calidum, & siccū esset hoc venenum, nonne confestim in demorsis, sicut in alijs venenatis ictibus, vehemens perciperetur dolor, proptereaq; pars icta certissimē inflammaretur, aliaq; perniciose suboriretur symptomata, cum tñ a rabido cane demorsos nullus prorsus ardoris sensus torqueat, nec aliud ipsos tunc tēporis manifestē lædat, nisi a veluti simplici quouis alio vulnere illatus dolor, præterea cum præceptū sit Galeni lib. 13. meth. oportere nedum in deleterijs alijs, sed etiā in omni venenatarum ferarū morfu qualitates manifestas, quas in demorsis corporibus inferunt perpendere, & eas contrarijs præsidijs curare, modò si quis diligenter ea remedia perpenderit, quæ ab ipso Galen. & alijs ferè omnib. in demorsis a cane rabido maximē probātur, illa omnia sicciora esse comperiet; hinc Gal. & ante ipsum Dioscor. cancerorum fluuiatilium cinerē, qui exiccatorius est, tum solum, tum magis cum gentiana, & thure lib. 11. simpl. probabat, & Aetius lib. 2. & 6. bitumen iudaicum extollit quod non modò hydrophobiam arcere, sed quos timor iam primum inuaserit aquæ, et sanare inquit, ab alijs alia plurima proponuntur, vt allium, centauræa minor, aristolochia, scordium, chamedrys, quibus omnibus non parua exiccandi vis inest; Tandem cum virulentia hæc si vllam principum partiū occupet, ea cerebrū sit, quod semper humidū sui natura est, non erit præter rationem existimare, & illam humidā esse; cur aut cerebro plus negocij, quàm cordi facessat perniciēs ista, præter aquæ metum, abiectionem, meroremq; animi, cuius propriū domicilium in cerebri substantia residere medicorum omnium consensus est, ratio quoq; afferri potest, quandoquidem cum venenum hoc a rabiētis animalis ore proficiscatur cerebrum a noxijs excrementis præsertim per os expurgatur, & cerebri excrementa semper a prædominio pituitosa sunt, vnde Diosc. lib. 6. c. 39. a rabido cane largā, spumantemq; pituitam naribus, & ore proijci testatus est, hæc aut excrementa cum corruptelam, ac venenositatē in canis corpore conceperint, dum morfu homini cōicantur, conuertunt, quicquid tangunt, quod dispositū, aptumq; sit in sui naturam mutari, sed cum in habentibus symboleitatem facilius fiat transmutatio, rationi consonum est vt non spirituosam substantiam, neq; calidiores, & tenuiores humores quemadmodum in aspidū, viperarum, & similibus animalium virulentia sit, sed potius pituitosum sanguinem, tanquam sibi similem succum inuadant, & sensim inficiāt, cum autem cor bilioso potiūs, & puriore alatur sanguine, & omnium membrorum sit robustissimum, cerebrum contra laxum, molle, & imbecillum sit, vt quod frigidius, humidius, & maximum est, & pituitoso sanguine, eoq; copiosissimo nutriatur, facile est, vt vna cum copioso alimento, ac sanguine pituitoso venenum quoq; in cerebrū trahatur. &c.

Cur aquam metuant, qui rabie iam manifesta detinentur?

Cap. X X X I.

Hoc non in occultam aque naturam referendum est, quoniam cum equè metuāt, si ipsis offerantur iura, vinum, & alia potabilia, ac liquida, ista quoq; necesse esset, ut eandem occultam haberent naturam, quam aqua, quod tamen dicere maximè absurdum est; Duplicem ex alijs superius tetigimus causam, Prior est, quia in hoc veneno affectis totius corporis caliditas, & siccitas habitata sit, & in adscititiam veluti naturam abierit, unde aquam perhorrescant isti, tanquam eorum aduentitiæ naturæ contrariam; Altera est Petri Salij dicentis ab his aquā, & alia liquida metui, & abhorrerī, quia ex illorum assumptione maximè lædantur, quam insignem læsionē prima vice, quia assumunt, experiuntur maximam ventriculi subuersionē, & internam cruciatum persentientes. Hoc aut propter veneni peculiarē naturam, & antipathiā ad omnia liquida habentis fieri dixit, per quā ita à liquidis exasperatur, & efferatur, ut inde maiori feritate exultans internas partes sæpius petat, ac cruciet; cum itaq. & priori potui iam primam perceperint læsionem, deinceps ex sola ipsius inspectione aut imaginatione odium, & auersio subsequitur propter maximū consensum, quē habet ventriculus cum rebus, vel visis, vel imaginatis, sæpē namq. videmus ob res visas, quæ sunt abominabiles, plerosq; vomitum incurrere, sicuti, & alios ex sola earum imaginatione in eundem incidere; prætereo quod addit Sal. de læsa deglutitione propter aliquā virosam qualitatem, ut hinc difficilius liquida, quam solida deglutiantur, à rabidis, quandoquidem hoc à ratione alienissimum est, si verò de alia ab ipso allata causa loquamur, hæc certè nonnulla, quæ vera sunt cōtinet, quadā tñ ex parte suspecta est, nam quod à liquidis assumptis hydrophobici lædantur, quia ab illis venenū magis exasperetur, propter ad ea, quam habet antipathiam, hoc suspectum facile redditur, dum quis obijciat, alimenta actu, & aspectu quidem solida, sed tñ potestate humidiora, & in quibus plurimus succus liquidus actu cōtinetur, dum primum .n. in ore tenētur, ac manduntur, statim in succum pro maiori parte liquefcunt, ut sunt pepones, anguria, pruna, & alij horarij fructus, neq. ista tamen hydrophobici auersantur, aut perhorrescunt, neq. ab illis assumptis sensibilem læsionem sentiunt; Ab ijs verò qui caliditatem, & siccitatem in adscititiam naturam commutatam statuunt recedendum est, quandoquidem, ut superius ostensum est, nequaquam calidum, & siccum est huiusmodi venenum, sed & hac eadem ratione, qui torrido marasmo affecti sunt, omnes aquā, nisi expauescerēt saltem abhorrerent in potu, sed nōne diximus etiam hosce non solum aquā, sed oīa liquida metuerē? modò si aquā quia illorum aduentitiæ naturæ calidæ, & sicca sit contraria, metuūt vinum quod calidum, & siccum est, expauescere non deberent; Prætereunda quoq. esset Aetij sententia dicentis hoc cōtingere, quia patietes in aqua rabidi canis imaginē videre imaginentur,

gignentur, cuius speciem recolentes protinus ingenti terrore corripiuntur; necnon ea prætereunda esset opinio, quam alij excogitarunt, dicentes à rabie affectis aquam metui, quia propriam speciem, seu faciē iratam, & à naturali valdè immutatā intueantur; certè nugantur isti, nam cum rabientes non solum aquam, sed liquida omnia metuant, multa ex ijs offerri possunt, quæ turbida cum sint, nullum imaginis reflexū admittent, & tñ hæc quoq. perhorrescent rabie detenti. Sed omnium aliorum prætermissa opinione ad Gal. vel authorē, quisquis fuerit, libri de Ther. ad Pis. deueniamus, à quo habemus hydrophobicos propter multam siccitatem humidi teneri desiderio, sed à potu abstinere, quia mēte alienati id quod auxiliari possit, non cōsiderant; Sed iam patet hydrophobicos mente quidem nō esse alienatos, & si quodammodo in ipsis deprauata sit imaginatio, at esto eos mente omninō esse alienatos, cur semper, cur omnes, quamuis à medicis obnoxie rogati aquam non bibunt, sed ipsam detestantur, abominantur, expauescunt? uonne phrænitici, ac maniacy, etiā si mente non constent, ex calido, ac sicco teneantur affectu, nisi semper rogati, saltem interdum bibunt, & potū nonnunquam expetunt? præterea qua siccitate tenentur hydrophobici si multa abundant humiditate, humidi desiderio non tenentur neq. de necessitate sitiunt, neq. tandem ipsis aqua vllum potest afferre auxilium, sed si ex Gal. mēte afferebat auxilium aqua cur ipsam aut interiūs, aut exteriūs nunquam proposuit? non proposuit, dices, quia illam nimis expauescunt ægri, hoc verissimum est, dum principē partem, nempe cerebrum, occupauit venenum, ac suas vires prodidit, sed dū latitat, cur saltem ad præseruationem non proposuit Gal. cum calido, & sicco affectui secundum ambas qualitates mirificè aduersetur? hoc certè, & si quid aliud, non esse Gal. legitimum librū illum, prodit; Cæterum cum iam in longius excreuerit problemma, decernendum est, quod superius sancitum fuit, caninum virus substantia corruptū, viscidum, atq. temperatura humidissimum esse, & ideo rabientes omnia liquida, quæ sola actu humida sunt, abominari, atq. expauescere, quoniā virus sui natura humidissimum fouere, & adaugere valent, hoc aut vltèrius confirmatur, si duo ab omnib. recepta, ac veluti fundamēta supponamus, quorum vnum est circa ventriculi appetitum, alterum verò circa mutuum ventriculi, ac cerebri consensum; & quoad ventriculi spectat appetentiam, omnes sciunt, (& est Gal. præceptum lib. de arte parua) quod ille, dum naturaliter constitutus est, similia appetit, & contraria respuit, ita dum præter naturam se habet, ea, quæ proprijs vitijs contraria sunt, expetit, tanquam eorū medicamina, ea verò, quæ eosdē affectus præter naturā fouere, & augere possunt, abhorret, & aufugit; exēplo sint prægnātes, quæ interdū abhorrēt alimenta sui natura optima, & alia praua, ac vitiosa appetūt, neq. ab eis lædūtur, quia prauos, & corruptos humores in ventriculo, ac potissimum circa os superius illius existentes contraria qualitate frangunt. discutiunt, edomant, vnde & optimè cōsultuit

Auic. de Pica tractans, vt hæc alioquin absurda ab ijs expetita, aliqua ex parte concedantur, quia ab ipsis mirum in modum iuuantur, sicut ab his, quæ fastidiunt, adeò nonnunquam læduntur prægnantes, vt ex sola horum oblatione in animi defectum incidant; Mutuum verò cerebri, ac ventriculi consensum 3. de loc. aff. c. 7. declarauit Gal. nam cerebrum (scripsit ille) ventriculo, & ventriculus cerebro suas affectiones transmittit, idq̃ propter neruorū à cerebro ad os ventriculi descendentium magnitudinem, propter quos etiam sensus huic particulæ, quàm vlli reliquarum corporis partiū acutior est; Hoc igitur stante cum summis tum medicis, tum philosophis in confesso sit, & ab humoribus, & omninò à corporis temperatura animæ actiones alterari, quis miretur rabientes quoq̃ à corrupta, insigniq̃ humiditate penes eiusdem cerebri subitant à obsessos, cuius vi, & os ipsum ventriculi compatiens maximè subuertitur, ac resupinatur, aquam, & omnia liquida, quæ actu illam humiditatem fouere, & augere possunt, adeò perhorrescere? Hinc dicebat doctissimus Rud. constare experientia, quod hydrophobici, si sæpius liquida deglutire cogantur, aut eadem ipsis sæpius offerantur, maximam noxam incurrunt, vnde non parum hallucinati sunt ex antiquioribus, qui ea, à quibus maximè iuuarentur, ipsos auersari putarunt, & hæc proposito problēmati satisfaciant, prout ex manifestis qualitatibus haurire, ac probabiliter veritatē ostendere licuit, nam & ante oculos nobis quoq̃. huius veneni proprietatem proponimus, tanquam huius rei certiore, sed abditam causam, vnde fortasse ex doctiss. Simonio nro (referente Merēda) tutius fuisset hic sobriè philosophari quàm velle id scire, quod demonstrari nequit, nam sua veneno canis, vt & veneno phalāgij atq̃. aliorū peculiaris est proprietas. Hæc sunt ea, quæ veluti cūalij, secutiens scripsi, antequā veniret ad manus eruditiss. excellentiss. Arom. opus de rabie contagiosa, quo perspecto subsequens caput adnexi.

Quod senserit Author circa superius problemma perlesto Excellentissimi Aromatarij opere. Cap. XXXII.

Rosetò ex noui operis, operis verè aurei lectione, non secus ac à Sole nocturnæ tenebræ fugantur, tenebris intellectus fugatis, atq̃. dissipatis, facilius nobis est aditus ad indagandā supracit. problēmatīs causam, & hanc non ex occultis, sed manifestis huiusce veneni qualitatibus, ad quā maximè facit opinio Excellenti. Aromat. quā in superioribus tetigimus, ille. n. in elaboratissimo tractatu de Rabie contagiosa optimè cōmonstrat rabiem esse quandam anginae speciem qua in angina, vel larinx afficiatur, vel æsophagus phlegmate repleatur, vti facillimè (inquit ipse) per sectionē patere potest, Huic sanè opinioni, quæ pluribus, ijsq̃. doctissimis rationibus, ac tandē experientiæ optimè rerum magistræ innititur, ego omnino subscribo; at dum de rab dornm aquæ metu pertractat in hoc ab excellentissimo viro fortè quadantenus recedere cogar, non. n. ob imminens

minens dumtaxat strangulationis periculum, potabilium metu affici rabidos existimarē, namq. si hoc esset, possent auersare quemcunq. potum, & à liquidis abstinere, non tñ tanto terrore affici ab eorundē aspectu, nam quemadmodum plures ab angina non contagiosa correpti liquida deglutire absq. strangulationis periculo nequaquam possunt, & tñ illorum aspectum minimē formidant, sic & in rabidis idem contingere posset, & praesertim ijs, qui mente constant, cum rabidorū nonnullos mente non alienari arbitrentur doctissimi viri. Attamen cum omnes, quos iam progressa rabies occupat, hoc metu affici certiores simus, alia inuestiganda est causa, nec meo iudicio (quod pace tanti viri uixisse volo) responsio, quam cuidā tacite obiectioni dedit excellentiss. Aromat. dubietatē prorsus tollere videtur, sic in 8. partic. 4. par. scribit excellentiss. Dominus meus "Nec instet aliquis ex hoc, quod quandoq. accidat rabidos ex aquae intuitu ladi primò, quàm ex ipsa potatione, id etenim, & nos quoq. scimus ab Aureliano, & Cassio confirmatum quibus assentimur; Huic obiectioni responsio excellentiss. viri duplex est, vtramq. afferat; prior est, "Sed addimus id ob aliā causam contingere, ob nimiam scilicet disgregationem iam agrotantis oculi factā a rebus lucidis; Altera verò hæc est; "A visione citius, & fortius imaginationem commoueri; Quoad hanc spectat, & nos verissimum esse dicimus à visione citius, & fortius imaginationē cōmoueri, sed si supponamus rabidum non adhuc expertum esse à potu periculum strangulationis, quomodo ab aspectu potabiliū ad id periculum formidandum commoueatur imaginatio? non est vt dicamus rabidos terri à potulentis propter dolorem, quem persentiant in faucibus itavt pertimescant à potu ipsum adauctū iri, hoc .n. & de esculentis quoq. contingere par esset, nec tñ cōtingit, præterquamquod, rabidi de nullo conquerantur dolore circa illas partes, vt etiā confirmat excellentiss. Aromat. part. vlt. par. 4. dum nobis rationes insinuat, ob quas non conquerantur rabidi de prædicto dolore, cum cynanchici, seu anginosi sint; Quoad alteram verò responsionem pertinet, neq. hanc propositæ obiectioni omninò satisfacere arbitramur, nam si quæcunq. liquida perhorrescat rabidus, quid huc spectat agrotantis oculi disgregatio, quā lucida excitant? vina rubra, & nigricantia, à quibus potius cōgregatio, quàm disgregatio fit, non secus ac aquam reformidant agri; præterea si ab aquæ sonitu, non dicam visu, & à nomine perterreantur rabidi (nam & excellentiss. quoq. vir par. 5. partic. 5. sonum, & nomen aquæ fugiēda esse docet) quō ad disgregationem perspicuitate, vel luciditate inductā confugiamus? Ego in superiori cap. huius aquæ seu liquidorum metus causam reieci tum in manifestam, tum in occultam qualitatem, in præsentia occultā silētio inuoluo, manifestā verò tetigisse visus est quoquo modo excell. Arom. p. 4. parti. 2. dum primum affert modū, quo potus impedire potest in hydrophobicis, etiam si ille hanc causam ad potus impedimentū, non ad metū afferat, eamq. ibi, vel quoad impedimentū respuat;

respuat; & causa hæc est rōne abominationis, quæ pōt (inquit ipse) pro-
 gigni, vel ab intensa, humida, qualitate stomachū alterāte, vel à frigida,
 humidaq. materia ipsum occupante, hæc tandem verba mihi dederunt
 ansam olfaciendi, quam puto huiusce motus esse veriore causam; sed
 antequam ipsam in medium adducam, mihi nonnulla liceat crassa mi-
 nerua ratiocinari, eaq. tanquam fundamēta iacere, super quibns meam
 sententiam construam. Ego in superioribus iam explicavi rabiem de-
 pendere à contagioso veneno, eoq. humidissimo, quod etiam si per in-
 spiratum trahatur, nihilominus vt plurimum per spumā à rabido ani-
 mali, vel morfu, vel aliter impertitam communicatur, modò hæc spuma
 siue spumosa excremēta pituitæ naturam redolent, pituitæ autē metro-
 polis cerebrum est, quare & ab hoc veneno cerebrū noxam incurre
 non sine ratione statuerunt doctissimi in re medica viri, hinc magis in
 dies labefactato cerebro, adauctaq. maligna materia vicinioribus par-
 tibus communicatur noxa, & præsertim ijs, per quas expurgari cerebrū
 solet, ita vt mirum non sit, si fauces, œsophagus, & larynx hac humidio-
 ri, viscidiori, contagiosaq. materia repleantur, quæ dum in illis partibus
 stabulatur, magnum strangulationis periculum excitat, & tunc nō la-
 titans amplius, sed rabies manifesta dici promeretur; His ita sese ha-
 bentibus mirum non erit, si tanto ab aqua, cæterisq. liquidis, metu an-
 gantur rabidi, etiam si ipsa potare non cogantur, sed dumtaxat ijs visis,
 vel etiam, quod magis est, eorundem sonitu, aut nomine auditis. hæc, n.
 quocunq. modo percepta non solum imaginationem mouent ad refle-
 ctendam se ipsam super strangulationis periculo, & proinde ad timorē
 adaugendum, quemadmodum rectē sensit excellētissimus Aromata-
 rius, verū etiam, cum actu liquida sint, & humida, humidiorē mate-
 riam in faucibus contentam propter sympathiam, quam actu humida
 habent, commouent, & exagitant, qua commota, & agitata periculum
 strangulationis intenditur, & ita maior metus incutitur, imò tantus
 imaginationi repræsentatur metus, vt ipsa imaginatio circa hoc stran-
 gulationis phantasma deprauetur, ex vehementi enim atq. terrifico
 phantasmate imaginationem corrumpi, seu deprauari posse nō est, qui
 neget, hinc à tenebricōso phantasmate melancholia induci scripsit do-
 ctissimus Capiuaccius, & hoc quod de sympathia fertur, ex eo facile
 confirmatur, quia in alijs anginis non cōtagiosis nequāquam hic aquē
 metus insurgit, cum materia easdem producens ita insigni humiditate
 non excellat; nec me quid nimis, & vltra credulitatem dixisse, fortē mi-
 retur aliquis, quandoquidē si legerit esse medicorū præceptum, quod
 pueri, quibus erumpunt variolæ, cooperiantur pannis rubro colore in-
 fectis, & hoc non ob aliam causam, nisi quia à rubro pannorum colore
 sanguis variolas efficiens facilius promoueatur, & ad cutim, vt ita di-
 xerim, alliciatur, proculdubio cessabit admiratio, nam si tanta vis, ac
 sympathia est in solo colore, vt qui ab internis partibus ad externas
 sanguinem prolicere ac veluti trahere possit, quantò magis credendū
 erit

erit hanc vim, atq. sympathiam commouendi humores reperiri posse in vna ex primis qualitatibus? Remanet tandem, vt quādā diluatur contrarietas inter authores de rabie conscribentes, si quidē in hydrophobia, alij mente alienatos esse volunt egrotantes, alij verò eisdē mente interdum cōstare scribunt, quod postremum ijs aduersari videtur, quæ c. 27. prolata fuerunt, asserentibus nobis hydrophobiā inter melancholiæ species reponi, & idcirco aliquam ex principibus actionibus in ea deprauatam existere; Respondetur melācholiā (quod & eo loci iam tetigimus) dupliciter considerari, vel quatenus in ea non vna princeps actio, sed plures deprauantur, vel quatenus vnica tantum deprauatur, nempe imaginatio, & hæc rursus, vel circa plura obiecta, seu phantasmata, vel circa vnicum dumtaxat obiectum, & quod de melancholia dicimus idem ad hydrophobiam coarctare possumus; modo, qui hydrophobicos mente constare aiunt, intelligunt de ijs, in quibus non plures principes actiones, sed imaginatio sola, & hæc circa vnicum dumtaxat obiectum deprauata est, nempe circa aque metum, quare cum illi in nullis alijs rebus à ratione sint deuij, mirū non est, si hos mente constare, reliquos verò, qui pluribus in rebus aberrant mēte alienatos esse ab authoribus statutum fuerit, ita vt priores non simpliciter quidem, & absolute, sed respectiue ad hos postremos, mente cōstare à scriptoribus intelligi nos arbitrari debeamus; hic finis esto problemati, in quo plurima, qui dissona sunt, & erronea, omnia mea sunt, si verò quid recti forte inierit, id totum excellentiss. Aromatario me debere profiteor. &c.

Cur ex Auicenna à rabido cane demorsorum salus dsperanda non sit, etiam si aquam metuant, dummodò in speculo se ipsos cognouerint? Cap. XXXIII.

OC testatus est Auicennas lib. 4. fen. 6. tr. 4. c. 9. his verbis "Et quando peruenit esse suum ad timorē aquæ, tunc tu non paueas iterum, dum non fittalis, vt non cognoscat faciem suam in speculo, & hoc idem ex ipsomet Auicēna descripsit Rud. lib. 4. de morb. occult. & ven. c. 13. Iam statutum est huiusmodi venenum cerebrum inuadere, quare si hoc verū sit, quod Auic. profert, non aliunde fieri potest, nisi quia virus non adhuc omnino caput occupauit, nec cerebri substantiam insigniter labefactauit, quod inde patet, quia facultas animalis cognoscens prorsus læsa non apparet; Refert tñ Rud. hoc se falsum deprehendisse, cum contemplandū speculum hydrophobia laborantibus ipse proprijs manibus obtulerit, qui licet se ipsos probè cognouerint, nihilominus periire; & Rud. Gal. sententia. ad stipulatur in 3. de morb. vulg. com. 3. partic. 75. nā à rabidis canibus morsos, vbi illis aque formido incesse, breui postea mori scripsit; Sed Rud. respondere possumus non omnes habere easdem vires æquè validas, ac æquè robustas, alius. n. ob vires. validas vel vehementē superauerit.

uerit morbum, quem vel mitiorē ob vires imbecillas alius minimē superare poterit, ita vt quem Rud. curabat, etiam si propriam faciem in speculo cognouerit ob imbecilliores vires fortē perierit, ad Gal. verō sententiam dicimus, ipsam intelligēdam esse de ijs, quibus nulla adhibentur remedia, vel congrua non fuerint, adhibita, vel vbi iam omninō completa, & adaucta erit rabies, qualis in ijs, quī in speculo respiciētes se ipsos non agnoscunt; Hinc ex Auicenna nonnulli hydrophobicifanitati restitui poterunt, & inter ceteros illi, qui in speculo propriam faciem agnoscunt, ita vt eis non omninō salutis spes desit, quemadmōdum illis, qui se non agnoscunt, quoniam in se ipsos agnoscētibz affectio ista, quam parit caninū virus non adhuc completa sit, & vndiq. perfecta, sed adhuc aliqua ex parte sit in fieri, nam cum affectio sit, & nondum facta est, breuiter (vt ad lictēram Gal. habet in 1. Prorhet. com. 2. part. 17.) leparata efficiente ipsam causa sedatur, si verō completa ea fuerit, etiam si vacuata fuerint, quæ affectiōē procreauerint humida, nihil in sanationis ratione ampliū existit; sed quod à rabido cane cōmorsus, etiam si in aquæ formidinē deuenerint, sanari possint, non omninō desperandū est, ad quid .n. Gal. 2. de Antid. c. vlt. ad hanc affectiōnem superandam remedia proponeret, si prorsus insanabilis esset affectio? certē frustra; imō ipse lib. 1. de compos. med. per gen. c. 16. asserit, se certō sanans medicamentum habere ex cancris confectū, vnde lib. 11. de simpl. med. fac. nullum vnquam eorum, qui illo fuerint vsi, mortuum esse testatur; Sententiam igitur Auicennę veritati consonam esse manifestum apparet. &c.

An melancholia sit morbus hereditarius? Cap. XXXIV.

Pud neminem, quem ego perlegerim melancholiā esse morbum hereditarium inueni, & iure merito, nam hereditarij morbi partem viuētem, quam obsident (vt exempli gratia articulos pedum podagra, pulmonem phtisis) eandem in parentibus agrotorum vehementer affectam fuisse supponunt, vnde ab ijs nati eadem parte imbecilles geniti fuerint, sed nullā ex necessitate viuētem partem vehementer afficit melancholia, nam sat est ad hanc constituendam spiritus animales denigrari, & si sæpē ratione materiæ denigrantis substantia cerebri intemperie, remissa tñ afficiatur, nam si vehemēs esset, quomodo tandiū cerebrum cum ea absq. grauiori morbo posset existere? quomodoq. tandiū naturales actiones veluti incolumes seruare posset? hinc Alexand Aphrod. probl. 28. lib. 2. melancholicos, & si non animi, naturę tñ munia exequi valere scripsit, Modō cum ad constituēdam melancholiā spiritus animales præcipuē afficiantur, hi nullo pacto viuētes sunt, neq. sanguine, quemadmodum viuētes partes, nutriuntur, ergo nequeunt esse in causa alicuius hereditarij morbi; quandoquidem nulla alia de causa parentum morbos hereditant

reditant nati, nisi quia ex parentum vitatio semine constant, quod ex vitio sanguine fit; hinc Galenus hæreditariæ podagræ causam in patrum, & auorum vitium semen retulit lib. 6. aph. 28. quod semen Hippocrates ab omnibus corporis partibus decidere existimavit, & quamvis re vera ex omnibus corporis partibus non decidat, sanguis tamen, ex quo generatur semen, ab omnibus corporis partibus prodit, residuum est enim alimenti totius corporis, vnde Aristoteles semen ultimi alimenti utile excrementum esse testatus est, cum igitur morbosum parentum semen ex residuo sanguinis, qui ad partem illorum affectam alendam destinatus erat, & qui proinde illam in se veluti impressam labem suscepit, genitum fuerit, mirum non est, ut Galenus subdit, si filijs vehementi rem fecerint partium imbecillitatem; sed hic aliquis obiciat, homines interdum non patrum (hi enim nullo eius generis morbo laborarunt) sed auorum, ac aliorum consanguineorum morbos hæreditare, neque tamen ab his geniti sunt; Respondetur illorum consanguineorum atque auorum morbos ad nepotes transcendisse mediantibus patribus, qui non secus ac nati imbecillam aliquam parte geniti sunt, eos tamen hæreditarii morbi non affligerunt, nam quemadmodum ex Galeno lib. cit. podagra, quæ & ipsa est hæreditarius morbus, fieri non potest ex sola partium ad patiendum habilitate, nisi humores superabundauerint, ita in his etiam si adesset imbecillarum partium habilitas, humores tamen, copia, aut qualitate, non peccarunt, quæ humorum vitia in nepotibus locum habuerunt, vnde mirum non fuerit, si existente materia, atque disposita parte postmodum hæreditarii morbi suborti sint: Cæterum melancholiam non esse hæreditarium morbum ex eo monstrari posse videtur quod ab hominibus mente alienatis, ac melancholico delirio subiectis sapientissimi procreentur filii; hinc lib. 1. problem. 28. cur plerique stulti liberos prudentissimos procreent, examinavit Alexander Aphrod. sed re vera stulti, de quibus loquitur Alexander valde differunt à melancholicis, vnde ex alia parte si Hippocrati credimus lib. de sacro morbo, ait, ipsum, veluti & alios morbos, secundum genus incipere, quare si dicat Hippocrates non solum morbum sacrum, sed & alios morbos incipere secundum genus, quis non videt, & melancholiam inter hæreditarios morbos reponi posse? imò si (ut Hippocrates addit) ex pituitoso pituitosus, & ex bilioso biliosus gignitur, cur non addere possumus, & ex melancholico melancholicum gigni? Tandem Hippocrates lib. 2. prædict. de nonnullis morbis loquens, ait, quod qui illos hæreditarios habuerit ægrè sanabitur, quare, & vice versa valet consequentia, quod qui ægrè sanantur morbos habent hæreditarios, sed melancholia ægrè sanatur, ergo morbus hæreditarius

N est;

est; Neganda tamen est consequentia ista, nam valet hæc propositio, morbus hæreditarius ægrè sanatur, non valet tamen altera, morbus, qui ægrè sanatur est hæreditarius, quandoquidem plures morbi, etiam si hæreditarii non sint, ægrè sanantur, ob crassitiem, atque resistantiam materiæ, ex qua efficiuntur; quoad Hyppocratis vero sententiam ex lib. de sacro morbo attinet, certè liber ille non est genuinus Hippocratis nihilominus si auctori aliqua fides est habenda, possumus dicere non esse inconueniens, quod & melancholia interdum possit esse morbus hæreditarius, sed rarissimè, quæ de causa mirum non est, si de hoc à medicis scriptoribus nulla facta fuerit mentio; tandem quod ex pituitoso pituitosus, & ex bilioso biliosus nascatur, sic & ex melancholico melancholicus verissimum est, sed per pituitosum, ac biliosum intelligere debemus non hominem pituitoso, vel bilioso morbo detentum, sed tali totius corporis temperemèto præditum, quod & de melancholico quoque intelligendum est, imò melancholici morbofi cum sint macilentis valdè, ac ferè semper in propriis cogitationibus fixi, cumque crudis succis, atque flatibus plurimum abundant, hinc pauco semine donati sunt, eoque spiritibus, ac naturali calore exhaustis flatibus turgido, ac excrementis serositatibus referto, quare cum filios non generent, ac infæcundi sint, quæ poterunt ab eis hæreditarii morbi, aut ad hæditarios morbos dispositiones insurgere? Tandem ex Auic. nō omnes morbos hæditarios esse, sed aliquot tantum colligimus nam lib. 1. sen. 2. doct. 2. c. 8. hæc profert, "Et sunt ægritudinum quædam, quæ in semine hæditantur, sicut vitiligo alba, tinea, podagra, phthisis, & lepra; quare nec apud eum inter hæditarios morbos melancholiam recenseri videre est, &c.

An pueri melancholiam pati possint, vel potius, an esse possint melancholici morbofi à natiuitate? Cap. XXXV.

ES sanè ardua, & à nemine, quem ipse viderim, hætenus determinata, imò nec disputata, quid ergo possit ingenii mei tenuitas in his intimioribus medicinæ penetralibus perquirèdis? necesse est, ut ipsa veluti cecutiens toto cælo aberret, sed aliis saltè aliis philosophandi, ac sublimia edendi ansam præbuerit, & mihi in arduis voluisse sit erit; Ceterum ne versemur in æquiuocis, duo, ut se à me doceatis, doctis. vir Benedictus Syluaticus perillustris Eques, ac nobilis Patauinus sunt præaccipienda pro clariori huius quæstionculæ dilucidatione; Primum est melancholiæ nomen dupliciter accipi communiter, & propriè, communiter acceptum comprehendit quemlibet actionum principum recessum à naturali statu, cui nec febris sit adnexa, per quæ distinguitur à phrenitide nec furor associatus, per quem à mania

mani. seſūgitur, in qua ampla ſignificatione accipitur à Saxonia in ſuò tracta de melancholia, vbi ſub melancholia vaticinium, furorem poeti- cum, coram Sācti Viri, fatiuitatē, amentia, & ſimiles affectus com- hēdit, quorum aliqui ſunt actiones imminutæ, vel deperditæ vt fatuitas, & amentia, & ſic non referendi inter deliria, alii non ſiunt à cauſis ma- niſeſtis, vel neque à cauſis naturalibus ac tandem alij non ſunt affectus morboſi; Propriè ſumptum illam delirii ſpeciem ſignificat, quæ ſine fe- bre, & ſine furore iunctum habet timorem, & mærorem, qui diū durēt, de qua Hippoc. 7. aph. 42. hæc protulit, " Si timor, atq. mæſtitia hominē habentes longo tempore perſeuerauerint, tale eſt melancholicum, & de hac nos in præſenti loquimur; Secundum præaccipiendum eſt, me- lancholiam morboſam à naturæ primordiis cōtractam dupliciter intel- ligi poſſe, actu, & potentia, potentia quidem, quando quiſpiam actu nō delirat, ſed tale membrorum principalium temperamentum ſortitus eſt à naturæ primordiis, vt in adultiori etate delirare valeat, eo prorsus mo- do, quo filii hereditariam patiuntur arthritidem, quamquam in primis annis actu uali arthritide non afficiantur; actu verò quando infantes me- lancholia morboſa detinentur, de qua actuali melācholica paſſione, pri- mō, ac præcipuè intelligendus eſt queſtiuncule titulus, cum præfertim hi, non illi, morboſam melancholiam patiantur, illi verò ſolummodò di- ſpoſitionem habeant ad huiusmodi affectionem; His igitur ita præſ- ſumptis plures pro negatiua parte rationes adduci poſſunt, inter quas prima hæc erit; Vnus & idem affectus non poteſt eſſe naturalis, & præ- ter naturam, ſed affectus contracti à naturæ primordiis ſunt natura- les, quia dependent à principiis naturalibus, melancholia eſt affectus præternaturam, cum ſit actio princeps deprauata, ergo non contra- hitur à naturæ primordiis; Secunda vbi nō eſt delirium, ibi non eſt met- lancholia morboſa, ſed in infantia nullum apparet delirium, eſt. n. deli- rium princeps actio deprauata, in infantia autem principes facultates non deueniunt in actum ſecundum, quandoquidem pueri deſtituantur uſu rationis operantes per ſolam imaginationem ad inſtar brutorum, vt potè qui (ſicut dicebat Ariſt. 1. 1. ſect. problem. 60.) non ſecus ac beſtiæ ſuas exprimant aff- ctiones, ergo nec melācholix morboſæ ſubici poſ- ſunt, Tertia ratio à ſimili deſumi poteſt, nimirum quemadmodum ſom- nia ſiunt ab imaginatione mota, ita & melācholia, ſed ſomnia non ſiūt, in pueris teſte Ariſt. lib. 4. de Hiſt. anim. c. 10. ad finem dicente, " Editis nuper in lucem, & infantibus adhuc nullum penitus contrahitur ſom- nium, ſed plurimis anno circiter quarto aut quinto ætatis viſa incipiūt, ergo neq. melancholia fiet in pueris; Quarta ratio eſt hæc omnia ſym- ptomata ſequuntur morbum, vt umbra corpus ex Gal, pluries, ergo ſta- re non poſſunt ſine morbo, à quo dependent, ſed morbus melancholicū

delirium causans; contrahi nō pōt' à naturę primordiis, quia est frigidus, & siccus à materia melancholica dependens ex Gal. 1. de caus. sympt. c. 7. & puerile temperamentum ex sui natura est calidum, & humidum (qui. n. crescunt plurimo abundant calido innato) & percōsequens è directo contrariū melancholico, ergo neq. melancholicū deliriū cōtrahi potest à naturę primordiis; Quintam tandem addo: Affectus contracti à naturę primordiis debent esse proportionati nostrę generationis principiis, at melancholia nunquam est huiusmodi, ergo nunquam contracta à naturę primordiis, maior clara ex se est, nam cum omnes morbi ad duas genericas differentias reducantur, videlicet ad connaturales, & adscititios, sicuti adscititii proportionem, & conuenientiam habere debent cum causis superuenientibus à quibus producuntur ita connaturales cum causis connaturalibus, minor inde probatur, quia generationis principia sunt duo, semen & sanguis menstruus ex Galeno 1. aph. 14. neutrum tamen melancholię naturam redolens, quia melancholia est humor frigidus, illi verò humores calidi, ergo melancholia non est humor proportionatus nostrę generationis principiis. Hę sunt potiores rationes, quas pro negativa parte adduci posse existimaui, quibus tamen non obstantibus in affirmatiuam partem sustinendam inclinatur animus, nempe melancholia morbofa hominem affici posse à natiuitate, quam opinionem rationibus confirmare conabor, & Primò, Timor, & mæstitia est signum melancholicum; sed est vt aliquis à naturę primordiis deterreri possit ex quolibet oblato phantasmate, indeque maceri, & lugere, ergo & melancholia morbofa detineri; Accedit secundò illum à naturę primordiis egrotare posse, qui contrahit morbos hereditarios, sic Hippocrates in lib. de sacro morbo scripsit ex pituitosis gigni pituitosos, ex biliosis biliosos, & sic nos addere possumus ex melancholicis melancholicos, & in lib. de Aere, aq. & loc. subiunxit ex macrocephalis fieri macrocephalos, ex arthriticis, arthriticos; sed sic est, quod melancholia morbofa potest esse hereditaria, ergo afficiet à naturę primordiis, minor probatur, morbus ille est hereditarius, quem contrahimus vel ex sanguine menstruuo (Mulieris enim natura vim habet plurimam ad immutandum in melius, vel in deterius rationem concepit ex Aristotele 4. de generat. animal.) vel à semine genito ex sanguine à singulis particulis tanquam superfluo ad testes transmissò, prius tamen caracterizato paternis vitiis intemperiei, figure, situs, & similium, dum à particularum temperamento, & modo substantię conuertebatur in temperamentum, & naturam membri nutriendi, sed melancholiam morbosam contrahere possumus vel ex sanguine menstruuo melancholico, vel à semine morbofo conformante singulas particulas, vel ab utroque, ergo

go potest esse hereditaria, nec aliquis me palinodiam cecinisse opinetur, cum superiori quæstiuncula non esse hereditarium morbum, melancholiā statuisse videar, nam & ipsam quamuis rarissimè, hereditariam esse posse non negavi, ita ut & in præsentia dum de iis, quæ non frequenter, sed quæ rarissimè fiunt, agatur, non sit inconueniens, & illis, quæ raro eueniunt inniti; Tertiò ex puerorū parte eos facillimè incidere posse in deliria melancholica argumentari possumus, nam tunc adest delirium, quando imaginationis vitia non corriguntur à ratione, eritque melancholicum, si cum timore, & merore: sed imaginationis vitia in pueris nondum rationis usum habentibus à ratione corrigi non possunt, ut propterea ex Aristotele omnes homines patres existiment, omnes mulieres matres, & omne terrificum etiam fictitium pertimescant, ergo pueri omnium facillimè incidere possunt in prædictum delirium; Quartò, Actuale delirium melancholicum consequitur tenebrositatem spirituum animalium, sed in pueris facile obtenebrari possunt spiritus animales à crassis vaporibus propter corruptionem, lactis, & in adultioribus propter voracitatem, cruditates inordinatasque, ac frequentes tum corporis, tum animi motus, adde quod & facillè in externis tenebris expauescunt, ergo facillè in melancholiam morbosam incident; Quintò & à simili argumentari possumus, nam si à natiuitate stultitia contingit, in qua principes actiones deprauate cernuntur, cur non & melancholia à natiuitate contingat, & eò magis, quo in timorem, ac proinde merorem, suapte natura proni sunt pueri? nec de stultis à natiuitate dubitemus, quandoquidem apud vulgus in prouerbio est, quod qui stulti nascuntur, nunquam sanantur; præterea Ludouicus Mercatus vir doctissimus habet in 3. lib. primi tomi quæst. 180. stultitiam esse symptoma in actione deprauata simul, & imminuta, siquidem stultus parum, et male iudicat, et maiori ex parte vitium esse naturæ potius, quàm causæ morbificæ scripsit; Sextò denique & autoritate Aristotelis hanc sententiam confirmare possumus, qui in lib. de Prædicam. cap. 4. propè medium confessus est, iram, amentiam, mentis alienationem, & similia mox in nascendo fieri, atque paucissimis interiectis verbis, ait, " Similiter, autem, & quæcunque alienationes non naturales &c. supponit enim (ut diximus) adesse mentis alienationes connaturales, seu à natiuitate. His igitur, ac similibus rationibus adductus hominem à naturæ primordijs melancholia morbosa affici posse existimo, neque rationes in contrarium adductæ insolubiles erunt, ad primam enim respondendum est, affectum esse naturalem dupliciter contingere, vel ratione principiorum, vel ratione operationum, affectus morborum contracti à naturæ primordijs sunt quidem naturales ratione principiorum, non propterea repugnat, quod

quod sint morboſi ratione læſionis operationum . & ſic ſecundum di-
 verſam conſiderationem erunt naturales , ac præternaturam ; Ad ſe-
 cundam diſtinguendum eſt de facultatibus principibus , ſunt enim in-
 triplici diſſimilitudine ex philoſophis , imaginatrix , ratiocinatrix , & me-
 moratrix , ut omittam in præſentia ſenſum communem , tanquam po-
 tentiam magis participantem ſenſuum externorum , utpote quæ ope-
 ratur tantum præſentibus externis obiectis , nec ſpeciebus receptis ſub-
 notiones addere poteſt , ex tribus autem potentiis principibus duas ha-
 bent inantes in ſola potentia quoad operationes , nempe rationem , &
 quoquo pacto etiam memoriam , ideo ſecundum has delirare non poſſunt ,
 aliqua tamen imaginationis officia actu exercere valent , & præſertim ſub-
 notiones addere , iudicantes obiecta , ut ſibi cõſentanea , vel aduerſa , quare
 & decipi poſſunt in hoc ferendo iudicio , & ſic delirare & præſertim ſe-
 cundum Gaſenum , qui admittit delirium melancholicum ſolius imagina-
 tionis quemadmodum exemplificauit de Theophilo Medico credente
 ad eſſe tibicines in conclauis , ac propterea ipſos efficiendos præcipiente ,
 hanc tamen delirii ſpeciem licet in pueris admittendam cenſeam , cum ca-
 reant uſu rationis , in adultis nihilominus exiſtimo etiam in hac delirii
 ſpecie ad eſſe lapſum aliquem rationis dum huic deprauatæ imagina-
 tioni aſſentiuntur , quam ratione duce corrigere debuiffent , ſed de hac
 re ſuſius in initio huius operis diſputatum eſt , Quod ſi quiſpiam ex di-
 ctis inferat , ergo & bruti delirare , cum & ipſa utantur imaginatrice
 facultate ; Reſpondetur , ſubnotiones , quæ ſiunt à brutis , fieri potius
 per inſtinctum naturæ , quàm per imaginationis opera , nam ovis auerſatur
 lupum , ut hoſtem per naturalem antipathiam , propterea bruti deli-
 rium non competit ; & ſi quis addat ulterius in infantibus diſcerni non
 poſſe prædictum delirium , quoniam non loquuntur , ſciat ſat eſſe has
 animi perturbationes timorem ſcilicet , & merorem continuum ad
 detegendam melancholiam , duplex enim eſt melancholia , inci-
 piens , & progreſſa , in incipiente non loquuntur extranea , neque adul-
 ti , ſed tantum imaginantur & cogitant extranea continuòque timent ,
 & mærentur ; at in confirmata loquuntur etiam , & operantur extra-
 nea ; ad tertiam dicimus ſomnia in infantibus , ac pueris ante quartum
 annum non eſſe manifeſta , cum ipſi non loquentes , vel ignari , etiam
 ſi loquantur , ea referre neſciant , & de his intelligendum eſſe Ariſto-
 telem , nam obſcura , & quodammodo occulta in ipſis fieri non eſt
 negandum , cum eos ſomno inuolutos interdum moueri , gemere , con-
 cuti , ac veluti expauere , imò & interdum loqui obſeruemus , quæ
 omnia à ſpectris , ac phantaſmatibus imaginationi oblatis prouenire
 minimè dubium eſt ; Ad quartam denique reſpondetur puerile tem-
 peramentum vel eſſe ſalubre , vel morboſum , ſalubre eſſe quidem re-
 ſpon.

spondens ætati, & hoc esse calidum, & humidum, at morbosum posse esse frigidum. & siccum, qua responsione satisfacit etiam vltimæ rationi, si quidem semen & sanguis menstruus dum seruant naturæ leges habent etiam temperamentum sibi naturaliter comperens, at si naturæ limites excedant, & proueniant à genitoribus actu egris, tunc possunt esse temperamenti frigidi & sicci, ita tamen vt retineant aliquid caloris viuifici, siue hic sit celestis, vt existimant Fernelius, & Archangelus Piccolomineus, siue elementaris cum Saluo Scelano, & aliis, & sic iam patet per eos à natiuitate corripì posse actuali melancholia morbofa; quo admissio, longè magis admittetur ipsos corripì à naturæ primordiis melancholia potentiali, idest melancholica dispositione per intemperiem morbosam hereditariam iecinoris, vel cerebri, per quam tractu temporis multiplicato atro humore vitioso, & in cerebrum recepto incurrēt in accidentia melancholica; Sed quidam adhuc scrupulosior, ac nimis subtilizans dicet, quid per has voces à natiuitate, & à naturæ primordiis intelligimus? certè necesse est vt intelligamus vel fatus in vtero melancholiam morbosam pati, vel postquam editi sunt in ipsam adhuc infantes incidere; si primum, falsa est sententia nostra nimirum hominem à natiuitate melancholico delirio affici posse, nam cum ex Galeno lib. de fæt format. cap. 3. ad finem, sensus externi ferientur in fætibus, obiecta ipsis subministrari nequeunt, & proinde non eliciunt phantasmatà, super quibus imaginentur, quare cum careant imaginatione, ne dicam cæteris principibus actionibus, quomodo in ipsis melancholia contingere possit? nequaquam certè; si alterum intelligamus, non poterit homo nasci melancholicus morbosus, seu delirio melancholico affectus, ac proinde non à natiuitate, seu à naturæ primordiis erit talis, sed adeò dispositus ad huiusmodi morbum, vt postquam in lucem est editus, breui in ipsum incidat; nam morbi à natiuitate dicuntur, vt gibbositas clauditas, & alij similes, qui omnes in vtero morbi iam contracti sunt; Respondetur fætum melancholia morbofa detineri actu posse, dum est in vtero, & sic à natiuitate homines morbofa melancholia affici posse; Animaduertendum hic tamen est, nomen actus dupliciter sumi, & pro actu primo, & pro actu secundo, actus primus coincidit cum forma, & formam, ac essentiam significat, actus autem secundus coincidit cum operatione consequente essentiam; Modò fatus in vtero melancholia morbofa detinetur actu primo, non secundo, & sic non delirat, neque deprauate imaginatur, quia habet animæ potentias in solo actu primo, non secundo, propter defectum obiectorum, & propter imperfectionem organi, non secus ac puer potest esse claudus à naturæ primordiis, etia in vtero, et tamen non claudicat in vtero, neque post.

postquam est natus vsque ad certum tempus, et sic est claudus in actu primo idest essentialiter claudus, non tamen est claudus in actu secundo vsquequo non peruenerit ad tempus præfinitum ambulandi, cæcus potest esse cæcus à natiuitate, & in vtero, & est talis actu; quia deficit ipsi oculus, & nihilominus dici non potest, quod non videat in actu secundo, quia in vtero non representantur obiecta visibilia, & sic de melancholico à natiuitate dicendum est; nec dicatur melancholicum actu primo melancholicum esse potentia ad actum secundum, & idcirco non rectè melancholicum appellari, cum frustrà sit illa potentia, quæ nõ reducitur ad actum, nam & si melancholia in actu secundum non deueniat, hoc contingit, vt diximus, non quia fætus tali morbo non detineatur, sed quia fætus eiusdem instrumenta non sunt adhuc apta ad tales edendas operationes, quousque rationis vsu ille non fruitur, & sic illa potentia ad actum secundum non erit frustrà, nam suo tempore determinato ad illum reducetur; exemplo sit mutus à natiuitate, hic non detegitur mutus, nisi vbi pernenerit ad eam ætatem, qua pueris loqui posse natura concessit, sed satis superque de hac re. &c.

Finis primæ partis.

107

QVADRIPARTITVM
Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII
Nobilis Lucensis.

PARS SECVNDA.

An tria tantum sint melancholia genera? Cap. I.

RIA esse melancholię genera statuit Galen.
3. de loc. aff. c. 7. quę genera, dicebat ipse siue
species, siue differentias quoq. appelles, nihil
refert, Prior species est illa, quę in cerebro
per essentiam dicitur; Altera, quę per con-
sensum à toto corpore; Tertia verò, quę est
per consensum à ventriculo, de duabus prio-
ribus ita loquutus est Galenus " Etiam ce-
rebro accidit, vt nonnunquam vniuerso in-
venis sanguine melancholic o effecto, ob com-

mune vitium ipsum quoque lædatur (& de melancholia per consen-
sum intelligita toto) nonnunquam verò reliqui corporis sanguine,
prorsus innocuo, solus his, qui in cerebro contentus est, alteretur (&
de melancholia per essentiam intelligit) atque pluribus interpositis
verbis subdit, " Est præterea tertium melancholię genus, morbi comi-
tialis exemplo, cum ortum à ventriculo habuerit, solentq. medicorum
aliqui hanc dispositionem hypocondriacam, flatuosumq. morbum no-
minare, (& sic tertiam melancholię speciem per consensum à ventri-
culo expr. ssit) sed percunctabitur aliquis an hæc tertia species à ven-
triculo affecto solum pendere possit, vel etiam ab alijs hypocondrijs
lasis, vt ab hepate, liene, vtero, alijsq. subiectis partibus male affectis?
Huic respondendum erit vel ex Galeni mente, non solum à ventricu-
lo, sed & ab alijs hypocondrijs fieri posse prædictam melancholię spe-
ciem, nam quemadmodum Galenus cap. cit. de melancholia pertra-
ctans semper sumit exemplum à morbo comitiali, & vtriusque affectus
species inuicem comparat, dum inquit ipse, quod morbus comitialis
per consensum, non solum à ventriculo fit, sed etiam ab alijs partibus,
vnde affert exemplum de puero illo cui affectus iste ex tibia initium
capiebat, mox illinc recta ascendeat per femur, & supposita illi ilia,
ac per latera ad ceruicē, donec ad caput perueniret, hinc non negaret

O præ-

prædictam melancholiam etiam ab aliis hypocondriis fieri posse, sed eam, quæ à ventriculo fit, tanquam frequentiore, ac proinde magis notam proposuit, & quia fortè in omni appellata melancholia hypocōdriaca necessariò ventriculus afficiatur, sed de hac re suo loco disputabitur, modò clarum est cæteros ferè omnes medicinæ scriptores hæc tertiam melancholiæ speciem, non per consensum à ventriculo, sed per consensum ab hypocondrijs in abstracto appellare qui etiã præter enarratas species nullam aliam dari existimant. Nonnulli tamen cum Auicenna addiderunt melancholiam à corde, quam alij per essentiam esse volunt, alij verò per consensum, sed quæ hypocondriaca dici non possit, cum cor nullo pacto inter hypocondria reponatur, hæc enim sub septo transverso collocantur, & inter naturalia, non spiritalia membra recensentur à medicis, sed ista de nomine potius, quam de re videtur esse disputatio, quis enim neget per hypocondria viscera intelligi? nullus profectò, nihil igitur referat dicere hypocondriacam melancholiam fieri à visceribus, siue hæc naturalia, siue spiritalia, sint, & quemadmodum præcordia cum hypocondrijs confunduntur cur non possumus etiam per hypocondria spiritalia viscera intelligere, non adeò strictè, sed largè potius modo loquentes? non igitur absq. ratione melancholiæ genera multiplicanda sunt; & si quis in hac re scrupulosior, aut rigidior esse velit, hic melancholiam, quam per cōsensum ab hypocondrijs vocauimus per consensum à partibus vocet, ita enim tam spirituales, quam naturales partes complectetur, nec in nominum recto usu peccabit; Cæterum melancholiam, quæ à corde est, per essentiam dici non posse iam satis monstratum credimus, dùm in omni melancholia cerebrum necessariò lædi antea disputauimus, quod etiam loco cit. confirmat Galenus, ait enim omnibus tùm melācholiæ, tùm comitalis morbi differentijs commune esse quod cerebrū afficiatur; Ratio autem præcipua, qua innituntur volentes melancholiam per essentiam affecto corde fieri, est, quia existimant principes animæ actiones à corde prodire, sed & hæc sententia iam fuit explosa, & ipsam doctissimè refutarunt Mercatus, & Laurentius; aliam quoque & hi afferunt rationem, nimirum à tenebricoso spiritu animali quamcunque melancholiam produci, & hunc in corde tenebricosum reddi posse à nulla intemperie, vel alia præternaturali dispositione cerebro affecto; nam spiritus omnes in corde generantur, & in cerebro animales vocati euadunt, non per vltiorem coctionem, quia nullum viscus corde calidius, sed quia in eo exactè segregantur, purificantur, & cōtemperantur, cur autem in corde tenebricosi, atque opaci gignantur, hoc in materiam sanguinem scilicet, atq. in agentem causam, cor nempe, quod frigiditate, & siccitate morbosa fuerit correptum, referendū volunt, At re vera de cipiuntur isti, nam falsissimum est animales spiritus in corde gigni, & si ex vitalibus in corde genitis, tanquā ex materia producantur, nec quia vllum viscus corde calidius sit, hosce animales

males spiritus ex vitalibus per vltiorē coctionem in cerebro non generari dicendum est, nam prius vitales in cerebro contemperantur, quàm ex ipsis animales fiant præterea vitalibus aer per nares inspiratus admiscetur, tanquàm qui & ipse animalium spirituum materia est, sed ex Galeno aer, vel æstiuo tempore calidissimus, frigidior est cerebro temperatura frigidissimo, ita vt timendum non sit hoc pacto vitales spiritus in cerebro, ad hoc vt animales fiant, vltiorem coctionem acquirere posse, non deest enim suus cerebro calor, sed de hac re diffusè tractatum est questiuncula 14. Quod magis negotium facessere videtur, est cor, quod aliqua morboſa intemperie sit affectum, nam si frigida intemperie vexetur sanguinem ab hepate receptum non arteriosum, sed densando, ac exprimendo frigidum, & crassum reddet, si calida, illum aduret, quare redundabit melancholicus sanguis, qui cerebro impertitus melancholiam excitabit; modò difficultas exoritur, an tali pacto melancholia producta appellanda sit per consensum à corde, vel potius à toto, nam si cor aliqua morboſa intemperie afficiatur, totum corpus assentitur, breuique eadem intemperie donatur, ita vt per consensum à toto corpore potius, quàm à corde denominationem habeat huiusmodi affectio: At re vera datur melancholia per consensum à corde (vt optimè Auicennas lib. 3. cap. de Melancholia scribit) nec contra facit, quia cordis intemperiebus totum corpus assentiatur, hoc enim & si vt plurimum, non tamen semper verificatur, præterquam quod hepatis obſtare potest, imò non pauci reperiuntur, qui cum frigida cordis intemperie laborent, calidiori iecinore sunt præditi, quorum si corda pro tenui, atq. arterioso sanguine crassū, ac melancholicū producant, & hic in cerebrum delatus melancholiam excitet nō hæc à toto, sed per consensum à corde appellanda erit, & quod de cordis intemperie diximus, id confirmare possumus autoritate ex Galeno desumpta lib. art. med. cap. 29. dum de cordis temperatura verba faciens, ait, ob calidam cordis temperaturam magna ex parte vniuersum corpus calidum reddit, nisi hepatis vehementius obſtiterit, & quod ipse de temperie in statu naturali intelligit, idem morboſæ, ac præternaturali intemperiei accommodari potest.

An Cynantropia & Lycantropia inter melancholica deliria recensenda sint? Cap. II.

Licui fortasse consultius visum esset sermoni de canina rabie caninam melancholiam subiungere, sed ne de causis sermo abscinderetur hic illam potius describendam esse censuimus; delirium igitur illud, quo qui detinentur, canes, ac lupos imitari videntur, cynantropiam, ac lycantropiam appellantur, quæ vtrum inter melancholias recensenda sint, rectè examinabit ille, qui prius horum affectuum signa, atque causas percurrer; In

calce libelli de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidonio de his ita scriptum reperias, " Qui canina lupinaue melancholia tenentur, Februario mense noctu domos exeunt, in cunctisque lupos, & canes imitantur, usque ad diluculum vagantur, sepulcraque precipue recludunt; ita affectos his notis dignosces, pallidi sunt segniter aspiciunt, oculos aridos habent, concauos, non lacrymantes, linguam ficcam proferunt, saliuam nunquam reiiciunt, siticulosi sunt, in tibijs vlcera gestant, quæ sanari non possunt, & quia crebro offendunt, & quia à canibus mordentur, hæc eorum indicia sunt, estque hoc morbi genus melancholiæ species; præterea cum his morbis vexati perpetuò timidi ac mæsti sint, lucem aufugiant, vt hinc domi die lateant, & noctu etiam, dum huc illuc discurrent, obuios deuitent, certè melancholici dicendi erunt, hinc Paulus, & Aetius, atque inter recentiores Altimarus, ac Rudius inter melancholiæ species lycantropiam connumerarunt; Altera tamen ex parte cum latrent vt canes, huc illuc vagentur, cadauera corrodant, hominibus insidientur, & in humanum sæuiat genus, non timiditatis, & melancholiæ, sed feritatis potius, ac mania præbent indicia; Hinc recentiorum plurimi, vti Mercurialis, & Massaria inter mania species connumerarunt, & Mercatus tomo 1. lib. 3. quæst. 180. diuidit maniam in furem, insaniam lupinam, leoninam, caninam, & nocturnam; imò si ad causas quoque lupini, ac canini delirij respiciamus, ea ad maniacum delirium reducemus, nam quoad cerebri intemperiem attinet, hanc calidam, & ficcam constituit Mercurialis, ac similiter humorem, à quo prædicti affectus producuntur, humorem melancholicum combustum statuit, sed & ex modo curationis in his summam caliditatem adesse ac proinde maniacum potius, quàm melancholicum delirium sapere, conijcere possumus. Aetius enim & cum ipso Arabes sanguinem euacuant per venam sectam usque ad animi deliquium, quia magnam aliquam inflammationem in lupina, ac canina insania formidant, quod idem præcipitur in libello de melancholia citato, & Mercatus supracitata quæst. sic ait; ex speciebus insanix quædam dicitur lupina ex atra bile à succo melancholico suborta, alia leonina, ex biliosa atra bile, ferina insania à barbaris dicta, Tertia nuncupata est insania canina ex sanguine conuerso in atram bilem suborta &c. à prædictis verò humoribus maniam quidem, melancholiam verò nunquam generari omnes sciunt, cum propter ipsorum feruorem spiritus animales maximè agitentur, ac ignei præter naturam euadant; Quid igitur in hac contrarietate pronuntiandum erit? breui res clara fit nam quemadmodum signa timiditatis, atque feritatis in cynantropia, & lycantropia mixta videmus, ita & hos affectus, quid mixtum esse ex melancholia & mania dicerem ego, quod & ex humore ipsum producente confirmatur, nam sicuti humor calidus cerebrum obsidens inducit maniam, ita & frigidus melancholiam, modo humor, qui harum affectionum est causa.

tum

um frigiditatem, tum caliditatem habet, ita vt neque simpliciter maniam propter frigiditatem, quæ obstat, neque simpliciter melancholiam propter caliditatem valeat inducere, sed quid ex ambabus mixtum; Quod autem de hoc humore dictum est, idem veluti per transfennam videtur Rudius asserere in sua praxi cap. de melancholia, de melancholicis enim loquens, ait, si noctu errabundi sint, hanc speciem vocant Arabes cutubut, quæ fortè fit ex melancholia aliquo modo calefacta, (est enim in continuo motu) vel adusta, in qua tamen feruor delituit, non enim est cum rixa, & elegantissimus. Author Hercules Saxonia in suo tractatu de melancholia ita scripsit, "In lycantropia, homines non quidem lupi figuras, vt fortè de Lycaone tradunt Poetæ, sed mores contrahunt lupinos, quod ex prauo humore nanciscuntur, est autem humor duplex melancholia naturalis, ob quam perpetuò mesti, ac timidi sunt, & noctu tantum ambulant, est & humor exustus, propter quem in humanum genus sæuiunt, siue corpora sint defunctorum, siue viuientium, sed & mixtos esse affectus cynantropiam, & lycantropiam ex modo curationis, quem habemus ex Galeno, Rufo, & Possidonio in supracitato libello colligi potest, quandoquidem sanguinis missio, balneæ dulces, ac serum lactis illud empyreuma (vt ita dicam) melancholici humoris respiciunt, hiera autem magna sæpius exhibita, ac theriaca illius crassitiem, atque frigiditatem; neque nobis obstat Mercatus, dum insaniam lupinam, atque caninam inter mania species recenset, quandoquidem non intellexit de ea canina, ac lupina insania, quibus detenti noctu vagantur, ac sepulcra querunt, vt cadauera pascantur, tristes etiam sunt ac aliquo timore affecti, sed de vero furore maniaco, à que procul omnis timiditas abest, & idcirco tomo 2. lib. 1. c. 17. hæc scripsit: "Cum cerebri substantia feruidior fiat affluentem sanguinem adurit, & quod in eo est tenuè liquidum absorbuit, & relicta pars prauè crassescit, quo tempore si calor perseneret, homines sunt veluti ita pereiti, magisque audaces, ac temerarij, ita vt suos percutiant, multaue terribilia perpetrent, præsertim eo tempore quo sanguis assatur; verum si frigidior sublit, qui in cerebro mansit, certè post incendium mærentes, tristes, ac meticulosi euadunt homines, ad quam sanè melancholia speciem referenda est ea, quam iuniores syluestrem appellarunt, & lupinam insaniam; Cæterum prætereundum non est modò melancholia, modò mania magis indicia in hoc morbo manifestari prout magis feruet, vel defertur humor, hinc & ægri noctu obuios modò aufugiunt, modò adoriuntur; sed cur Februarij mense valde grassetur hic morbus, difficile est apud Authores causam adinuenire, non igitur sit mirum si & nos pro viribus de ea re aliquid asserre conantes, metam non attigerimus.

Cur mense Februarij cynantropia, & lycantropia magis grassentur?
Cap. I I I.

Etius lib. 6. c. 11. mense Februarij huiusmodi morbum maximè grassari scribit, & in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidon hoc idem confirmatur: cur autem hoc potius eo in mense, quàm in alio contingat, nonnulli in syderum concursus referunt, sed fortè medicis remota nimis hæc videtur causa, vnde Mercurialis in sua praxi ad Hippocratem recurrens hæc scripsit, "Cum Hippocrates dixerit 3. aph. 20. hyeme, & potissimum verè melancholiam dominari, & melancholicos morbos fieri, puto hæc verisimiliorem esse rationem quod scilicet humores melancholici autumnino geniti, quasiq. ab hyeme congelati quiescunt, mitescente verò, ferenaq. hyeme eliquantur, ac agitantur, ac propterea huiusmodi symptomata efficiant; hinc & feles, & complura alia animalia eo mense, immani libidine efferuntur; Pulchra certè, ac ingeniosa valde doctissimi Mercurialis videtur ratio, difficultate tamen non caret, & in primis non est fideliter adductus locus Hippocratis, ipse enim dum tempus, quo melancholici morbi fiunt in eo aphorismo recenset, veris meminit, de hyeme ne verbum quidem, ergo nihil concludit Mercurialis ex Hippocrate cum totus Februarij mensis sit pars hyemis, imò iuxta Astrologos peritiorcs, & plusquam Martij dimidium pars hyemis extat; sed si hyeme orirentur morbi melancholici, non prætermisisset Hippocrates aph. 22. eiusdem libri, vbi de hyeme pertractans, hæc habet ad litteram "Hyeme verò morbi laterales, & pulmonis inflammationes, grauedines, atque rauedines, tusses, dolores pectoris, laterum atque lumborum, capitis dolores, vertigines, atque apoplexiæ; ita vt melancholicorum morborum, ne quidem meminerit; Simile quoddam pro Mercuriali afferri posset, quod scribit Galenus in comm. nuper cit. aphorismi; ait, n.," Atqui primas partes hyemis rationabile est, & ita experientia comprobatur, cum autumnino morbos communicare; & hoc vt ego opinor propter vtriusque temporis cōtiguitatem, namq. in adeò breui spatio neque aer nos ambiens, neque nostrorum corporum humores valde immutantur; propter igitur, & eandem contiguitatem, fieri potest, vt hyemis extremæ partes eosd. in morbos producāt, quos & ver ipsum, neque hoc præterfugit Mercurialem, quia quemadmodū vere humores ab hyemis frigore veluti congelati liquefcunt, ita extrema hyemē dissolui incipiant; sed & ab Aristotele 1. sect. problem. 17. eliciat aliquis mense Februarij verē esse, nam quærens Aristoteles cur à Vergiliarum occasu ad Favonij vsque flatus potissimum pereant, qui longo morbo laborant, & senes, paucis interpositis, ait, "Subsequens enim tempus ver est; Favonij autem, quos & Zephiros dicimus spirare incipiunt ad octauum Februarij diem, vt testis est Plinius lib. 11. c. 47.

Atta-

Attamen quod statim à Fauonijs subsequitur tempus, ex Medicorum sententia minime ver est, cum huius principium sit equinoctium verum, vt author est Galenus comm. 1. ad 1. lib. Hipp. de morb. vulg. quod tempus in nostris regionibus incidit in vigesimum circiter diem Martij, vt Astrologi in suis ephemeridibus clarè colligunt; Accipienda sunt Aristotelis verba (vt ait doctissimus Guastauinus in suis discretissimis commentarijs) non absolutè, sed vt quæ potius respectum aliquem contineant, siue ratio quædam in eis habeatur extremæ partis hyemis, in qua iam Fauonij spirare incipiunt, ad illius summum vigorem, illius enim inclinatio, in qua iam tepor quidam est præ vigore, & acutio ipsius ver est, quod enim ad Fauoniũ subsequitur tempus, quamquam hyemis adhuc pars sit comparatum tamen ei, quod præcessit, ver est, hoc est, tanta aeris temperie constans, vt illius summo vigore collatum, ver dici meritò possit. Sed neque his enarratis vndequaquã difficultas tollitur. Cur enim magis Februarij, quam Martij, vel Aprilis mense vigeat lycantropia, si in his mensibus magis fundantur humores? Et si ex Hippocrate potissimum in vere morbi melancholici fiant, cur ergò potius hyeme, quam vere lycantropia grassetur? hoc rectius meo iudicio perscrutari poterit desumpto ex rei natura initio; In superiori statutum fuit huiusmodi morbi materiam esse melancholicum humorem non omninò frigidum, sed qui aliquam habeat in se caliditatem; præterea quoque statuendum est cum Hippocrate atque Galeno lib. 3. aph. 22. non solum vere, sed etiam autumno morbos fieri melancholicos, vt quartanæ febres, comitiales morbi, furores, & melancholiæ, quorum omnium materia est atra bilis, quæ duplicem habet generationem, alteram quidem vt Galenus ait in comm. ex flaua bile superassata, alteram verò ex sanguine crasso, nec prætereundum est melancholicos morbos magis salubres vere, minus autem salubres autumno fieri, vnde Galenus in comm. 20. aph. dixit morbos quicunque sunt verni temporis proprij omnes periculo vacare, tantumquã abesse vt aphorismum illum falsum ostendant, in quo dixit Hippocrates "Ver a item saluberrimum, & minimè mortiferum, vt potius ipsum videantur confirmare, Postremò nullus adeò peruicax erit qui non fateatur à materia morbifica, quò minùs hæc à naturali statu recesserit, eò salubriores morbos, quò verò magis, eò grauiore ac magis periculosos produci non solum, sed insuper ab hac naturam citius stimulari, atque offendi, ab illa verò tardius; His igitur ita præmissis nemini dubium erit, quod inter atra biles, ea quæ naturalem statum magis sapit, est fex sanguinis, sui natura frigida, & sicca, quæ verò à naturali statu magis recedit, est ea, quæ à superassata bile fit hæc, vt qualitatis magis acris, ac calidioris non expers citius naturam irritat, atque citius ab ea morbi, & grauiore emergunt, il a verò qualitate minus acris, & frigidiori prædita tardius naturam stimulat, atque tardius etiam morbos, eosquã non adeò graues inducit; Hinc mirum non est, si atra bilis,

114 Quadripartitum Melancholicum

bilis, quæ ex flaua superaffata in æstate gignitur, autūno superueniente melancholicos morbos producat, sanguinis autem sæx, seu sanguis crassus, qui in autumnō maximè generatur melancholicos morbos nō statim hyemæ, sed vere afferat; Modò cum morbifica, ac melancholica materia, quæ cynantropiam, atque lycantropiam efficit, non sit tam calida, quàm quæ ex flaua superaffata bile gignitur, neque tam frigida, quàm sanguinis sæx, sed inter utrāq. existat, ac medio modo se habeat, hinc etiam neque adeò citò, neq. adeò tardè prædictas affectiones producet, sed tempore intermedio, intermedium autem tempus aptius, ac magis idoneum est illa hyemis pars, qua humores non congelantur, vt prima vel media hyeme, sed qua liquefcere incipiunt, vt extrema; Extremam verò hyemem Februarius continet, & hanc eandē sententiam mihi videtur habuisse Gentilis in Auicēnam, etiam si ipse in propriam huius humoris malitiam referat, nam & eandem malitiam in determinatam illius aduersionem refert, ipse sic loquitur, "Aliter dicendum quod hæc melancholia non solum habet malitiam communem, imò propter determinatam aduersionem etiam propriam: Seruata igitur ab autumnō quiescit cum forti frigore hyemali versus finem autem hyemis statim mouetur, & propter sui malitiam accelerat motum, non expectando ver, & quæ sequuntur.

An Amores inter melancholicos cerebri affectus numerandi sint?

Cap. I V.

Morem Platonici in celestem, & vulgarem diuiserunt, illi contemplandæ, huic generandæ pulchritudinis desiderium tribuerunt, vterq. honestus amor, atq. probandus. Illud tñ in amore improbatur, si quis exem-gr. generationis audior cōtemplationem deferat, ac corporis formā animi pulchritudini præferat; amore enim qui rectè vtetur, corporis quidem formam laudabit, sed per illam excellentiorem, pulchrioremque mentis, & Dei speciem cogitabit, hancq. illi præsefert, hancq. vehementiùs, & admirabitur, & amabit; generationis autem, & congressus officio eatenus verè amari vtetur, quatenus naturæ ordo ad prolem legitimè suscipiendam, & ad mortalitatem hanc ab interitu vindicandam postulare videbitur; An oris igitur est potentia in nobis, vt & animum temperet, & illum rursus in fauorem agere possit prout vel moderatè, vel intemperanter animum duxerit; si enim intemperatus accedat, tetræ horrendisq. imaginibus interdiu, noctuq. animum implet, animale spiritum obscura caligine inficit, mentem turbat, ac hominem sui impotem facit, nec in animum solum, sed & in corpus suam tyrannidem exercet, illud enim vigilijs, curis, macie, dolore, tabitudine, & mille alijs affectibus lathalem noxam inferentibus cruciat, facile autem hæc contingunt in ijs, qui perditè amant, nā ad duo simul perficienda opera vis naturæ semper deficit,

Animi

Animi amantis intentio in assidua amati cogitatione tota se versat, illic tota fermè vis corporis intenta est, quo fit, vt neque concoctio rectè procedat, neque reliqua naturæ munia, quæ circa alimoniam facultatum naturalium ope fiunt, rectè perficiantur. Hinc Marsilius Ficinus in Plat. Conuiu. or. 6. cap. 9. hæc habet, "Amantes squalent, & melancholici euadunt, quia ob distractionem cibus in stomacho non benè concoquitur, & ad iecur crudus attrahitur, in quo nec benè concoquitur, vnde ex sanguine crudo pallor oritur, & animi assidua intentio spiritus in amati imaginem phantasie infixam trahit, qui illuc euolantes, assiduò resolvuntur, quibus resolutis multo sanguine opus est ad consumptos spiritus recreandos, & sic sanguis, qui restat, crassus, & ater est, à quo & squalidi, & melancholici redduntur, præterea amorem, quo homines insanire contingit, sanguinis esse perturbationem, quandam ex eo manifestè videtur, quod æltus huiusmodi continuus est, & alterna requie caret. nec intermissionem omninò habet vllam, quod affectibus in sanguine positus peculiare esse solet vt Galen. lib. 9. meth. asseruit; ex sanguinis autem perturbatione, & ex cerebro faciliè disposito ob assiduas in amantibus cogitationes, quis non videt eos facillimè in melancholica deliria incidere? sed dubitabit aliquis, quomodo intemperatus amor ab aliis meritò ferinus, & irrationalis dictus inter melancholica deliria recenseri possit, si hic concupiscibilis potentia, quam in hepate statuunt, sit affectus, melancholia verò principum facultatum, non autem concupiscibilis, sit noxa, atque deprauatio? Respondetur huic, quod etiam si irrationalis amor primariò sit concupiscibilis potentia iecoris affectus, nihilominus secundario animalis potentia affectus dici potest, quandoquidem in hoc casu obcæcata mens concupiscibili, quæ sibi à natura fuerat in seruitutem mancipata obtemperat; cum enim iam furit Venus, veluti ab impetu maiori trahitur obcæcata mens, & quo belluina potentia iubet, hæc cupit ipse intellectus, sed quid ad eos, qui dicunt Amorem, non cerebri, sed cordis esse tyrannum melancholia verò cerebri non cordis symptoma esse? præterea si melancholia semper cum timore, & mæstitia, vel absque causa manifesta, coniuncta est, vbi ne in amore timor, si qui omnia vincit, omnium audacissimus est san or? Galenus 4. de placit. Hipp & Plat. habet, passionem, qualis est amor, aut iudicium quoddam esse, aut iudiciis succedens, ut motum quemdam concupiscentis facultatis, ita etiam iram, aut iudicium, aut quandam succedentem irrationalem passionem esse ait; doctissimus Valesius in suis controuersis Galenum interpretans, ait, constare ex Galeni verbis amorem esse aut iudicium, quod fertur de re amata, aut appetitum qui iudicium consequitur, sed cuius constat (subdit ille) amorem ad appetitum magis referri, quàm ad iudicium, esseque appetitum quemdã rei, quæ amatur,

cum igitur duplex sit appetitus, alter rationalis, irrationalis alter, hinc duplex quoque amoris species; vterque verò amor à contemplatione incipit, omnis enim appetentia ex cognitione rei quæ expetitur, sub ratione aliqua, quæ potentiam appetentem allicit proficiscitur, ergo & cerebrum, aut potius animalis potentia, quæ in cerebro residet, amore afficitur, cor verò, ut aliàs dictum est, cerebro compatitur, ex qua compassione & ipsum quoque affici verissimum extat; Quod verò omnia audeant amantes concedi, ergo non ipsos timere, negari volumus, nam & si omnia, ut re amata potiantur audeant amantes de re tamen amata semper timent, nam in his, qui amore ardent, cupido varios affectus ad cor eiaculatur, illudq. miris modis perturbari facit, vnde necesse est hos nunc irasci, nunc contra supplices fieri, nunc gaudere, nunc mereretur, atque perpetuò inter spem, atque timorem constitui; adde, quod statim ex amore, imò fortasse potius cum amore nascitur zelotypia, atque cum ea spes, desperatio, furor, timor. Hinc Paulus Aegin. lib. 3 c. 6. ait, amores inter cerebri affectus adnumerare, non esse absurdum, cum sint quædam curæ, & præsertim inter melancholicos, Tandem si qui delirant, mente non constant, & qui mente non constant apud se non sint, ac vice versa, cur in amore excedentes, qui nunquam apud se sunt, non delirare, aut non insanire dicamus? hos autem apud se non esse elegantissimè testatur in Cystellaria Plautinus ille amator, dum ait, nullam mentem animi habeo, ubi sum, ibi non sum, ubi non sum, ibi est animus; Hinc denique omnes Medici amorem non secus ac melancholiam curari, testati sunt, vnde (& hoc obiter sit dictum) quemadmodum aquæ dulcis balneum melancholicis affectibus mirificè conducit, ita ex Græcis antiquiores Poetæ finxerunt Selemnium fluvium, eos, qui se se in illius aqua abluerent, amore liberare, de quo loquens Pausanias omni auro preciosiorem esse Selemnii aquam scripsit; Sed quid ni insant se penumero ex amore homines, cum vulgaris hic, & ferinus amor iam dictus fasciatio quædam sit, fascinationem autem quandam esse inde probari potest, quia amor per oculos imbibitur, nec mirum, quia cum amor nihil aliud sit, nisi rei amatæ desiderium, nec ullus incognita desideret, planè necessarium est, ut aliquo modo cognitum nobis antea fuerit, quod amemus, & hæc quidem cognitio ut plurimum oculorum sensu perficitur, sciendum quoque est (nec graue sit in amore intimius perferutando aliquatenus à proposito scopo digredi) ad amoris essentiam non satis esse hanc cognitionem solùm, sed requiri etiam, ut quod amatur, tamquam bonum nobis, atque iucundum, pulchrumq. fuerit iudicatum, neque id satis esse videtur, nisi facile consequi nos posse, quod pulchrum, bonumq. fore censumus, iudicemus, sed ad rem, cum amor per oculos tanquam per patentes fenestras ad cor ingrediatur, & ab illis sui originem trahat, omni-

omnibus notum est oculos refertos esse spiritibus subtilissimis, atque lucidissimis, unde ab illis similes radii enascuntur, & emittuntur, quibus cum radiis emissilibus vaporem quemdam spiritalem trahi non est denegandum, qui non secus, ac spiritus ipsi primam sui originem à sanguine habet, hoc autem ex eo clarè percipimus, quod lippientes oculi radiorum suorum emissionem cogunt spectantis proximè oculos morbo simili laborare, affictu, atque contactu spirituosum similem parientes in benè valentibus oculis morbum, quo ipsi affecti sunt, ubi appareret, & & radium ad propè adstantem oculum proteadi, & cum radio una vaporem corrupti in parte sanguinis emanare, cuius contagione oculus spectantis inficitur, ac coinquinatur, quin & Aristotelis lib. de somn. & vigil. testimonio constat, mulieres menstruo pollutas inruitu suo speculum nigrum sanguineis quasi guttis, & fædo vapore inficere, ut & experientia constat; quod ex eo fieri arbitrandum, quia spiritus, qui vapor sanguinis est, sanguis quidam tenuissimus, & summè elaboratus esse videtur, adeò ut aspectum fugiat oculorum, sed in speculi superficie perpolita crassior effectus clarè perspicitur; Cum statutum igitur sit una cum oculorum radiis vapores emitti, & eos propriam, qua laborant, affectionem impertiri intuentium oculis, oculi eorum, qui faucii amore sunt, propriam oculis amatarum passionem communicabunt, sed in illis non fiet passio, cum huius morbi non sint propria sedes, sed ulterius extendetur in cor, in cerebrum, & ita, ut si altius radices egerit, mentem ab aliis omninò alienet, ut in reiamata contemplationem solum deinceps, sed quid aliud quæso mentis alienatio est, quam delirii genus? & quia in amore præter suspiria, querelas, ac lacrymas semper mæstitia, & timor adest (namque res est solliciti plena timoris amor) quod nam delirii genus nisi melancholicum erit? en igitur quandam veluti fascinationem esse amorem, à qua altius impressa aberrant actiones principes, & melancholica deliramenta suboriuntur.

An Melancholia sit cum risu? Cap. V.

Delipientias, quæ cum risu fiunt, securiores esse dixit Hippocrates lib. 6. aph. 53. ita ut ex hac sententia plures colligant medicinarum scriptores melancholiam interdum fieri cum risu, sed quàm maximè de cipiuntur isti, quisque facile animadvertat, qui Galenum consuluit in 6. de morb. vulg. comm. 3. t. 12. dicentem, melancholicorum maximè proprium timorem esse, & 3. de loc. aff. c. 7. ubi melancholicos à timore nunquam deferi scribit, etenim à timore mæstitia, non autem risus prodire potest, qui lætitiæ, ac spei potius est comes; imò & ex Hippocrate perpetua melancholiæ symptomata metum, & mæstitiam esse 6. aph. 23. manifestè conicere est, ubi habet, quod si timor, ac mæstitia diutius perseverent, tale melan-

cholicum est; sed & rationes comprobantes hoc in promptu sunt, nam ex libello de anat. viutorum Galeno adscripto habetur, risum esse proprietatem, quæ sanguinem consequitur, quomodo igitur ille melancholico delirio coniungatur, quod ex atra bile, ac melancholico succo, ortum trahit? Amplius si lien ridere facit (vt mox infra videbimus) quareaus sanguinem à nigra face, ac terrestri materia defæcatum reddit, quomodo in melancholicis risus excitetur, in quibus fæculentissimus, impurissimusq. reperitur sanguis? Non desunt, qui dicant in his risum esse salium, idest quamdam esse oris gesticulationem absque interna animi hilaritate, sed re vera ita desipientium risum verum esse deprehendimus ex tripudiis, cantu, iocis, quibus sæpè abundant, quare absolute dicendum est, hos ita desipientes nullo pacto melancholicos esse, hinc Hippocrates desipientias, non autem melancholias appellauit, differentes enim sunt istæ delirii species neque minus differt desipientia cum risu à melancholia, quàm ab hac phrænitis differat, vtraque enim vt diuersos habet effectus, ita & à diuersis producitur causis, melancholia enim ab humore melancholico, crasso, obscuro, ac nigro prodit, desipientia autem cum risu à sanguine calefacto, tenui, splendido, ac lucido, cuius proprium signa lætitiæ edere est, cum splendorem animæ afferat; Cæterum duæ non leues emergunt difficultates, quarum vna est, cur illi, qui cum risu desipiunt, magis cantent, & saliant, quàm qui sani sanguine maxime abundant, si sanguinis est tantam lætitiā parere? Altera est, cur videamus interdum melancholicos, qui tristantur, ac timent per intervalla quædam etiam ridere, atque iocari? Vtriq. difficultati breuissimè satisfacit, & priori si dicamus sanguinem, dum is incalcescit, non autem vritur, rarefieri, ac ex eo splendidiore, lucidioresq. vapores, ac spiritus eleuari, atque produci, vnde animo, spes, vigor, & alacritas exoritur, quæ modum excedens principes actiones peruertit, atque deprauat, & hinc sic affecti cum risu desipiunt; in sanis autem sanguinem, & si maximè abundet præter naturæ limites calefieri non contingit; Alteri verò difficultati respondemus, has diuersas delirii species interdum misceri, ac confundi simul, quia earum causæ, nempe humores commisceantur, ita vt modò vnus, modò alterius prodeant effectus, prout modò vnus, modò alter mouetur, aut modò vnus, modò alter vicissim prædominatur humor, vnde & Galenus ipse has diuersas delirii species simul coniungi, 2. de diffic. resp. c. 5. ostendit, dum de Dealcis vxore loquens ait, non vnā desipientiæ speciem ipsi accidisse, neque vulgarem, sed multas, & fortes. partim silenti, partim loquenti, & partim cum lacrymis, partim cum risu, sed risus (quod polliciti sumus) cur à liene oriatur, clarius aperiāmus.

An risus ex liene oriatur? Cap. VI.

Isus sedem ex antiquioribus plures lienem statuerunt, vnde, vulgatum est illud

*Cor sapit & pulmo loquitur, fel continet iras
Splen, ridere facit, cogit amare iecur.*

Hinc Marsilius Ficinus in Plat. Tim. c. 69. quod læticiam afferat lienis spongiosa natura crassum sanguinem sugens scripsit, & ex libello de spermate Galeno adscripto, ij, qui in horis cholerae nigrae concepti sunt, risores sunt propter splenem, à quo procedit risus; Sed hæc opinio non leues videtur pati difficultates, nam si lien sanguinis facis, ac melancholici succi receptaculum est, ab hoc humore læculento, impuro, ac tetro, necnon ab eius vapore nobiles partes impetentibus, timores, mæstitiæ, suspiria, angustia, lachrimæ, ac fletus exoriuntur, qui igitur risus causa sit lien? præterea adinuenti sunt absque liene homines, & tamen risus in homine est inseparabilis proprietas, est enim animal rationale risibile, quomodo ergo in illis lienem risus fuisse causam asserere poterimus? quod autem absque liene adinuenti sint homines, testatur oculata fide clarissimus anatomicus Andreas Laurent. lib. 6. quæst. 25. his verbis: "Superioribus annis dissectum fuit Lutetia cadaver iuuenis benè habitum, & sine liene inuentum. & Plin. lib. 11. nat. hist. c. 37 cum lien cursus sit peculiare impedimentum non solum nonnullis iniuri, sed etiam per vulnus exempto liene animalia vivere posse tradit, & sine liene fuit inuentus porcellus ex poru cuiusdam medicamenti, ut refert Galenus 9. de composit. medic. secundum loc. cap. 2. Amplius ex Galeni fragmentis ex aph. Raby Moysis collectis, risui (externas quas ponit. excipio) non est aliquacumque causa nota; quare non est, ut illius causam lienem esse dicamus. Tandem contra sententiam ex libello de spermate excerptam, dicimus, quod qui in horis cholerae nigrae concepti fuerint, etiam temperamenti, & habitus melancholici erunt illi, quare in ipsis melancholiam prædominantem potius consequetur risus, quàm sanguinem, & tamen in superiori risum esse proprietatem, quæ sanguinem consequitur, explicatum fuit; Respondetur libellum, illum multis erroribus scatere, nec Galeno dignum nihilominus, si illi aliqua fides habenda est, non cholera nigram, sed splenem risus esse causam dicendum erit, quemadmodum & author ille dixit, & ratio afferri potest, nam cum iidem, quibus nutrimur, nos ipsi constemus etiam & lien nutriatur atro sanguine, certè in conceptis in horis illius succi lien robustior generabitur, atque maioris molis cum in talibus pro eius generatione multa, & valde accomodata materia non desit, liene autè robustiore existente melius sanguinem expurgabit, & defæcabit, ab impura

pura crassitie, ita ut hac ratione ex accidenti sit in causa risus, uti mox clarius ostendetur, quod & ob maiorem molem quoque efficiet, nam ut habet Cælius Rhodig. antiq. lect. lib. 2. cap. 48. sunt ex authoribus, qui ioci intemperantiam huius visceris amplitudine arbitrentur constare, quod in naturali historia relatum non me fallit; ad locum autem ex Galeni fragmentis allatum dicimus esse fragmenta, in quibus authoris completam sententiam adinvenire non est, sed abscissam, imperfectam, ac mutilatam, nec enim credendum est Galenum internam risus præterfugisse causam, cum ipse non conniventibus oculis Aristotelem perlegere potuerit 3. de part. animal. cap. 20. quamvis & Aristoteles in hac tradenda causa aliquo pacto deficiat, ut scribit Franciscus Valesius lib. 5. controu. cap. 11. quem consulat, oportet, qui risus causarum exactam cognitionem desiderat, & scire quomodo risus sit diaphragmatis, & musculorum thoracis, & oris vibrationem quamdam ob gaudium, & admirationem simul iuncta. Quoad illam verò rationem spectat, in qua dicebatur homines absque liene adiuuētos fuisse: Respondetur in illis aliquam particulam adfuisse pro lienis officio inservientem, ut in cadauere à clarissimo Laurentio dissecto, in quo observabatur splenicus ramus insignis in exiguum corpus glandosum desinens, & venæ duæ hemorrhoidales sæculentum sanguinem expurgantes. quod autem aliquibus inuratur lien, hoc tantum abest, ut sanguinis defæcationi obstit, quin potius auxilietur, per inuersionem enim non secus ac per fonticula in externis partibus excitata prædictæ sæculentiæ maiorem ansam præbemus in lienem influendi, nam non solum attrahitu à liene sæculentus sanguis, sed simul etiam à iecinore transmittitur, cuius transmissio causa laxus, ac spongiosus fabricatus fuit à natura lien. quod tandem per vulnus eximatur lien homine superstiti minimè credendum est, quandoquidem & hoc Plinius, qui tamen alia plura veritati parum consentientia scripsit, ex propria sententia non est ausus asserere, sed ex aliorum traditione refert; Adeam denique rationem, in qua dicebatur lienem tetro, ac sæculento sanguine nutrir, ex quo in superiores principes partes irruente timores, & lachrymæ enascantur. Respondetur, hæc contingere intemperato existente liene, aut alia morbosa dispositione affecto, nequaquam autem intra sanitatis limites rectè constituto; Hæc cum degustasset Alexander Aphrod. quarens 1. lib. problem. 136. cur risum multi putent ex liene oriri, hoc argumento (subdit ille) quod quibus scyrrho, id est, tumore duro vitatur, non proinde sint ad ridendum comparati, ut qui sunt incolumes, sed sint massiores. lien non propriè, ac per se, sed ex accidenti risus causa censendus est, quandiu enim est sanus, omnino sæculentum, & melancholicum succum ex iecinore trahit, atque ita dum sanguis purus, & defæcatus totum corpus, cerebrumque inuadit, naturam simul, & animam, non aliter, ac vinum

vinum delectat, & exhilarat, & in tranquillam constitutionem traducit; & inde risus excitatur; & Cælius Rhodig. c. iam cit. in omnimoda huius sententiæ confirmationem ita scribit " Author Auicenna est, lienis virtute ex iecore prolici melancholici humoris vim, tum naturalis, tum accidentalis, idest adusti, nec ratione canonica prouenientis, quemq. non intendat natura; euenit id vi duplici, hepatis exigentis à se redundantia, lienis verò excipientis, prolicientisq. vnde prouenit sanguis, benignus, clarus, copiosus, lucidus, quem esse risus causam naturæ rerum periti tradunt, ex sanguine quippè ita affecto cõsurgit spirituum multitudo, & claritas animam exhilarantium.

An sit melancholia cum febre? Cap. VII.

P Rincipes animæ functiones deprauari cum febre, vt in phrenitide & lethargo, interdum sine febre, vt in mania, & melancholia pronunciauit Galenus pluries, & quoad melancholiam, hanc sine febre fieri testatus est Author libri definit medic. hinc practicautes ferè omnes definiuerunt melancholiam, esse delirium sine febre, cum metu, ac tristitia coniunctum; sine febre, statuerunt esse ad differentiam mania, quæ cum furore, & melancholiam esse sine febre humor à quo fit, suadere videtur, nam cum hic frigidus, & siccus sit, difficilè accenditur, ac difficilè putrescit, vnde Aegineta quoque lib. 3. cap. 14, eam sic descripsit " Melancholia delirium quoddam est sine febre, ex melancholico humore nascens, qui sedem mentis occupat, præterea si adessent melancholiæ cum febre, hæ rationabilius essent cum quartanis, ac febribus ab humore melancholico factis, nam tunc præter obstructions siue in liene, siue in aliis hypochondriorum venis, adest redundantia illius succi, à quibus omnibus nigræ euaporationes in cerebrum eleuari possunt, & melancholicas mentis emotiones parere, nihilominus nunquam tales in prædictis febribus obseruatæ fuerunt, imò si Galeno credimus in 6. de morb. vulg. comm. 6. t. 7. quartanæ febres ab aliis ingentibus morbis hominem tutum præseruant, & comitiali morbo detentos liberant, sed si hos, ergo & melancholia vexatos, nam 3. de loc. aff. c. 7. iam vidimus ab eodem humore cerebri similes partes, obledente melancholiam oriri, organicas verò inuadente comitiales fieri morbum; Et ex altero alterum vicissim surgere; Altera tamen ex parte Hippocrates in Coac. prænot. non longè ab initio, ait, in febribus mentis emotiones taciturnas, in eo qui voce priuatus non est, perniciosas esse, sed quænam sunt taciturnæ mentis emotiones, nisi melancholicæ? ergo ex Hippocrate melancholiam cum febre coniungi colligimus, & Hollerius vir grauissimus lib. 1. de morb. int. cap. 15. non semper melancholiam esse sine febre

febre verificari scripsit, experientia enim constat (inquit) in febre ho-
 minem melancholicum sepè reddi, timidum nempe, tristem, sine furo-
 re, multa falsa, ridicula, & ab omni veritate aliena animo mouentem;
 lesa imaginatrice, & ratiocinatrice facultate, quæ propria sunt melan-
 choliæ symptomata: neq. phrenitide vera, neque manie, neque para-
 phronosi communia; & ad propriam sententiam confirmandam duo
 adduxit exempla, quæ hic ad litteram conscripta legas. In febre ardē-
 te Burgūdus quidā Lutetiæ multis clarissimis Medicis astantibus mor-
 tuum se affirmabat simul cum fratre ibi decumbente precabatur Me-
 dicos ne amplius animæ impedimento essent, quo minus è purgatorio
 euolaret ad Deum, aliquando imitabatur moribundum, quasi efflaret
 animam mouebat, vt expectarent expiratum, postea summo timore, &
 omnium desperatione corripiebatur, tandem oportunis remedijs adhi-
 bitis, & hæmorroidum profluuiio liberatus est, Alius itidem se mortuū
 & sine animo putabat, ob idq. cibum omnē reformidabat, quod mor-
 tuos edere negaret, tandem optimo consilio fuit effictum cadauer men-
 se accumbens, cuius exemplo cibum sumpsit, Hæc Hollerius, quæ si
 rectè examinentur, tum ipsum, tum Galenū vera dixisse adinuenimus,
 nam in adductis exemplis, & in febre interdum deliria melancholica
 excitare nihil prohibet, dum quoque melancholicos humor putrescit-
 aut accenditur, quamuis re vera tunc temporis melancholiam non cō-
 stituant, aut potius insequantur prædicta melancholica accidentia, quæ
 permanentiam habeat, & inter chronicos morbos adnumerari possit,
 nec quæ essentialis sit (de qua Galenus, & alij intellexerunt) sed quan-
 dam momentaneam melancholiā, quæ per consensum est, & alijs mor-
 bis succedit, hinc & non rarò in hypocondriaca appellata melancholia
 quandam leuem febrem ob diuturnas hypocondriorum obstructions
 exortam spectes; Hic tamen instabit aliquis, nam si melancholia à
 pseudo phrenitide, seu per cōsensum phrenitico delirio, quemadmodū,
 & à phrenitide etiam distinguitur per febris absentiam, quomodo in
 Burgundo illo à febre ardente vexato melancholiam distinguas? adde-
 quod & Hippocrates ait, & in Coac. prænot. necnon 1. Prorrheth. ni-
 mirum si ardente febre aurium sonitus cū caligine fuerit, proueneritq.
 in naribus grauitas, mente ex melancholia aberrant, ita vt potius cum
 ardenti febre coniungatur, melancholia, quàm ex ipsius absentia ab
 alijs deliriis distinguatur, nec dicas, non tantum per febris absentiam,
 sed præcipuè per metum ac mæstitiam ab alijs deliriis melancholiam
 distingui, quandoquidem iam vidimus in allatis exemplis, & febrem,
 necnon metum, & mæst. iam adfuisse; Respondetur in prædictis ca-
 sibus, aut commixtas fuisse delirii species, aut illa deliramenta phreni-
 tica potius, quàm melancholica appellanda esse, nam quoad Hippocra-
 tem attinet ex Galeno in 1. Prorrheth. comm. 1. c. 18. phreniticum,
 fuisse

fuisse delirium apparet, hæc enim sunt verba Galeni "Febris ardens tum ob alias causas, tum propter cerebri inflammationem æquè fit, nempe & huic succedit ex proprijs phrēnitidis signis continua desipientia, & interpositis paucis subdit," Quod si flava bilis quodam modo exusta, siue in capite, siue in toto corpore fuerit, ad id, quod melancholicum magis est, vergit, atque hinc in cerebrum ipsum, emittitur, ob idq; mente ex melancholia alienatur; si igitur ex flava bile per adustionem in atram conuersa febriunt ardentem, & ex eadem in caput irrepente delirant, non melancholicum, sed phrēniticum delirium appellandum est, nam & ab atra bile phrēnitidem fieri non pauci cum Auicenna affirmant; hoc idem & de Burgundo illo dicendum est, nam si in eo sanguis incensus ardentem synochum excitabat, & ipsemet in caput irrepens, aut euaporans delirium producebat, quodnam delirium à feruenti materia produci dicendum est? sanè phrēniticum potius, quàm melancholicum; sed cum magno metu illud fuisse dices, & phrēnitides interdum cum metu fieri non est absurdum, quod nobis concedet Hippocrates lib. 1. de morb. propè finem, ibi enim hæc profert "Assimiles autem sunt maximè hi, qui phrēnitide tenentur, his qui ab atra bile delirant, & si quis delicatioris gustus hunc librum non esse genuinum Hippocratis dicat, sed Polybi potius, & idcirco huic responsioni non acquiescat, ille priori vtatur, nimirum in supracitatis exemplis delirij species commixtas fuisse, prout etiam sanguinea massa, quæ in febribus accenditur ardentibus, est varijs commixta humoribus, quorum modò vnus, modò alter prædominatur, aut mouetur; varias autem delirij species inter se commisceri posse testatur experientia, & Galenus lib. 2. de diffic. resp. c. 5. necnon in 3. de morb. vulg. com. 3. agr. 15. sic scribens "Sanè videtur hæc delirij speciem ex melancholia, & phrēnitide habuisse mixtam, nam hoc aut multum loquebatur, aut perpetuò tacebat, ostendit huiusmodi mixtionem, quod etiam de nostro Burgundo dici posse rationabile est, nam sanguis dum aduritur, secundum tenuiorem sui partem in bilem, secundum verò crassiorē in melancholiam conuertitur, quare & prius bilem, tanquam quæ citioris est motus, suos prodijisse effectus, verisimile est, dein melancholiam, tanquam quæ tardioris sit motus, ex his igitur statuendū erit, melancholiam ex se, & vt plurimum esse sine febre, interdum verò, & ex accidenti cum febre coniungi posse, & non solum quatenus phrēnitidi, quam semper tanquam symptoma peracuta febris consequitur, sed quatenus etiam febribus morbis coniungatur, siue his ipsa, siue huic illæ superueniant; nihil enim obstat in aliquo melancholia detento quemdam humorem putrescere posse, ac inde febrem excitare, quod in hypocondriaca appellata melancholia, præsertim obseruare difficile non erit.

An melancholia possit esse contagiosa affectio? Cap. VII.

I A E C quæstioncularisum potius, quàm quid ferij afferre, prima facie videbitur, quis enim vnquam scripsit melancholia affectos hanc alijs passionem communicare, quemadmodum de phtisim, tippitudine, scabiem, aliosq. huiusmodi morbos patientibus? nullus certè, nec mirum; etenim quanam ratio contagij fit in melancholia, quæ ab humore frigido, ac siccissimo dependat, cum tota contagij vis in putrida quadam exhalatione consistat, & quæ insignem potius, ac excedentem humiditatem præmonstret? Constat triplicem esse differentiam contagij, vt optimè adnotauit Marcellus Donatus tractatu de variolis cap. 5. nam quod contagiosum est, aut solo contactu afficit (sic scabie, & lepra infecti, quos contangunt inficiunt) aut præter contactum fomitem habet, quem relinquit in re, quæ contagio afficitur, hinc fomite afficiunt quæ morbida excretionem intus latentem alteri affricant, vt i vestibulis, lignis, & similibus, cuiusmodi est phtisis) aut deniq. non contactu, & fomite, sed & potentia ad distans contagium transferri potest, & hoc median- tibus euaporationibus, à vaporibus enim contagio infectis aer inquinatur, cum autem aer continuò à nobis necessariò inspiretur, cum eo infectionis seminaria commixta introgrediuntur, quæ non eadem facilitate per expirationem expulsa, qua per inspirationem intromissa fuerunt, humoribus, membris, ac spiritibus agglutinantur, & sic animal inficiunt. Si igitur melancholia per contagium induci possit, magis verisimile est, vt hoc tertio modo inducatur, at neque hoc tertio modo induci potest, quandoquidem cum pendeat melancholia ab humore siccissimo, huic repugnant eæ conditiones, quæ humori, seu corpori contagioso necessariò competunt, nam minime illæ particule, quæ e corporibus infectis euaporantes in aliud contagionem inferunt, necessariò duas hasce conditiones obtinent, nempe quod glutinosæ sint, ac valde putridæ, hinc in febre tertiana, aut causone licet corpora putredine affecta sint, & ab his particule quadam euaporent, quia tamen neque viscidæ, neque valde putridæ sunt, sed calidæ potius ac siccæ, per aerem delatæ, aut quid aliud medium aliud contangens non inficiunt, quoniam confestim euanescent priusquam putredinis fomitem introducant, sed si in hisce nulla contagio sit, ergo & multò minùs in melancholia, vbi nulla putredo, vbi frigidus, & siccus est humor; Aliquis tamen posset obijcere in melancholico humore insignem putredinem excitar posse, atque ita ipsum contagiosum euadere, nam etiam si frigidus, & siccus appelletur, talis non actu, sed potentia est, & in respectu ad ceteros humores, sed non ne ossa, quæ non potentia tantum, sed actu frigida, & siccissima sunt, putredine, & insigni putredine affici obseruamus? vnitur præterea melancholico humori plurimùm serositatis, & ichori,

& ichoris, adde quod, & ferè semper pituite commiscetur, ut qui frigidus, & siccus natium calorem debilitet, & subinde pituite gignende prebeat ansam, sed quod insigniter putrescat exemplo sunt in pestilentibus febribus, & in variolis apparentia exanthemata, quæ à latinis peticulæ, & pesticulæ appellantur, quæ eò peiores, & contagiosæ sunt magis, quò liuidiores, & nigriores apparent, tunc enim à melancholico succo, & adusto provenire certum est; sic & de antrace, seu carbunculo in peste dicendum est, tunc enim morbus iste senior, & praviore contagij est, ubi bilem atram sui causam agnoscit, sed non ne & in gangræna, quæ ab interna causa producitur, dum ab atra fit bile, tanta, & excedens adeò putredo excitatur, quod nisi pars gangræna laborans ferro, & igne tractetur, illa quàm breuissimè vicinas partes contactu afficiat? nec obstat quod scriptores Medici nunquam dixerint melancholiam esse morbum contagiosum, non enim ipsi omnia scribunt, & præsertim quæ de raro contingunt, Ceterum non ne scripsit Thucydides antiquissimus, & gravissimus inter Græcos scriptores suo tempore pestem grassatam fuisse, à qua superstites omnium rerum adeò fuerunt obliti, quod neque proprii nominis recordarentur? sed quemadmodum tunc morbus ille contagiosus, memoriam, facultatem principem incerebro residentem deleuit, non ne & alius similis morbus contagiosus, ac pestilens oriri posset, qui principes cerebri actiones deprauaret? maximè, esto nobis exemplum, nobilissimus scriptor Plutarchus (referente Aulo Gellio) primo librorum, quos *Περὶ Πυρρῶν* inscripsit cum de morbis differeret in animos hominum incidentibus, virgines dixit Milesias, ferè quot tùm in ea Ciuitate erant repente sine villa euidenti causa voluntatem cepisse obeundæ mortis, ac deindè plurimas vitam suspendio amisisse, id cum accideret in dies crebrùs neq. animis earum mori perseverantiùm medicina adhiberi quiret, decreuisse Milesios, ut Virgines, quæ corporibus suspensis demortuæ forent, eæ omnes nude cum eodem laqueo, qui essent peruinctæ efferrentur, &c. Certè illud erat melancholiæ senissime quoddam genus, cumq. in dies plures Virgines, & ferè cunctas inuaserit, contagiosum certè fuisse dicendum est; Hisce tamen non obstantibus melancholicum delirium nullo pacto contagiosum esse asseritur, siue à melancholico sanguine, siue ab atra bile dependeat, siq. fortè eueniat in melancholicis alterum ex predictis humoribus insigni putredine corrip, aut ingenti corruptione affici (quod interdum contingere posse non negandum) non tamen inde per contagium in alios melancholia migrabit, illinc quidè poterunt, & peticulæ, & carbunculi excitari, similesq. morbi, qui contagio inficiant, alijsq. communicentur hominibus, nunquam tamen melancholia ipsa communicabitur ratione contagij, nam cum melancholia cerebrum occupet, & contagium in humore alioquin sui natura siccissimo extare nequeat, nisi per insignem, atque excedentem putredinem subortam, cerebrum pars principalissima non sustineret

humores adeò prauos, natura enim aut succumberet, antequam humores in cerebro tantam labem contraherent, aut potius epileptici, vel apoplectici morbi succederent, qui ad necem perducerent. Sed quid ad virgines à Plutarcho allatas? Respondetur tunc potius ab aere (vt ego arbitror) animales spiritus cerebri ob indicibilem qualitatem contractam afficiente, obledenteq. oborta fuisse in virginibus Milesijs illa deliramenta malancholica, quam ob putredinem, siue contagionem aliquam in humoribus excitatam, quādoquidem nec febris, nec alius morbus sanguineæ massæ corruptionem ostendens obseruati fuerunt, etiam si minimè negandum sit ab infectione humorum ab inquinato aere communicata suscitari posse cerebri morbos pestilentes, atque grassantes malancholias, sed sublata communis aeris infectione, non posse in cerebro adeò deprauatos, ac putridos humores malancholicos colligi, qui malancholiam contagiosam producat, nec afferantur Hippocratis exempla in Epidemijs vbi de malancholicis delirijs mentio fit, nam præterquamquod populares morbos, & communes ibi recenseat Hippocrates, deliria malancholica ibi non recenset tamquam præcipuas affectiones, sed tamquam symptomata malignas febres interdum subsequencia, ita vt insignis illa putredo, & subinde contagio in humoribus potius intra vasa contentis extiterit, quam in humoribus malancholicis cerebri sedem occupantibus, atque malancholiam efficientibus, namque illa deliramenta malancholica certius à fuliginibus ex subiectis partibus in cerebrum elatis proveniebant, quàm ab humoribus in cerebro stabulantibus, hinc malancholica illa deliria per breui, non longo tempore perdurabant, cum tamen inter chronicos morbos recenseatur malancholia; Nec tandem aliquis obijciat phrænitides malignas, atq. lethargos, quibus in morbis in cerebro putrescunt, & insigniter humores, namque neque prædicti morbi contagiosi sunt, nisi pestilenti, vel saltem maligna febre mediantem; Hinc concludamus malancholiam ex se non esse contagiosam affectionem, sed fortè ex accidenti, quatenus scilicet vel ab inquinato aere ipsa provenit, vel ipsi pestilens morbus adnectitur, quo in casu & ipsa ex chronica in breuem migrat affectionem, nec illi, sed pestilenti morbo curatio præcipuè debetur; & si quis vltèriùs quæreret, cur absq. pestilenti, vel maligna febre phrænitidis, aut lethargus, imò & malancholia à putridis humoribus excitata (si talis extet) non communicetur alijs, quemadmodum exempli gratia comunicatur phthyfis; Respondetur, quod putridæ exhalationes, quæ in phthyfi ab ulcere pulmonum eleuantur, à propria pulmonum substantia euaporant, & non ab humoribus in eo contentis tantùm, hinc propter quam dicunt analogiam, aliorum pulmones coafficiuntur; Adde phthysim esse longissimum morbum, phrænitidem autem, atq. lethargum perbreues, quare cum omnis actio fiat in tempore, longiori tempore commodius fiet; præterea à putridis euaporationibus inquinatus aer statim in pulmones attrahitur, in cerebrum

rebrum verò difficiliter permeat, nec permeat nisi expurgatus; Tandem nisi diu cerebrum sustineat humores putrescentes in eius porositatibus, atque venis, quanto minus propriam sui substantiam putrescere patietur? Post hæc scripta venit ad manus Roderici à Castro Lusitani liber primus de morbis mulierum, cuius ex scholio in 23. caput quis posset rationem afferre, cur melancholia non sit contagiosa, ibi namque solos morbos vniuersi corporis communicari, ac contagiosos esse scribit; ipse de Cancro loquens, hæc habet "Mirum quod cancer contagio careat, præsertim vlceratus, & qui tetrum expirat, eoq. magis mirari subit, quod eiusdem naturæ sit cum elephantiasi, quæ tamen contagiosa est, nisi dicas contagiosum cancerum non esse, quia soli morbi vniuersi corporis communicantur; Hactenus Lusitanus, sed re vera non arridet responsio ista, quoniam & phthisis, & lippitudines, & dysenteria malignæ per contagium cæteris impertiuntur, hinc fortè mirum non est si statim subdat eruditissimus author hæc verba, „Non tamen video cur procax humor, & feruens in parte aliqua, contentus tetrumque de se expirans vaporem contagionem efficere non possit?

An in hypocondriaca appellata melancholia necessario semper

adsint obstructions? Cap. VIIII.

Melancholiam hypocondriacam semper cum obstructionibus adesse ex Galeno manifestè colligitur, nam 3. de loc. aff. illè ex Diocle, cui assentitur, ait flatuosos vocatos (& per flatuosos melancholia hypocondriaca vexatos intelligit) suspicandum est, plus caloris, quàm decet, habere in ijs venis, quæ alimentum à ventriculo excipiunt, sanguinemq. in ipsis crassiores factum, quippè constat, has venas esse obstructas vel hoc argumento, quod alimentum corpori non distribuitur, & paulò post subdit "Aiunt autem nonnulli os ventriculi, quod intestinis continuatur, in huiusmodi passionibus inflammari, ac ob inflammationem ipsam, & obstrui, & prohibere ne alimenta statuto tempore ad intestinũ descendant &c. Insuper & lib. 5. de loc. aff. c. 6. hæc habet, "Quippe laborantes huiusmodi morbo post cruditates multò vehementius infestantur, ac plures ex ipsis splenici quoque sunt, quocirca coniiciendum est ex hoc etiam viscere vitiosam sanem in ventriculum irruere, sed splenici non solum insigni lienis obstructione, sed etiam tumore afficiuntur, præterea cur peius post cruditates habeant hypocondriaci, nisi quia huius morbi causæ obstructiones augeantur? Hinc eruditissimus vir iam in Academia Bononiensi condiscipulus, & amicissimus meus, excellentissimus Augustinus Pincetus Genuensis à me per litteras percunctatus, quid in hac re sentiret respondit in melancholia hypocôndriaca necessario obstructiones reperiri duabus motus rationibus, quarum prior hæc est; Hypocôndriac

driaca dependet, ex actu fundi ventriculi, aut alterius partis proxime, (Galenus inflammationem vocauit, sed communiori nomine, nam re vera phlogosis, seu accensio est appellanda) sed hic estus fit ab obstructione ergo in melancholia hypocondriaca obstructiones adsunt, & minor syllogismi probatur, nam hic estus non dependet ex natura humoris, qui frigidus, & siccus, ergo ex prohibita euentatione, sed euentatio prohibetur vel a nimia copia melancholici humoris, vel ab eiusdem crassitie, quæ utraq; obstructiones gignit, ergo in melancholia hypocondriaca semper obstructiones aderunt; Altera ratio est, quod hæc melancholiæ species non fit sine materia, sed si sit materia, aderit obstructio, ergo: Maior est certa, namq. ad hoc vt fiat melancholia necessum est, quod vitiosæ euaporationes in caput eleuentur, sed euaporatio non dependet a simplici intemperie, ergo in melancholia requiritur materia & quod (si sit materia) adsit obstructio, clarum etiam est quia si hæc materia non peccaret copia, vel qualitate, nullâ faceret affectionem, alioquin omnes essent melancholici, sed si peccat copia, vel crassitie gignit de necessitate obstructiones, ergo semper aderit obstructio. Ceterum & ipse (vt aiunt) pedibus in hanc sententiam venio, quandoquidem non solum in hypocondriaca, quæ a locis ventriculo proximioribus dependet, sed etiam in ea, quæ a remotioribus, hoc contingere videmus, nam si ex gr: ab utero pendeat, siue ob retentum sanguinem menstruum, siue ob retentum semen, obstructiones adesse fatebimur; Attamen quæ venerunt in mentem in contrarium afferre non desistam, tum quia veritas a difficultatibus extricata magis elucescat, tum quia sue partes questioncule non desint; En vnum igitur suppono, nimirum ex feculento, ac melancholico excremento ad os ventriculi illabente melancholica deliria fieri posse, quæ concessio, concedendum quoq; erit nulla existente obstructione hypocondriacam melancholiam exoriri posse, nam nulla existente obstructione interdum talem humorem ad os ventriculi illabi apertissime monstrabo; & primò quod melancholica deliria ex feculento, & atro humore ad os supernum ventriculi irruente exoriantur, ratione a simili desumpta probari potest, nam quemadmodum interdum ex biliosis succis ad os ventriculi superius confluentibus conuulsionēs, & deliria oriuntur, ita & melancholicis confluentibus affectiones melancholicas oriri fatendum est; hinc Galenus 1. de sympt. caus. c. 7. delirio, & melancholiis quosdam ex stomachi vitio corripi scripsit, & clarius etiam lib. 6. de loc. aff. c. 1. sic inquit "Quod verò melancholica mæstitia liene excrementa huiusmodi ad os ventriculi transmittente proueniat, antea vbi de ore ventriculi tractauimus, iam dictum est; Quod autem melancholicus humor ad os supernum ventriculi confluere possit nulla existente obstructione in ipso, nec n aliis hypocondriorum manifestum fit in ijs, qui diutius in ediam tolerant, nam si isti suapte natura ad habitum melancholicum vergant, illorum ventres

ures ob inedia exhausti, & ab hepate, & a proximioribus venis sanguinem atrum, & illius acidas ferositates attrahunt, quæ non solum ipsius os afficiunt, sed & in cerebrum effumant, unde, & deliria melancholica, & dystimias, quas vocat Galenus, nempe mestitias melancholicas inducunt, & præsertim in ijs, in quibus vomitus difficulter excitatur, talis. n. humor retentus vel Galeno teste loco de loc. aff. nuper cit. prædicta accidentia excitat; & quod tandem ob inediam ad os ventriculi confluant, interdum iam dicti melancholici humores, testis est Auic. lib. 3. fen. 13. tr. 2. cap. 1. quorum quidem humorum ad os ventriculi fluxus tam in corporibus obstructione detentis, quam inde obstructis, ob inediam contingere potest, imo facilius in his tanquam quæ minus tolerant famem; neq; nobis secunda ratio Excellentissimi Pinceri obstat, nam melancholicus humor in ventriculum non tanta copia illabitur, qui possit in ampla illius capacitate obstructionem parere, ergo minus crassitie hanc pariat, & ad melancholiam inducendam sat erit illius peccatum in nigredine, in aciditate, & in alijs pravis qualitatibus. Præterea si aliquibus immoderatus sanguinis fluor exempli gratia ab utero contingat (in quibus tantum abest, ut ad sint obstructiones, quin potius venæ nimis aperte sint) & in ipsis melancholicum delirium fiat, proculdubio illud delirium erit per consensum ab utero, & inter hypocondriacas melancholias enumerabitur, ergo non semper necessario aderit obstructio in hypocondriaca melancholia; Quod autem à sanguinis profluvio delirium oriatur, testis est Hippocrates 7. aph. 9. dum ait, „A sanguinis profluvio desipientia, ac convulsio malum; & quod tandem ab enarrato profluvio desipientia, seu delirium sit melancholicum, optima ratione elici potest ex doctissimo viro Francisco Valesio in commento eiusdem aphorismi, dum delirii ex effluxu sanguinis causas reddit, nam alius modus est (inquit ipse) cum atra bilis, quæ abundantia sanguinis attemperata erat, eius effusione facta est sincerior, ita ut tunc temporis ex atra bile sinceriori reddita, & benigni sanguinis commercio priuata exhalent in cerebrum crassiores fuligines, ac nigre exhalationes eleuentur, melancholici delirii cause. Hæ sunt difficultates, quæ me à priori sententia extorquere valerent, nisi ambabus vnica responsione me posse satisfacere putarem, nam duplici modo hypocondriacam melancholiam considerare possumus vel stabilem, & quæ permanentiam habeat, vel momentaneam, & quæ cito desinat, ac pertranseat, non secus ac deprauata imaginationes, & deliria, quæ ab ebrietate sunt; si de priori loquamur, hæc certe absq. obstructione non contingit altera verò proculdubio sine obstructionibus fieri potest, sed hæc, pro ut melancholia est, curatione non indiget, solummodo. n. vel affecto ori ventriculi vel sanguinis fluxui incumbendum est, at in hypocondriaca melancholia, quæ permanentiam habet, non solum ad eius causas, sed ad ipsam quoq. remedia diriguntur; hinc momentaneam medici aut præterierunt,

runt; aut neglexerunt, aut de ipsa tanquam de signo dumtaxat pertractarunt, ut Hippocrates in supracit. aph. fecit.

An necessario ventriculus. & praesertim os supernum eius in melancholia hypocondriaca afficiatur? Cap. X.

Cerebrum ventriculo. & ventriculum cerebro suas affectiones transmittere, idq. propter nervorum à cerebro ad os ventriculi descendentium magnitudinem scripsit Galenus 3. de loc. aff. c. 7. hoc igitur stante, non in hypocondriaca tantum sed in omni melancholia os supernum ventriculi afficietur; Respondetur non omnes sui affectiones cerebrum ventriculo communicare, sed eas tantum, in quibus ipsum laeditur secundum nervosam substantiam, ac membranofam, in melancholia autem cerebrum non secundum eam laeditur, sed secundum spiritus animales per medullarem ipsius substantiam disseminatos; sed in eodem loco de hypocondriaca pertractans Galenus hec habuit, Cum circa ventriculum prima inciperint accidentia, ipsisq. auctis melancholicæ sequantur affectiones, deinde alui detractione, & vomitu flatibus per inferna emissis ructibusque lenetur, is qui laborat, hypocondriacum, flatuosumq. morbum ipsum nominabimus, accidētia vero ipsius dicemus. & mēstitiā, & metū Quibus à nonnullis animaduersis in quacumq. hypocondriaca ventriculum affici pronunciant, & ad hoc comprobandum ex eo ducuntur, quia post cruditates, hypocondriaci magis vexantur, & quia etiam si ægri lienis tumore laborent, non alia de causa melancholiam incurrunt, nisi quia ab ipso in ventriculum refluat melancholicum excrementum, quorum testem Galenum adducunt lib. 5. de loc. aff. c. 6. dicentem „Quippe laborantes hypocondriaca post cruditates dictis accidentibus multo vehementius infestantur, ac plures ex ipsis splenici, quoque sunt quò circa coniiciendum est ex hoc etiam viscere vitiosam saniem in ventriculum irruere, sed quid plura? 3. de loc. aff. iam cit. Galenus scribit, quod cum propria melancholicæ accidentia magna videntur, circa ventriculum vero aut nulla, aut parva admodum sunt, haud abs re existimaveris primitivam in cerebro affectionem consistere, ob atrabilem in ipso congestam; quibus vero signis discernatur, an hæc in solo cerebro, vel in uniuerso corpore contineatur, iam antea dixi, ex his igitur in omni hypocondriaca ventriculum affici colligas, nam si afficiatur, non erit hypocondriaca, sed vel essentialis, vel per consensum à toto melancholia; Certeum in quacumq. melancholia hypocondriaca os supernum ventriculi laedi & Rudius & Capiuaccius inter reliquos clarius senserunt in proprijs de melancholia capitibus ille. n. in quacumq. melancholia hypocondriaca os supernum ventriculi roborandum esse docuit, ne vapores cerebro communicentur, hic autem quamuis in melancholia hypocondriaca materia pendeat à pluribus partibus

partibus, necessario tamen affici os ventriculi supernum scripsit, & ad hoc comprobandum vitur sententia Galeni ex 5. de loc. aff. iam deducta, ita ut, quamuis hypochondriaca (inquit ipse) fiat à liene, accidat tamen quia materia impertitur ventriculo, idest orificio superno. Profecto horum opinioni (& si hæc ut plurimum contingere existimem) ego omnino subscribere non possum, quandoquidem in ore ipsius ventriculi melancholicus humor non gignitur, nullius. n. humoris genus in eo producit, qui tamen melancholicus humor in alijs partibus per affationem generari non inconuenit (quare nec etiam ipsius lesionem necessariam esse rationi consonum est ad hoc ut principes actiones semper deprauentur in melancholia ex consensu à partibus, præterea quænam ratio est in promptu propter quam in ea parte contentus ater humor melancholiam producat? scio eos responsuros fore atrum humorem hic suas vires non sistere, sed eas cerebro per fuliginosas euaporationes impertiri sed non ne reperiantur viscera, quæ nigro, melancholicoq. succo repleta in cerebrum effumare possint, absq. eo quod ventriculo saniem, aut euaporationem istam melancholicam communicent? vterus certe est, qui per plurimas venas, & arterias non tantum vapores verum etiam & humores in cerebrum demandare potest, nec his vilo pacto ventriculum infestare, & hoc clarissime patet nam, quemadmodum ab utero in mammas prognerando lacte sanguis transmittitur per venas quæ ventriculum non attingunt, ac deinde ex eodẽ lacte interdum in venibus concreto, vel etiam putrescente, & ad cerebrum euaporante suboriuntur insanie, ut ex Hippocrate testatur exactissimus scriptor Rodericus à Castro lib. 4. de morb. mul. c. 26. & se hoc obseruasse in quadam muliere refert, sic quoq. per easdem venas melancholici humores, ac vapores cerebro communicari poterunt. Neq. obstat quod Galenus dixerit hypochondriacos post cruditates peius se habere, quandoquidem hypochondriaci post cruditates magis, vexantur non tantum, quia ipsorum ventriculus flatibus inappetentia, distentione, vel alio morbofo affectu crucietur, sed etiam quia genitæ in eo cruditates aliorum viscerum obstructions fouere, augereque possunt, ex quibus fuliginosæ, tetræq. euaporationes in cerebrum melancholici delirii causa excrescunt, & Galenus 3. de loc. aff. in hypochondriaca ventriculum affici scripsit non quia semper hoc necessario contingat, sed ut ostenderet melancholiam excitari, si ab atra bile in ventriculo contenta ad cerebrum tolleretur euaporatio veluti fuliginosa fumosaq. conuenit. n. (ait ipse) inter optimos med. eos plura accidentia capiti à ventriculo procedere, inter que accidentia connumerat ille capitis dolores & comitalem morbum, sed capitis dolores, & comitalem morbum fieri ex consensu posse non affecto ventriculo quis neget? cur non igitur & melancholia fieri poterit? Præterea om-

130 Quadripartitum Melancholicum.

nes adducti Galeni loci intelligendi sunt tantummodo de ea hypocondriaca melancholia, quæ à ventriculo, & à liene dependet, non autem de ea quæ ab hepate, aut ab utero fit, nam cum de antedictis tantummodo loquutus fuerit, de ipsis etiam intelligenda sunt, quæ scripsit; Cur autem de illis tantum, nec de aliis verba fecerit, ut Auicennas, respondet, Capiuaccius hoc contigisse, quia Galenus non est propositio sed exempli tantum gratia sermonem habuit de affectu melancholico, & hoc obiter dixisse volo; Quod autem in hypocondriacis melancholiis à Galeno non recensitis ventriculus noxam effugere possit, ex eo colligo, quod ipse in hoc affectu, dum leditur, à melancholico humore laeditur vade, & de melancholia à liene pertractans Galenus dixit, & in hac coniciendum esse ex liene in ventriculum melancholicum excrementum irruere; quo supposito sic argumentor, si ventriculus in aliquo melancholia laedi deberet, in ea profecto magis laedi deberet, in qua melancholicus humor magis abundat, sed in melancholia, quæ fit per consensum à toto corpore magis abundat melancholicus humor, nec tamen in ea ventriculus leditur vel teste Galeno 3. de loc. aff. 10. res iam cit. ergo & in melancholia, quæ vel ab hepate, vel ab utero dependeat, poterit non affici ventriculus, nam valet propositio, si de quo magis, ergo & de quo minus; Si autem quærat aliquis, cur in hypocondriaca, quæ à liene fit ventriculus necessarius afficiatur, in ea autem, quæ exempli gratia ab utero fit, possit non affici, Respondebo hoc contingere propter splenicum varum, quem vas breue, aut venosum dicunt, quod quotidie effunditur in ventriculum melancholicus succus ad ciborum coctionem inuadendam, ut Galenus voluit, & ad excitandam etiam naturalem seminem, ut Auicennas addidit, hinc est quod à liene male disposito, & obstructo, ac tumore affecto maior prædicti humoris copia in ventriculum refluat, nam cum lien ab ipso potius grauetur, prædictum humorem nec commode recipere, nec rectè, ut deceret concoquere, imò nec statuto tempore detinere valet, ita ut eò, quod se ex superfluis exonerare solebat, nempe in ventriculum tunc maiorem copiam deponat vterus autem, ac venæ ad ipsum pertingentes si nimis repleantur, materia ad alias partes, non semper ad ventriculum necessario regurgitat; Siq. percunctaretur alius, cur melancholicus succus, qui à liene quotidie in ventriculum reijcitur, melancholiam non efficiat, responderetur eum tum inculcata qualitate præditum, tum in modica copia, & in ea quantitate esse, quæ naturales ventriculi actiones sua, qua gaudet, acerbitate, & aceditate adiuuare possit, non autem illi noxam inferre, vti quando vel quantitate, vel qualitate, vel vtraque simul excedit; Tandem nec si quis prædictis acquiescat, ille ulterius sciat tres esse cuiuslibet melancholiam gradus, ita ut hypocondriacam melancholiam, incipientem, progressam, atq. confirmatam considera-

re, possimus; si igitur ipsam incipientem, & in primo gradu existentem accipiamus, dicimus re vera fieri posse nulla ventriculo noxa communicata, si verò ipsam progressam, atq. eo magis confirmatam spectamus, hanc certè absq. ventriculi latione adesse non posse fateamur, progrediente .n. morbo copiosè adeò, ac frequentes & fere continuæ sūt evaporationes tenebricosæ, quæ in ventriculum quoq. permeent, & ita ipsius coctionem perturbant, atq. eiusdem vires languidiores reddunt, ita vt & ipse in his hypocondriacæ melancholiæ gradibus necessariò coafficiatur, quæ propter Galenus ac cæteri authores, qui in hypocondriacæ melancholiæ ventriculum lædi scripserunt, de progressa, ac confirmata intelligendi sint, nequaquàm autem de omni melancholiæ hypocondriacæ incipiente cum hæc vt ostensum fuit, etiam absq. latione ventriculi possit existere.

An in melancholia hypocondriacæ semper adsit hypocondriæ phlogosis, seu accensio? Cap. X.I.

Iocles ille ex Galeno 3. de loc. aff. ait flatuosos vocatos suspicandum esse plus caloris, quam decet, habere in iis venis, quæ alimentum à ventriculo excipiunt; & paulo post addit nonnullos dicere os ventriculi, quod intestinis continuatur in huiusmodi passione inflammari; cui quidem opinioni Galenus & ipse subscribit, ita scribens, ,, Atq. videtur quidem in ipso inflammatio esse, sanguis autem in parte inflammata contentus & crassior, & magis melancholicus. Alia ex parte Auicennas lib. 3. fen. 1. tr. 4. c. 18. concedit quidem huiusmodi melancholiam, quàm mirachiam vocat, fieri posse ex mesaraicarum venarum apostemate, sed ait hoc apostema, vt plurimum, non esse calidum, ex quo fortè nonnulli adductam Galeni sententiam improbarunt, dicentes necessariò in hoc affectu, si in eo adesset inflammatio, febrem reperiri debere, non secus, ac in aliis inflammationibus internis, ac morbum necessariò acutum fore, cum tamen, neq. febris adsit, neq. acutus sit affectus, vt qui in multos menses, imò & annos producat, sæpe. Hallucinantur tamen, qui Galenum per inflammationem verum tumorem inflammatorium, seu phlegmonem intellexisse volunt, cum ipse eo loci per inflammationem phlogosim, seu accensionem quadam pylori subaudiverit, nec Auicennas meo iudicio per apostema, verum tumorem intelligit, sed quemdam potius crasq. ac frigida materiæ affluxum, vt alibi etiam sui moris est, quam tamen eodem capite non negat in venis mesaraicis inculcari, ibique obstructions excitare, vt tandem, ex ea calefacta, atq. alsata tenebricosus vapor in cerebrum eleuetur, qui melancholiam inducat; obicere, tamen isti solent, quæ de causa, si tanta caliditas adsit, febris nõ reperiat, aut saltem sitis, quæ necessariò adesse debet, sed potius

ad sint flatus, fluctuationes, & egri plurimum expuant, ructus acidus percipiunt, interdumq. acidam adeo pituitam euomant, ut dentes etiam corpore afficiantur, quæ non calidas certè, sed frigidas insequi ventriculi intemperies ratio suadet. Respondetur primò febrem non sequi, quoniam, & si à phlogosi ista humores adurantur, non tamen putrescunt, ut febris propter putridas fuligines in coreffumantes accendatur, nec tanta etiam caliditas est ut, in vera inflammatione, quæ partem post partem calefaciendo cor apprehendat, & febrem excitare possit; sitis verò non fit, quia os ventriculi supernum humida copiosaque semper scatet materia (ut plurimæ, ac frequentes expuitiones cōmonstrant, quæ siccitatem prohibens, sitim etiam arcet; verum qua de causa flatus, fluctuationes, ac cetera frigiditatem attestantia symptomata excitentur, ratio non deest, nam dum ab insigni caliditate humores adasantur eleuatur fuliginosa quædam euaporatio, quæ cum in ventriculo cibis cōmiscetur, coctionē perturbat, ac fluctuationes excitat quoad calore vlteriùs operante ructibus, aut aliter eleuentur egri; nec præterea mirum est cibos parum prospere concoqui in ventriculo, in quo calor præternaturalis vigeat, cum hic destruens non concoques sit. Hinc etiam plurimum expuunt hypocondriaci, quia & si calida, & sicca sit affectio, læsi tamen ventriculi coctione ipsis copiosè, ac frequenter expuendi occasio suggeritur; Addunt alii tandem in huiusmodi melancholia agros calidis semper medicamentis tractari, cum assidue attenuantia, detergentia, ac calefacientia præscribantur à medicis remedia quare si curatio morbum ostendat, hunc affectum frigidum, non calidum in præsentia ostendit, quæ difficultas certè primo aspectu aliqua videtur sed rebus intimius perpensis nulla fit, cum n. ab obstructionibus phlogosim hanc prouenire dixerimus, & materia obstruens in hoc affectu crassa, ac viscida sit, pertinacissimè neq. adhereat mirum non est cum eradicari debeat, si prius attenuanda, detergenda, ac calefacienda sit, etiam si ratione huius materiæ fiat affectus veluti inflammatorius, si n. refrigerantibus utamur, materia magis pertinax reddetur. Hic tamen non aufugiant illi documentum magni Auenzoaris memoria dignum, scilicet, ut è validis, atq. admodum calidis medicamentis abstineamus, cum viscera sint incensa in hoc morbo & præsertim mesenterica, atq. iecur. Quod magis negocium facit, nec adhuc extricamus, sunt acidi ructus, qui potius nidorosi esse deberent si tanta caliditas urgeat, etenim ex Galen. 2. de alim. facult. c. 6. & in 6. Epid. com 3. t. 25. in ventriculo calida, ac ignea qualitate prædita fit corruptio ad nidorem, cuius corruptionis index est nidorosus ructus, non secus ac acidus est index corruptionis, quæ ad aciditatem fit in ventriculo frigido ex 3. de sympt. caus. cap. 1. Hanc difficultatem facile enodare possumus cum Tralliano, quem sequutus est Auerroes, qui tam à cali-

calido, quam a frigido aciditatem fieri voluit. sed quia ipsum in hac re plurimi suspectum habent, nos inferius aliter huic difficultati satisfaciamus. Reliquum est, ut summario dicamus quod Diocles, & cum ipso Galenus, dum de melancholia hypocondriaca verba fecerunt non de melancholia à quolibet hypocondriorum proveniente, sed de ea, quæ præcipue ventriculi vitio, aut venarum mesaraicarum fit, intellexerunt, quæ sane melancholia necessario cum accensione coniuncta est, nisi .n. ibi adesset accensio, non possent aduri humores, ac in atrabilem converti, ex quibus, aut ex eorundem saltem vaporibus cerebrum, atq. animales spiritus coafficerentur, nec nobis obstat Ludouicus Mercatus de inter. morb. curat. lib. 1. cap. 17. dùm tres modos generationis melancholiæ hypocondriacæ proponens, in secundo adducit ventriculi frigiditatem non solum priuatiuam, quæ ob proprii caloris, & spirituum dissipationem contingit, sed etiam positiuam quæ in acorem commutet alimenta, quandoquidem in ventriculo simpliciter frigido etiam si acida pituita generari possit non tamé melancholicus humor generabitur, ex quo melancholicum delirium excitetur; fortè quis addat à ventriculi nimia frigiditate crassos humores produci à quibus fiant obstructions, proptèr quas sanguis illuc transmissus dū ventilari nequeat, aduratur, atq. ita ob prohibitam etiam transpirationem æstus inuadat; si vero de melancholia ab aliis hypocondriis originem trahente sit sermo, & cum hac fere semper illius partis, à qua nascetur, accensio coniuncta erit, siue .n. sit hæpar, siue renes, hæc viscera vel absq. vlla obstructione, sed sola ingenti caliditate humores adurunt: nec quia hæpar toti corpori alimentum producat, ob id non ab hypocondriis, sed à toto tunc melancholiam per consensum oriri proferat aliquis, quia vario caliditatis gradu hepate affecto, ea humoris melancholici copia ab ipso generari potest, quæ non in totum corpus distribuatur, sed aut in cerebrum aut in ventriculum tantum, tamquàm imbecilliora interdum ac male disposita trāsmittatur; & in hoc casu non calefaciendi, sed euacuandi ac refrigerandi oritur indicatio. Lien verò mesenterium atq. vterus dū hypocondriacā inducunt melācholā, obstructione laborāt, ad quā æstus seu feruorē sequi necesse est, quo casu, non inconuenientè respectu diuersorū, & calidā & frigidam vigere intemperie, potest .n. hæpar summa caliditate, vētricus vero frigiditate affici quod etiam esset in causa, ut calidæ ac frigidæ simul intemperie symptomata excitarentur, quæ modum non raro in hypocondriaca obseruatur, diximus autem accensionem fere semper adesse, non autē perpetuo, quia interdum, ratio tamen ex liene non obstructo, ac propterea non estuante in ventriculum succus melancholicus effundi potest, qui ad cerebrum tetros vapores emittat, eiusq. actiones lædat, quæ .n. ratione collecto in vniuerso corpore nigro humore citra obstructionem

obstructionem aliquam læditur mens nonnunquam, eadem prorsus obtransmissum eundem humorem à liene vel alia quauis parte in ventriculum idem symptoma excitari posse non est dubitandum. potest præterea ob frigidam præsertim atq. humidam intemperiem attractrix lienis facultas adeo, imbecilla esse, vt à feculento sanguine hæpar minimè expurget, imo quod magis est, potest lien frigidissimo morbo destineri, nempe scyrrho iam consumato, atq. perfecto, ita vt feculentum sanguinem non attrahat, vel attractum recipere non possit, vnde in ventriculum remeans nigerrima sex melancholiam excitare valet. Hæc certè concedi possunt, vbi melancholia hypocondriaca momentanea est, sed si permanentiam habeat, & inter chronicos morbos reducatur dicendum est, quod quemadmodum ista sine obstructionibus esse nequit, ita nec sine efferuescentia, seu phlogosi; & quod de lienis scyrrho consumato ferunt, verum est, attamen melancholicus humor in ventriculum regurgitans tractu temporis nouas inducet obstructions, ex quibus phlogosis insurgat, ita vt breui persistant illi hypocondriaci absq. æstu & incallescencia, & hinc vt diximus, frigiditatis, & caliditatis, vt plurimum permixta signa in hypocondriacis spectentur. Sed hic aliquis obiciat, cur non quotidie ista melancholica affectio producat, si quotidie melancholicus humor à liene in ventriculum transmittitur, at in superiori quæstiuncula huic dubitationi satisfactum est, addere tamen possumus quod dum pauca, atq. ideò debita portio succi melancholici, quæ quotidie in ventriculum naturaliter deducitur, non multum refrigerat, sed potius corrugando ventriculum coctionem adiuuat; cum verò magna copia istius succi petit ventriculum, refrigerat fundum ipsius atq. debilem reddit ventriculum vniuersum, & reprimat ipsius calorem naturalem, à quo perficitur concoctio, vnde fit, vt contingant affectus melancholici, nam ventriculus effumans ad cerebrum principes actiones peruertit. Hinc igitur tandem ex rei natura ratione desumpta, non difficile erit asserere causam (hoc n. restabat) cur aciditatus, & vomitiones acidæ interdum ab æstuante, ac calido ventriculo proueniant, scimus n. sanguinis faciem, seu melancholicum succum ad acidum saporem inclinare, & hunc quotidie à liene in ventriculum excerni, & scimus ad huc (vt hoc maximè ad huiusmodi negotium, facit) quod si talis humor aduratur, maximè acescit, ita vt sanguinis sex adusta, quæ propriissime atra bilis appellatur acidissima sit, quare in ventriculo phlogosi laborante istum humorem aduri, & ob id acidum admodum euadere credibile est; modo quid mirum si alimentum, ac reliqui excrementitii humores in ventriculo existentes ex permixtione istius acidissimi succi acescant? si n. in vini cyatho aliquot tantum guttulas accerrimi aceti superinfundas, totum vinum aciditatem acquirere facile percipias, acidum n. maximè penetrat, ac propterea valde sensibi-

sensibilis qualitatis se se produnt, Ceterum cum de melancholia, quæ ad ventriculum quotidie a natura transmittitur, sermonem habuerimus, non esset ab re interim discutere an ipsa ad excitandam appetentiam transmutatur, huius. n. usus cum Galenus non meminerit, & ipsius author fuerit Auicennas, facile controuersia exorta fuit; sed ne à proposito scopo iter delectamus, cuilibet in hac re Valesium, & Mercatum doctissimos viros inuicem pugnantes consulere fas erit, & am, quæ magis arrideat, opinionem amplecti.

Cur in hypocondriacis interdum ita pulset arteria dorsi, ut ictus manifestè persentiat ab ipsis? Cap. XII.

Impulsus in sit in hypocondriis delirium, aut perturbationē significare scripsit Hippocrates 1. prognost. t. 28. & Mercatus per hanc vocem perturbationem melancholicum, delirium interpretatur lib. 1. de intern. morb. curat. c. 11. ita ut non solum arteriæ iuxta dorsum sitæ vehemētiorem pulsationem quam pro naturæ lege conueniat, sed etiam aliarum arteriarum, quæ iuxta hypocondria sitæ sunt, pulsationem excedentem animaduertere liceat in melancholia, & præsertim hypocondriaca, vnde & excellentissimus Iul. Cæsar Claudinus felicissimæ recordationis, & Bononiæ præceptor meus quāquam satis laudatus in suarum consultat. medicin. 35. arteriæ pulsationem ad ventriculi fundum in hypocondriaca melancholia nobili Foroliuiensi laborante proponit; imò & Valesius in eundem locum Prognost. commentariis scripsit, quod & in cubito pulsus significat delirium, aut furorem ex eodem Hippocrate 2. Epidē & Galenus in comm. in eundem locum Epidem. ubi de Licia habetur sermo, ait, & suspicandum fere etiam mulierem delirasse, quæ verba valde consentiunt i s, quæ scripsit lib. Quod animi mores. &c. c. 8. ibi n. sic inquit, " Quorum vena in cubito pulsatu movetur, hi furētes sunt, & iracundi, & per venam arteriam intelligendam esse declarat idem Galenus, dūm subdit venas. n. & ipsas arterias veteres appellabant, sic & Fernelius, ut refert Mercatus lib. 2. de morb. mul. c. 7 existimauit arterias quoq. mesenterii dūm inflammantur, id est dum phlogosum patiuntur (quod maxime in melancholia hypocondriaca contingit) subsultum illud præferre, quippe contingit, in feminis maxime subdit Mercatus) subsultum illud sentiri in toto ventre, & potissimum iuxta ipsius fundum usq. ad vmbilicum, sed harum arteriarum motus longe minor est eo qui iuxta dorsum sentitur nec adeo frequenter contingit, ut ille; Dorsi igitur arteriam adeo pulsare interdum observatur, ut non solum tactu, sed visu etiam manifeste admodum percipi possit, quam quidem pulsationem plures ob causas contingere, dubi-

dubitandum non est, & primum ob plenitudinem venę cauę à crasso, & calefacto sanguine, nam maior ramus venę cauę adiacenti arterię damnum communicat, & tunc maioris mali præludium pulsatio esse solet, namq. sic affecti causone laborant orto à plenitudine ex phlegmone venę cauę, quos decima quarta die mori 2. curat: acut. mor. c. 7. scripsit Aręteus, & illa pulsatio subito accidit & cum magnis symptomatibus, quæ de causa hoc symptoma, & in illis etiam qui melancholici non sunt, euenire potest; imo affectio hæc ex tali causa, suborta, nisi in sanguinis fluxum ex pulmone, aut in breuem mortem commigret, vt idem refert Aręteus, in maniam tamen, aut tristem, & immedicabilem melancholiam dubium nõ esse quin ocissime degeneret. scribit Mercatus de morb. mul. c. iam cit. & hoc, (vt ego existimo) quia ab exusto sanguine tum acres vapores, tum tenebricosi in cerebrum eleuentur, quo in casu non erit melancholię hypocondriacę superueniens symptoma, sed illius potius causa; Secundo huiusmodi pulsationem efficit visceris alicuius calor acris; & mordax, cuius consensu arteria incalcescit, & vsus augetur, subindeq. maior concitatur motus, quod gracilibus, & melancholicis ob humorum adustionem frequētius euenit ex mesenterio, & adiacentibus visceribus, & sensim pulsatio accidit, gradatimq. augetur, & hæc melancholię hypocondriacę non incipientis, sed iam progressę, & consumatę signum extat; Tertio addunt nonnulli visceris alicuius, aut meserei obstructionem, volunt. n. arteriam ab obstructione, aut à re dura compressam vehementius pulsare tum quia debitum spatium obstructione impediatur, tum quia obstructionis causa partes vicinę debiles redditę debite ventilari nequeant, sed in hanc causam non omnino inclinatur animus, experientia. n. patet, quod si medicus, dum tangit ægrotantis pulsum, nimis arteriam comprimat ipsum minus percipit, ac tandem plures lienis, scyrrho detineri obseruamus, qui tamen ab huiusmodi pulsatione omnino sunt immunes, idcirco huiusmodi pulsationem per se nunquam meo iudicio effecerit obstructio, nisi ipsi phlogosis, seu accensio superueniat; Hanc certe obstructionem puto esse in causa, cur in hypocondriaca melancholia, non semper magnę arteriæ iuxta dorsum persentiaturs pulsatio, sed interdum etiam iuxta ventriculi fundum, quemadmodum obseruauit amatissimus Claudinus, hoc. n. aliquis petere potuisset, cui responsum sit, hoc prouenire ex obstructionum vario situ, nam si hæc comprimant arteriam ad anteriorem partem (vt frequentius euenit) pulsatio iuxta dorsum percipitur, nam cum non possit arteria eo vehemētiorē ac per consequens ampliorem motum extendere, vbi comprimens, dilatationem impedit, necesse est vt eo extendat, vbi adiacentia non tensa, ac dura sunt, sed sua mollietie cedunt; si vero ad posteriorem comprimant, tunc quoq. iuxta ventriculi fundum pulsatio percipi possit,

possit, sed in hac re à nemine, quem ego sciam, fufius adhuc perscrutata, prudentiori iudicio non inuitus subiecero.

An in melancholia per consensum à toto temperatura corporis frigida & sicca sit? Cap. XIII.

Galenus lib: 2: meth. c. 2. melancholiam à causa putata denominationem habuisse scripsit, nempe ab humore melancholico, qui frigidus, & siccus est, sed frigido abundante succo frigidam quoq. totius corporis temperaturam statuere debemus; præterea cum melancholia sit morbus frigidus, & siccus vel Galeno teste 1. de temperam. c. 3. & adhuc inter chronicos morbos reponatur ex eodem in 6. aph. 47. nonne à ratione alienum esse videtur existimare frigidum morbum, eumq. diuturnum in copore calido posse diutius persistere? Idem tamen Galenus 2. de temperam. cap. ult. ait, si quis à primordiis sit frigidus, & siccus, hunc non melancholicum, sed pituitosum esse; quare ex hac sententia elici videtur in melancholia à toto corporis temperaturam esse potius calidam, quam frigidam; quod confirmatur etiam dum à caliditate, non à frigiditate copiosum humorem melancholicum produci plurimi medicorum testantur, & idcirco Galenus 3. de loc. aff. c. 7. non molles candidos, & obesos, qui frigidi temperamenti sunt sed macros nigros, & hirsutos, & quibus venę late sunt (hi. n. calido præditi sunt temperamento) aptissimos esse, vt in ipsis melancholicus humor cumuletur, memoriæ prodit; Amplius melancholicos à toto optimè coloratos videmus, & sepe prærubros, quod potius caliditatem, quam frigiditatem arguit. Vnde Galenus eodem loci subdidit fieri interdum, vt prærubro colore homines affatim in melancholicam temperiem decidant; Verum cum plura, quę ad huiusmodi disputationem facere possent, iam in ea quæstiuncula, vbi agitur an melancholicus humor, à calida vel frigida causa producatu enarrata sint, non est vt eadem frustra repetamus, & præsertim cum facillime hæc lis conciliari possit, si quamlibet intemperiem vel natiuam, vel adscititiam esse animaueramus, & ideo in melancholia à toto corporis temperatura excedens, & calida, & frigida esse poterit, diuersis tamen temporibus, cum se mutuò non patiantur contraria in vnico subiecto, calida erit in melancholia non adhuc progressa, & consumata, sed incipienti, & hæc natiua erit hepatis, ac totius corporis caliditas excedens, quæ etiam cum adscitia coniungi potest, & in hac melancholici prærubri esse solent, & de hac loquutus est Galenus 2. de temperam. supracit. In progressa autem & consumata melancholia, non calida amplius, sed frigida iam facta est totius corporis temperatura, nam qualitas humoris melancholici frigida & sicca tractu temporis cuilibet particula communicatur, hinc Galenus in arte medica c. 59. dum corpus calidum,

138 **Quadripartitum Melancholicum:**

lidum, & siccum euadit frigidum & siccum melancholiam dominari scripsit.

Cur eorum, quæ infestante melancholia propter consensum agunt melancholici, postea non recordentur? Cap. XIII.

MEmini me diu vixisse Bononiæ in ædibus cuiusdam Reuerendi presbyteri Io: Dominici Parissii, qui per aliquot annos melancholia hypocondriaca interuallatim fuit affligtus, ac tandem ope Excellentissimi Claudini præceptoris amatissimi omnino liber euasit; Reuerendus hic vir dum melancholia vexabatur, se inter triduum certo moriturum fore existimans notarium accersiri iubebat, vt facultates legaret; sacerdotem, vt ipsi confiteretur commissa crimina, ac mercatores tandem quibus suppellectilem venditaret, & hæc assiduo iubens ob mortis, quam propè imaginabatur, timorem, suspiria plurima, multasq. lacrimas effundebat; paucis deinde transactis diebus resipiebat, nec vllò amplius melancholico affectu vexabatur, præteritorum tamen, quæ egerat infestante melancholia nullo pacto recordabatur; Huius autem euentus causam nonnulli putant eam esse, quam nos docuit Galenus lib. 2. de sympt. caus. c. 7. nimirum obliuionem ex refrigeratione creati; ita vt in melancholia, quæ per consensum fit, ex præsentia melancholici humoris, vel vaporis ad cerebrum transmissi, eiusdemmet cerebri frigiditas insurgat, quæ prædictæ obliuionis sit causa, Attamen nullo pacto arridet hæc ratio, nam quemadmodum intemperies non statim inducitur, ita nec statim recedit, sed tractu temporis introducitur, & introducta tractu etiam temporis superatur, & decedit, quare verisimile non est, vt in melancholia hypocondriaca quæ non semper affligit, sed quasdam accessiones habet, tam cito producaturs ista cerebri intemperies frigida: ac tam cito etiam recedat, nam nisi recederet, & ipsa obliuio persisteret, præterquam quod, si quæ melancholia fieri possit absq. cerebri intemperie (vt re vera fieri posse nos iam ostendimus in primis sermonibus) hypocondriaca præsertim melancholia est; Aliò igitur confugiendum est, & ne a Galeno recedamus, huius rei causam omnino in timorem referendam esse arbitratus sum ego, nam cum timore melancholia semper est, causam vero, cur eorum, quæ in timore agimus, non recordemur, assignat Galenus 2. de motu musculorum c. 6. eam & in obscuras, & in superficiarias rerum impressiones referens; in timore .n. & aliis vehementibus animi affectibus tota mente non sumus intenti, ne res quas agimus in memoria benè imprimantur euenit. Quod certè ab Aristotele desumpti libello de memor. & remin. c. 2. dicente, iis, qui in motu multo propter passionem sunt, non fieri memoriam; nec difficultatem facit, quod melancholici valde fixas habeant proprias imaginationes, ita vt insignes rerum impressiones fiat

neq.

neq. idcirco obliuisci debeant, quandoquidem eorum, qui hypocondriaca melancholia vexantur, proprium est circa nonnulla tantum peculiaria phantasmata imaginationem fixare, in i. sq. toti versantur adeo, vt reliquorum, quæ agunt non recordentur postea. Sic Reuerendus ille vir mortem se valde timuisse recordabatur, circa peculiare .n. illud mortis phantasma fixam, totamq. habebat imaginationem, cæteror. vero, quæ dum illa melancholica accessione detinebatur, agebat, penitus obliuiscitur, cum totus .n. mortis timori esset intentus quamuis illius causa alia plura efficeret, ea tamen non imprimebāt ut qua propter nec illa conseruare memoria poterat. Adde quod in prædicta melancholia præterquam quod non benè res imprimantur, seè superficiali, obscure etiam memoriæ representantur ab imaginatione propter tenebricosum spiritum animale præcipuam melancholiæ causam, qui species, ac rerum phantasmata recipiens ab vna ad aliam potentiam defert.

Cur ex melancholicis nonnulli Lunatici appellantur? Cap. XV.

Lunaticus, & lunaris morbus antiquitus appellabatur comitialis morbus, vt testis est Aræteus, quia flagitiosis hominibus à luna immitti existimaretur, vel quia lunæ circuitus sequatur, vt alii inferunt. vel quia in interlunio nati huic morbo obnoxii existimentur, sed ad rem nostram; lunatici quoq. vulgo appellantur, ii, qui quibusdam lunæ mutationibus, delirio, & melancholia infestantur, hinc Ludouicus Mercatus de intern. morb. curat. lib. 1. cap. 18. hoc habet, "Dimitto aliquando ob lunæ motum, quem sic affecti in deliramentis obseruant, lunaticos esse appellatos; & in sacris litteris c. 27. Ecclesiastici legitur, quod stultus sicut luna mutatur; Constat igitur ad lunæ motus & hosce morbos moueri: Modo cur hoc fiat, non omnibus est eadem ratio alii. n. putant hos morbos, quia sunt cerebri morbi, nempe membri humidioris, cum luna moueri, quandoquidem hæc sit humidum planeta, & tunc præsertim, cum valentior est, increfcens scilicet, nam lunam humiditates augere in plenilunio constitutam omnes scribunt authores; hinc Plinius lib. 9. c. 31. cancos. & similia ostracea animalia in plenilunio augeri, & pinguescere scripsit, quod ante ipsum 4. de part. animal. c. 5. prodidit Aristoteles, Alii vero (& inter hos Peripatetici sunt) qui lunam calefacere, & siccare censent, vt ipsum solem, & eo quidem tanto minus, quanto percussum, quam rectum lumen debilius esse par est, non in plenilunio, sed in interlunio, seu decremento lunæ hosce morbos inuadere malunt, tunc. n. humiditatem excrementitiam ob defectum caloris magis redundare asserunt, & hæc est etiam causa, ob quam menstruæ mulierum purgationes decrefcente luna potius fiant, ita vt non hæc in lunæ humiditatem, sine eius temperamentum referenda.

sint, vt putant Astrologi, sed in ipsius lumen quo .n. (vt optime notat Valesius in sua sacra philosophia c. 71.) luna plena à vacua differt, nisi solo lumine? nam cetera eadem habet; id autem lumen solare est, à sole .n. accipit, solem autem ipsum non aliter, quam lumine calefacere ac proinde in hæc inferiora agere verissimum est; Hinc igitur manifeste apparet noctes plenilunii calidiores, & sicciores esse, quam interlunii, atq. adeo lunam eadem præstare, quæ sol, & si debilius; quare Aristoteles 4. de generat. animal. cap. 2. scripsit solem per totum annum hyemem, atq. æstatem facere, at lunam per mensem id agere; idq. ita fieri non accessu, discessuq. lune, sed alterum crescente luce alterum decrescente, & eiusdem libri cap. vlt. idem profert, dū hæc habet " luna autem principium est propter solis societatem receptūq. lucis, fit .n. quasi alter sol minor, hinc merito luna solis vicaria appellari potest lumen ab illo accipiens, vt illius vice nocti, quemadmodū soldiei, præsit, luna igitur per lumen habet vim calefaciendi, quare ea diminuta, aut omnino deficiente merito euenit augeri excrementi-
tias humiditates, ob defectum scilicet caloris, qui coctiones adiunabat, hinc in pleniluniis caneros, & ostracea animalia augeri videmus, quia calore, & lumine adiuta facilius nutriuntur, Vnde Aristoteles 4. de part. animal. cit. testacea pleniora esse in pleniluniis scribit, non quia per id tempus copiosius pascantur, vt quidam putant, sed quod noctes tepidiores sint propter lucem pleniorē, calorem .n. desiderant, quoniam frigori patent, vt pote quæ sanguine careant, & Plinius pariter loco iam cit. in pleniluniis hoc contingere ait, quia nocte sydus, scilicet luna tepido calore mitificat; His tamen ita se se habentibus, nihil obstat, quin luna etiam plena humidos morbos possit augere, non quia frigida, & humida, sed quia calor pendes ab illius reflexo, ac mutuo lumine sit tepidus, talis .n. solet humiditates plus fundere, quam resolvere, atq. ita augere, & mouere, non si cus ac tepidum balneum, & vernus calor fluxiones moueat, vnde Plinius lib. 2. c. 9. ait lunam solis fulgore, vt reliqua sydera regi, & in totum mutuari ab eo lucem ac fulgorem, qualem in percussu aquæ volitare conspiciamus; & ideo molliori & imperfecta vi soluere tantum humorem, atq. etiam augere, quem solis radii absument, Constat igitur nonnullos esse morbos, qui luna crescente, alios vero qui decrescente augentur & hos lunaticos appellari, talesq. præcipue esse cerebri morbos, quia id sit membrum multa scatens humiditate, quæ aut in plenilunio fundi, aut in interlunio augeri possit; nam quæ concreta, frigidaq. erit humiditas, non nisi magno calore, qualis lune non est, fundetur sed frigore vel moderato, quod in interlunio contingit, augebitur, cuiusmodi erit pituitosa, ac vitrea, quæ vero exusta, & calidior erit frigore non augebitur imo compescetur potius, sed calore vel mediocri fundetur, cuiusmodi erit biliosa, atrabilaris, & exusta, ergo insanis, melancholicis, & epilepticis ex atrabile crescet malum cum luna, Epilepticis vero

vero ex pituita, & crudis succis decreſcente creſcet, & in interlunio maxime urgebit, ſic & melancholicis ex corrupta pituita.

Cur ſtudijs valde addicti, & præſertim philoſophie, melancholici ſint? Cap. XV I.

Os omnes, qui excelluerunt vel in ſtudijs philoſophiæ, vel in Repub. adminiſtranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos fuiſſe aſſerit Ariſtoteles 30 ſect. problem. 1. vbi etiam cauſam aſſignat, & diffuſè, cur melancholici ingenio clareant, ac propterea, in prædictis ſtudijs excellent, non tamen vice verſa cur ſcilicet, qui in prædictis ſtudijs excellent, melancholici ſint, nec n. credibile eſt conuertibilem ſemper eſſe propoſitionem iſtam, nec ſemper melancholicos ſtudijs excellere, cum ipſi ſtudijs poſſint non vacare, & ſtudijs non raro ſanguinei, vel bilioſi temperamenti homines vacare poſſint, quibus ſi diutius, & attentius incumbant, & ipſi melancholici euadent (imò ſi parum ſuæ valetudini conſulant facile, vt inquit Ariſtoteles, in vitia atra bilis labuntur, & præſertim in melancholiam morboſam) cur autem hoc fiat, ratio perquirenda eſt; Triplicem aſſignat cauſam huius euentus Marſilius Eſſicin. lib. de triplici vita 1. c. 4. caeleſtem naturalem, & humanam. Caeleſtem in Mercurium, & Saturnum frigidos, melancholicosq. planetas, & ſtudiorum patronos, ac veluti tutelares quosdam deos reſcit, quoniam Mercurius, vt doctrinas inueſtigemus, nos inuitet. Saturnus, vt in doctrinis indagandis perſiſtamus, inuentasq. ſeruemus efficiat, ſed pace tanti viri in hac re falli videtur, quia præterquam quod hæc ſunt deliramenta Astrologorum aſtris temperamenta tribuentium, & vim arcanam, oporteret quosq. ſapientiſſimos non iouiales, aut ſolares ſed ſaturnios, aut mercuriales eſſe, quod experientiæ repugnat; qui n. pulchro (inquit Valleriola lib. 6. enarrat. medic. x.) quadratoq. corpore, ſuaui, & placidè colore, optimoq. habitu, & bene carnoſo conſtant, hos iouiales, ſolaresq. eſſe Aſtronomi cenſent, at ex iſtiusmodi hominibus pleroſq. eſt videre, & magno, atq. excellenti ingenio præditos, & ad maxima quæq. obeunda, ſalaciterq. gerenda natos, quales & olim multos extitiſſe, & nunc quoq. eſſe perſpicuum eſt, adde quod & nulla ratione probare poſſunt Aſtronomi hanc vim à Saturno atq. à Mercurio prodire. Naturalis verò cauſa ea aſſertur à Ficino, quod ardua meditantem nec eſſe ſit omnino animum ab externis ſecefſibus ad internos reuocare ſecefſus, hoc eſt à circumferentia ad centrum; ad centrum verò eſt circumferentia colligi, ſigiq. centro terræ maxime proprium eſſe videtur, cui atram bilem proportionem quadam reſpondere naturæ ſcientiſſimi volunt; igitur atra bilis animum, vt ſe colligat in vnum, & ſiſtat in vno, quod veritatem ſit meditando adeptus ſane pronocat. Sed hæc ratio tota magis analogica quadam, & recta

recta comparatione, atq. similitudine, quam proprietate constat; Tertia vero, & humana appellata à Ficino, quæ ab effectis ducitur, nempe ab his, quæ in nobis ab studiis proueniunt, & quam maxime naturalē censemus, propria magis & verior est & hæc in crebram mentis, in studiis agitationem refertur, ob assiduum. n. contemplandi, & inquirendi studium, quo vehementer animales spiritus commoueri oportet, magnam in illis fieri resolutionem conspiciamus, ad quos refarciendos eū purior, & tenuior, sanguis insumatur, hinc reliquus, qui superest, necessario densus, frigidus, ater, siccusq. redditur, ut totus in atrabiliariū quasi degeneret; cur autem inter cæteros, præsertim qui philosophiæ addicti sunt, melancholici euadant, ratio est, quia in philosophia indaganda mens hominis magis laborat & attentius; Experientia igitur constat, eos omnes, qui in studiis floruerunt, vel natura, vel studio melancholicos esse effectos, iam de iis, qui studio tales effecti sunt, egimus; modo perquirendum remanet, an qui natura melancholici sint, ad artes, & scientias capeffendas cæteris præstent, ac sapientiores sint.

An melancholici sapientes sint ?

Cap. XVII.

Melancholicorum alios morbosos esse, alios intra sanitatis limites constitutos nullus est qui ignoret; illi tantum abest, ut sapientes, ac prudentes sint, quin potius ab omnibus habeantur infantes, ac delirantes sint: hi autem ad huc variæ sortis sunt quare quidam sint ex iis ad prudentiam aptiores nunc perquirendum est, Aristoteles 30. sect. problem. 1. ita scripsit: "In quibus multa & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui, in quibus permulta, & calida, ii perciti, & ingeniosi, amatii, propensi ad omnem excandescentiam, & cupiditatem, nonnulli etiam loquaciores, multi etiam propterea quod ille calor sedi mentis in vicino est, morbis vesaniæ implicantur & c. At quibus (mox subdit) minus ille calor remissus ad mediocritatem, sit, ii prorsus melancholici quidem, sed longè prudentiores, & quāquam aliqua in parte minus excedant, multis tamen in rebus cæteris sunt omnibus præstantiores, alii in studiis licterarum, alii in artibus, alii in Repub. ita ut ex Aristotele multa atra bilis non frigida, quia hæc stoliditatem, non calida satis, quia hæc excandescentiā, & furorem potius inducit, sed mediocriter calida ad sapientiā, atq. prudentiam faciat. Quomodo autem ista mediocriter calida reddetur? Certè ad melancholicum succum calidum constituendum, atq. efficiendum vel sanguinis, vel flauæ bilis (hi. n. in nostro corpore sunt humores calidi) multum illi ut adiiciatur necesse est; At si mediocriter calida esse debeat melancholia, juxta Aristotele ad sapientiā efficiendam, profecto sanguis ipse, cuius naturalis caliditas mediocritas est, non flaua bilis, quæ intensiorem habet caliditatem, id præstare dicetur, & summa cum ratione, quia non tantum caliditas, sed siccitas

citas etiam considerata venit, at bilis atræ ac flauæ siccitas in vnum iuncta, præterquã quod exsolubiles admodum redderet spiritus, (propter laudabiles .n. spiritus animales, quos producit atra bilis mediocriter calida, ad sapientiam facit) specierum impressioni non esset accomodata, imo temeritas, & ex candescentia excitarentur propter ingentem caliditatem, (nam vt dixit Aristoteles) qui bilem atram multã & insigniter calidam habent, furiosi, & iracundi sunt, quæ omnia ingenii excellentiæ, è vestigio aduersantur; Corpus igitur illud multa bile atra mediocriter calida abundare dicetur, in quo atræ bilis abundantiam à mediocri quadam sanguinis copia mediocriter excalescieri contingat, bile flaua, & pituita in minori quantitate adiectis, ita vt primæ maioresq. partes atræ bili dentur secundæ & minores sanguini, tertiæ, adhucq. minores bili flauæ, vltimæ omniūq. minimæ pituitæ; pituita .n. si abundaret, sua frigiditate ingenium hebes redderet, stoliditatēq. & ignauiam pareret, vt eodem loco affirmat Aristoteles. Hæc omnia (vt sui moris est) elegantissime descripsit Marsilius Ficinus de studior. san. tue. lib. 1. c. 5. his verbis, "Quæcumq. melancholia, quæ adustione nascitur, iudicio & sapientiæ nocet, namque dum humor ille ardet, concitatos, & furentes facere solet, cum extinguitur, subtilioribus partibus resolutis restante sola fuligine tetra stolidos reddit, & stupidos, & sola melancholia naturalis ad iudicium, & sapientiam conducit, nec semper; si sola sit, atra & densa mole offuscat spiritum, si pituitæ simplicis miscetur ad summum frigiditatis intenditur, quo in statu nil speratur, sed ædet cæli conuexa tueri; oportet ergo mox subdit, nec tam paucam esse, vt sanguis, bilis, & spiritus quasi frano careant, vnde instabile ingenium, & labilem memoriam esse contingat, nec tã multam, vt nimio pondere pergrauati dormire, & egere calcaribus videamur; ideo oportet esse, quo ad eius naturam patitur subtilissimam, quare si sanguini optime permisceatur, & mediocriter calida, vt diximus, & subtilissima, quoad eius naturam patitur, erit, & ob id ad prudentiæ excellentiam maxime idonea, ratio autem est, quia cum spiritus, quos animales appellant, sint totius intellectus instrumentum, & hos Galenus lib. Quod animi mores &c. c. 4. sui natura aliis aridiores, & sicciores esse scripserit, & ad huc spiritus quoscumq. esse in sanguine, & ex eo exilire omnis fateatur, profecto animales spiritus qui à sicciore sanguinis parte prodibunt, perfectiores erunt, A bile igitur aliqua, siue ab ea sanguinis parte, quæ huic, vel illi proportionem respondet, vt proueniant, fatendum est, non autem à flaua rationibus proxime scriptis, ergo ab atra, hæc quidem sua natura dura est adque impressiones suscipiendas omnino difficilis, sed à mediocri sanguinis quantitate quadantenus emollita ad impressiones suscipiendas aptior euadit. Ceterum in quoniam multæ rationes in contrarium afferri solent quas precipuas existimari, in medium adducere nō grauebor, Primo igitur sic instant nonnulli. Ad sapientiam requiritur bonus intellectus.

Etus. & ad hunc spiritus animales copiosi, subtiles, & lucidi, sed isti ab atra bile generari non possunt, non copiosi, quia atris humoris siccitas spirituum copia obstat; non subtiles, quia atra bilis sua natura terrestris est; non lucidi, quia atra bilis nigra; & opaca est, quare non atra, sed flava bilis potius erit apta ad hos spiritus gignendos, & per consequens melancholici non excellent sapientia. Respondetur ab atra bile non quidem sola, sed sanguini mixta tales spiritus gigni, & optime posse, & primo siccitas atræ bilis non obstat quandoquidē a sanguinis humiditate satis illa cōtēperatur: nec obstat illius terrestritas, quoniam a sanguinis caliditate, dum elaboratur, id accidit illi, quod crassiori vino vi ignis in alembico vltro eliquato, a quo tenuissima aqua, & illa quidem potentissima educitur, nec etiam obstat atræ bilis nigredo, quia cum spiritus isti qui gignuntur sint subtiles, pariter splendentes, & claros esse, inde nobis verisimile fit, quod ferē omnia subtilia sunt lucida, & clara, vt in aere videre est; & in aqua: nec denique bilis flava ad gignendos istos spiritus est aptior, quam melancholia nostra, quia spiritus ex bile geniti essent fluxiles admodum & facile omnino absumerentur, ex melancholia autem geniti, & si sint subtiles, & tenues, non tamen admodum fluxiles sunt, nec facile omnino absumuntur, tum quia eius consistentiæ, quam habet ater humor, aliquid retineant, tum quia agente mediocri caliditate in terrestrem, & durā materiam sensim ferē fit elaboratio, semperq. noua adest spirituum generatio, & quia multa est materia, multi quoque generantur spiritus.

Secundo a tēp. rato temperamento, tam animi, quam corporis perfectiones proficisci operationes rationi consentaneum est prorsus; Temperatissimum namque, quod simpliciter salubre corpus est, operationum perfectione a reliquis intra latitudinem sanitatis intemperatis corporibus distare Galenus asserit in arte medicinali c. 8. corpus autē multa atra bile mediocriter calida refertum inter ea, quæ intemperata sunt, absque dubio dinummandum est, ergo tali temperamento præditi præditis temperatissimo ineptiores erunt ad sapientiam, nequaquam aptiores; vnde & Galenus etiam 2. de temperam. c. 1. temperatū hominem operationes habere inculpatas scripsit; Respondetur operationem intelligi perfectiorem triplici modo, primo in vna operatione tantum, vt quando Aquilam homine perfectius videre dixit Aristoteles, quia longius videt; secundo, in pluribus operationibus, hinc Galenus 1. de ali. facult. c. 1. dicebat ventriculū temperatū perfectioris esse operationis intēperato, eò quia plures rerū differētiās appetat, & concoquat, sic & visus hominis visu aquilæ perfectior dicitur, quia plures rerū diff. rentias discernat, & cognoscat; tertio quando plures actiones ad vnum aliquod opus spectantes, & necessariae ab vno perficiuntur omnes, non ab alio; exempli gratia si chylus in ventriculo recte debeat perfici, retentio, alteratio, concoctio, separatioq. requiruntur, quare ventriculus ille dicitur fungi hoc munere perfectius qui,

qui has omnes operationes rectius, & absolute magis perfecit; his ita habitis non est inconueniens iuxta primum perfectioris operationis significatum hominem intemperatum aliquam operationem habere perfectiorem temperato, sicut Aquila dicitur perfectius videre homine, quia longius videt, pariter itaq. qui multa bile atra mediocriter calida refertus est, sapientia excelsit temperato, tanquam ad eam magis aptus, neque tamen ob id ad sapientiam dicetur ineptus temperatus, sed ad summam illam excellentiam minus aptus.

Tertio, si innati caloris humani medio actiones omnes corporis, & mentis cogitationes perficiuntur, pari ratione eodem imbecilliore existente eadem imperfectiores reddentur, at in atrabilijs hominibus calidum innatum esse imbecillius patet; ergo ipsi ad sapientiam non erunt aptiores, Respondetur verum esse mediante calore innato omnes actiones perfici, & hunc calorem in melancholicis esse debiliorem, non tamen verum est, hoc imbecilliori existente omnes istas actiones imperfectiores edi, plures. n. imperfectiores edentur, & præfertim naturales, & aliæ non tamen illæ, quæ ad intellectum spectant (dummodo non sit adeo imbecillus, vt homo morbosus viuat) istæ. n. at edantur, non solum requirunt calorem innatum sed præter ipsum, requirunt temperiem cerebri, quæ est præcipuum instrumentum, deinde spiritus animales, qui sunt secundarium instrumentum, temperies autem, & spiritus ad prædictas actiones edendas redduntur, & fiunt aptiores ab humore melancholico mediocriter calido, quam ab alio, imò calor innatus ad intellectus edendas operationes non requiritur, nisi per accidens, & nisi vt causa, sine qua non, quatenus scilicet conseruat cerebri temperamentum.

Quartò, Senes qui Sicciori sunt temperamento, & melancholico ingenium tamen magis hebes habent, ætateque vltro satis procedente ad tantam fatuitatem perueniunt, vt repuerascere dicantur, ergo melancholici nec ingeniosi nec sapientes erunt; Respondetur quod senes, quamuis siccum corporis temperamentum habeant, cerebrum tamen, in quo suam sedem habet intellectus, humidum habent, excrementisq. plenum, innatoq. eorum calore magna ex parte imminuto, omni ex parte frigidi sunt, & propterea ipsorum mens obtenebrata est ingeniumq. obscuratum, hoc tamen intelligendum est de ea senectutis parte, quæ vltima est, & decrepitas appellatur, quando in prioribus eius partibus sapientia vigeat, & prudentia, coaceruato nimirum in eis magis atro humore, sanguineq. ad huc non multum imminuto.

Quintò. Hippocrates lib. de flatibus prudentiam, quæ præstantissimum animalis facultatis munus est, & quæ ex Aristotele 6. ethic. c. 12. partem animæ rationalem perficit, in sanguine esse docuit, interq. omnia, quæ in corpore sunt, nihil ipso sanguine ad prudentiam magis

conferre testatus est; Respondetur Hippocratem dixisse prudentiam esse in sanguine, quatenus ex ipso conficiuntur spiritus animales, qui sunt instrumentum facultatum ipsius anime, isti autem spiritus fiunt non ex solo sanguine, sed ex massa sanguinea, de qua Hippocrates intellexit, & hec ad spiritus animales perfectiores gignendos est aptior, quo magis ad melancholicum vergit.

Ultimo Aristoteles 2. de part. animal. c. 2. ait tenuiorem, & frigidiorē sanguinem perspicacius ingenium facere, quam calidiorē, & crassiorē, ergo non melancholici perspicacioris erunt ingenii neque sapientiores. Respondetur Aristotelem non absolute, sed respectu loquutum fuisse, ita ut qui frigidum & tenuem sanguinem habent, plus valeant ingenio iis, qui illum crassum, & calidum satis habent, non autem iis, qui non multum crasso, sed tenui potius, & moderate calido abundant sanguine, quales melancholicos antedictos esse ostendimus; unde Aristoteles paulo post subdidit, eos supra omnes ingenio excellere, qui paulo calidiori, tenuiq. abundant sanguine. Quod autem tali sanguine melancholici salubres abundant, duplici ratione probare possumus, quarum altera in humores sanguini commixtos (per sanguinem enim non eum tanquam succum ab aliis humoribus seunctum, sed totam sanguineam massam intelligimus) Altera vero in spiritus vitales precipue referenda erit; Quoad humores igitur commixtos attinet, si in sanguine predominetur pituita, hic frigidus, & crassus erit, si bilis calidior quam par sit tenuissimus erit, si vero melancholia, & in ea copia, quæ a subdominante sanguine possit attemperari, quemadmodum in sanis contingit tunc melancholicus ille sanguis, & paulo calidior, & tenuis erit; & si diceret aliquis cum a sanguine ista melancholia attemperetur hoc est calefiat, & attenuetur, dum simul permiscantur, & uniantur non ne & simili ratione pituita quoque attemperari poterit? hic sciat pituitam propter visciditatem non adeo commode permisceri posse, cum adhæreat valde, nec facile obsequatur; quoad spiritus vitales attinet, hi procul dubio sanguinem permeantes, illi & calorem, & tenuitatem præstant, & re vera tunc magis præstabunt ubi eorum copia, maior affluat, sed ex sanguine ad melancholicum potius vergente, quam ad biliosum, aut pituitosum, spirituum maiorem copiam prodire posse ex eo manifestum sit, quia pituita tanquam frigida, & humida, & quæ cum sanguine recte, & intimius commisceri nequeat ad calidos, ac siccos spiritus gignendos non est apta, bilis ipsos nimis fluxiles, ac cito dissipabiles produceret, melancholia vero cum visciditate careat, & ob id per intima quæque sanguini commisceatur, eos plurimos, ac magis perdurabiles progignet; Ac si quis denique ex sanguine prædominante vitales spiritus satis abundantius produci posse, quam ex eo ad melancholicum vergente, affirmaret, huic & ipse subscriberem, sed

non ex eo aptiores animales spiritus ad intellectus operationes efficiendas proficere posse fatebor, quemadmodum ex eo ad melancholicum vergente proficere posse iam supra fuit ostensum, & quemadmodum ex eo innotescere potest, quod semel accensus diutissime flagrat, & lucet, quia firmissime siccitatis unitate gaudet, & ob id ex eo purissimi, & splendidissimi spiritus, qui siccissimi sunt, elaborantur, unde illud Heracliti philosophi emanavit, lux sicca anima sapientissima. Sed qui de hac re plura desideret, Valleriolam lib. 6 Ennarat. 10. & Io. Baptistam Syluati cum Contr. 10. viros doctissimos consulat.

An melancholici vaticinentur? Cap. XVIII.

ID Vo nobis præ cæteris ad huius rei faciliorem dilucidationem animaduertenda sunt, quorum primum ad diuinationem; seu vaticinium spectat, alterum vero ad melancholicos, si igitur de diuinatione sermo sit, omnia diuinationum genera, ut describit Cicero in libris de diuinat. ad duo redigi videntur vel ad artem quam piam, ut sunt auguria, auspicia, observationes portentorum, astrologia iudiciaria, missiones sortium, prognostica medicine, phisionomia, chiromantia, & similia; vel ad naturam, & hoc genus, quod arte caret, & natura potius constare videtur, subdiuiditur in ea, quæ extrinsecus petuntur, ut oracula, & Pythonum, & mortuorum responsa, & in ea, quæ in ipsa nostra anima esse videntur, ut insomnia, furores vatum, & similia, de quibus sermo intelligendus, dum controuertitur, an melancholici futura prædicant; Si vero de melancholicis loquamur, hi vel morbofi, vel salubres esse possunt, ita ut quinam ex his ad vaticinium, seu futura prædicenda sint aptiores non omnino constet. Multi inquit in hac re per melancholicos Aristotelem intelligere non morbosos sed salubres, ut ipsemet se ipsum explicare videtur, 30. sect. problem. 1. dum ait. hoc non morbo, sed naturali intemperie, contingere, ita ut ad vaticinandum sint apti melancholici propter naturale temperamentum, non quia morbo aliquo melancholico afficiantur; Alii vero, ii præsertim, qui sine studio, & arte melancholicos vaticinari profitentur, de morbo melancholico affectis hoc volunt intelligi, nam Bacchantes, Cassandram Troianam, Mæantho, Mopsu, & alios antiquorum vates, seu diuinatores morbis ab atra bile detentos fuisse asserunt, imo & Aristoteles in eodem problemate, dum eos qui ingenio claruerunt vel in studiis philosophiæ, vel in aliis scientiis & artibus exercendis excelluerunt, melancholicos fuisse ait, non solum naturaliter melancholicos intellexit, sed eos etiam qui atræ bilis vitiiis infestarentur, & affert exemplum de Hercule, qui morbo sacro corripiebatur, nos autem docuit Hippocrates Epilepsiam in melancholiâ

mutari, & vice versa, prout humor melancholicus, vel mentem, vel cerebri corpus occupat, sed & exemplum affert Aristoteles de Aiace, & Bellorophonte, quorum alter ad insaniam penitus prorupit, alter vero ad melancholiam, quoniam per loca deuia errabat, hominum vestigia vitans, suumq. cor edens, quare rectum de hac re iudiciū ferre difficillimum puto, attamen vt inceptum opus prosequamur, dixerō melancholicos non morbosos ad futura prædicenda aptissimos esse, si eruditionis, & exercitationis medio, propriisq. studiis eam virtutis excellentiam sibi comparent, quandoquidem maxime ingeniosi, & prudentissimi sunt à natura (vt in superiori quæstioncula probatum fuit) quid ergo si eruditionem addant? sed sine arte & studio ipsos vaticinari, & futura prædicere posse, omnino à veritate alienum cenſeo hoc .n. esset supra naturæ vires, & quid diuinum; Ex melancholicis vero morboſis plures, imo fere omnes nullo pacto vaticinari videmus, sed cur de illis hoc pronūcianerint antiqui, & cur in aliquibus cōingat, quærendū est, & vt rem paucis amplectar, nullā aliam ob causam hoc antiquos dixisse exſtimo, nisi quia Raccantes Sybillas & vates suorum temporum melancholia vexatos viderent, nam ſcimus Aristotelem hoc de Bacchis, & Sybillis in cit. problem. dixisse, quamuis re vera de Sybillis hoc asserere non deceat, cum has non melancholia, aut furore vexatas, sed diuino numine afflatas futura prædixisse credendū sit, vnde à Lactatio Firmiano lib. i. Institut. Diuin. Sybille dicebantur mulieres Deo plene, quarum pectora cum diuinum numen recepissent vaticinabantur, & D. Augustinus de ciuit. Dei l. b. 18. Erithræam Sybillam de Christo quædam manifesta cōscripsisse dixit; Ceterum vt diximus, nulla alia de causa vaticinari putabant Antiqui suos vates, nisi quia atra bile agitentur, quam vim huic humori attribuerunt nō solum propter ipsius caliditatem sed et mentis propinquam vt scripsit Aristoteles, sed propter & ipsius insitam, & occultam proprietatem, hanc tamen opinionem ex eo falsam esse conſpicere est, quoniam omnes maniaci ex atra bile aduſti, & ii, qui lycætropia vexantur, esset diuinatores, nec eos tamen diuinare inueniet aliquis; Cur tamen illi vates, qui atra bile angebantur vaticinati fuerint, & cur melancholici nonnulli futura prædicere possint, certe nullam aliam crederem esse causam, quam aut malos demones illorum corpora obsidentes, aut assiduas imaginationes, nam si de antiquis illis vaticinatoribus sit sermo, eorum corpora à prauis spiritibus obsessa fuisse facile est creditu, nam Casandram Troianam apud Virgilium furiis agitaram habemus, quod et de aliis arbitrandum est possunt .n. Cacodæmones isti, quibus futurorum plura conspicua sunt per voces illorum, qui vaticinatores creduntur, prædicere, vel illorum, quo possunt, modo mentem illustrare, Hinc nos sæpe mulieres demone obsessas vidimus; quæ
dum

dum à Sacerdotibus exorcizantur circumstantium facta, quæ nunquam viderint, aut audiuerint, patefaciunt, nec mirati debemus dæmone obsessas melancholicas euadere, vel melancholicas dæmone obsideri, quandoquidem ex Auicenna habemus nigram bilem per melancholicos affectus à dæmone excitari quod & Valesius cap. 128. Sacra philosophiæ, testatur, sic & ad melancholiam subsequi demones facile est, atra. n. bilis communiter dici solet balneum Diaboli, vt quæstioncula 25. explicat. in fuit; Sunt & assidue imaginationes in causa, cur melancholici futura pronuncient, & hic forte modus melancholicis magis proprius est nam sicuti dantur, quidam melancholici, qui imaginantur se esse principes, ita (inquit Clarissimus Saxonia) dantur quidam qui putant se esse prophetas aut uates, isti itaq. cæteris omnibus dimissis negociis toti sunt in speculatione alienarum rerum, cuncta obseruant, præsentia, ac præterita, noctu diuq. in illis versantur, vt plerumq. tanquam boni venatores, qui emissio iaculo norunt, utrum fera sint interfectori, nec ne; ipsi quoq. ex principiis quibusdam cognitis, & attentè consideratis, vt plurimum futura prænunciant, sed hæc artificiosa, non naturalis prædictio erit appellanda, quemadmodum superior? quæ cacodæmonis ope fit, nec ipsa à natura erit, imo naturæ vires excedet, & idcirco supranaturalis appellabitur, quo nomine etiam vera diuination, seu prophætia appellanda veniet, huius. n. propriæ, ac vere nulla naturalis causa est, quandoquidem nulla est in nobis facultas diuinandi, sed effectuum principium externum est, ac spiritus. tamen potest esse in ipso, qui talem accipit inspirationem, naturalis quæpiam dispositio magis, aut minus accommodata ad accipiendum, non ita quidem, vt ea dispositio causa sit inspirationis necessaria, neq. quæ præsentè necessario fiat, neq. si hæc qua fieri non possit, si. n. Deus opt. max: est principium efficiens veræ prophætiæ, cum ne ad creationem quidem adstrictus sit causæ ullæ necessariæ, multo minus sit in largiendis his donis, sed cum is (quæ est sua bonitas) soleat disponere omnia fauenter, in his quoq. quæ supranaturam facit, quoad fieri potest, rationem seruat naturæ, quare cum diuination non nascatur in nobis, vt reliquæ sensationes ab objectis (hec. n. nondum sunt) sed à diuinitus factis repræsentationibus, constat eam fore accommodatissimam dispositionem, per quam maxime vacat à motibus quos cient sensibilia; nam vt in aqua quieta facile redditur, quæcumq. figura, in agitata vero non potest reddi, ita & in quiescente à sensibilibus animo repræsentatio quæcumq. ab eo vero qui plurimum volutatur circa sensibilia excluditur omnis inspiratio. Hinc igitur manifestum fit nullam dari vaticinationem, quæ arte ac studio carens à naturæ viribus omnino pèdeat, cui opinioni sunt Epicurei, qui omnia diuinandi generader. debant & hac præsertim ratione moti, nimirum, quæ neque sunt, neq. fuerunt

vnquam, nullo modo sciri possunt, nam neq. per se, vt quę actu sunt, neq. per sui species; ac velut vestigia, quę reliquerint, vt quę præterierunt, ergo nulla est diuinandi ratio; Stoici vero hanc diuinationem concederent, tanquam qui omnia diuinandi genera admittebant, dicentes, quod sicuti naturaliter tributa est animę vis quędam sentiendi præsentia, quę dicitur sensus, & alia sentiendi præterita, quę est memoria, ita oportet tributam esse aliam futurorum, puta tum diuinandi; & quam vis hæc ratio non concludat (neq. n. quia præsentium, & præteritorum est sensus, oportet vt futurorum sit, cum illorum sit, vnde accipiantur certę species, futurorum non sit, nisi per accidens, ex ipsis præsentibus. & præteritis) fulcitur tamen talis opinio Aristotelis auctoritate, qui in problemmate iam cit. hæc habet " Multi etiam propterea quod ille calor sedi mentis in vicino, est morbis vesanię implicatur, & lymphatici fiunt, vnde Sybille. & Bacchates, & diuino spiritu afflati fiunt, ex quibus verbis Aristoteles cēset esse in hominum mentibus naturalem facultatem futura præsentendi, eam vero incitari calore, in quibusdam quidem morbofo, eosq. dici maniacos, phræniticos, aut lymphaticos; in alijs vero naturali, quod scilicet atra bile, eaq. calida naturaliter iuxta mentis sedem, hoc est in cerebro, abundant, eaq. causa fieri sybillas, & vates atq. adeo futura præuidentes; sed vt hæc lis dirimatur, dicendum est, diuinationem propriè vocatam seu vaticinationem nullam esse posse (quicquid grauissimi dicant philosophi) mere naturalem, nam qui diuinat, aut tunc primùm illud didicit, aut antea quoq. sciebat non animaduertat tamen; tunc quidem discere non potuit, quia cum non didicerit colligens ex præexistenti aliqua cognitione causarum, aut signorum, aut cuiuspiam corporalis passionis quam acceperit, neq. omnino collegerit ratiocinando ex alijs assertionibus (id. n. non diuinare, sed coniectare esset) oportet ex ipsius obiecti præsentia sciētiā cōparauerit, at vero quod neq. omnino est, neq. fuit, nō potest esse præses obiectiue, igitur superest, vt qui diuinat eius quod diuinat, notitiā sēper apud se habuerit, id vero nulli mēti facultatis finitę potest contingere, neq. igitur vlla potest esse naturalis diuinatio; nam facultas diuinandi si quę est, non est quorundam ita vt aliorū sit, aliorū nō sit, neq. futurorū quædā diuinari possūt quędā nō possunt, sed ea facultas erit per se se omniū futurorū, vt memoria est per se omnium præteritorum, vt quantum in ea agitur, quicquid futurum in ea est, diuinari possit, necesse est ergo si quę diuinandi facultas naturaliter inest humanę menti, in ea esse rerum omnium futurarum species, & notitiā; quoniam verò præsentia omnia, & præterita aliquando fuerunt futura, tuncq. pertinuerunt ad diuinandi facultatem, necesse est ea quoq. sint in anima, quę eam habeat potentiam, ergo necesse est, habeat humana mens in se se species, & notitiā rerum,

omnium præsentium, præteritarum & futurarum, id verò fieri non potest neq. per infusus rerum species, neq. per participationem idearum, neq. aliter, cum sit finitæ, ac certæ virtutis, nam vt qui non est potentia infinita non potest omnia facere, ita qui non est infinita sapientia non potest omnia scire, sit ergo vt non possit esse in homine vlla naturalis facultas diuinandi; ponere .n. calorem quemdam siue atræ bilis, siue flatus cuiuspiam, aurque talis, quæ incitando mentem instiget ad diuinationem; nisi prius explicemus qua ratione possit mens ipsa diuinare, an euoluendo, quas in se habet notitias, an recipiendo, quæ accedant extrinsecus, inutile est. Quidam Neoterici hoc argumentum sibi videntur effugere ponentes humanam mentem per se, hac nisi corporeis impedimentis teneretur, omnisciam esse ac, proinde cū aliquando dimissis rebus corporeis quasi vinculis soluta euagatur, per se se etiā sine vllis obiectis res alioqui occultas, aut futuras agnoscere; hinc Iamblicus de mysteriis afferens causam cur melancholici prædicant futura melius cæteris, ait, Quia anima in talibus totaliter cessat à regimine corporum, & multum abstinent à cibo, quapropter anima exuta à mole carnis est spiritualis, & ideo videt spiritualia in inferno, & in paradiso, narrando de his aliquando quando sunt excitati à somno. Sed hi conditionem animæ alligatæ corpori non norunt, quæ nisi per sensus receperit, agnoscere nullo modo potest, & ipsam humanæ cognitionis rationem tollunt, quæ nihil est aliud, quam quodammodo ab obiectis pati; non vident præterea se finitæ formæ perfectionem adscribere infinitam, scire .n. præcipua mentis perfectio est, & quo plurimum est scientia, eo maior, quæ ergo omniam infinita; ea cum non nisi in prima causa (quam infinite potentiæ, sapientiæ, & bonitatis esse sciimus) existere possit, constat neq. scientiam futurorum esse posse, nisi penes primam, & infinite sapientiæ intelligentiam; Itaq. vera, & certa futurorum prædictio, ac prophetia inspirationis à summo Deo per se, aut per bonos angelos factæ euidens argumentum est; falsa vero & incerta aut pertinens ad res præteritas, occultas tamen, vt furtorum, aliorum facinorum detectio (hanc .n. etiam vocant diuinationem) inspiratione fieri potest prauorum dæmonum, cuius inspirationis nonnunquam ipsi diuinatores sunt conscii, vt cum consulto, & præ impietate cum illis pepigerunt, non numquam ipsi etiam ignorant, & hinc multi philosophorum sibi persuaferunt esse hominibus secundum naturam vim aliquam & facultatem, occultam, & futura diuinandi, cum .n. diuinationem videant, & inspirationem non agnoscant, in naturam referunt; Certè longe facilius, ac suasibilius est, dæmonem tacitè rem quampiam phantasie, repræsentare, quam esse vim naturalem agnoscendi futura, quæq. nondum sint, & occulta, quorum formæ per organum sensum non subierint, cum hoc adeo naturæ, ipsius animæ, & condi-

tioni

tioni humanæ cognitionis indicatum sit repugnare, illud vero sit per-
facile, agitatione .n. specierum rerum præteritarum, quæ in memoria
sunt repositæ, possunt fieri futurarum rerum, aut occultarum specta-
cula; id vero nisi raro & casu quodam fiat (in plerisq. .n. eorum, quæ
narrantur, casus, & credulitas pepererunt diuinationis opinionem) à dæ-
mone fit; Itaq. omnis proprie vocata diuination, quæq. nullam habet
adiunctam coniecturam, fit à dæmone bono, aut malo, neq. est in ho-
minibus vlla naturalis facultas diuinandi, neq. vllus sensus futurorum.
Hoc vnum de melancholicis addere possumus. & præsertim de non-
morboſis, nimirum eorum animas ad eam inspirationem, cuius ope-
diuination fit, recipiendam à Deo optimo maximo aptiores esse, atq.
magis accomodatas, cum hi, tanquam prudentiores, & sapientiores.
facilius, ac vchementius in Dei cultum, ac summi boni cognitione, se
tradant, hinc qui vitæ sanctitate fulserunt, et diuino numine afflati futu-
ra præſagierunt, eos macilentos, excarnificatos, in heremis degentes
& in summa habitu melancholico prædictos, vt plurimum adiuuentos
fuisse sacra testantur historia; sed iam nimis questiuicula excreuit.

Cur melancholicorum somnia veriora sint?

Cap: X V I I I.

Melancholici recta valde, subitaq. insomnia habent, teste
Arist: 7. Moral: Eudem: c. 18. & lib: de diuinat: per so-
mnum c. 2. eos. quorū quasi loquax natura est, et melan-
cholica multimodas visiones videre scripsit, sed antequā
ad melancholicorum somnia accedamus, non erit ab re nonnulla de
diuinatione ex insomniis à grauissimis authoribus decerpta prælibare
tanquam quæ non parum ad huius rei cognitionem facere possint. Res
igitur illæ quarum per somnum potest præsentio fieri, vel quædam à no-
bis sunt agendæ, ac sustinendæ, veluti si quis iturus sit Romam, Rex
futurus febricitaturus, aut moriturus, vel quædam omnino extra nos
future sunt, neq. in nobis vllum sui principium habituræ, vt si futurum
sit nauale bellum, fugandi turcæ, aut futura singens procella, aut lar-
gus imber; & eorum, quæ extra nos sunt, quædam talia sunt, vt cum
eorum causis nullam habere possimus compassionem, aut talia vt pos-
simus; Atqui vt non possimus cum eorum causis compassionem ha-
bere, aut ex natura rerum nascitur aut ex tanta distantia, vt nullus
contactus esse possit (scimus .n. actiones nullas naturales sine conta-
ctu fieri) vt a causis future cras hic pluuiæ possum ego pati humecta-
tus, emmolitus, atq. vexatus fluxionibus, quod palam faciunt poda-
grici, & hernia laborantes, à causis tamen futuri belli, aut fugæ Tur-
carum, ob ipsarum rerum naturam, nullam ego possim accipere pas-
sionem

tionem corporalem, neq. Luce agens à causis futura pluviæ Parisiis, aut futura hic anno sequenti ob distantiam loci, aut temporis; Rerum igitur, à quarum causis nullam accipere possumus passionem, nulla neq. dormientibus, neq. vigilantibus esse potest naturalis præsensio, nisi per coniecturas, sed cum euenit quempiam vigilantem cogitare aut dicere, vel dormientem somnare aliqui id, quod postea re vera fiat, duorum alterum necesse est, aut id fortuito fieri non aliter ac cum nobis de aliquo homine loquentibus, ille superuenit, aut à Deo, cui omnia futura conspicua sunt, aut à sagacissimo coniectore demone factam esse, reuelationem; Aliarum vero rerum, quarum principium intra nos est aut à quarum causis pati possumus præsensio multo melius ac facilius accidit dormientibus, quam vigilantibus, nam si quid facturi simus, consultamus, quid facere nos postea expediat, & si quid passuri simus sentimus in nobis exigua imminentium, passionum initia, consultatio vero, & sensus minutularum passionum multo melius accidit dormientibus, quam vigilantibus, si modo somnus placidus sit, neq. multis, crassisq. vaporibus conturbetur, tunc .n. velut in agitata, conturbataq. aqua, multæ variæq. redduntur rerum imagines, nulla vero certa ac conspicua, cum verò somnus est moderatus, neq. perturbatus multis animi motibus, aut morbofo apparatu, aut crapula, dicta illa accidunt melius, quia anima intro se colligens, & nullis externis sensibilibus motibus distracta melius, ac perspicacius consultat; argumento est quod qui de rebus maximis cogitare volunt, in silentio, obscuris conclusisq. cubilibus, & sepe etiam oculis id faciunt, nimirum subtrahunt se se ab externorum sensu, vt cogitationi vacent, Constat verò nulla ratione magis animam vacare ab externis sensibus, quam dormiendo, non ita vero vacat ab internis, si quidem somniat, quod Hippocrates libello de insomniis significauit his verbis, "Cum corpus dormit, anima vigilat; eadem ob causam fit, vt minutulæ passionnes, quæq. vigilantes latent, à dormientibus sentiantur, videantur que illis esse multo, quam sint maiores, nimirum somnus habet ad vigiliam rationem, quam nox ad diem, tenebræ ad lucem, silentium ad clamores, at vero constat, noctu, & silentibus cunctis strepitus, vel exiguos videri magnos, interdiu, & vbi est magnus strepitus, magnos etiam latere; Horum vero causa est tum in ipsa anima, tum in ipso organo, in illa, quia sensus coniunctus semper est cum imaginatione, quæ cum animaduersione operatur, distrahitur vero ob aliorum sensibilibus magnitudinem, aut potentiam; in hoc vero, quia vbi multæ recipiuntur figuræ, aliæ alias obscurant, velut in aqua indicatum est; Itaq. anima per somnum attentius cogitat quam per vigiliam, & minutulas passionnes maiores esse iudicat, Sunt verò hæ passionnes, & à causis internis, vt ab humoribus, & flatibus, & ab externis, vt ab aeris intemperie, & aliis; Hinc fit, vt ex insomniis possumus multa de imminentibus morbis, aut latentibus morborum causis præagire.

nonnulla etiam de externis, vt de procellis, imbribus, & eiusmodi. Si igitur queramus causam, cur melancholicorum somnia veriora sint, & hi per somnia aliis magis diuinentur, supponendum est, vt alias iam diximus, melancholicos hosce, vel morbosos esse, vel non morbosos, sed salubres, si de prioribus sermo sit, male nonnulli horum atrabiliarium & melancholicorum hominum diuinationem in atre bilis quæ furoris est causa, naturam referunt per se quasi scilicet ea sit eius succi vis naturalis, quia talis substantia, aut quia calida, & sicca, non n. atra bilis est ea vis per se sed per accidens, quia scilicet atrabillarii somniabundi sunt, & loquaces, fit vt nonnumquam incidant somniando, aut loquendo, in id quod futurum est, nimirum illi cum plurima eaq. varia somnient, fit casu vt aliquando in res, quæ futuræ vere sunt, incidant, non secus. ac qui diem totum iaculatur (vt inquit Aristoteles) aliquando collimat, & si iaculandi peritus non sit. Aliam quoque causam isti melancholici diuinationis habent, atq. eam etiam per accidens, nimirum demones facilius apprehendunt hos, quam alios homines, quia plus habent imaginationum, & minus prudentiæ. Cacodæmon vero vbi adest quondam ostendat diuinationis speciem, nimirum affectat diuinationis opinionem, ad quam solam scit pertinere veram futurorum, per se, & non per præsentis causas, ac notas præsentem, parati etiam hi videntur ad inspirationes, quia cum sint alienati mente minus intenti sunt corporalibus passionibus, vnde Hippocrates, eos ne dolores quidem sentire, qui mente laborant, scripsit, argumento vero est, quod videmus tales, & plagas, & vulnera, & nuditatem, & famem, & passiones alias quascumq. sensibiles facilius tollerare, tales ergo sint paratiores ad inspirationes recipiendas, sed demoniacas potius quam diuinas, cum recte videatur censere Arist. in lib. de insomniis, dum ait, indignum esse putare Deum cum hominibus dementibus colloqui præteritis bonis, & sapientibus. Si vero de non morbosis melancholicis habeatur sermo, his clariora, ac veriora somnia esse possunt propter eas somni conditiones, quæ ad clariora somnia producenda facere iam superius diximus, & de quibus paulo post dicemus. Interim nonnulla Auicennæ proponere arridet, qui opinatus est imaginationem humanam, non tantum humana corpora mouere, vt bestiarum corpora ducuntur sua imaginatione, sed etiam insigne hoc habere externam materiam mouere sine actione quapiam per medium, & tota elementa alterare sine instrumento corporeo, vsq. adeo, vt non dubitauerit posse hominis cuiuspiam imaginationem fortem pluuiam congelare, & rationem afferunt huius opinionis authores, inflant n. & dicunt) nobis anima humana forinsecus, & est naturæ intelligentiarum celestium, quare vt ille intelligendo (non n. dicunt aliter) mouent orbes, & multiplices vires infundunt in elementa, ita nostram animam, cum vehementius rapitur imaginatione quapiam forti extra materiam, nihil est improbabile, vt illas operari in externam materiam

His

His ita positis, nec de insomniis ex illorum mente difficile est causam reddere, anima scilicet ipsa inter dormiendum deposita rerum humanarum cura, operante ut illa superne intelligentiae, intelligenteque ac diuinante, quae ex sensibus non acceperat, non autem omnibus hoc equaliter contingere, sed insignius quibusdam, quibus contingit intelligentia hac vi precipue praedita, aut fortasse quae minus materia est obruta, quare fortius imaginatur, sed illud (addas tu) in melancholicis sanis magis contingit, hoc vero in melancholicis morbofis, ergo utriusque per insomnia diuinantur: Haec tamen quantum iudicio assequor ut scripsit doctissimus vir Franciscus Valesius in suis controversiis falsa sunt, nam anima, & si nobis aliunde adueniat, quod bestiis non accidit, eodem tamen modo nobis inest, ac suae illis, nempe ut forma, non .n. arbitrandum est aduenire forinsecus nobis mentem formatam forma quapiam priori, sed omnia nos ex rationali anima habere, ut equi habent ex sua anima, & ignis ex sua forma, quare verisimile est eam interim, dum in materia est ut in materia tantum operari, neque posse quicquam diuinare, quod non ex sensibus acceperit, neque remotam materiam alterare non alterata media neque quicquam aliud facere extra proprium corpus, quod substantiis ex elementis concretis denegetur; sed ad pollicitas somni conditiones accedamus: Haec igitur somni conditiones, quae ad clariora, atque ideo veriora somnia faciunt, sunt, ut somnus sit placidus, sit moderatus, nec multis animi motibus sit conturbatus, sed in melancholicis non morbofis somnus est talis, ergo in iis somnia veriora erunt, & primo constat in iis placidum satis esse somnum, tum quia in sanis melancholicis sanguinis etiam copia subdominantis adest, ex quo somnus producit placidus, tum quia tunc somnus est placidus, ubi cerebrum a multis & veluti impetentibus, seu valde commotis, vaporibus non repletur, quod in sanis melancholicis contingit, quandoquidem a sicca materia, & in actiuis qualitatibus temperata praedominante modici eleuantur vapores, itaque sensim & quiete, praeterea somnus moderatus est, quia non brevis, & leuior est, ut in biliosis ob calidos, ac ficos vapores, non longior ac profundus, ut in sanguineis propter copiam vaporum, & ut in pituitosis propter eorundem frigiditatem, & humiditatem; Tandem non multis animi motibus conturbatus est somnus, quia melancholici, qui sani sunt tanquam prudentes etiam eos compescunt, ac solis scientiis, vel artibus se totos tradunt, reliqua negligentes, ita ut pacate, quieteque viuant. Neque his obstant, quae adduxit Aristoteles lib. de Diuinat. per somnum cap. 2. ibi .n. huiusce problematis duplicem rationem afferre videtur, quarum altera est, quod melancholici, cum secundum plura & multifaria moueantur, assequuntur; Altera vero; quod melancholici propter vehementiam imaginationum, quemadmodum iacentes eminus bene coniectant, quae quidem rationes, inter se maxime contrariae videntur nam si melancholici plura, &

multifaria imaginantur, illorum imaginationes vehementes esse non possunt, quomodo .n. illa vehemens erit imaginatio, quæ cito definit? sed qui plura, ac multifaria imaginatur, ut in vna imaginatione parum sistat, necesse est. Amplius ait Aristoteles, quod propter vehementiâ non expellitur melancholicorum motus ab alio motu, quare si aliqua eorum vehemens erit imaginatio, ab alia imaginatione, non expelletur, quare nec etiam plura, ac multifaria imaginari poterit melancholicus, si vehementer imaginetur; Ceterum quamuis inter se pugnare videantur rationes istæ, ambæ tamen quadrant, si melancholicorum genus distinguatur: Cum igitur alii temperamento tantum melancholici sint, nec naturalis status limites excedant, alii vero melancholici morbofi sint, ut diximus ac præternaturam, & hi rursus vel improprie & largo modo melancholici appellantur, ut maniacy, vel propriè, & verè melancholici, dicendum est, hos postremos propter imaginationum vehementiam bene coniectare, quandoquidem in propriis imaginationibus fixi peneq. immobiles manent, unde semper cogitabundi apparent, imo cum hi imaginationi toti intenti sint, extrinsecos sensus veluti quiescere faciunt, quibus quiescentibus sensitivæ facultates internæ suas actiones perfectiores edunt, hinc qui sine visu, & sine auditu sunt, sensitivas virtutes internas, perfectiores obtinent, cum igitur somnium imaginativæ potentiæ sit opus, mirum non est, si in his somnia certiora contingant. Si vero de maniacy sit sermo, cum hi propter ingentem cerebri caliditatem, exindeq. magnâ spirituum commotionem plura, ac varia imaginantur, tam in vigilia, quam in somno, illis inter tot somnia posse nonnulla vera contingere quis neget? & idcirco Aristoteles ait, quod hi assequuntur, quia secundum plura ac multifaria moveantur, & assequuntur quidem non semper sed interdum ut à similitudinibus ab Aristotele subnexis conicere est, nam sunt isti, veluti qui multa tela iaciunt in signum, quorum nonnulla facile est ut ipsum contingant, Quod autem Aristoteles hic de maniacy intelligat, ipse testatur, dicit, eos multas visiones videre, quorumcumque quasi loquax, & melancholica natura est, nam maniacy valde loquaces sunt, verè autem melancholici taciturni, atq. silentes. Si tandem de melancholicis secundum naturam loquamur, his non tantum, propter vehementiorem imaginationem somnia veriora contingunt, sed etiam quia sapientiores sunt, nam ut ait philosophus 30. sect. problemmate 13. qui instructi virtutibus sunt. meliora somnia vident, Quod etiam vigilantes meliora animadvertunt, & de his loquutus est ipse 7. moral. Eudem. iam cit. cum ibi, melancholicos inter eos adnumeret, quorum ratio soluta est, at morboforum melancholicorum rationem solutam esse dicere minime possumus, sed corruptam, ac depravatam, imo ex ipsomet Aristotele cit. problem. qui deterius vel animo, vel corpore sunt affecti deteriora concipiunt, quippe cū etiâ affectio corporis faciat ad somni visionem.

Cur

Cur in melancholicis somnia frequenter fiant

Cap. X X.

IN superiori problemmate melancholicos morbosos somnia-
bundos esse quoq. retulimus; huius autem rei causam referūt
recentiores nonnulli in flatuum copiam, quibus melanco-
lici abundant, (flatuosos .n. esse melancholicos, & hypocondriacos
præsertim, omnibus satis patet) voluntq. quod flatus caput petentes
per cerebrum agitentur, commoveantq. spiritus animales deferentes
simulacra, & imagines, a quibus commotis, & ipsa simulacra, quæ
seruantur in memoria, commoveantur, & imaginationi repræsenten-
tur, hincq. fiant insomnia, cum nihil aliud sit insomniū, quam phan-
tasma in somno ex commotione imaginum in memoria seruatarum,
causatum in ipsa imaginatione, sed copia flatuum huius euentus cau-
sam potius destruere videtur, quam ipsa sit statuenda causa, nam co-
piosi flatus in cerebro angustiori loco coerciti cum exitum non adin-
ueniant, huc illuc impetuosè mouentur, & ita imaginum vehementē
commotionem efficiunt, ex qua somnia non fiunt, ex vehementi nāq.
agitatione omnia confunduntur, & hinc pueri ex Aristotele lib. 4. de
hilt. Animal. c. 10. ob magnum vaporum ascensum non somniant, nec
hii qui post cibum dormitant ex eodem lib. de insomniis, ca. ult. præ-
terea esto quod hypocondriaci maxime flatuosi sint, qui per essentiam
melancholici sunt, vnde nam copiosos habeant flatus non est videre;
Accomodatior igitur ratio huius problematis ex Aristotele elici pos-
se videtur sect. 30 problem. 13. nācum eos, qui grauiter, ac suauissime
dormiūt, nō somnare aſſerat, eos somnare qui leuiori tenētur somno
quis à contrario poterit deducere; ergo cum melancholici, & propter
cerebri siccitatem, & propter melancholicum humorem, qui terreus
ac siccissimus est vigiliis infestentur, & leuissimo tantum somno teneā-
tur, frequentius somniabunt, præterea cum melancholici in imagi-
nationibus valde fixentur & cogitabundi sint, mirū nō est si somno su-
perueniente ipsis somnia facile occurrant, ea .n. ex Aristotele maxime
somniauimus, quæ agimus aut acturi sumus aut volumus, de his .n. ma-
xime cogitationes imaginationesq. obueniunt; Ceterū cur qui profun-
diori tenentur somno non somnient, contra vero, qui leuiori, somniēt,
ex ipso met philosopho in eodem problemmate ita scribente docemur,
Iactatur .n. animus noster maxime in somnis calore scilicet, qui vn-
diq. in partem se colligit interiorē, atq. ita efficitur, vt plurima, ve-
hementissimaq. illa obſtante iactatione nullum interuenire somnium
possit, nec putandum, vt animus tunc conquiescat, & per se maxime
sit cum nullum somnium trahitur, vt multitudinis opinio est, sed con-
tra omnino incidit, vt qui in motu plurimo est, nec paulisper quiescit
hic intelligere nequeat, plurimus autem motus, cum suauissime quis
ob-

obdor miscit, merito propterea est, quod tunc maxime larga caloris copia in partem contrahitur interiore; animum verò concitatum non solum inter vigilandum, sed ne per somnum quidem intelligere posse argumentum etiam illud est, quod in somnis, quos cibo ingesto primos agimus, nulla facultas videndi somnii datur, cum maxime accidat, ut animus propter cibum ingestum concitetur & paulo supra, hæc habet, "Et quidem qui inter dormiendum somniant, non alia de causa videre sibi illa videntur, quàm intelligentia constante, requiescenteque, quod quidem somno contingit leuiori; Sed & hic non levis difficultas oritur, quoniam quidē si qui profunde dormiunt, non somniant eo quia in ipsis animus vehementius commoueatur, & agitetur ob largiorem calorem, interius se colligentem, & contra qui leuiter dormiunt, somniant, eo quia in ipsis animus qui eseat, & tranquilletur ob paucum calorem, qui interius se colligit, merito concludendum esset, melancholicos, quia leuiter dormiant, somnia incurrere, quod .n. leuiter dormiant & Aristoteles concedit, cum eos, in somnis crebro excitari consueuisse scribat; sed Aristoteles tum omnino contrarium concludere tum sibi inconstans esse videtur, dum cit. probl. hæc habet ad litteram. "Melancholici idcirco in somnis crebro excitari consueverunt, quod calore largiore urgente animus moueri æquo amplius cogitur, quod cum motus vehementior sit, merito dormire minime possunt, ex his igitur concludit Aristoteles melancholicos non somnare cum in ipsis propter nimium calorem urgentem animus vehementius commoueri cogatur, quia ita concitatus, neque intelligit, neque apprehendit phantasmata, & ob id somnare nequit, Amplius sibi met Aristoteles contradicere manifeste videtur, dum ait, quod calore largiore urgente animus æque amplius moueri cogitur, ex quo animi vehementiori motu melancholici dormire nequeunt, cum dixerit superius, in iis, qui grauiter & suauissime dormiunt, largam caloris copiam vigere, animumque idcirco vehementius concitari, atque moueri. Ceterum ut hæc difficultas tollatur primo animaduertendum est minus proprie appellasse Aristotelem melancholicos, cum non vere melancholicos, sed maniacos intellexerit, in his .n. magnus urget calor, maximaque adest cerebri efferuescentia, in melancholicos autem non tantus calor, sed præcipue siccitas urget, & ut plurimum cum siccitate frigiditas, hoc autem confirmat Aristoteles lib. de somn. & vig. c. 4. dicens melancholicos somnolentos non esse, quia in frigidatus sit locus interior, unde in ipsis non fiat multitudo euaporationis. Secundo per largam caloris copiam, quæ in melancholicis ab Aristotele appellatis viget, non natium caloris copiam, sed extranei debemus intelligere, & huius non ad interiora contracti, sed ad exteriora expansi, quare cum somnus ex Aristotele loc. nuper cit. sit quidam conuentus naturalis caloris intro, & antiperistasis propter euaporationem alimenti ad cerebrum, hæc .n. euaporatio ad cerebrum, quod ex Aristotele c. 5. eiusdem libri

bri omnium, quæ in corpora sunt frigidissimū extat, delata, & ipsa frigidior sit, & calorem natium veluti fugat) mirum non est, si in melancholicis cerebrum præter naturam calidius habentibus hæc euaporatio non ita infrigidetur, ac proinde non fiat tanta natui caloris concentratio; Tertio credendum est, quod Aristoteles de animi motu tractans, per animū modo animum, seu animi facultates vere intelligat, modo illius organum, nempe spiritus animales, qui cum ex illius opinione in corde generarentur, ad cor etiam in somno retrahi putabat. His ita suppositis respondetur nequaquam concludi posse ab Aristotele melancholicos non somniare, nam dum ait, eos non somniare, in quibus animus vehementius commouetur ob largiorem calorem intus se colligentem, tunc per animum, non vere animum intelligit, sed illius organum, nempe animales spiritus, quos cum re vera à vitalibus non distingueret hos in somno ad cor refugere putabat, & propter antiperistasis, in ea. n. natius calor, atq. vitalis spiritus, qui sui natura ad exteriora feruntur ratione contrarii, quod fugiunt, intus retrahi coguntur, atq. ita assiduo fit in somno, & in profundiori maxime iste veluti coactus motus. Quod autem animi organum, & non vere animum subaudiat Aristoteles ex eo probari facile potest, quia animi facultates in somno quiescere vult ipse; hinc 1. Nicomach. c. 13. otium animæ appellauit. somnum, & lib. de somn. & vig. c. 2. interiores, exterioresq. sensus in somno cessare scripsit, quare cum in melancholicis, qui leui fruuntur, somno, largior intus calor non se colligat, & ob id spiritus, animæ organum, vehementius non agitentur, concludendum non erit ipsos non somniare; Nec etiā sibi contradicit Aristoteles, nam dum ait melancholicos ex animi nimia agitatione ob largiorem calorem proueniente non dormire, tunc per animum, vere animum intelligit, atq. illius sensitiuas facultates, externas, & internas, hinc sæpe (vt experientia patet) dum lecto cubamus, vt somno nos demus ob nimias cogitationes dormire nequimus, sic per largiorem calorem in melancholicis urgentem non natium intus collectum, sed extraneum intendit Aristoteles, qui est in causa, ne intro tam facile retrocedat natius, cum euaporationes ad cerebrum delatas consumat, indeq. antiperistasis prohibeat. Duæ tamen ex dictis iterum difficultates emergunt, quarum vna est, quomodo animæ, seu potentiæ sensitiuæ organum, nempe animales spiritus in graui somno concitari possint, cum non à cerebro ad cor retrahantur, vt voluit Aristoteles, sed ad ipsum cerebrum confugiant, tanquam ad suum principium in quo generantur? Altera est quomodo somniare possimus, si in somno anima seu sensitiua potentia otietur? Ad primam respondetur, Galenū non negare, quod natius calor in somno retrahatur ad cor, etiam si spiritus animales ad cerebrum reuocari velit; quorum spirituum etiā proprium est ad exteriora ferri, nempe ad omnium organa sensuum, & ad nervorum initia, ita vt & ipsi ratione contrarii per antiperistasis

sim in cerebri ventriculos reuocari cogantur, & ita illorum quoque vehemens motus fiat, quem non male quis quamdam veluti oppref-
sionem appelleret. Ad alteram respondetur in somno sentire quidem
sensus omnes externos & inter internos, quem communem appella-
mus, quandoquidem, & hic non operatur, nisi praesente obiecto quē
admodum neque ipsi sensus externi; reliquos tamen internos sensus
suos interdum edere posse actiones testantur insomnia, & hos seclufit
Aristoteles, dum lib. de somniis c. 1. somnium esse quoddam in somno
phantasma sensitiui quatenus imaginatiuum est enunciat: ex quo
pater somnum non esse necessario otium animae, seu sensitiue potentie
quatenus imaginatiue, sed quatenus visive, auditivae, & ad reliquas
sensationes externas ad communem usq. respicientis. Sed haecenus
de insomniis.

Cur melancholici plurimos cibos appetant?

Cap. XXI.

Melancholicis plurimos cibos appetinobis indicauit libel-
lus de melancholia ex Galeno, Rufo, & Posid. vbi quoq.
huiusce quæsti affertur causa, nempe oris ventriculi frigi-
ditas, ita vt a melancholicis, quia in ipsis oris superni ven-
triculi frigiditas adsit, plurimi cibi appetantur. Huic tamē rationi duo
videntur obistere, nimirum melancholia essentialis, in qua cum solum
cerebrum afficiatur, non est necesse vt adsit ventriculi dicta frigiditas
item & hypocondriaca melancholia, quæ ex Dioclis sententia a Ga-
leno comprobata 3. de loc. aff. c. 7. cum phlogosi, seu accensione
ipsius ventriculi sit, ita vt neq. melancholici per essentialiam, neq. hy-
pocondriaci plurimos appetant cibos, vel si appetant; non ob prædi-
ctam frigiditatem appetant, cum in illis hec necessario non requiratur
in his autem summa potius caliditas, quam vlla frigiditas adsit, rema-
net igitur vt tantum melancholici a toto plurimos cibos expetant,
cum in ipsis nigra bilis frigida & sicca ventriculi superno ori alioquin
sui natura frigido, & exangui propriam intemperiem facile, ac cito
communicare possit; veruntamen animaduertendum est in melanco-
licis per essentialiam, frigidam & siccam cerebri intemperiem, qua la-
borant, ori superno ventriculi facile communicari propter nervos non
exiguos, qui a cerebro in ipsum deriuant, nam quemadmodum ven-
triculi superioris affectiones cerebro communicantur, ita & cerebri
ventriculo teste Galeno loc. cit. quare non mirum, si illi quoq. pluri-
mos cibos possint appetere, Quoad hypocondriacos vero attinet, non
est dicendum in ipsis frigidam ventriculi intemperiem, non positiuā
quidem, sed priuatiuā reperiri, ob quam plurimi cibi expetantur,
quoniam & si vere in eis priuatiua frigiditas adsit, hæc nequaquam
appetentiam excitat, vt in ardentibus febribus, in inflammationibus,
aliisq.

alijsq. similibus affectibus videre est in quibus propria innataq. ventriculi caliditas quam maximè absumitur; Verius hoc dicant contia-
ere ob humoris melancholici portionem ad os vsq. supernum ven-
triculi protrusam, quod tùm ob ipsius in eis redundantiam circa ven-
triculum, tùm ob prædictæ particulæ imbecillitatem facillè euenit; Nō
tamen credendum est hoc semper fieri, & in omnibus melancholicis,
sed interdum, & in nonnullis, nā alia ex parte habemus ex sententia
Dioclis superius citata melancholicos hypochondriacos plurimum
cruditatibus laborare, quæ cibi potius inappetentiam, quàm desiderium
efficiunt, sic etiam eos maximè siti infestari habemus, vbi autem sitis,
ibi fames deest, hæc .n. calidi & sicci appetentia est, illa verò fri-
gidi, & humidi, quare & contrarias etiam eorundem causas esse fateen-
dum est, Non negandum tamen ex Galeno ibidem, & præsertim 6, de
loc. aff. cap. 1. ex liene in ventriculum melancholicum humorem
transfundi, non quidem naturaliter, ac modice, vt quotidie in sanis cō-
tingit, sed præter naturam, ac excedenter, ex quo non solum melan-
cholicam affectionem produci, sed morbosam quoque famem existi-
mare possumus nām tunc melancholicus humor acidior factus os su-
pernum ventriculi adeo constringit, atque corrugat, vt inde maior
fames excitetur, & ob id plurimi appetantur cibi; hinc Galenus
in 2. aph. 21. caninum appetitum fieri scripsit vel propter solam
intemperaturam frigidiorē, vel propter humores acidos, quos ex-
orbuat os ventriculi; præterea per plurimos cibos, quos melan-
cholici appetunt, non semper plurimam cibi quantitatem subau-
diendam esse existimarem, sed interdum quoque varietatem, ita
vt melancholici plurimos hoc est, varios cibos expectant, argumen-
to autem esse possunt prægnantes mulieres, in quibus cum men-
struus sanguis detentus & ad melancholici naturam conuersus coa-
ceruetur, mirum non est, si ferè omnia, quæ viderint commesti-
bilia, exoptent, eodem humore os ventriculi impetente; Tandem
nonnulli aduersus hæc afferunt quorundam melancholicorum exem-
pla conscripta ab iis, qui medicas observationes adnotarunt, qui
quidem melancholici, cum se mortuos putarent, comedere volebant,
hinc in ipsis ablatam, vel saltem admodum imminutam fuisse appe-
tentiam concludunt; non igitur plurimos, ac varios cibos melan-
cholici appetant; sed falsa est conclusio, quandoquidem non
quia in eis deficeret appetentia cibos respuebant, sed quia se mor-
tuos esse falso existimabant, vnde cum alios, qui se mortuos fece-
runt, ad mensam accumbentes, ac comedentes vidissent, & ipsi cibos
assumpserunt; sed quia cibum potus subsequi solet, & hic vt plurimum
xvino est, & nos quoque de eo nonnulla subnectere non importunum
duximus.

*Cur ex melancholicis nonnulli vini plurimum
hauriant? Cap. XXII.*

Melancholicorum aliquos vinum plurimum haurire, quia ca-
lescere frigidus humor desideret, habemus in libello de me-
lancholia ex Gal: Rufo, & Possid: Hinc Hyeronimus Capi-
uacceus lib: 3. de aff: præter naturam c. 7. scripsit succos, ubi os ven-
triculi supernum occupent, qua sunt præter naturam esse in causa
appetitus contrarii, quod & ante ipsum scripsit Auicennas lib: 3. sen:
13. tr: 2. c. 10. Nihilominus rectius intuenti non parum difficulta-
tis habere videbitur allata ratio, quomodo. n. melancholicus humor,
quatenus frigidus est poterit in ore ventriculi vini appetentiam exci-
tare? frigidus frigiditatem imprimet, quæ etiam si præter naturam sit,
& ob id contraria expostulet, non tamen potius hoc, quam illud cale-
faciens expostulabit; Amplius multum potare ingentem sitim præesse
commonstrat, in quo nisi sitis adesset, quænam ratio esset, ob quam po-
tabilia potius quam comestibilia appeteret iste humor? taceo quod
ex melancholico humore circa os ventriculi supernum existente ma-
xima cibi appetentia, & canina fames excitatur, ergo in iis in quibus
vini maximum desiderium excitatur, necesse est ut præter melanco-
licum humorem sitis adsit, neq. hæc modica tantum, ac naturalis, sed
fortè excedens, ac præter naturam, quare si quemadmodum sitis sit
partim humoris inopia, partim caloris copia, ut nos docuit Galenus
lib: 1. simpl. c. 30. sic præternaturalis, & aucta sitis, à caliditate, &
siccitate in ore ventriculi adauctis fiet, quare tantum abest, ut à frigi-
ditate sitis excitetur, quin potius expellatur; Rectius igitur fortasse
erit melancholici humoris frigiditatem conticere, vel cum eadem
siccitatem in medium afferre, ob hanc. n. ori superno ventriculi im-
pertitam sitis excitari potest, nam & siccitas est ex causis sitim indu-
centibus, quæ sitis eò magis etiam excitabitur, si siccitati caliditas
iungatur, ut iis melancholicis contingit, qui ventriculi phlogosi labo-
rant, aut in quibus ob nimium hepatis feruorem calidæ exhalationes
ad os ventriculi effumant, isti. n. plurimum siti infestantur; Cur
autem potius vinum, quam cætera potabilia expetant, & hauriant,
quisq. facile intelliget, qui vinum præ cæteris homini magis consuetum
esse animaduertet, vel dicamus cum Capiuacceo loc. cit succos, qua
sunt præter naturam esse in causa appetitus contrarii, & hoc cum ani-
maduersione quadam intelligendum est, nam quatenus præternaturales
sunt succi sunt exiguæ actiuitatis, sunt in causa appetitus quidem con-
trarii, sed boni, quale est vinum in casu nostro; quatenus verò sunt insi-
gnis actiuitatis sunt, in causa appetitus contrarii non boni, id est non
alimen.

alimentalis, sed medicinalis, quale ex: gr: esset vrina; vel alia praua potio; Sed adhuc obiiciat aliquis, si isti non solum ob melancholici humoris frigiditatem, qui calefieri ex postulat, sed etiam propter sitim vt diximus, multum vini expetant, & hauriant, certè hoc postremum erit, à veritate dissentaneum, nec ipsi contraria appetent, nam tantū abest vt vinum sitim adimat, quin potius illam efficiat, cum calefaciat & exiccet, atq. ita sitis causas adaugeat; Respondetur, causam, obquā vinum appetitur præcipuam, & à natura intentam, esse calefactionem frigidi humoris melancholici, cum autem, nisi mediante siti vinum expetatur, hinc; & ipsa secundo loco tamquā causa cooperās subnexa fuit, nec ista sitis præcipuè curationem ex postulat, sed ad ipsam attemperandam, atq. mulcendam sat est actualis frigiditas, & humiditas vini.

*Cur pleriq. natura melancholici propter vinum copiosius
epotum penitus resoluantur, labanturque?*

Cap. X X I I I.

Aristoteles sect. 3. problem: 16. hoc experimentum asseruit, quo in problemmate, cur vinum in nobis diuersos pariat etfectus (alios n. timidos, ac tardos, alios superbos, & temerarios efficit) præcipue rationem reddit, atq. huiusce effectus causam in humidam vini naturam refert, ait n. vinum, vt quod suapte natura humidum sit, homines tardiores incendere, reddereque mobiliiores contra mobiliiores dissoluere; atq. retardare, vnde, (& hoc ad rem nostram spectat) plerosq. natura melancholicos penitus resolui labiq. in crapulis nouit; Profectò à vino liberalius epoto non solum melancholici, sed quicumq. alii quacumq. natura donati sint apoplectici possunt euadere, sed cur frequentius melancholici inuestigandum est, quod antequam fiat, vnum, vel alterum animaduersione dignum, in verbis Aristotelis percurramus, nam quoad actualement vini humidam naturam pertinet, fortè non malè feceris, si ipsi calidam quoq. quam habet potentia, adiungas, etenim homines incendere, mobiliioresque reddere caliditatis potius quàm humiditatis vis est; deinde cum ait, vinum mobiliiores homines dissoluere, atq. retardare, vnde melancholici pleriq. ab ipso resoluuntur, ex his verbis melancholicos mobiliiores esse colligimus, hoc autem fateri, certè rationi parū consentaneum est, quomodo. n. melancholici frigidi, ac sicci, & qui seculentiori, terre strioriq. sanguine abundant, & ob id spirituum penuria laborant, ceteris hominibus mobiliiores sint? neq. hic intelligere melancholicos atrabilarios, seu exustos possumus cum hi non natura tales inueniantur sed præter naturam tales euadant, Aristoteles verò de hominibus na-

tura melancholicis sermonem habet; sed ad rem, quam ut breuibus perstringamus, supponendum prius est, tunc homines pœnitus resolui, labiq. cum in ipsis cerebri cauitates, seu ventriculi, ab aliqua materia confertim obstruuntur, hæc autem materia dum liberalius ebibitur, vel erit cum vino, vel potius cum vini vaporibus commixta (nec .n. solos vini vapores esse posse existimo, qui repleant, nam si soli sint, nulla alia materia admixta, quærendum erit cur ventriculos cerebri melancholicorum potius obstruant, quam biliosorum pituitosorum, aut sanguineorum hominum. Hoc unum apud omnes constat, vinum sui natura vaporosum esse, & cerebrum ferire, sed rationabile est etiam cerebrum id à vino magis pati, quod debilius, ac sui natura laxius est, tanquam ad recipiendum aptius; modò valdè magis laxum est melancholico pituitosum cerebrum, ergo hoc multo magis affici, ac repleti à vini vaporibus, quam melancholicum deberet, & quamuis melancholicorum cerebrum quod frigidum, & siccum est (id .n. aliquis potuisset obicere) multa pituita abundet, non ea tamen scatet copia, qua pituitosum, non ergo dicendum est, à solis vini vaporibus cerebri ventriculos obstrui; Cum igitur præter vini vapores requiratur materies alia, quæ ventriculos obstruat hæc certè melancholica erit in melancholicis à prædominio, quemadmodum in pituitosis pituitosa, & sic de cæteris; Cur tandem hæc materia melancholica vna cum vini vaporibus permixta ventriculos cerebri frequentius obstruat, nobiscum Aristotele in eorumdem vini vaporum humiditatem referre non displicet, nam cum melancholicus humor crassus, ac terreus humescit tenuior fit, ac fluxibilior, ita ut in ventriculos facile, ac confertim transfundi possit, si autem vini humiditati caliditatem etiam adiungamus ut superius diximus, non erit ab re, cum hæc corporis resolutio citò fiat, & ab actiuis qualitatibus citius, quam à passiuis humorum commotiones fieri non ignoremus; Cæterum vel hoc humiditati melancholicum humorem magis fluxibilem reddenti, vel caliditati ipsum fundenti, vel utriq. simul tribuamus nihilominus fortasse sciscitabitur aliquis, qua de causa hæc non adeò frequenter producat vinum in pituitosis, biliosis, ac sanguineis, dū pituitæ, bili, ac sanguini sui ipsiusmet vapores miscentur. nam si propter vini humiditatem hæc contingant pituita, ac sanguis tanquam melancholia humidiora ab ipsa vini humiditate facilius coaffici deberent, inter se .n. symboleitatem habent; sic si propter caliditatem contingerent, sanguis ac bilis calidiora sunt melancholia, si tandem propter humiditatem, ac caliditatem simul cōiunctas, sanguis calidus & humidus est; Huic respondendum erit, pituita non adeò faciliè in cerebri ventriculos præcipitare posse, cum visciditate non careat, quæ ipsam veluti conglutinat, atq. retardat; Quoad bilem spectat hæc in naturali statu nunquam adeò copiosa in cerebro colli.

colligitur, quæ obstructionem prædictam possit efficere, nam propria acrimonia ad sui expulsionem cerebri expellentem facultatem irritat Sanguis tandem magis à natura tuetur, ac regitur cæteris humoribus cum proprius illius thesaurus sit, præterquam quod sanguinei homines robustioribus prædicti sunt facultatibus, ita ut ipsorum cerebrum morbificis casibus magis resistat.

*Cur varios mores quos vinum in potantibus excitat,
eosdem & melancholia in nobis producat?*

Cap. X X I I I I.

Vinum varios in nobis producit effectus non modice sumptum nec in decenti quantitate, quæ pro cibi vehiculo, & adiuvanda coctione inseruiat, sed immodicè haustum, unde Aristoteles 3. sect. problem. 16. Cur vinum immodicè haustum diuersos producat effectus proposuit, & sanè hoc mirum esse videtur, nam cum vnica sit causa, nempe ebrietas, vnicum etiam effectum producere deberet, sed hic omnino contraria produci obseruamus, cum aliuse ad motum sit segnis, alius verò nimis promptus. Actio omnis quam uis varietur, aut mutatione agentis, aut seruat eodem agente, mutata quantitate, tempore, loco ordine, iis tamen etiam in eadem, proportionem seruati nisi passum eandem seruauerit naturam, procul dubio effectus, qui producentur diuersi esse solent, & sæpe numero contrarii, hinc si quis natura frigidus foueatur, mediocri vini potu, is idoneus magis reddetur ad proprias obeundas actiones, quod si immodice hauriatur à vehementer frigido, remissus ad omnia fiet, anxius, formidolosus, delirus, sed iners, si vero in temperamentum aliquantò calidius incidat, immodicè autem vinum absorbeatur, loquaces reddunt ludibundi, petulantes, Quod si tantum quantitas vini maior sit absorpta, aut certe calidiorem naturam haustum fuerit, videmus in iram facillimè prouere, minaces fieri, modoque alios contemnunt, modo verò ab aliis contemni se putant, moxque in furorem se vertunt, & ad contumelias, mox autem augefcente etiam calore præter naturam, & naturali quasi suffocato in contrarium habitum incidunt, & quasi stertentes moribundis sunt quàm simillimi. Hinc apertissimè patet horum effectum varietatem non solum in potantium diuersas naturas, sed etiam in variam quantitatem vini referendam esse, quod postremum & nobis ex Aristotele innotescit 30. sect. problem. 1. ubi cur hosce varios mores in nobis quoque atra bilis producat, rationem reddit Aristoteles, nempe Quia similem ambo istæ sortiantur naturam, atra scilicet bilis, & vinum, idcirco eosdem in nobis parere effectus ipse existimauit, hinc vinum, ait dum bibitur varios mores condit, variosque ho-

mines

mines reddit, ut ira cundos, humanos misericordes, audaces, hæc eadē & melancholicus humor, facit, & hæc quidem præstat, ex Aristotelis mente propter sui temperiem toti corpori impertitam, & temperatura enim totius proueniunt mores, animiq. affectus qua in re, & Aristoteli totus assentitur Galenus in libello, Quod animi mores corporis temperaturam sequantur, nam nisi atra bilis sui temperiem reliquo corpori, aut saltem cerebro tanquam principi parti in qua fiunt animales actiones, communicaret, morum varietatem non produceret, sed potius morbos, qui sui copiam insequerentur, unde de atra bile pertractans Aristoteles hæc habet " Parti igitur hominum, maximè victu quotidiano redundans, nempe atra bilis, mores nihilò immutat, sed morbum melancholicum, tantummodo creat, ac quibus habitus natura talis constiterit, mox his multa, & varia morum genera exoritur, pro ut scilicet alius aliam habitus intemperiem sortitus est, quare pro ut atra bilis tali, vel tali temperamento donatur, ita hoc vel illo temperamento corpus coæfficit, illi neq. varia morum genera profert atra. n. bilis, ut aquæ exemplo probat philosophus, & calidissima, & frigidissima reddi potest, sed si extremos, ergo & multo magis medios qualitatum gradus obtinere poterit, atq. ita plures, variiq. erunt frigiditatis, aut caliditatis gradus, quibus donari poterit atra bilis, ex quorum diuersitate varii postea proueniunt effectus; vnum autem est, in quo atra bilis, & vinum differunt, nam atra bilis dum propriam temperiem corpori communicauit, prædictam morum varietatem semper augeat, & efficit, vinum vero breui tempore, & eo tantum, quo ebrietas perdurat. hoc efficere, solet, ex quo inquit Aristoteles vinum non longo hæc tempore augere, sed breui, naturam verò dum vita eduret assiduis incrementis amplificare, & per naturam ipse totius corporis temperaturam siue ab ortu profectam, siue temporis spatio contractam intelligit, nam ait temperamentum omne calidi & frigidi esse, & ex his duobus naturam, & seruari & constare, Vinum verò largius sumptum cum breui moretur in corpore, non est necesse, ut totius temperamentum immutet, & (ut Aristoteles de atra bile asserit) se se constanti naturæq. vniuersi corporis intermisceat, confundaque: sed sat est spiritibus animalibus tanquam animæ organo, se se suis euaporationibus immiscere, confundereq. atq. ipsorum temperiem illa saltem breui spatio alterare, Vnum tamen est ab Aristotele prolatum, quod nonnullis maximam difficultatem parit, nimirum quomodo vinum, & atra bilis eandem sortita sint naturam, quandoquidem atra bilis ex ipso, & frigidissima, & calidissima esse potest, vinum autem nequaquam frigidissimum esse potest, imo nequidem frigidum, dicunt illi, cum ipsum ex secundo ordine calefacientium esse, & si admodum vetus sit, ex tertio scripsit Galenus de simpl. medicam: fac: lib. 8. qui etiam in 5. aph. 5 ait

ait vinum facile replere nervos, ut quod calidam habeat temperaturā talis si quidem natura promptē omnia subintrat; si igitur vinum calidū est, quomodo eandem naturam obtinebit cum atra bile frigidissima? præterea quomodo timores, mæstias, taciturnitatis, aliosq. similes pariat affectus, qui frigiditatis soboles, esse solent? Respondent aliqui vinum & si non eandem omnino naturam sortitum sit cum atra bile, eosdem tamen varios affectus producere, quos & atra bilis, nā eos, qui calidi atem sequuntur, ut ex: gratia liberalitatem, loquacitatem, audaciam, petulantiam, cum calidum sit, per se producit, illos verō qui ex frigiditate fiunt, non per se, sed ex accidenti producit, ubi scilicet nimis copiosē epotum, naturalem calorem extinguit, sic Aristoteles dū gradatim vini effectus commemorat, eos prius describit quos caliditas parit, tandē quos præ nimia copia vinum non calefaciendo, sed suffocando calorem nativum, & proinde refrigerando inducit, ait. n. ubi vinum hominem frigentem, taciturnumque à sobrietate accepit paulo liberaliori poculo resouet, excitatq. ad verba, tum largiori potu verborum vberem, eloquentem, fidentēque reddit, post hac processu ampliori audacem, propensumque facit ad agendum, deinde plenius amplificato in contumeliam, & petulantiam vertit, mox ad insaniam propemodum accendit, & accendit, ait, quia hucusque vinum calefaciendo agit postremo nimio ex potu resouit stultumque agit in molum eorum, qui à pueris morbo comitiali, laborant, aut etiam eorum, qui vitiis atræ bilis maiorem in modum continentur, & ista non calefaciendo, sed ut diximus refrigerando, caloremq. suffocando agit: Hęc sanē responsio veritati maximē consentanea est, cui & ego libentissimē subscribo; Aristotelis tamen sententia vnde quaque verificari non videtur, qui vinum & atram bilem similem sortiri naturam confessus est, quare cum atra bilis & calida, & frigida reperiri possit, ut & frigidum vinum reperiat, necesse est, si inter ipsum & atram bilem similitudinem istam fateri velimus, quæ res profecto nullā apud eum difficultatem faciet, qui Galenum legerit in lib. Hippocratis de fract. com. 3. t. 24. ubi de vino tum habitu, tum natura frigido loquitur Galenus, nec ex ipso vina diuersas qualitates habentia de sunt, nam 3. de cōpos. medic. secundū loc. c. 2. & etatem, & qualitatem vini consideranda esse monstrat, multum n. differre acerbum, aut austerum, aut acre, aut dulce, aut recens, aut vetus, aut crassum, aut tenue, aut solum aut album, aut nigrum vinum scribit; sed etiam lib. de succ. bon. & vit. c. 11. vinum album, & austerum, & nouum, & crassum sensibilibiter refrigerare apertissimis verbis explicuit, & ratio est in promptu, nām vina austera sunt ex acerbis, & immaturis uis ex quibus etiam sic omphacium, quod valde refrigerat; deinde cum frigide, & indigeat vuarum partes non ad huc à calore solis coctionem, maturitatem, &

ex consequenti calefaciendi potentiam receperint, in vino adhuc pos-
tea remanet refrigerandi facultas, ex quibus omnibus quam simillima
fit, & vini & atræ bilis natura intelligi potest, cum utraq. & calefaciē-
di interdum, & refrigerandi interdum potentia prædita reperiantur.

Cur melancholicis aluus fere semper adstricta sit?

Cap. XXXV.

HOC melancholicis propter flatus circa præcordia vagantes,
nec deorsum admodum inclinantes euenire legitur in li-
bello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidonio,
hinc tamē essentialis melancholia excludenda venit, quoriā
cum in ea cerebrum tantum afficiatur, non generantur flatus in hypo-
condriis, possemus fortasse dicere & melancholicos quoq. per essen-
tiam alui stypticitate affici, non quidem ratione flatuum, sed ob fixam
imaginationem circa phantasmata morbosa, qua detinentur, ita ut
mente ægrotantes alui irritationem ad excernendas feces non sentiant
unde ipse ob diuturniorem in intestinis moram indurata augeant sty-
pticitatem, ob quam etiam rationem phrænitici tum aluo deicere,
tum mingere etiam obliuiscuntur; In reliquis melancholiæ speciebus
flatuum copia distendentium viscera, faciesq. suspendentium locum,
habebit, hypocondriaca n. melancholia ob copiosiores flatus flatuosa
appellatur, in ea vero quæ est per consensum a toto, cum totius cor-
poris habitus hac progrediente ad frigidum & siccum vergat, plurimę
cruditates gignuntur, ex quibus, & ex imminuto natio calore produ-
cuntur flatus; Sed pulchra sanè oritur dubitatio ex 73. aph. sect. 4.
inquit. n. Hippocrates. quod quibus hypocondria suspensa murmurant
lumborum dolore superueniente iis alui humectantur, nisi flatus e-
rumpant, aut urina multitudo proueniat, ex quibus verbis clare colli-
gimus quod erumpentes flatus alui humectationem impediunt, cōtra
verò ex libello de melancholia iam cit. habemus, quod flatus circa
hypocondria vagantes, nec deorsum inclinantes, ac proinde non e-
rumpentes, alui adstrictionem faciunt; quid igitur in hac re decernē-
dum erit? Hunc nodum facile dissoluimus ex Galeno Hippocratis
tententiam rectè interpretante, quandoquidem cum aliqua etiam hu-
miditas una cum flatibus circa hypocondria extet (ubi hæc suspensa
murmurant) si contingat, ut prædictus humor per alias vias distribua-
tur, tunc etiam si per sedem flatus erumpant, nihilominus non hu-
meclatur aluus, quemadmodum humectaretur, si una cum flatibus præ-
dictis humor emitteretur, ita ut flatus per aluum erumpentes non
ipsam adstringant, sed humor alio conuersus, unde Galenus in comm
rait quod humore aliquando ad distributionem concitato, solus spi-
ritus flatuoso semittitur, nonnunquam verò una cum humore; Tandē
me-

melancholicorum ventris stypticitati aliam non raro superaddere causam par erit, nempe nimiam hypocondriorum, & iecinoris præsertim caliditatem, quæ secum humiditatem adeo absorbit interdum, ut ipsæ omnino exiccate nequeant expelli.

Cura melancholicorum plurimi pilosi euadant? Cap. XXVI.

Melancholicorum plurimi pilosi euadunt quia multis, & crassis excrementis abundant; ex Galeno, Rufo, & Possidonio in libello de melancholia, quæ crassa excrementa mediante propria fuligine ad pilorum generationem aptissima sunt, ut optime ex Galeno colligi potest in lib. de humor. comm. 1. t. 8 dum generationis pilorum modum explicat his verbis "Pili hunc in modum gignuntur, humor plerumque minoribus meatibus continetur, & aliquid intrò ad imas, corporis partes recurrere cogitur, si verò vapor veluti fuliginosus, crassusq. & terreus fuerit, periculum est, ne in angustis viis impactus nec facillè intus redire nec etiam euacuari possit, quocirca natura alium statim parauit, qui hunc è profundo subiens feriat, ac prorsum pellat, & hunc rursus alius atq. ita corpus tale conficiunt, quale est ea fuligo, quæ foris cernitur; ac tale corpus totum prorsus pellitur loci formam iam adeptum; hæc enus Galenus Sed huius problematis veritatem nonnulla inferre videntur, & primo quod scriptum fuit à Galeno in 6. aph. 69. nempe quod multitudo pilorum cutis raritatem indicet, quandoquidem si plurimi innascuntur, pili in habentibus raram cutem, in melancholicis & præsertim à toto admodum pauci debent innasci, tanquam in iis, qui cutem densiorem habent propter totius corporis siccitatem, quod & ratione comprobatur, nam quemadmodum fieri nequit, ut in terra, sicca herba nascantur, nutriantur, & incrementum capiant, sic nec pili in sicca cute; Secundò intemperies frigida & sicca glabra est, uti testis est Galenus 2. de temperam. c. 5. sed melancholici frigidi, & sicci temperatura sunt, quomodo igitur pilosi euadere possunt? Tertiò nigrorum, & frequentium pilorum prouentum boni in cerebro temperamenti notam esse dicebat Galenus 2. de temperam. c. 6. ergo melancholici, si in his pili plurimi gignantur, cerebrum benè temperatū habebunt, quod tamen falsissimum est, nam cum in melancholicis perpetuò cerebrum afficiatur, vel per essentiam, vel per consensum à vaporibus, atq. ab atris humoribus, necesse est ut breui temporis tractu ipsius temperies peruertatur, & ob id minimè verum erit melancholicos plurimum pilosos euadere, Cæterum hæc dubitatiuncula facillè tolluntur, nam quo ad primam attinet, respondetur siccam melancholicorum intemperiem non eam cutis densitatem parere, quæ pilorum exortum prohibere possit, non enim omnis densitas, aut siccitas cutis prohibet, sed quæ valde talis extat, quemadmodum apertissimè

X colli.

colligitur ex Galeno in 6. Epid. comm: 3. t. 1. qui ait nequē ex præ-
humida cuti, neq. ex valdē arida pilos enasci, & calui indicio sunt,
quibus capitis cutis immodice arida est, sic & ad allatam rationem in
comprobatione dicimus claudicare similitudinem quandoquidem
non eo modo producuntur, & augentur pili quo herbae sed & huic res-
pondet Galenus 2. de temperam. c. 5. his verbis " Quippe terra, vt
terra sicca dicitur, cutis vt cutis, itaq. siccitas, quæ in terra est, maxi-
mē sine humore est, quæ verò in hominis est corpore, & eius similitum
animalium, nec humoris est expers, & maximē omnium ad pilorum
generationem est idonea; si quidem nec ex iis, quæ filicea testa tecta
sunt, nec crustatis, veuti ostreis, locustis, cancris, sed nec ex iis, quæ
in cauernis delitescunt, quales sunt serpentes, nec quæ squammata
sunt, cuiusmodi sunt pisces, oriri pili possunt, sunt .n. horum. cutes ve-
rè, & in totum sicca ritu testæ vel petiæ; ceterum ex iis quæ molli sunt
cutæ vt homo, quantò utiq. siccior. calidiorq. cutis fuerit, tantò ma-
gis potest pilos gignere; nam (vt ab exemplo terræ proposito non re-
cedamus herbae nec in sicca, & squallente, admodum terra nasci pos-
sunt, nec in humida, & lacustri, verum cum absumi cæperit redundā-
tia humoris, tum enascuntur, & terra, augentur autem largius, vbi hæc
quoq. siccescit, modicē quidem in verè, celerrime vero & plurimū
ineunte estate siccantur autem omnino arefacta terra æstate iam me-
dia. Ad secundam dubitationem dicimus, melancholicos antequam
frigidi, & sicci fiant, pilosos euadere, nam in huiusmodi intemperiem
non initiante melancholia, sed iam valdē progressa incidunt, ita vt nō
frigida & sicca, sed calida sicca intemperies pilorum sit causa, cuius
rei veritatem declarat Galenus 2. de temperam. c. vlt. sic scribens "
Si quis ab initio siccior, frigidiorq. temperamento statim fuit, is nō
melancholicus est, sed utiq. pituitosus ab excrementis, quod si ex ha-
bitus mutatione frigidus siccusq. est redditus, necessariò hic talis iam
etiam melancholicus est, v. g. si quis antè calidus & siccus ex san-
guine vrendo plurimam generauit atram bilem, est .n. is præterquam
quod siccus est. & frigidus protinus etiam melancholicus; sin à prin-
cipio frigidus & siccus fuit, habitus quidem corporis eius albus, mol-
lis, depilis &c. Ad Tertiam deniq. responderetur Galenū non de totius
corporis, sed de capitis tantum pilis verba facere, & ideo non conclu-
dere argumentum, nam melancholici non quia frequentes habeant
capillos, sed quia frequentes habeant pilos in vniuersa ferè totius cor-
poris cute pilosi dicuntur, Adde quod & bene temperatum cerebrum
habent melancholici non morboſi, vt ex quæſtiuncula, 17. huius se-
ctionis colligere quilibet potest quos & in hoc problemate com-
prehendere non denegatur.

Cur melancholici libidinosi sint? Cap. XXVII

Problema est Aristotelis sect. 4. in ordine 31. cuius causam, in flatus retulit philosophus, voluit .n. semen esse decessione flatus, & flatibus melancholici abundant, Caterum duas melancholici humoris differentias inuenire longa oratione, demonstravit Galenus lib. de atra bile, quarum vna naturalis est, altera præter naturam, & hæc ex aliorum adustione fit, modo dū queritur, cur melancholici luxuriosi sint, videndum est, an de iis, qui fecerunt sanguinis & naturali melancholia abundant, sit intelligendum problema, an de iis, qui atra bile scatent. Petrus Aponensis conciliator dictus de his postremis solum intelligi vult, cum .n. ad rem veneream exercendam tria requirantur, materia scilicet multa inppeditata, sensus multus partis, & spirituum, & flatuum copia, in melancholicis primi generis vix vnum, aut ne vix quidem reperiri posse scribit, non materiam, quia frigidi sunt, & sicci, & Galenus lib. art. med. tractatu de causis melancholicis semen inesse ait exile, & merito quidem, quoniam semen calore, & humore constat, non adsunt flatus, quia ii à calore fiunt, ex Aristotele 2. metheor. Neq. etiam partis sensibilitas, cum .n. frigidi & sicci, ac terrestres sint, non multo sensu præditi esse possunt, cum sensuum exquisita ratio potius calore, aut temperie innitatur; Addit quod contrariorum contrarii sunt effectus, sed biliosi & melancholici contrarii saltem in caliditate, & frigiditate sunt, biliosi autem maxime in venerem ob calorem sunt proni, non ergo tales melancholici erunt, Galenus tamen & de illis quoq. intelligit, qui naturali melancholia referti sunt 3. in 6. Epid. comm. t. 12. quod & ex Aetio lib. 6. c. 9. colligimus, hosce .n. melancholicos ob multam copiam flatuum libidinosos esse scribit neq. verum est, quod in hisce flatus non adsint, quandoquidem certum est in iis adesse eum calorem, qui solet flatus excitare, debilis .n. calor, est qui plurimos eleuat flatus nec dissoluit, quemadmodum calor fortis, nec valet argumentum à contrariis desumptum, quia biliosi ad venerem stimulantur, ab acrimonia seminis melancholici autem ad eam excitantur à flatibus; hinc Auicennas dicebat, habentes choleram nigrā esse plurimæ erectionis, & fortis valde propter multitudinem inflationis, qui vero melancholici sunt ob copiam atræ bilis, hi ad vencrem maxime sunt proni tū ratione materie acrioris stimulos addentis naturæ expellentium ratione flatuum tum ratione deniq. partis valde sentientis, Sed si ex Aristotele melancholici ob flatus sunt admodum venerei, cur non & pituitosi obiiciat aliquis, qui ob ventriculi cruditates, non minus quā melancholici flatibus redundant, libidine vexantur? Cui responderi potest non frigidos flatus, quales pituitosorum extant, sed qui aliquā caliditatem obtineant, dum semini miscentur, naturam ad libidinem

proritare, quod & ex Aristotele 21. problemm. eiusdem sectionis elici potest; dum ostendit, quod varicibus detenti gignendi facultatem amittant. ait .n. varicem flatu translato (nempè à genitalibus partibus ac crura) fieri solere, & concubitum quoque cum flatu excursu fieri, quamobrem (subdit ipse) si impetus ille agitur, cum varix exercet, semen non insuper excitatur, sed refrigeratur, hinc etiam colligere possumus non quoscunque melancholicos in l. bidinem pari gradu ferri, sed eos magis, in quibus ob hepatis feruorem copiosa melancholia producit, aut qui hypocondriaci appellantur, in iis .n. ferè semper alicuius hypocondrii est accensio, Verùm sicco pede prætereunda non sunt Aristotelis verba: nam dum voluit semen esse decessionem flatu, videtur flatum cum spiritu confundere, certum .n. est semen esse vndiq. spirituosam substantiam refertum, quæ quidè spirituosam substantiam cum purissimi, sanguinis tenuissimus vapor sit, & calor influens multum distat à flatu, quo melancholici abundant, hic .n. ab excrementitia materia eleuatur ob paupertatem natiui caloris, quam habet melancholici, sed existimandum est Aristotelem hanc spirituosam substantiam veluti per similitudinem quamdam, quæ habet cum flatibus (vaporosa .n. & ipsa est) flatum appellasse, communiori quasi quodam nomine. Galenus verò qui magis propriè loquutus est lib. 1. de sem. c. 5. semen esse plenum vitali spiritu scripsit. Sed cur magis melancholici, quam bona valetudine donati homines ferantur in venerem, cum hi copioso semine, eoq. spiritibus vitalibus referto abundant, illi verò paucos, eoq. flatibus tantummodo turgidos? Respondetur seminis eiaculationem esse naturæ quandam expulsionem illius utilis excrementi, quæ expulsio non secus ac in aliis inutilibus excrementis fit tum à copia, tum à qualitate seminis expultricem irritantis. modo cum homines benè temperati à copia potius, quam ab aliqua seminis irritante qualitate in venerem ferantur, dum se copia seminis exonerarunt, iam cessat libido, melancholici vero qui paucos semine abundant, non à copia sed ab eius irritante qualitate ad venerem excitantur, nam calidis flatibus turgidum est illorum semen, neq. quamuis paucos semine excreto in eis cessat libido, cum semper adsint flatu, qui semen turgere faciunt, ac genitales partes distendunt. proritantq; adde ex Aristotele 1. de generat. animal. c. 18. quod senes, & qui morbo pessimè se habent, iis aut nullum semen omnino inest, aut non prolificum propter inutile, ac morbosum excrementi permixtionem, quare melancholici cum morbosissimi sint infecundum erit eorum semen, ac flatibus, inutilibusq. excrementis permixtum, vnde in ipsius emissionem non adeò defatigati euadunt, imo potius leuantur vt cit. problemm. innuit Aristoteles, nam propter copiosos flatu ipsi semen amplificatur, hoc est turgescit, quare mirandum non est, si sapius, ac frequentius venerem expectant bene constituti viri. sed Aristoteles problemm. 21. aliquo pacto nobis contrariis esse videtur, dum varicibus deten-

ros gignendi facultatem amittere scribit, quia flatus semen, ac genitales partes deferant, & ad crura transferantur, ubi varices fiunt, aliquo pacto dixi, quia quemadmodum melancholicos venereos fieri ex flatibus comprobatur, ita quoque gignendi facultatem in flatus refert, quod ab iis, quæ nuper diximus, omnino dissentaneum est, sed hoc discutiendum obiter subnectere necesse erit, tum ut presentem difficultatem tollamus, tum quia non erit, alienum a nostro scopo, & de iis interdum agere, quæ à materia melancholica, non secus ac melancholia producuntur, uti sunt varices iam dictæ.

An ijs, qui variis detinentur gignendi facultas tollatur? Cap. XXVIII.

A M superius diximus ex sententia philosophi feminis eiaculationem cum flatu fieri, unde & problem. 31. semen flatus decessionem esse scripsit, qui flatus si ad crura transferatur, inibi. coerceatur, ut in varicibus contingit, semen non insuper excitatur (flatuum n. impetu caret) sed refrigeratur, fit igitur inde ut penis contiguo emarcescat, his verbis 21. problematis explicationem claudit Aristoteles. Verum si quid sentiam fateri velim, non parum à veritate alienum propositum problema videatur nonnullis, nam per flatum Aristoteles aut vaporem ab atra bile, vel alia materia excrementitia elatum, aut spiritum vitalem intelligit; Hunc certe subaudire nequit, quandoquidem (hinc nostra pro defensione Aristotelis, quam superius adduximus interpretatio corrumpit) spiritus vitales non transferuntur ad crura in varicibus, neq. inibi detinentur, cum hi ex materia melancholica non gignantur, quemadmodum gignitur, flatus ille, qui cum prædicta materia melancholica venas varicosas extendit imo qui atra bile abundant spirituum vitalium indigeni, sunt, cum tamen ex Aristotele melancholici qui hoc sciant humore flatibus redudent, vaporem igitur eum intellexit Aristoteles, qui ab excrementitio humore, & à melancholico præsertim elenatur, qui si in varicibus ad crura transferatur, tantum abest, ut gignendi facultatem has patientibus tollat, quin potius ad generationem conferat, nam cum flatus hic veluti quoddam excrementum sit (præter naturam intentum flatus in humano corpore generantur) dum semini se se commiscet, illud potius infæcundum reddit propter nutilis. n. ac morbidi excrementi permixtionem semen non prolificum fieri ipsemet scripsit Aristoteles 1. de generat. animal. c. 18. modò si flatus iste qui non secus ac excrementum est, semini non commisceatur, sed ipsum immune relinquens ad crura tanquam in remotiorem locum se sequestret, non ne seminis fecunditati ex accidenti conferet? Doctissimus Guastavinus in huius problematis eruditissima commentatione hæc habet ad litteram "Cum varice igitur multus flatus coniunctus est, & cum multi flatus tran-

smuta-

mutatione fit, fit itidem concubitus cum multo flatu, qui intus con-
 clusus est, verum in concubitu ad penem vergit flatus, cuius auxilio
 arrigunt, in varicoso autem ad crura cum humore melancholico itidē
 flatus declinat, si igitur existente varice rei venereæ impetus aliquis
 fiat, non potest flatus ad illud opus semen adiuuare, vimq. illi suffice-
 re, quippe alio distractus, & ad crura translatus; semen itaque calidi
 flatus destitutum auxilio refrigeratur, pudendiq. vis, & robur emar-
 cescit, nec res venerea rectē peragi, aut liberi gigni possunt, haecenus
 doctissimus vir, sed nos non paucos nouimus (quemadmodum & ante
 nos quoq. obseruauit Conciliator) qui varicibus detenti plures habue-
 re natos; Respondet doctissimus Gualtavinus hoc problemma sicuti
 & pleraque alia, non ita præcise rem definire vt aliter se habere non
 possint, sed probabiliter maxima ex parte in eis rem disquiri; Sed do-
 ctissimi Septalii (qui & ipse in Aristotelis problemmata eruditissima
 commentaria conscripsit) in hac re sententia valdē arridet, ait. n. hoc
 loco Aristotelem intelligere varices non quascumq. sed eas tantum,
 quæ in venis testium cōtingunt, vt ex postremis problemmatibus verbis
 coniiicitur, quæ postrema verba ita interpretatur doctissimus vir. Infrin-
 git itaq. fortitudinem testiculi, quæ sane interpretatio optimē quadrat,
 quandoquidem dictio illa τὸ αἰσθόν quæ Aristoteles vtitur, non solum o-
 do penem, sed etiam testiculum indicat; Cum igitur semen (subdit
 doctissimus Septalias) à testiculis, & vasis seminariis, non nisi impetu
 quodam propelli debeat, vt ad vterū profundatur, operatio hæc huius-
 modi esse non potest, nisi cum seminali materia spirituum multa copia
 misceatur, quin & flatuum multitudo, vt & penis in tumorem eleuetur
 & semē spirituosum, & spumeū reddatur; vbi in testibus sinuosi illi & tor-
 tuosi tumores fuerint & impetus propellentis refringitur, quod recta
 nō exeant, & spiritus qui semini admixti sūt, vērō in tumore extento
 admixti refrigerantur ita, vt minus faciendū semē efficiāt; verū nec huius
 grauisimi viri opinionem alii tentent infringere dicentes hanc vocem
 ἡσυχία hoc est varices, ita ab Aristotele vsurpari, vt testibus nullo pa-
 cto possit accomodari, quod comprobant ratione, quam mox subdit
 Aristoteles, nimirum, quia hæc passio fiat translato spiritu, aut flatu,
 putant. n. isti in testium varicibus hanc flatus translationem à semine
 ad alias partes non fieri, cum semen & ipsum in testibus contineatur,
 sed tantū fieri in varicibus iis, quæ crura ac coxas occupare solent;
 at re vera non ita sentiendum existimo, quandoquidem cum varix sit
 extensio quedam venæ ac paruulus tumor flatu, ac melancholico hu-
 more repletus, quid ne obstat, quin flatus in venis testium contentus
 & semini immixtus, vel in paruulum illum tumorem transferatur, ne-
 pē in varices testium iam factas, & illas adaugeat, vel vna cum atro
 humore particulas quasdam earundem venarum testium extendat,
 & in tumore eleuet, & ita à semine in prædictas particulas sequestretur
 ac transferatur? certe minor erit huius flatus translatio, & in propin-
 quiorē

quiorem locum, quàm si à testibus ad crura, vel coxas transcurreret, sed quæ rationi magis consentanea sit, quâdoquidem facilius est flatui in angustis locis detento in propinquas partes erumpere, quàm ad longinquas, & remotiores impelli; & præsertim si ad iplas per laberinthæas vias, ac tortuosos gyros permeare necesse sit, præterea eo sensu intellecta Aristotelis sententia à veritate longè recederet, quare summa cum ratione de testiculorum varicibus interpretatus est problema hoc doctissimus Septalius.

Cur melancholici semper medelas querant?

Cap. XXVIIII.

Huius problematis rationem reddere Aristotelem 7. Ethic. cap. 14. nonnulli volunt dum scribit, quod atra bile affecti natura semper medela indigent, quia corpus eorum extempertura semper mordeatur, semperq. appetitui vehementi incitentur ita vt si semper natura medela indigeant, mirum non sit, si eam perpetuo quærissent, sciendum tamen est, melancholicos qui per essentiam delirant, medicamenta non expetere, cum nec se ipsos etiâ morbo teneri cognoscant, imo ipsis medicamenta præbere, vt plurimû difficillimum est, nec nisi vi, & verberibus ad ea sumenda cogi possunt sic & qui per consensum à toto corpore melancholia afficiuntur, nam etiam si horum corpus (vt ait Aristoteles) ex temperatura mordeatur nihilominus cum totum forte equaliter affectum sit, indigentia sensus non inducitur, præterquam quod & ipsi se melancholia laborare non percipiant, non negatur tamen quod ipsi semper indigerent medelis; Hypochondriaci igitur, sunt qui semper medelas à medicis expetunt, cum enim à melancholia immunes per intervalla sint, & se desipere, interdum cognoscant, sanitatem vehementer affectant, & cum morbus iste diuturnior, difficiliorq. curatu sit, vnde primis non cedat adhibitis medicamentis, cumq. melancholici vehementi trahantur appetitu (vt dixit Aristoteles) hinc est quod semper medicamenta, & varia remedium genera expetant isti miseri ægrotantes, Sed vnum memoria, & animaduersione dignum elicimus ex Galeno, Rufo, & Possidonio libello de melancholia, Quippe oportet, incipiente morbo mederi nam inuenteratum, & auctum malum medentis manus respuit, Cum igitur pleriq. non incipiente melancholia, sed ipsa iam progressa & aucta medicos consulant, & tunc frustra ab ægris assumantur remedia mirum non est, si semper nouum remedii genus experiri desiderent, Verû aliquis hic dubitare posset, cur incipientes melancholici curandæ sit, non autem progressæ, vt quartanæ febres, quarum nō ab initio sed iam progressarum curationem molimur ex Galeno 1. de arte curat. ad Glauc. c. 11. & tamen vterq. morbus ab eodem melancholico humore producitur, Respondetur forte in quartanis melancholicum humorem

morem tractu temporis attenuari, & ob id tunc facilius educi, & dissi-
 pari à medicamentis, quod non contingit in melancholiis in quibus
 progrediente, tempore melancholicus humor magis incrassatur. ma-
 gisq. rebellis euadit, ac propterea incipiente non autem progressa me-
 lancholia curatio est adhibenda, præterea si materia turgēs euacuāda
 est, ne principem partem petat, tanto magis euacuanda erit, & eradi-
 canda, quanto principem partem actu occupat, sicuti in melancholia
 contingit, persepe, dum in cerebrum confluxa est atra materia, ita vt
 summa cum ratione præceptum fuerit melancholia incipiente mede-
 las esse adhibendas, sed fusiùs de hac re in postremis.

Finis Secundæ partis.

177

QVADRIPARTITVM

Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII

Nobilis Lucensis.

PARS TERTIA.

An melancholia sanari possit? Cap. I.

ES ista exactius ex singulis melancholię, speciebus petenda esset, nihilominus si generico quodam sermone omnibus simul satisfaciendum sit, breuissimę negotium hoc decidi potest, nām animaduertere oportet, an recens sit hæc affectio, an antiqua, & confirmata, hæc recens fuerit, sanari poterit cum Galenus solo victu, ac balneo melancholicos sanasse testatus sit lib. 3. de loc. aff. c. 7. quinimo & lib. de atra bile c. 9. afferit omnes ex melancholico humore ortos affectus, statim inter initia strenuę purgantes talem humorem euacuantibus crescere nos prohibere, vel vīq. ad caneros, si vero antiqua, ac confirmata sit melancholia, omnia remedia irrita facit, vnde Aetius, & Auicennas asserunt non curari, & Trallianus c. proprio hæc habet, " Si confirmetur hic morbus cerebrum ad sui naturam mutat, & æger ad assumptionem medicinarum fit inobediens; Refert, tamen Baldvinus Ronssseus in suis miscellaneis epistola 3: de quadam muliere, quę à melancholia liberata fuit, cum tamen antea plura, & per longum tempus, sed frustra adhibita essent remedia, cumq. ipsa etiā vinculis coercissent, & hæc mulier libera euasit postquam se se ab alto proiecit, in pauimentum, quamquidem essentiali melancholia laborasse intelligendum est, quę sit ex sanguine tantum iuxta cerebrum alterato, reliquo in toto corpore illæso permanente; verisimile si quidem est violento illo, ac forti casu corporis compagem concuti, atq. melancholicum hominem forti illa concussionē à cerebro ad partes inferiores delabi; Ceterum & si medicus non possit talia operari per sua remedia, qualia fortuito operatus est casus ille ab alto, nihilominus extremis, ac sæpē repetitis remediis melancholiam etiam progressam, & antiquam in-

Z cerdum

terdum curare poterit, & præsertim ubi robustiores vires adinuerit, ac validiora corpora tractauerit, nec obstant citati authores, quandoquidem inueteratam melancholiam, ut plurimum, non autem ut semper, sanari non posse volunt, unde eorum sententia non impossibilitatem (ut ita loquar) sed maximam difficultatem arguit; hinc Tralianus de ea loquens scripsit ferè incurabilem, fieri, & tunc extremis egere remediis; præterea quantò facilius hodiè sanari poterit, cum habeamus salubriora multo, efficaciora, ac diuina pene remedia ob purissimam substantiam, qua prædita sunt, nobis ab arte spagyrica elargita? quæ si Galenicis dogmatibus recte coniungantur, certè nihil amplius in re medica desiderari potest; Tandem si eam melancholiā, quæ à natiuitate, & in utero contrahitur sanari posse non est impossibile, nec rationi repugnat, ut in sequenti quæstioncula apparebit, quanto magis ea, quæ nobis connata non est, sed ætatis progressu contracta sanari poterit?

An melancholici à natiuitate sanari possint?

Cap. I. I.

Hanc curationem difficillimam, non autem (ut diximus) à ratione alienam, aut impossibilem fore censendum est, profecto ad actiones edendas facultates cerebri, & partis structura, temperamento, calore, & spiritu tanquam instrumentis vtuntur, quæ si vitiosa sint, medicamentis quoque corrigi posse, non est negandum, & quoad vitium structurae cerebri pertinet, modo non est, ut loquamur, quandoquidem hac vitiosa corporis actiones potius quam animæ leduntur; vitia quæ in temperamento accidunt sunt, ea, quæ ad animam vergunt, & illius actiones ledunt, ut ex Hippocrate & Galeno constat de melancholia loquentibus 6. Epid. nam cum hæc vergit in corpus, & eius structuram ledit epilepsiam cõcit, cæterum cum in animam, id est (iuxta eorum loquendi modum) temperamentum euertit, deliramenta concitat, hinc ex Hippocrate lib. de diata, & ex Galeno 2. de sympt. caus. constat sapientiam sequi cerebri temperamentum, & eiusdem intemperamentum insipientiam, per temperamentum autem cerebri non meram qualitatem, sed aggregatum, ex calore, spiritu, & mixtione quatuor substantiarum humorum, quibus cerebri compago constat, intelligendum esse non ignorandum. Modo cum melancholia non secus ac infania, & phrenitis, morbus sit & morbus corporea sit affectio, hæc non potest per se ledere nisi facultates corporeas, mentem vero lesio non attingit nisi ex accidenti, quia scilicet dum in corpore est, sensibus vtitur, quare cum corpore facultates pendeant ex temperamento, poterit hoc immutari medicamentis.

mentis adhibitis, & si sit à natiuitate, nam quemadmodum cerebrum à natiuitate frigidius calefieri potest, & calidius refrigerari, quid obstat quin cerebri temperamentum in melancholico à natiuitate immutari possit? sed antea rationes eas, quæ contrarium persuadere possunt, in medium adducere necesse est, sic igitur exordiamur. Morbus habitualis, & connaturalis est insanabilis, sed melancholia contracta ex principiis generationis est connaturalis & habituata, ergo incurabilis; & hoc ratio suadet, nam quemadmodum se habet de habitu acquisito ita, & longè magis se debet habere de naturali, sed habitus acquisitus est difficillimè remotionis ex Aristotele, ergo, & longè magis naturalis. Amplius ille morbus est insuperabilis, qui remoueri non potest sine subiecti corruptione, sed morbus contractus à naturæ primordiis remoueri non potest sine subiecti corruptione, ergo insuperabilis, & minor probatur, nā tunc sequitur subiecti corruptio, quādo tollitur materia vel forma cōpositi, sed in transmutatione constitutionis naturalis contractæ ex semine, aut sanguine menstruo, tollitur materia cōpositi quia debet remoueri materia morbifica firmata in partibus solidis, ergo fiet hoc cum subiecti corruptione; Præterea natura est morborum medicatrix, medicus verò naturæ minister ex Hippocrate, sed in morbis hæreditariis natura ad malum transmutata non potest pugnare contra morbum, ergo neq. morbo mederi; Tandem illi morbi sunt insanabiles, qui valdè recedunt à naturali statu, & destruunt calidum innatum, sed melancholia morbosa valdè recedit à naturali statu puerilis ætatis, quia frigida, & sicca, & ex toto destruit calidum innatum, ergo incurabilis esse videtur. Verum .n. verò si quis attentius considerauerit morborum connaturalium differentias, non difficulter inde colligere poterit, non omnes esse prorsus insanabiles, cum .n. morborum connaturalium alii sint in partibus solidis à materia morbifica independentes, alii sint materiales morbi, illi sunt prorsus incurabiles, nisi per ætatis mutationem iuuamentum recipiant, sic tabes connaturalis est insanabilis, sic & intemperies melancholica frigida, & sicca, quādo est in solidis à materia morbifica nō dependens, sic & nephritica passio hæreditaria ex Auicenna; Sed si morbi connaturales dependeant à materia morbifica, vel recepta in vtero materno, vel post ortum genita ex lacte vitioso, aut ab intemperie morbosa connaturali, tales quidem morbi curationem admittere valebunt, ad quos respiciens Hippocrates in 2. Prorrh. dixit de epilepsia loquutus, quod qui hunc morbum congenitum habent, ii ægrè ab ipso liberari possunt adducens difficultatem, non impossibilitatem, sic lues gallica contracta ex sanguine materno infecto sanari poterit, quando impressionem non fecerit in partibus solidis nec minus melancholica passio, saltem quoad accidentia melancholica sanari poterit, quemadmodum sana-

cur arthritidis per euacuationes dum euacuata materia morbifica illius causa prohibetur dolorum concursus; non tollitur tamen ex toto aliquis ex predictis affectibus hereditariis ob permanentem connaturalem & hereditariam morbosam dispositionem partium solidarum; His igitur ita se habentibus facile tolluntur argumenta in contrarium adducta, nam morbos connaturales, & habituosos esse incurabiles, verificatur de morbis immaterialibus, sic morbos hereditarios non tolli sine subiecti corruptione, verificatur de morbis partium solidarum, cuiusmodi sunt gibbositates strabismi, claudicationes ac alii similes morbi; Quod autem natura sit morborum medicatrix, dicendum est naturam esse medicatricem morborum superuenientium, non connaturalium nisi per mutationem, etatis, nec omnium superuenientium, nam situs deprauatus a natura non reponitur, ut luxatio; Quod tandem melancholia valde recedat a naturali statu & calidum innatum destruat, hoc difficultatem, non impossibilitatem arguit, quare melancholiam morbosam etiam a naturae primordiis, seu a natiuitate ortam admittere aliquam, curationem licet difficilem concludendum erit.

Cur melancholia, quae cum risu coniungitur, facilius tollatur? Cap. III.

Melancholia, cui risus adiungitur, aut admixtum esse sanguinem melancholico humori, aut sanguinem adustum esse premonstrat, quam utramque causam optimè tetigit elegantissimus author Rodericus a Castro in suo tractatu de morb. mulier. nam reddens causam, cur melancholici rideant, ait, quod ubi sanguis humori melancholico permiscetur, tristitia vehemens non est, per temporum intervalla letitiae signa edit, sanguinei humoris genuina, & paulo post reddens causam, cur melancholici magis carent, & saliant, quam dum sani sanguine abundant, ait hoc euenire, vel quia ratione orbentur renitente, affectibus humorum, vel quia dum sanguis vritur, magis splendet, unde animo spes, vigor, & alacritas oritur, & doctissimus Ludouicus Mercatus lib. 1. de inter. morb. curat. c. 17. ex risu insolito futuram melancholiam pertimescendam esse testatur, quia risus exustionem, sanguinis arguit, Hinc igitur est, quod ratione sanguinis melancholia cum risu leuior sit affectus, ac proinde facilius curetur. non enim in ea adeo crassa materia reperitur, quae medicamentorum viribus difficile cedat, ut si melancholicus humor simplex esset, & impermixtus, hic etenim, vel esset siccus sanguinis frigida, & sicca, vel esset atra bilis si prior foret, ipsi competeret quo Galenus scripsit in 4. aph. comm. 44. nimirum non solum propter multitudinem, & visciditatem, sed etiam propter frigiditatem, ac crassitudinem humorum morbos in longum pro-

protrahi, si postrema, quid de ipsa idem Author scribat lib. de constitutione artis medicæ c. 17. quisq. perlegat, inueniat enim perniciosissimum succum esse atram bilem cum aliis præualuerit, ut potè quæ præ Cæteris, & corrodat, & maligna admodum sit, concoctūq. difficillima & ad purgationem ineptissima, atq. etiam plurimum indicet calorem, à quo sit per assationem genita; Aliquis tamen contradicendi ergo posset obicere, naturam ex Hippocrate. 6. Epidem. morborum medicatricem esse, & hanc eò citius, ac facilius morbos auferre, quo magis ipsa robusta, ac validior extiterit, cōtra verò tardius, ac difficilior, quo debilior, quare si verum est hoc, verum quoq. erit à natura difficilius edomari morbos, dū in sanguine vitium est quam dū in cæteris humoribus nā cū sit ille naturæ thesaurus à quo calor à quo vita, cui dubium sit debiliorem esse naturam vitio potius in sanguine, quam in reliquis humoribus ex istente? Respondetur sanguinis vitium maximam habere latitudinem, nec semper ipsum in sui à naturali statu recessu naturæ vires prosterne, aut debilitare, nisi corrumpatur, aut putrescat, ita, ut influentem calorem, ac spiritum naturæ parcius impertiatur, scimus enim, quod corruptio optimi pessima est in cæteris autem dum sanguis naturæ limites egreditur omnium mitissimus est, ut qui & dulcissimus sit, & ad concoctionem facilis, quemadmodum, subdit Galenus locum cit. de const. art. medicæ; Neq. valet etiam nonnullorum obiectio dicentium morbos à sanguine in longius protrahi debere, quam morbos à cæteris humoribus dependentes; etenim cum ob humoris multitudinē protrahantur morbi, sanguis in humano corpore seiunctim, consideratus, maior est quantitate, quam cæteri humores simul iuncti, ergo & ab ipso geniti morbi longiores fieri debent, quam à reliquis producti humoribus, & præsertim à melanchorlico succo, qui omnium paucissimus est; dupliciter, huic obiectiōi respondetur; primo quantitate sanguinis valde quidem maiorem esse quantitate melancholici humoris in humano corpore, & nihilominus has quantitates, & si non inter se, nostræ tamen naturæ æquales esse, ita ut hoc habito respectu neque sanguinis quantitas excedat, neq. melancholici humoris deficiat, ea .n. proportio in humoribus naturæ commodo seruari debuit, ut si exempli gratia sanguinis quantitas sit ut decem melancholici humoris sit ut duo, quare cum non possimus in naturali statu has quantitates inter se conferre, nec etiam in statu præter naturam illas inter se conferre liceat; Secundò quando dixit Galenus ob multitudinem humorum morbum protrahi, non humorum multitudinem inuicem contulit, sed sibi ipsis, ita ut si morbus à melancholico humore exciteretur, ille longior euadet, quo a maiori copia melancholici humoris producenteretur, & si mixti sint humores efficientes morbum, ille longior erit, quo maior admixtorum humorū extiterit copia, alioquin

quin falsissima esset sententia illius, videmus enim à maxima bilis quãtitate breuissimos fieri morbos, qui si fierent à triplo minori melancholia in longum tempus producerentur; Concludamus igitur melancholiam, quæ cum risu est leuiorem esse affectum, faciliusque curari, quam eam quæ cum studio, & hoc quia melancholicus humor ipsam efficiens sincerus non sit, sed sanguini admixtus, præter .n. sanguinẽ (vt docuit Galenus in Progn. Hippocratis comm. 2. t. 47. quiuis alius humor si sincerus fuerit, prauam indicat affectionem, & hoc quia fortasse non adeò à natura regitur.

Cur melancholicæ affectiones diuturniores sint, quam quæ ab alijs prodeunt humoribus? Cap. IIII.

Humor melancholicus frigidus, crassus ac terreus est, quare si exuperet, & in aliquam partem præter naturam decumbat, difficulter à naturali calore euincitur, longoq. temporis spacio à natura edomatur, ita vt morbi ab eo geniti diutius perdurent; hinc Galenus in 6. Aph. comm. 47. melancholiam inter diuturnas passiones commemorat; Contendunt nonnulli tamen à pituita longiores morbos produci, tanquam ab ea, quæ non solum frigida & crassa sit cum lentore, & visciditate, sed quæ etiam copiosior admodum melancholico humore redundare soleat, cum non tantum, ex sola morbifici humoris qualitate, sed etiam ex copia morbi diuturni fiant; Respondetur ex sententia Alexandri problem. 48. lib. 1. pituitam humidam esse, humidum autem quodq. facillè immutari potest, & à natiuo calore resolui, non ita siccum; siccus verò melancholicus est humor, & quamuis pituita copiosior sit, & ob id ipsa quoque longos producat morbos, non tamen longiores producit, quam melancholia faciat, nam quemadmodum ait Alexander, pituita nostræ naturæ accommodatior est, quam atra bilis, vnde per esuritionem pituita pro alimento natura vti consuevit, quare quicquid vtile in ea adinuenerit, id totum ad corpus alendum concoquet, atque dispensabit, nec immerito, nam ex Galeno passim pituita per vltiorem coctionem in sanguinem vertitur, quorum nullum atræ bili conuenit.

Cur in ætate consistenti, & in autumnu potissimum vigeant melancholicæ? Cap. V.

ÆTatis, & anni tempora inuicem comparari recte quidem possunt, nam quemadmodum homo per ætates, ita & per anni tempora diuersas corporis constitutiones sortitur, hinc pueritiæ, quæ calida & humida est, ver calidum, & humidum respondet

pondet; iuuenili, ætati calidæ, & siccæ æstas calida, & sicca, consistētī verò frigidæ, & humidæ hyems frigida, & humida, hinc etiam cum in hac, vel illa ætate hic vel ille humor prædominetur, ita & in diuersis anni temporibus hic, quam ille magis abundat humor; vnde Galenus in lib. Hipp. de nat. hum. t. 4. nos docuit; Quod sicut in anno quandoq. humidum, & frigidum dominatur, & hyems appellatur, quandoq. humidum & calidum, quo tempore ver est, quandoq. siccum, & calidum, quæ æstas vocatur, postremo vero omnium in autumno frigidum, & siccum, ita in homine, hyeme quidem pituita viget humor frigidus, & humidus, in vere sanguis; qui calidus est, & humidus; flaua vero bilis facultate calida, & sicca prædita in æstate, atra, quæ frigida & sicca est, in autumno, ex quibus iam vtriusque particulæ problematis ratio manifestè habetur, Sed vltius progredi non tē deat, nam difficultatem facere posset, quod de consistenti ætate dictum est, quandoquidem frigiditas, siccitas, & atra bilis, ei, quæ declinans dicitur, ætati magis conuenire videntur, quam alteri; Hęc tamen levis est difficultas, quamuis .n. diuersa sint nomine, nihilominus vnum & idē sunt consistens, atque declinans ætas, nam si quæ vni tertio conueniūt inter se sunt eadem, consistens atque declinans ætas vni tertio conueniunt ex Galeno, quandoquidem vtraq. iuuentutem insequitur, ergo vt diximus, vnum & idem erunt, hinc Galenus quam per consistentem ætatem intelligere debeamus nobis declarans in 1. aph. comm. 13. hæc habet " Appellat autem (scilicet Hippocrates) ætatem habentes consistentem, eos, qui mediam ætatem habent, inter iuuenes ac senes, ita vt ab ætate quidem vigente recedant, nondum tamen habent sensum senectæ manifestum, Hanc eandem vero ætatem declinantem quoque appellasse Galenum patet in 3. aph. comm. 30. vbi ait, quod declinārium ætas iuuenilem, quæ maxime æstati assimilatur, subsequitur; Cur igitur in hac ætate, & in autumno magis vigeant melancholiæ, atra bilis, quæ his ætatē, ac tempore in humano corpore magis abundat erit in causa, quod optimè loco nuper citato ita declarat Galenus " Sane horum temperatura atra biliosior quodammodo est, atq. ideo in ea multi melancholia afficiuntur, veluti ex anni temporibus in autumno sicuti .n. hoc tempus frigidum existens pallidam excipit bilē tempore æstiuo exassatam. sic declinantium ætas iuuenilem, quæ maxime æstati similatur, subsequitur, Hinc colligimus quod quemadmodum in autumno abundat atra bilis propter pallidam exassatam bilem in æstate, ita & in æstate declinante abundat propter pallidam exassatā bilē in iuuentute, Sed statim obiicieta liquis, si in iuuenili ætate, ac in æstate pallida bilis exassatur, cur non etiam in his sunt melancholiæ potius, quam in subsequen. ibus ætate ac tempore? Respondetur in æstate, & in iuuentute propter seruidum quidem calorem pallidam bilē exassantem

sanctam atræ bilis maiorem copiam produci, sed dissipari etiam, & ob id non adeo frequenter melancholicos morbos excitari in autumno verò, ac in estate consistentiæ feruidus ille calor remittitur, qui ex asfatam bilem dissipare nequit, nec eam, quæ à feruido calore genita remansit, nec quam ipse producit, ita ut atræ bilis plurimum colligatur, atq. coaceruetur, ex cuius copia melancholici morbi excitentur, quæ omnia Galeni autoritate confirmari possunt, nam in supracit. loco de inclinantiæ tate loquens ita scribit, " Omnium ferè ætatum quæ iam declinat, paucissimis indiget ad corporis resumptionem, si quidem & id, quod ex ipsis resoluitur paucissimum est, neq. n. corpus similiter calidum est, ut prius, neq. amplius in augmentum quicquam assumitur, & in comm. 22. eiusdem libri de autumno hæc habet, " Neq; n. sicuti æstas veri superueniens humores euacuat, ita & autumnus æstiuos, sed contrarium ex toto accidit. nam ex partibus extimis ad internas ducit Ceterū & Auicennas nobis obstare videtur, dum cap. de mania ait ab humore exusto non fieri melancholiam, sed eo loci intelligit Auicennas humorem exustum, in quo adurens causa & feruidus ille calor ad huc perseveret, non eum à quo iam recessit, & de quo verba fecit cap. de melancholia, dum scripsit humorem exustum melancholiam parere.

An facilius curentur qui melancholici euadunt ante quadragesimum annum, an qui post quadragesimum ætatis annum melancholici fiunt? Cap. VI.

Extat Hippocratis aphorismus 85. sect. 7. quo habetur, quod quicumq. supra quadragesimum annum insani fiunt, non admodum conualescunt, minus n. periclitantur, quibus proprius, naturæ, & ætatis morbus fuerit, aphorismus tamen iste spurcius ab omnibus existimatur, qui præterea etiam si genuinus foret Hippocratis non de melancholicis, sed de maniacis intelligendus esset hi. n. propriè appellantur insani, nihilominus quis posset arguere, quod quemadmodum mania, seu insania difficilior abigitur post quadragesimum annum, sic & melancholia, utraq. n. est principum actionum deprauatio, atq. eiusdem cerebri affectio, nec difficultatem facit aphorismus, quia inter Hippocratis spuria reponatur, nam non valde dissimilis, & genuinus Hippocratis aphorismus extat in 8. sect. in quo hæc habentur ad litteram, " qui supra quadraginta annos phrænitici fiunt, non omnino sanantur, minus n. periclitantur, quorum & naturæ, & ætatis morbus sit conueniens; qua propter sicuti hæc vera est Hippocratis sententia de phrænitide, sic & similis allata de insania erit vera,

et, nam præterquam quod utraq. sit cerebri passio utraque etiam ab eodem progignitur humore, Sed quis dubitet melancholiam à quadragesimo anno difficilius auferri posse quam ante quadragesimum facta, si vires respiciat? vires .n.in curandis morbis præcipuas tenere partes quilibet non ignorat, cum natura sit morborum curatrix, & profectò in his, qui quadragesimum ætatis annum excefferunt, iam natius calor præcipua virium basis labascere incipit, & cerebrum, ubi propriam erigit melancholia sedem, frigidius, ac siccus, infirmiusque reddi, ita & mentis functiones magis defatigari incipiunt, quo fit, ut noxa, quæ cerebro functionibusque animalibus in ea ætate inducitur, vix, ac ne vix quidem deleri possit, sed commoriatur, Altera tamen ex parte, si supracitati aphorismi rationem spectes, necesse est fatearis melancholiam facilius abigi posse post quadragesimum, quam ante quadragesimum ætatis annum exortam, cum à quadragesimo anno hæc sit affectio, quæ & hominis naturæ, & ætati magis consentiat, etenim cum à melancholico humore producat, & siccam cerebri intemperiem sibi associet, certè ab eo tempore, & melancholicus humor magis redundare solet, & vniuersa corporis, non solum cerebri temperatura fieri siccior incipit, quare tantum abest, ut prædictus aphorismus nostræ melancholiæ accomodari possit, quin potius eidem omnino contrarius extet. neque aliquis hanc coarctare velit sententiam ad acutos tantum morbos, atque ab ea chronicos excludere quandoquidem illa simpliciter prolata de omnibus morbis verificatur, quo stante inferendum est, melancholiam faciliori negotio profligari posse à quadragesimo anno, quam ante, nec à ratione alienum, est quoniam, si ante quadragesimum annum melancholia producat, necesse est, melancholici humoris causa productrix adeo potens, intemperiesq. viscerum adeò ingens, & insignis sit, quod difficulter admodum, aut vix amoueri queat, & proinde talis melancholia incurabilis sit, non .n. vegetiori ætate tam multus colligi potest melancholicus humor, aut tam cerebrum exiccari, nisi valida præcedat affectio, & quæ adeo corpus vniuersum commutet, quod in pristinum statum arte reduci nequaquam possit, loquimur .n. modo de essentiali melancholia, & de ea, quæ per consensum à toto fit, nam si de ijs sit sermo quæ per consensum ab aliqua determinata parte vel à retentis menstruis, vel à vermibus vel à febribus, vel à similibus fiunt, nemini dubium est, quod vegetiori ætate ob virium robur facilius hæc poterunt edomari, sed si vegetior ætas aut essentialem, aut per consensum à toto melancholiam admiserit, certè ad vtriusq. præinsignes, ac admodum validas causas necesse est ut vires quoq. melancholiam patientis adeo fractæ, & ac imbecillæ sint, quod minus sint aptæ contra morbum pugnare, quam vires illius, qui in ætate consistenti melancholiam incurrerit cum hæc non tantam noxam receperint, à causis melancholiæ uti minus validis, & ætati, temperamentoq. corporis valde, minus

186 Quadripartitum Melancholicum.

dissentientibus ; vnum tamen de melancholia essentiali noto, nimirum quod si hæc fortè phrænitidi, aut etiam mania supervenerit, tunc certè facilius abigetur in ætate vegetiori, quam consistenti, & post quadragimum annum, namq. præcedens melancholia causa nempe phrænitidis, morbus est congruentior iuniori ætati, quàm seniori, sed si melancholia phrænitidi, aut mania non succedat, sed ex se incipiat, secus se res habet ; Tandem huic opinioni aduersari videtur Hippocrates, dum ex eo habemus aph. 7. sect. 5. Comitiale morbum ante pubertatem a motionem recipere, verum post vigesimum quintum annum ad mortem vsq. comitari ; Sed quod pronunciauit Hippocrates de comitali, illud & de melancholia dici posse comprobatur, cum alias idemmet Hippocrates, imo & experientia ipsa, ex comitali morbo melancholiam, & ex melancholia comitiale fieri morbum nos certiores faciat, quare si comitalis à 25. anno non sanatur, sed commoritur, ita & melancholia, sed si melancholia à 25. anno exorta ita se habet, ergo & valde minus sanabitur ea, quæ à quadragesimo anno exoriatur, Sed facile soluitur hic nodus, nam dum ait Hippocrates hoc morbos ex se inuicem exoriri, intelligit de eo comitali morbo, qui sui causam atram bilem habet, in aphorismo vero citato de comitali intelligit, qui à pituita, & cruditate originè trahit, & qui ab eodè puerilis etiam dicebatur morbus, Pueri .n. propter intemperantem vitam, & intempestiua exercitia crudos colligunt humores, quos facile suscipiunt eorum nervi, vt qui molles satis, & imbecilli sint, vnde epilepsia gignitur, quam in ætatis mutatione solui posse spès est, succedet .n. ætas calida, & sicca, quæ materiam morbum cõstituentem, attenuare, & incidere, eiusdemque frigiditatem, & humiditatem corrigere, nec non simul nervosum genus roborare valeat, At Epilepsia illa quæ ab atra bile fit, rarissimè in hac puerili ætate contingere solet & si forte contingeret, non secus ac melancholia, numquam, aut vix sanationem reciperet.

An melancholia viri, vel mulieres facilius tententur ? Cap. V 11.

Natura, & in vniuersum mares fæminis longioris vitæ esse scripsit Aristoteles lib. de long. & breuit. vitæ c. 3. quia calidius animal sit mas, quam fæmina longitudinis .n. vitæ calida humiditas in causa est, quare si longioris vitæ sunt viri ergo magis resistent melancholico humori frigido, & sicco, qui è diametro aduersatur natino calori in quo tanquam in calido, & humido, vita consistit, & ob id minus in melancholias incident, non ita mulieres, quæ viris frigidiores sunt, præterea mares prudentiores sunt, & experientia ipsa eos quoque robustiores, & magis animosos esse videmus, ita vt tum ob animi, tum ob corporis vires insipientia & melan-

lancholicis deliramentis minus affici debeant, Nihilominus viris fæ-
 minas rarius, sed peius à melancholia tractari voluit Aretæus, &
 peius tum ob sanguinis menstrui prauitatem, atq. colluuiem (adeo. n.
 fædus interdum, & ob id naturæ infentus est h c sanguis, vt quoties-
 cumq. humori melancholico coniungitur, horribiles, & incredibiles
 producat effectus) tum ob animi deiectionem faminei sexus, qui vbi
 semel ab hoc humore capitur, se se totum in ipsius potestatem tradit;
 rarius vero hoc affectu fæminas tentari volunt, tum quia mens-
 truis gaudeant purgationibus ita namq. ab omn. excrementorum colluue
 vniuersum corpus expurgatur, tum quia frigidiori, & humidiori fru-
 tur corporis temperamento ita vt non multum melancholici gignant
 humores, plurimum .n. melancholiæ ab excedenti potius caliditate,
 quam secus generari voluit Galenus) & humiditate etiam melanco-
 liæ siccitati resistant, & ob id in fæminis, quam in viris fortior causa in
 hoc affectu producendo requiritur, quapropter etiam seuius affligun-
 tur, Quod autem ob humidius temperamentum rarius hoc affectu
 capiantur mulieres indicio sunt pueri, & eunuchi, qui numquam, vel
 rarissime saltem melancholia tentantur, A nonnullis tamen obiici po-
 test ob munerum frigidius, atque humidius temperamentum in illis
 maiorem in modum cruditates coaceruari, quæ quantum valeant ad
 melancholicos affectus producendos iam satis explicauit Galenus 5.
 de loc. aff. c. 6. nec mirandum est si a viscerum obstructionibus frequen-
 tissime hypocondriaca appellata melancholia excitetur, quarum præ-
 cipua origo cruditates esse solent, præterea si mens-
 truis purgationibus retentis aut imminutis facile, ac sepe eleuatur in cerebrum fuligi-
 nosa, ac tetra euaporatio, indeq. melancholica symptoma a exoritur,
 nonne semper mulierum caterua hisce vteri affectibus detinetur?
 Adde his omnibus tamquam passi accomodatam dispositionem ad re-
 cipiendum, innatam muliercularum ad timiditatem propensionem,
 querimonias, ac mæstitias, & fæminas fortasse magis, quam n. ares me-
 lancholia infestari coniicies,. His obiectionibus facile responderi pos-
 set, essentiali melancholia, aut ea, quæ est per consensum à toto viros
 frequentius occupari, tum ratione calidioris, ac siccioris temperamē-
 ti ad melancholicum humorem producendum magis accomodati, tū
 ratione fixioris imaginationis, non .n. vt fæminæ valde variabiles, & in-
 stabiles sunt, sed valde constantes in opinionibus permanent viri, hypo-
 condriaca vero melancholia mulieres facilius apprehendit, neq. respon-
 sionem hanc perturbat innata illarum propensio ad timiditatem, hæc
 n. naturalis omnino est, melancholicorum autem timiditas a causa
 præternaturali omnino dependet, ita vt & audacissimi quique viri hac
 causa existente in corpore necessario pertimescant.

*Cur ex mulieribus viro iunctis steriles melancholiam
magis patiantur? Cap. VIII.*

HAec sententia clarissimè ex Hippocrate colligitur in extremis verbis libelli de virg. morbis, nec huius reddere causam difficilè erit, si prius id supponamus, quod Galenus in lib. 5. aphor. comm. 62. scripsit, nimirum corpus totum, ut plurimum, esse vteris simile; Hoc supposito, cum in vtero conceptio fiat, videndum est etiam prius, quinam sint vteri ad conceptionem inepti, mulieres .n. talibus vteris præditæ steriles, erunt; Id autem nos docet Hippocrates in eodem aphorismo inquit, Quod quæcūq. frigidos, & spissos vteros habent, & quæcumq. humidos, & quæcumq. siccos magis, & adurentes non concipiunt; Modo quemadmodum propter vteros frigidos, & spissos, nec non propter vteros siccos magis, & adurentes steriles mulieres ad melancholiam dispositas censemus, ita steriles propter humidos vteros melancholicis affectibus minus subiici credimus, quandoquidem cum corpus ut plurimum vteris simile sit, humidiora, ac pituitosiora corpora difficulter, & non nisi raro melancholia tentantur, Sed ulterius dubitabit aliquis, quomodo mulieres steriles propter vteros frigidos, & spissos melancholiam subiici possint, nam cum corpora, sicuti dictum est, vteris ut plurimum similia sint, hæc quantumvis frigida, non atrabilem, aut melancholicum succum, sed pituitosum copiose generabunt ut optime adnotavit Galenus 2. de temperam. c. ult. quia nativus calor imminutus cruditates affert, Huic respondetur mulieres, quæ propter frigidos, & spissos vteros steriles sunt, non quidem ex sui natura melancholicis morbis esse dispositas, sed ex accidenti, nimirum, quia in ipsis non expurgentur menstrua; quod optime notat Galenus in cōmento præcitati aphorismi, ubi .n. immodica frigiditas (inquit ipse) exuperat adeo, ut vterus spissior efficiatur, angusta quidem sunt summopere in iis mulieribus ora vasorum, quæ ad ipsum pertingunt, ita ut nullo modo fiant in hisce mulieribus purgationes, vel omnino paucæ, & hæc ipsæ vitiosæ, solum tenuiore, atq. aquosiore sanguine perlabente, crassior autem qui intus permanet, dum ad huc magis ex frigiditate exprimitur, atq. defatur, atrum colorem acquirit, & in cerebrum effumans melancholica producit symptomata, Quæ tandem mulieres ob siccos, & adurentes vteros steriles sunt, hæc melancholiæ valde dispositæ extant, tum quia eorum corpora valde calida, & sicca atræ bilis prouentum maximum aggenerent, tum quia si quis ad vterum confluat sanguis, hunc exurant, & in atrabilem vertant, qui crassifactus, cū exire nequeat, in ibiq. diutius detineatur ut fursum effumet, necesse est, & hinc melancholica deliramenta concitantur.

*An Spadones, seu eunuchi melancholia
tententur? Cap. VIII,*

Quibus amputantur testes, eos frigidam, & humidam naturam assumere effeminatosq. euadere experientia patet, unde Eunuchos à sectione testium similes effici feminis scripsit Galenus in 6. aph. comm. 28. Quicumq. igitur frigidi & humidi sunt non melancholico humore, qui à feruidiori hepate plurimus gignitur, sed pituitoso abundant, quare nec melancholicis affectionibus subiecti sunt, hinc Aristoteles sect. 10. problem. 39. Spadones vel omnino varicibus vacare, vel minus habere, quam cæteri testatus est, non ea melancholici humoris quantitate redundant, quam ad crurum venas grauata natura deponere coacta sit, sed & rationem quoque addere possumus, quam ob eandem eos podagra non vexari ex Hippocrate recenset Galenus loco cit. nimirum amissum venereorum vsum, nam qui venerem immodicam exercent, cerebro aliisq. nervosis partibus imbecilliores fiunt; Modo Eunuchi cum ob denegatam venerem cerebro robusto constant, melancholiam non patientur, cum ad hanc efficiendam non solum presens agens nempe melancholica materia, sed etiam dispositum patiens, nempe cerebrum imbecillum ad suscipiendum aptum requiratur, Nihilominus quemadmodum Galenus suo tempore Eunuchos podagra laborare nouit, ita eos melancholia affici posse censemus, nam quamuis frigidus, & humidus sint temperamento, ac proinde pituitosis potius abundant excrementis, hoc nihil obstat, quandoquidem à cruditatibus originem ducere hypocondriacam melancholiam non negauit Galenus lib. 3. de loc. aff. c. 7. Sed nonne & feminae, quibus ipsis Eunuchi temperamento similes sunt, melancholia afficiuntur & quicumq. melancholiarum specie? Dices fortasse hos melancholiam hypocondriacam pati, cum hypocondriorum obstructions incurrere possint; non autem eam, quæ vel per consensum a toto, vel per essentiam fit, non hanc, cum cerebro robusto sint non eam cum feruidius iecur non habeant, Hæc & si aliquid faciant ad huius morbi resistantiam, non tamen eum in Spadonibus excitari non posse necessario concludunt, nam etiam si ob coitum amissum cerebro robusto sint, non desunt alia plura, quæ ipsum imbecillum reddere queant, nam præter externa errata hoc efficientia, cerebri imbecillitatem à genitoribus ea, parte male dispositis contrahere possunt, ita hepar in eis, quamuis ob proprium ipsorum temperamentum remissiori calore donatum, sit euadere feruidius potest tum propter obstructions a crassis, ac lētis humoribus in eo genitis, tum propter aromaticum, ac salitorum vsum, propter vina generosa epota, atq. similia, ita vt feruidiori existente hepate, additisq. melancholicis cibis, atræ bilis prouentus accumulari possit,

possit, ex qua non solum melancholia, sed varices etiam, aliaq. melancholicę affectiones producantur, vnde & ipse nobilem virum eunuchum ad plures menses quartana febre laborantē Bononię noui, verū istas melancholicas affectiones in ceteris frequentius, in Eunuchis rarius excitari posse rationi maximē consentaneum est.

*An melancholico habitu præditi breuioris
sint vitæ? Cap. X.*

Qui duriori sunt corpore fortiores extant ex Aristotele 10. sect. problemm. 57. ergo melancholici fortiores, & per consequens longioris vitæ sunt debilioribus, melancholicos .n. duriori corpore præditos esse ex eo conuinci potest, quod crassiori, ac terrestri sanguine abundant, vnde Galenus lib. art. medicinal. c. 41. dicebat, Qui calidum, & siccum hæpar habent, illis esse sanguinem crassorem hosq. non solum venarum, sed etiam vniuersi corporis duritie donatos esse; Amplius quæ densiora sunt corpora ab extrinsecis iniuriis solis, aeris, ventorum, pluuię, & similium difficilior læduntur, quam rariora, ergo melancholica tamquam densa cum minus lædantur diutius etiam san- tatem & vitam protrahent; Altera tamen ex parte corpora quæ facile perflantur, non secus ac vrbes, & loca in apertis locis sita salubriora sunt, hæc autem corpora non densa sed rara sunt, & ita sensit Aristoteles 1. sect. problemm. 54. & ratio est, quia ea salubriora sunt corpora, in quibus vel non existunt excrementa, vel quam primū excrementur, & quę excrementa mouentur, non autem quiescunt, quæ .n. quiescunt, illa putrescunt, vt patet aquę immotę exemplo, putrescentia autem morbum faciunt, in illis vero, quæ bene perflantur, excrementa vel non existunt, vel excernuntur, antequam morbum faciāt item in iis, quæ mouentur, motus .n. excrementis, eorum ve putrefactioni locum non concedit, fit igitur, vt quæ bene perflantur, salubriora sint, sed rarus habitus perflatur, non perflatur densus, in hoc .n. obturati meatus sunt, per quos perflatio fit, in raro autem aperti, & laxi, rara igitur corpora salubriora sunt; Est omnium medicorum sententia, moderatum corpus ceteris præferendum esse, non quod in raritate, aut densitate excedat, vnde Galenus libello de optima corporis nostri constitutione c. 4. hæc habet, " Moderatum corpus neq. rarum, aut densum dici debet, sed sicuti inter alios, sic quoq. inter hos excessus medium constituendum est, paucisque interpositis subdit, idemque inter vniuersa corpora saluberrimum censemus; quare non indistincte loquendum, nam si ad moderatum respiciamus, dubium non est, quod melancholico, & denso præferri debeat, si vero densum raro comparemus, & rarum quoq. præferendum erit, nam præterquāquod externæ iniurię plurimum euitari possint, melancholica, & densa corpora plurimo semper scatent excremento crasso, fæcosoq. quod cum

cum semper intra se gerant, euitari nequit, & ideo cum magis vrgeat, quam externæ iniuriæ, neq. propter meatuū angustiam facile diffilari possit, hinc est quod sanitati, vitæq. magis officiat; Aristoteles lib. de vita, & morte definiit vitam esse vegetatricis animæ in nativo calido mansionem, & per nativum calidum, tum naturalem calorem, tum radicale humidum medici omnes intelligunt, quæ duo humanæ vitæ veluti subiecta, ac fundamenta sunt; Quicumque igitur hoc calido innato magis abundant longæuiore sunt, qui vero minus breuioris sunt vitæ, quare superuacanea omnino videtur hæc questio, omnes .n. sciunt, quod qui calido & humido constant temperamento longæui sunt, cum principiis, vitæ abundant, contra vero melancholicos, qui frigidi & sicci sunt temperamenti, esse breuioris æui, vt quibus qualitates insint vitæ aduersariæ frigiditas, & siccitas, Præterea Arist. lib. de long; & b. eu. vitæ inter præcipuas vitæ breuitatis causas non solum substantiæ nostræ ex contrariis constitutionem, verum etiam excrementorum in nobis prouentum reposuit, Modo quinam maior excrementorum prouentus abundat, quam in melancholicis? etenim hi frigidi & sicci sunt, optima autem coctio à calido, & humido celebratur, Denique si vitam minuunt, vigiliæ, curæ, metus, ac tristitia, vt quæ innatū calidum abstrahant, dissipent, & extinguant, quinam magis hisce vexantur, aut in has animi perturbationes melancholicis ipsis prouiores sunt? Nonnullæ tamen ad huc ex aduerso rationes, quæ veritatis quandam speciem repræsentent, adduci possunt, quandoquidem cum nostri corporis substantia perpetuo fluat, in melancholicis tamquam qui propter siccitatem sint habitu densiori, minus fluit, ergo rationale est longæuiore eos esse in quibus propriæ substantiæ minimum, quam in quibus plurimum dissipatur, quorum in albo sunt humidiores omnes, & qui rara admodum corporis textura sunt, dein habemus ex Arist. 30. sect. problem. 1. quod qui habitu melancholico præditi sunt prudentiores extant, tales autem tum propter vitæ continentiam tum propter animi moderatos mores vitam producant, cum in ea non incidant errata, quæ ab aliis perpetrari solent, Demum Aristoteles 14. sect. problem. ult. eos, qui loca habitant calida, timidos esse scribit quoniam frigidi sunt, frigidi autem & timidi melancholici sunt; & problemate 9. eiusdem sectionis scribit eos diutius viuere qui locis calidis suam degunt ætatem; ex his igitur melancholicos diutius viuere colligimus, Cur autem illi diutius vivant, Arist. in sicco rem ipsorum naturam refert, namq. quod siccius, firmitus & diuturnius est, cum .n. mors ex philosopho putredo quædam sit, quæ humidiora sunt siccioribus facilius putrescunt, Ego, vt ingenue fatear, quemadmodum eos, qui loca inhabitant calida non diutius viuere opinor, ita & Aristotelem sibi met ipsi contrarium extitisse existimo, Nam cum mors caloris interioris refrigeratio, sit vel ipso teste, nemini dubium est, quod ii breuioris erunt æui, quibus innatus, interiorque calor citius

tius foras euocabitur, ac profluat, quam quibus intus diutius perseverabit, sed in locis calidis vitam degentibus ocyus profluat, & euocatur foras, ergo ipsi breuioris sunt eui, minorem propositionē 16. problem. probat Arist. dum ait " Accidit ergo ut qui loca calida colunt refrigerari nimirum possint, cum .n. solutum, rarumq. corpus eorum sit, calor foras profluere potest; His autem ita perspectis, quod sibi contradicat Aristoteles facile erit inspicere percurrenti nonū problemā, hic .n. loca calida inhabitantes vult esse sicciori natura, ac proinde densiori corpore, superius autem soluto, raroq. corpore, hic ambientis aeris caliditate (calet.n. locis calidis aer, sicuti frigidis friget) innatum, internumq. calidum calefieri, illic refrigerari scribit, Quāobrem, crederem; ego Aristotelem problemate 9. per loca calida intellexisse calida temperata, problemate vero 16. intellexisse calida intemperata, & excedenter calida, quo pacto ubiq. verum, nullibi falsum prolatum fuerit, Quod autem melancholici sicciori sint habitu, ob idq. proprię substantię minus dissipent, hoc ad longitudinem vitę nullo modo facit, cum cetera non respondeāt, etenim quamuis minus dissipent, minus etiam quod dissipent habent, nempe radicalis humidi, quod natiui caloris pabulum ac propria substantia est. Quod tandem melancholicos prudentes esse dixerit Aristoteles, non de iis, qui frigida & sicca donati sunt temperie audiuit Philosophus, sed de aliis, ut 17. 2. sect. quęstiuncula iam enarratum est.

*Cur qui melancholico habitu constant, hesitent
lingua? Cap. XI.*

Lingua hesitantes sunt melancholici, sed non omnes, & melancholici lingua hesitant, sed non omnes, quare & de melancholicis, & de lingue hesitantię causis distinguendū erit, ut problematis veritatem assequamur. Cuius problematis causam reddens Aristoteles. 11. sect. problem. 38. ea refert in imaginationem, nempe in phantasmatum copiam, nā cum lingua eas innumeras imaginationes assequi velit, non secus ac animus visa, nec possit, inter loquendum hereat, atq. ita impetus dicendi præuat, verū idemmet Aristoteles problemate 30 eiusdem sectionis lingue hesitantiam declarans, ait hanc esse alteram alteri Syllabam iungere propter non posse, & hanc in pueris contingere (namque hi viris magis hesitant lingua) propter eiusdem lingue imbecillitatem, quę certe que madmodum, & in ceteris ipsorum musculis ab excedente, neque adhuc satis resiccata humiditate fit, quinq. agesimo vero quarto problemate, cur aliqui lingua hesitantes fiant, in membri quo loquimur refrigerationem refert, quasi stupens & attonitum id membrum euadat; sexagesimo tandem tertio non solum refrigerationi, sed & magno etiā calori, atq. nimio feruori lingue hesitantiam adscribit, ita ut inter loquendum

quendum lingua offendendo adhaereat, quasi in salebris, quomodo affici iratos homines noscimus; Hinc tres linguae haesitationis causas praeter imaginationum frequentiam ex Aristotele attulimus, nimirum linguae imbecillitatem ab humiditate excedenti, ut in pueris, eiusdem frigiditatem unde quasi obstupefeat, ac tandem nimium sanguinis, atq. spirituum feruorem, in super & linguae breuitas, & siccitas, siue accidentalis ariditas, imo & ex Aetio flatus, qui linguam velocius impellere possunt, possunt esse causae praedicti affectus, ut optimè adnotauit Septalius vir doctissimus; Remanet modo explicare de quoniam melancholico habitu intellexerit Aristoteles, namq. tam melancholico habitu donatus erit is, qui melancholico humore frigido, & sicco abundat, quam qui atra bile praecalida, & sicca; Per habitum igitur melancholicum non frigidum & siccum intellexit Arist. quoniam & si ob frigiditatem lingua obstupefeat, proindeq. haesitet, non tamè adeo frigidum hunc humorem melancholicum subaudire debemus, ut sua frigiditate linguam veluti corpore afficere possit, namq. in viuente corpore actu calidus est, ac tandem hoc magis vitreae pituitae, quam ipsi competeret, praeterea melancholici, qui frigido & sicco sunt habitu fixas potius, quam vagas habent imaginationes, cum propter crassitiem, tum propter spirituum quamdam veluti immobilitatem, atq. pigritiam, cum tamen Aristoteles in his vagas, atq. frequentes imaginationes esse voluerit; Habemus in libello de melancholia ex Galeno Rufo, & Possid. hæc ad litteram "melancholicam linguam velocem ferè semper habent, sed & balbè, & exili voce loquuntur ob linguae incontinentiam, nam vehementes linguae motiones à spiritu crasso fiunt, omne autem quod vehementer mouetur, celeriter quoq. motum suum absoluit; Sed si per spiritum crassum animalis spiritus intelligatur, uti intelligi debet) hic. n. solus motricis facultatis est delator) iam suspecta redditur hæc sententia, nam spiritus animalis sua substantia ad linguam vsq. non pertingit, sed sola irradiatione; Cæterum & si pertingeret non vehementes efficeret motiones, nam si quæ de linguae eadem de cæterarum partium musculis sit ratio, nos videmus vehementes motiones à præcalesfacto ac tenuissimo spiritu fieri, ut in maniacis, ac phræniticis, Tandem non est ut in hoc habitu melancholico, tamquam frigido, & sicco linguae haesitantiam fieri ab imbecillitate, quæ ex nimia humiditate prouenit, intelligamus; Reliquum erit igitur, ut per melancholicum habitum cum Aristoteles intelligat, in quo atra bilis feruida, ac exusta prædominatur, & quod hoc sit verum, cum causa ab ipso assignata problem. 63. sect. 11. nempe ingens calor, ac feruor, tum frequentes imaginationes, seu phantasmatum copia, quam 38. problem. affert, nobis declarant, namque & à calore & à phantasmatum copia linguae haesitantia fit, neq. tandem in-

alio quem melancholicum habitum appellare possimus, nisi in calidiori atq. atrabilario ingens hæc copia phantasmatū excitari poterat, nam spiritus animales à feruore exagitati huc, illucq. in cerebro vagantes, varias semper suscipiunt imagines; exemplo vinolenti, seu ebrii sint quibus ob spirituum animalium agitationem obiectum, quod vnū est, sub specie multorum obiectorum apparet, vnde phantasmatum frequentia, & simul ipsi lingua oberrant, & hæsitant, quamuis & ipsis hoc contingat, vel propter madescientiam, ex qua ampliatur & extollitur linguæ caro mollis, & spongiosa, quemadmodum docuit Aristoteles sect. 3. problemm. 30. Censendum igitur est, & iure optimo Aristotelem de iis melancholicis loquutum fuisse, qui calidum sunt temperamento sanguinem aliqua adusta melancholia refertum habent aut sanguine aliqua ex parte exusto abundant, & hoc ante ipsum cognouit Hippocrates qui lib. 2. Epid. sect. 5. quod morbos habeat balbus atrabilarios scripsit, & sect. 6. clarius hæc profert " Balbi, celeri lingua præditi atræ bilis humori obnoxii biliosique sunt oculis non nictantes, iracundi, quare hinc quoque excludendi erunt balbi illi, & hæsitantes lingua, qui intemperie capitis nimia humiditate excedenti laborant, quia imbecilla lingua præditi sunt ob imbecillitatem aut formatricis facultatis aut diminutionem caloris, vel innati, vel influentis, nam hi siue loqui tantum, siue cantare velint, siue cunctanter, siue rapidè (vt ait doctissimus Septalius) numquam non balbutiunt, neque sunt iracundi, sed calidos potius, & potissimum biliosos, qui ob caloris excessum iniuuentute etiam melancholici sunt exusta bile flaua; Hos igitur lingua hæsitantes esse Aristoteles scripsit, quoniam nimis properè sequi imaginationem, melancholicorum sit hi. n. conantur dicendi impetu ac celeritate ea, quæ visu, aut aliis sensibus exceperunt in internis potentiis lingua exprimere antequam conceptus recte sint formati; ac ad expressionem dispositi, neque impetus dicendi præruit, anteceditque facultatem eorum, sicque hæsitantes fiunt & blèsè proferunt; Cæterum & de balbis ab hac causa loquutus fuit Hippocrates 2. Epid. iam citato, cum eos celeri lingua præditos appellet, nam si de balbis à siccitate loquutus fuisset (tale ab humiditate iam exclusimus) tantum abesset vt hi celeri lingua præditi essent, quin potius tarda, nam etiam si ex Galeno in 6. aph. comm. 32. lingua vehementius exiccata sit in causa balbutiei, nihilominus ex eodem etiam lib. 11. de vs. part. c. 10. lingua ob siccitatem efficitur tardior.

*Car si lingua repente incontinens fiat, aut pars aliqua
corporis stupida, tale melancholicum
sit? Cap. XII.*

Sententia est Hippocratis lib. 7. aphor. 40. quam Cardanus interpretans per incontinentiam lingue dicacitatem, siue impotentiam quamdam tacendi explicat, sed refellitur, illius opinio a Hyeronimo Mercuriali in sua praxi cap. de melancholia, quandoquidem non de morbis animi, sed de corporis vitis loquutus est Hippocrates. præterea addamus nos ex sententia Galeni in com. huius aphorismi Hippocratem eam incontinentem nominare linguam quæ aut infirma est, ita ut non possit integrè dearticulare vocem aut immobilis, & omnino resoluta, ita ut lingue dicacitas Cardani excludenda sit, Duo autè Gal. addit, vnum, se nescire causam, propter quâ incontinentia lingue sit melancholiæ signû cum nullæ melancholicæ passiones eâ antecedant. Alterû, quod si vlla causa huius rei assignari debeat, erit melâcholicus humor, qui nō secus ac quartanarii circuitus est causa ita & lingue incōtinentiæ sit, fieriq. posse, ut propter humoris crassitudinem talis passio consequatur, qualis ex crassa, & lenta evenit pituita. Hoc postremum Galeni dictum non integrè huius evenus explicat causam, verissimum tamen est, in crassitiem .n. melancholici humoris nervorum lingue principia obstruentis referenda est incontinentia lingue, sed an ob eandem rationem propter quam est quartanarii circuitus, lingue quoq. incontinentiæ sit in causa, non est in præsentia disputandum, hoc vnum utriq. affectui commune esse videtur, nimirum melancholicum humorem veluti quemlibet alium, tunc de loco ad locum à natura expelli, ubi vel quantitate, vel qualitate ipsi est insensus, sed cur in quartanario circuitu de quarta in quartam diem ista repetatur expulsio, in lingue autem incontinentia unica tatum vice ut plurimum fiat, causam reddere tenebatur Galenus, si inter utrumq. affectum istam causæ identitatem (ut ita loquar) agnoscebat, Quoad alterum vero ipsius dictum respondetur non esse necesse, ut præcedant melancholicæ affectiones, & præsertim cum melancholicus humor, & paucus est, & quietus manet, Hyeronimus Mercurialis se huius rei veram attulisse causam ex Aristotele 11. sect. problem. 38. opinatur, dum ait melancholicos propterea hesitare lingua, & fieri incontinentes, quoniam tanta sit copia imaginationum, ut lingua non possit sua celeritate eas assequi, & idcirco firmetur, sed neque hæc sententia planè arridere potest, quando quidem loquitur Aristoteles de ea lingue hæsitantia, in qua lingua titubat, & inter loquendum hæret, nec syllabam syllabæ præproperè connectere potest,

Bb 2 & quæ,

& quæ homini ferè connata est ac perdurans, quamuis & hæc quoq. (vt superius ostensum fuit) in melancholiam referatur; Hippocrates verò de ea linguæ hæsitantia intelligit, quæ repente fit, cum antea non esset, & quæ omnino, aut valde saltem vocum dearticulationem tollit, accidit. n. in paralyfi, vt fiat lingua incontinentis, id est pereat linguæ firmitas ad dearticulandas voces; nam quemadmodum, si quæ pars corporis stupore elanguet, illius impeditur, & imminuitur motus, ita & linguæ si hæc stupore afficiatur impeditur, aut imminuitur motus ad articulandas voces, non aliud. n. intellexit Hippocrates per linguæ incontinentiam nisi illius stuporem, qui paralyfis, vel si propriè, & strictius loqui velimus semi paralyfis est, & hoc ex eo magis confirmatur, quia tam repentinæ linguæ incontinentiæ, quam repentinus stuporis alicuius partis corporis eadem est causa, nempe melancholicus humor, sed quomodo horum sit in causa melancholicus humor videndum est; Benedictus Victorius fauentinus in proprio huius aphorismi commento, & lib. de morb. cur. c. 14. ait hæc euenire ob cerebri refrigerationem ex melancholico humore in eo aceruato, contribuentem linguæ eadem intemperiem, qua lingua ipsa ægra redditur, & impotens ad dearticulationis motum, pariter si aliqua pars corporis stupore infestetur, id quoque accidens ait melancholicum est, quoniam stupor refrigerato cerebro exoritur ob intemperiem frigidam ipsi condonatâ à præsentia melancholici humoris, quam cerebrum sic affectum contribuit parti corporis stupidæ factæ, Ego tamen in hac parte tanti viri sententiam recipere non possum, quoniâ cum hæc symptomata repentinè fiant, quomodo poterit ista frigida intemperies à cerebro tam citò communicari ex. gr. cruri? credendum potius est à melancholico humore in cerebro existente initia neruorum aut linguæ, aut huic vel illi corporis parti inferuentium obstrui, dum cerebrum à talis humoris copia vel qualitate irritatum illum ad subiectas partes expellat, sed cum hæc symptomata à pituita quoq. contingere possint, vt superius innuit Galenus, inter illa discrimen extat, namque si lingua repente incontinentis fiat, aut aliqua pars corporis repente stupore elanguet, tale melancholicum est, & indicia sunt perstantis melancholiæ, vbi vero vtrumque symptoma sensim & paulatim exoriat, tale pituitosum est, & nequaquâ indicium præsentis melancholiæ, sed pituitæ cerebrû offendentis, & si quispiam ambigeret, vnde nam si pituitam sensim, & paulatim ea efficere symptomata, melancholiam vero eadem repente inducere, Respondetur esse huius rei in causa pituitæ visciditatem, ob quam pituita hæreat in viis discentibus ad linguam, & ad partem corporis stupore elanguentem, quod melancholico humori haudquam contingit, hic. n. etiam si crassus & terreus, sit & ob id tardus motus, nihilominus cum visciditate careat, celerius quam pituita ab

vna ad aliam partem expelli potest, & ideo prædicta symptomata repente valet efficere; sed & aliam præter hanc causam affert Iacobus Hollerius in scholio citari aph. ob quam hæc à melancholico humore potius fiant, quam à pituitoso, nempe melancholici humoris paucitatem, quam & nos superius tetigimus; Melancholicus .n. humor (inquit ipse) paucus est in corpore, omniumq. humorum paucissimus; pituitosus autem humor multus, ac post sanguinem omnium humorum plurimus, ac paucus humor rarè non nisi particularem paralytim, plurimus autem sæpius vniuersalem paralytim efficit; proinde particulares partium affectiones, resolutiones, ac stupores ferè à melancholico humore fiunt, vniuersales vero pituitam magna ex parte sequuntur.

*An gracili voce præditi melancholicis morbis
sint obnoxij? Cap. XIIII.*

Qui gracili voce præditi sunt atrabilaris morbis affici scripsit Hippocrates 2. Epidem. sect. 5. vnde fortè habemus in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possidonio, quod voce exili loquuntur melancholici, & si quæ fides spuris Galeni libris habenda est, hæc in lib. de spermate leguntur: "Vox subtilis non alta est conceptis in hora melancholiæ; Certè ex ipsa voce aliquam de morbo coniecturam deprehendi posse declarauit Galenus in 6. Hipp. de morb. vulg. comm. 2. part. 43. Verùm hæc Hippocratis sententia difficultates patitur, nam Pueri & Eunuchi vocem reddunt gracilem, & exilem, & nihilominus melancholicis morbis rarè subiiciuntur; amplius videmus hydropicos, asthmaticos, & alios, ex defluxu materie catharralis ad spiritales partes exilem vocem reddentes, qui non melancholicos, sed omnino contrarios patiuntur affectus; Dicendum fortasse erit vocis gracilitatem ex angustia asperæ arteriæ prouenire (quemadmodum etiam subtilem, vel grauem reddi sonum ex angusta, vel ampla siringa, aut alio musico calamo obseruamus) quæ quidem angustia tum ex nimia humiditate, tum etiam ex siccitate contingere potest, si ex nimia humiditate contingat, ut in pueris & eunuchis, qui humidiori sunt temperamento, naturaliter euenit (quamuis in pueris alia etiam de causa vocis exilitas fiat, nempe à paruitate asperæ arteriæ, nec ad iustum incrementum auctæ) & ut præternaturaliter in quibus spiritales partes pituitosa materia implentur, aut premuntur, tunc Hippocratis sententia locum non habet, si vero ex siccitate fiat, tunc siccitas aut cum humore sibi congenere, nempe melancholico cōiuncta erit, aut sola; si sola, nō est ut morbi melancholici contingant, si vero adnexos habeat humores, facile est ut hi in calidiori parte contenti iam in cerebrum effluent, & melancholiam inducant,

inducant, vel mox sint inducturi, Hinc non inelegans in huius rei confirmationem extat Hippocratis sententia 2. Epidem. iam cit. ubi hæc extant ad litteram " Vocis gracilitatem soluit varix ad sinistrum, & dextrum testem, absq. horum altero fieri non potest, vt soluatur; Cæterum cum varices fiant ex sanguine crasso, & melancholico venas eleuante, & in tuberculum circa cutem protrudente, clarum iam est ab eodem melancholico succo circa pectoris partes decumbente, easq. angustante vocis gracilitatem exoriri, quæ ob eiusdem etiam succi depositionem ad infernas partes tollitur, quo pacto, & melancholicum delirium à superuenientibus varicibus sanari alibi idem scripsit, Hippocrates; Scio à peritissimo anatomico Andræa Laurentio aliter huc Hippocratis locum interpretari, quam interpretationem hic afferre non grauabor, doctissimus vir lib. 7. suæ Anatomix Quæst. 5. hæc habet " *ἰσχυροπύλιν*, id est gracilitatis vocis causam agnoscit Galenus angustiam organi, & musculorum laringis affectum, superueniente itaq. alterutrius testis, aut vtriusque varice, hoc est, dum labyrinthea illa vasa, varicum modo implicita, turgere incipiunt, seminis copia distenta, soluitur gracilitas vocis, incalescente ob caloris reflexum vniuerso corpore, vnde vasorum omnium amplificatio, & frigidi humoris musculos laryngis inebriantis resolutio, & sanè cum primum pubescere incipiunt mares, semenq. emittere, tunc grauior, asperiorq. vox redditur, & hoc *τεγναι* appellat Hippocrates nos hircire, verissima hæc sententia est, & optima interpretatio, sed fortè non omnino ad Hippocratis mentem, ad quid .n. ille dixerit gracili voce præditos atrabilariis morbis affici? si de gracilitate vocis puerorum intellexisset numquam dixisset, eos morbis atrabilariis subiaci, præterea si de varice morbo loquutus non esset Hippocrates frustra addidisset, fieri nõ posse, vt soluatur vocis gracilitas, nisi alterum testium saltem apprehenderit varix, si .n. de semine intellexisset ille sciebat hoc non posse in vnico tantum teste generari. in altero vero non, cum in ambobus generari, & accumulari necesse sit, & si fortè in vno, quam in altero maior aliqua seminis portio reperiri possit, sed hac lite dimissa redamus ad Hippocratem, qui 1. Prorrh. sect. 2. part. 10. scripsit, quod quibus vox acuitur, hypocondria intus trahuntur; quem locum Galenus in comm. explicans, ait hoc fieri à septo transuerso cum vel inflā-matur, vel arescit propter igneam caliditatem, vel à membrana costas succingente aduritur, cum rursus & ea ipsa ob phlegmonem, & siccitatem tendatur, nos autem scimus, quod dum sanguis aduritur, in melancholiam, seu atram bilem conuertitur, ita vt mirum non sit si atrabilarii morbi inde possint enasci; Verum difficultas adhuc remanet, nimirum quomodo melancholici exili voce loquantur, aut gracili voce sint præditi, si .n. tali voce præditi morbos habeant atrabilarios

atrabi-

atrabilari, quoq. temperamento eos donatos esse credendum est, ac homines atrabilarii cum calidiori constant, temperamento, ut in iis, qui lingua hæsitant, superius manifestum fecimus ex Aristotele. in ipsis quoq. partes spiritales, & trachæa ob calorem magis dilatantur, & proinde non exilis, sed grauior vox reddetur, & hæc veritas à contrario magis elucescit, nam ii, qui frigidiori sunt temperamento, ut mulieres, & Eunuchi exilem vocem reddunt, ob remissum .n. eorum calorem partes spiritales vocem edentes non sado dilatantur sed compressiores remanent, ex quibus ita dispositis vox gracilis, & exilis editur, præter humiditatem .n. superius adductam, & frigitas, seu remissus calor in his gracilis vocis est causa. Respondetur melancholicos, siue hi sanguinis sece abudent frigida & sicca, siue atra bile, vel adusto sanguine, partium quoq. siccitatem sibi adiunctam habere, ita ut quantum calor dilatare posset, tantum siccitas dilatationem prohibeat & ob id exili voce loquantur, præterea cum in melancholicis semper copiosius effluent exhalationes crassæ hæc spiritales partes magis angustare, quam eas calor dilatare possunt, Tandem non me fugit, quod Galenus scripsit in 1. Hipp. de morb. vulg. comm. 2. part. 78. nimirum per gracilem, & exilem vocem idem significari, quamuis in hoc differant, quod exilis vox fiat ob angustiam asperæ arteriæ gutturis, ac gracilis propter musculorum guttur mouentium innatum vitium, quod nam autem sit hoc innatum vitium non declarat Galenus, sed eos à natura imbecilliores conformatos esse credendum est, & ob id ad recipiendum valde dispositos. ita ut & à cerebro, & à glandulis proximè positis nimis irrigentur, nimisq. laxentur, vnde nec possint (vti par esset) laringe satis aperire, ac dilatare, ex quo vox gracilis reddatur sed de gracili voce ab hac causa proueniente non est intelligendus Hipp. hanc .n. varix in testibus superneniens non solueret.

Cur Calui melancholicæ sint dispositi? Cap. XIII.

Hippocrates, ut iam superius diximus caluos melancholicis affectionibus obnoxios esse enunciauit 2. Epidem sect. 5 & 6. Ratio autem facile desumi potest ex Galeno lib. art med c. 14. vbi ait, quod qui calido sunt cerebro caluitium patiuntur, atq. eo magis, qui plus modico sunt calidiores, nec non c. 16 in quo qui cerebro sunt sicco, cito caluos fieri scribit, nam in cerebro calidiori, ac sicciori intemperie affecto aut sanguinem aduri aut sanguinem adustum, ac proinde melancholicum reperiri rationabile est, vnde non mirum erit, si in his etiam melancholicæ affectiones excitentur, Item non dissimilis quoq; ratio ex Galeno elici potest 2. de temperam. c. 5. dicente nonnullos procedente tempore caluos red-

di, quibus scilicet à primo ortu siccior cutis erat, Modo autem verisimilius est, cutem à primo ortu sicciorē contrahi, vbi caliditas adiungitur, quam vbi frigiditas non. n. primo ortu tanta frigiditas esse potest quæ exiccare valeat, qui igitur calidiori, ac sicciori temperatura sunt copiosiores melancholiam producant, quemadmodum Galenus adstruit 2. de facult. nat. c. 8. ac proinde melancholicis morbis magis vexantur, verum hic non inepta difficultas meo iudicio exoritur, dum Galenus loco de temperam. iam cit. scribit, quod calida & sicca in temperies maxime hirsuta, est quomodo in capite, seu potius capitis cute, calua erit, ac debilis? quomodo à tali intemperie maximus pilorum prouentus fiat, & ab eadem nullus? Respondeat fortasse aliquis ab ista intemperie caluitium produci, dum nimis excrescit, tum quia cutis pori ex nimia siccitate in se contrahantur, ac veluti occludantur, & ita succorum per cutem transpirantium limosam materiam quæ pilos progignit non recipiant, tum quia prædicta materia dissipetur & absumatur, hinc Galenus 2. de temperam. ex valde arida cutæ pilos non nasci asseruit, quemadmodum neq. ab arida terra herbam produci cernimus, Verum responsio ista difficultatibus non caret, quandoquidem neq. in ardentibus febribus, neq. in hecticis inde sequentibus pilos vel pectoris vel sub axillis, vel super cruribus ac brachiis existentes defluere videmus, cum tamen maior sit in sic affectorum totius corporis cute intemperies ista, quam in capitis cute homines naturaliter se habentis, ac caluitium patientis, Quare dicendum est caluitium & pilorum amissionem in capitis cute potius, quam reliquarum partium contingere, quia cerebrum siccitate affectum à caluaria recedat, siccior enim euadens veluti constringitur, ac coarctatur, & ita à caluaria, quam suo corpore tangebatur, recedit, qua de causa capitis cutis materia pilorum productrice priuatur, quæ sibi antea à cerebro veluti per contiguitatem mediante caluaria suggerebatur, quod aliarum corporis partium cuti non contingit.

*Cur melancholia affectis si tremores accedant
malignum sit? Cap. XV.*

Quibus melancholico modo mente motis tremores accedunt malignum hoc est, teste Hippocrate lib. 1. Prædict. ad initium; cuius rei causam non aliam putant aliqui, quam atræ bilis melancholiam facientis confluxum ad cerebellum siue spinalis medullæ initium, quæ dum semel neruos petierit, ac semiostruxerit, cum crassa, ac rebellis sit, difficillime, aut potius nunquam inde abigi possit, & idcirco hoc malignum sit, quia ægrorum necesse subsequantur, Hinc vel ex eodem Hippocrate in calce 6. Epidem. quemadmo-

quemadmodum atrabilarii etiam comitiali morbo corripī plerūq; solent, ita & tremore superaffici posse credendum est, inquit, nam ut diuini senis vtar verbis, sicuti ex melancholicis comitiales fiunt ubi ater humor ab animo ad corpus inclinat, nempe ad ventriculos cerebri, ita ubi ab animo ad initium spinalis medullæ secesserit, tremor regni fiunt, tunc .n. ex Galeno 2. de symp. caus. cap. 2. succi tremoris causa fiunt, ubi virtutis viam sic obstruunt ut parcius influat, nam semper tremorem ex facultatis, quæ corpus sustinet mouet; in firmitate accidere voluit Galenus lib. de trem. palpit. &c. cap. 3. Hoc tamen alicui suspectum videri posset percurrenti 26. Hippocratis aphorismum. sect. 6. nam ibi si tremores, qui in febribus ardentibus fiunt delirio soluuntur, quomodo melancholico delirio tremores accedant? ego suspensionem istam certè paruifacerem, quandoquidem Galenus in commento præterquam quod improprie loquutum fuisse Hippocratem dicat, addit quod quemadmodum ex arteriis & venis ad nervos transfluxus noxiorum humorum fieri potest, ita & ex nervis ad has, quare eò facilius fieri poterit iste transfluxus à cerebro ad ventriculos, & à ventriculis ad cerebrum, ut in Epilepticiis, & melancholicis dictum est, nec non à cerebro ad cerebellum, seu spinæ initium, & ab hoc rursus ad cerebrum, tanquam quæ propinquiora sint, ut hinc melancholia tremori, & tremor melancholiæ superuenire possit, Quod magis difficultatem faciat, est, cur malignum sit, si melancholiæ tremor superueniat, cum potius minus malum esse deberet, quoniam fit transfluxus materiæ noxiæ à cerebro principe parte, ac nobilissima ad spinalem medullam ignobiliorem, nec principem partem; Respondetur quod tremor in melancholicis fieri potest manente ad huc in eis melancholica affectione, absq; eo quod atrabilis ex toto recedat à substantia cerebri ad spinalem medullam, nam adeò iste humor redandare potest interdum, ut & cerebrum, & spinalem simul afficiat medullam quo modo in presentia intellexit Hippocrates, nam dixit " Quibus melancholicis tremores accedunt, id est coniunguntur hoc malignum est, nam geminata mala malignitatem efficiunt, & præsertim cum vnumquodq; suapte natura ad perniciem potius, quam ad salutem tendat, quare hinc manifestum est etiam in presentia non habere locum similitudinem à melancholicis, qui fiunt Epileptici, desumptam.

*An quemadmodum ex melancholicis non raro fiunt epileptici,
& vice versa, ita ex melancholicis apoplectici
evadant, & vice versa? Cap. XV I.*

Fuit Hippocratis sententia in fine libri 6. Epidem. quod melancholici comitiali morbo afficiantur, & contra morbo comitiali laborantes efficiantur melancholici, quorum vtrumlibet et magis accidere scripsit Galenus 3. de loc. aff. cap. 7.

pro vt in hanc, vel in illam partem infirmitas repit, si n. in corpus epileptici, si verò in mentem melancholici redduntur, per infirmitatē autem humorem melancholicum intelligit Galenus, nam comitiales morbum, qui ab humore pituitoso fit, excludens, eum solum, qui a succo melancholico fit in melancholiam transire subdit; manifestum igitur est, quod ratione viciniae, nec non eiusdem materialis causae inuicem commutantur isti affectus, facile n. est vt melancholicus succus, qui cerebrum tanquam similem partem ledit, eius substantiam, in qua principes fiunt actiones, occupando, ab ea in ventriculos depellatur, tuncq. cerebrum tanquam organicam partem ledendo comitiales morbum inducat, rursusq. a ventriculis in cerebri substantiam depulsus inibi melancholiam inducat; Adde quod comitialis morbus non secus ac melancholia, vt plurimum in autumno, ac in vere fit ex Galeno in 3. aphorism. comm. 20. Modò quemadmodum melancholia in epilepsiam transit, ita & in apoplexiam commigrare posse videtur, cum sit epilepsia affectus apoplexiæ proximus, namq. idem locus nempe ventriculi cerebri in vtroq. patitur, & idem humor in causa est, vt Galenus asserit in 2. aph. comm. 45. & humor apoplexiam faciens non pituitosus solum, sed etiam melancholicus est ex eodem in 6. aph. comm. 56. dicat quicquid velit Fernelius, cui non liberè pronuntiandum erat lib. 5. de part. morb. c. 3, a sanguine & melancholia apoplexiam gigni posse non esse verisimile, imò apoplexia non secus ac melancholia maximè fit a quadragesimo anno, & in autumno, quia ab atra fit bile, quemadmodum in commento subsequenti aphorismi testatus est Galenus; neq. dicat aliquis si melancholia in apoplexiam sicuti in epilepsiam migraret, hoc non reticuisset Hippocrates, & Galenus, quandoquidem hoc innuit Hippocrates aph. 56. sect. 6. dū ait quod in melancholicis morbis periculosi decubitus apoplexiam corporis, vel conuulsionem vel furem, vel cecitatem significant, tūc n. humorum decubitus, seu transpositiones periculosa sunt, cum morbi succedant, qui difficile, vel potius numquam sanantur, & Christophorus a Vega in commento predicti aphorismi ait hanc humorum transpositionem fieri aut a liene obstructo, aut inflammato, aut, a venis per quartanas febres, aut a capite ipso per melancholiam morbum & Petrus Forestus lib. 10. obseruat. 78. iuuenem melancholia laborantem in apoplexiā incidisse narrat, cuius obseruationis in scholiis hæc sunt illius verba” Quod hic ex longa melancholia etiam melancholicus in apoplexiam inciderit, non oportet adeò hoc tanquam insolens admirari, nam apoplexia, vt dictum est prius, ex melancholia, & succo melancholico fieri potest &c. Hoc tamen verissimum est, quod nō magna ex parte, sed raro melancholia transit in apoplexiam, & apoplexia rarissimè, vel potius nunquam in melancholiam commigrat, quorum vtriusq. rationes manifestissime sunt, non n. frequenter melancholia transit in apoplexiam, yti in epilepsiam, quoniam animal

rarò

ratio capit apoplexia; Epilepsia autem, ac melancholia præterquam quod morbi frequentiores sint, frequenter etiam hominem, quem semel affligerunt, inuadunt; præterea cum in apoplexia ventriculorum cerebri omnimoda requiratur obstructio, in epilepsia autem nequaquam sit necesse ut iidem omnino obstruantur, hinc est quod potius in Epilepsiam, quam in apoplexiam commigrat melancholia, nam cum in atrabilis, quæ melancholiam parit, facile propter sui, aut acrimoniam aut asperitatem, aut malignam qualitatem contractam irritet naturam ad expellendum, accidit ut dum illius à cerebro ad ventriculos sit depositio, ventriculorum expultrix facultas ad eam expellendam insurgat, antequam omnino ipsi repleantur, Nequaquam autem, vel rarissime saltem (ut diximus) in melancholiam vertitur, apoplexia (non enim ex rei natura omnino impossibile est, etiam si de hac re nullas hucusque perlegerim historias) & ratio est, quoniam et habemus ex Hippocrate 2. aph. 42. soluere apoplexiam fortem quidem impossibile, debilem verò non facile, deinde apoplexiæ solutæ creberrimè succedit paralytis ex Galeno 4. de loc. aff. cap. 2. ita ut cum apoplexiam, vel mors vel paralytis sequatur, non possit illa in melancholiam transire, & quamuis (ut optimè notat Galenus in 2. aph. comm. 42.) extet apoplexia, debilior, quæ si omnia fiant, quæ necessaria sunt, cito curatur hæc, certè non ab humore melancholico tamquam qui admodum rebellis sit, & expellenti nature valdè resistat, sed à flatu potius, seu vapore ut plurimum ortum habuerit.

Cur melancholico delirio tententur, qui febre ardenti laborant, si sonitus aurium et visus hebetudine, & grauitate in naribus accedant? Cap. XVII.

IN febre ardenti sonitibus aurium accedentibus cum visus hebetudine, & grauitate in naribus accedente, melancholico modo mentem moueri scripsit Hippocrates lib. I. Predict. Modò sub ardenti febre, tum quæ causo, tum quæ Synochus appellatur, complexi iam notum est medicis, quare non de causa soni sed de Synocho tantum intellexisse Hippocratem credendum est, quandoquidem cum causo fiat à bile, hæc non cum timore & mestitia inducit deliramenta, sed cum temeritate & audacia, Synochus verò cum fiat à sanguine, hic adustus, & crassifactus pro splendore, & claritate quam obtinebat, opacitatem, & nigredinem acquirit, & pro hilaritate, ac fiducia quam inducebat, mestitiam, metumque affert, præterea quod Synochum per ardentem febrem intelligat Hippocrates, declarant quæ superueniunt symptomata, nempe sonitus aurium, visus hebetudo, nec non grauitas in naribus, nam ab humore crasso in capite redundante grauitas producit, & cum ab ipso nigri vapores eleuentur plurimi, hi animalibus immiscentur spiritibus, & quatenus audi-

tui inferuentibus sonitus aurium, quatenus verò visui inferuentibus miscentur visus hebetudinem pariūt, sic etiam ubi cum spiritibus principum facultatum instrumentis confunduntur, imaginationem vitiāt, deliriumque cum metu, & mēstitia inducunt, Sed quid plura? Hippocrates se ipsum declarat in Coac. prenot. illatamque sententiam coarctat, dū ita scribit " In febribus ardentibus si aurium sonitus accedant cum visus hebetudine, & gravitate secundum nares melancholico modo ab atra bile mente mouentur, sanguine ipsis non erumpente, Hinc manifestum fit in febre ardenti, quam synochum appellant, accedentibus prædictis symptomatibus sanguinem cerebrum petiisse, qui nisi per nares erumpat, necesse est, vt detentus in atram bilem vertatur, ac melancholicum delirium producat.

*An in melancholia floridus faciei color bonum sit
signum, vel malum? Cap. XVIII.*

Fortè à ratione videatur aliena præsens quæstiuncula, quoniam si egri, vt qui sani sunt, bene colorentur, quid mali hoc possit portendere? imo si quæ sanorū sunt propria in ægris appareāt signa, semper salutis spem præferunt, quandoquidem eos à statu naturali non multum recessisse indicant, hinc Hippocrates, & cū eo Galenus 6. Epidem. comm. 2. part. 3. ait ingentibus malis bonam faciem optimum esse signum, præterea si humorum in corpore abundantium certam notitiam ex colore habeamus vti nos docet Galenus 4. de san. tue. c. 4. quem florida, ac benè colorata facies indicabit humorem, nisi sanguinem? ergo bonum, quoniam melancholiæ, quæ fiūt à sanguine mitiores, ac securiores sunt, Contrarium tamen sentiendi ansam dedit Hippocrates 1. Prorrh. sect. 2. ubi hæc habet " faciei color bonus, & mēstitia multa malum, quare cum melancholici semper mereant, in iis non erit laudabilis colorata facies, imo cum hi semper timore ac tristitia afficiantur, & in talibus animi affectibus spiritus ac sanguis in altum se recipiant, non potest in ipsis benè colorata facies apparere, sed exanguis erit potius, ac obscura, quare si rubicundior extiterit, alium morbum simul adesse testabitur (hinc rubentem faciem post aures futurum abscessum significare colligimus ex Hippocrate & Galeno 6. epidem. sect. 2. part. 18.) & idcirco malum, quoniam plures morbi ægrius feruntur, quam vnus, Caterum breui res ista determinatur, si dicamus in melancholia quæ fit per essentiam in capite rubicundam, ac benè coloratam faciem malum portendere, in reliquis autem melancholiæ speciebus bonum potius testari signum, in illa malum, quia vt ait Galenus in comm. 14. particulæ allatæ ab authore Prorrh. quædam in cerebro valde calida affectio esse videtur, quæ sanguinem exurit, eamq. ob causam bilem atram gignit, fieri .n. nequit, ait Galenus, vt ægri ita colorentur, vt qui optime valent, pro ea quidem

quidem, quæ in illis est affectione, sed ob caliditatem multam impen-
se rubros ipsos factos, & bene coloratis similes videri relinquitur. In
reliquis autem melancholicæ speciebus bonum potius erit signum be-
nè colorata facies, & præcipuè in ea, quæ fit per consensum à toto,
quoniam in toto corpore sanguinem superabundare ostendet, à quo
prodeuntes morbi mitiores, ac tutiores sunt quam si ab aliis pendeant
humoribus, vt colligitur ex Galeno in Progn. Hippocratis comm.
2. part. 46. quare & in hoc casu prioris sententiæ rationes verita-
tem habebunt.

*An melancholiam sanguinis per nares effluxus
soluat? Cap. XV IIII.*

Sanguinis profluuium desipientia ac conuulsio malum, dixit
Hippocrates 9. aph. sect. 7. si ergo à sanguinis profluuium
desipientia fit, quæ est delirii genus, quomodo ab eodem
delirium soluat? Respondetur à sanguinis profluuium, &
immodico delirium excitari, tunc .n. facultas sentiendi præ imbecil-
litate vacillat, inanito si quidem, ac profuso sanguine inaniuntur spi-
ritus, qui præcipuum animæ sentientis instrumentum sunt, vnde sua
munera rectè exercere nequit, sed delirare cogitur; At si delirium
adsit, potest à sanguinis fluxu, qui vires non eneruet, tolli, vnde san-
guinis per nares effluxus, etiam si inter symptomata, quæ à toto gene-
re præter naturam sunt, reponatur, nihilominus hunc mentis emotio-
nes soluere dictum fuit ab Hippocrate in Epidemiis referente ludoui-
Mercato cap. de Mania; & Galenus 2. de motu musculorum cap. 6.
quemdam Romæ delirio detentum fluxu sanguinis per nares copioso
sibi facto conualuisse refert, sed hoc remedii genus à natura emolitur
fortè à doctissimo Ludouico Mercato damnaretur in melancholia, cū
ipsum damnetur in mania, quæ non à sanguine quidem, sed à flava, &
atra bile proueniat quod non alia de causa fortè existimat periculosū
nisi quia sanguine euacuato, qui sui natura mitis, ac temperatus est,
vtraq. bilis magis effrenetur, nam frenū bilis dicitur sanguis ab Au-
cenna, sic pari ratione calido, & humido euacuato sanguine (nam qui
moderatè talis est succus temperatus dicitur) eū qui remanet in melācho-
lia melācholicus humor frigidus, & siccus, tebellè magis euadere neces-
se est, Sed parui fieri hanc rationem ego semper reperi, quandoquidē
in affectibus, in quibus bilis, aut melancholicus succus peccat, num-
quàm perfectā venā detrahendus esset sanguis, & tamē ab omnibus
sanguinis missionem proponi videmus, sed quid plura? non ne febriu
ardentium, in quibus prædominatur, per nares sanguinis effluxu iudi-
cari peculiare est? hoc patet experientia ab Hippocrate allata, & a
Galeno confirmata in 1. Epidem. sect. 2. part. 63. Nec quod sanguinis
profluuium à toto genere præter naturam sit, ita vt melancholia ne-
queat

queat esse auxilio, dicendum est, non .n. adhuc præter naturam est, si tempestiuè fiat: vti nos docet Galenus de sympt. diff. cap. vlt. tempestiuè autem fit, cum id quod contristat, expellitur, cum igitur in melancholia per nares melancholicus sanguis qui contristat, expellatur, hoc tempestiuum, ac vtile erit, nequaquam autem præter naturam. Nequè quod à natura hoc præstari possit dubitandum est. namque si arte melancholicum sanguinem à secula vena euacuamus, quanto magis id præstare poterit natura rectè segregans atque discernens id, quod grauat, ab eo, quod alimentum præbet? quare non solum in ea melancholia quæ, cum risu, & à sanguine fit, sanguinis fluxus è naribus laudabitur, sed etiam in ea quæ, à melancholico succo, & præsertim si per essentiam in capite sit tunc .n. commodè, quia per vicina, ac conferentia loca expurgatur, qui contristat melancholicus succus; imò & in melancholia quoq. laudabitur interdum, quæ per consensum erit, quoniam ex Hippocrate 5. aph. 33. mulieri menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens bonum, sed sæpè menstruis deficientibus melancholicè fiunt, ergò in illis sanguis è naribus fluens bonum esse dicendum erit.

An in melancholia sanguis per inferiora deiectus bonam? Cap. XX.

Furore difficultatem intestinorum bonum esse habemus ex Hippocrate. 7. sect. aph. 5. illam verò intestinorum difficultatem appellat Galenus 4. aph. comm. 65. quam sanguineam nominant, quæ est sanguinis euacuatio per intestinum absq. exulceratione, vnde per intestinorum difficultatem, non esse intelligendam dysenteriam patet, quamuis hanc alibi subaudiat Hippocrates sicuti in 24. aph. sect. 4. dùm ait, quod difficultas intestinorum, si ab atra bile inceperit, lethalis est, quoniam si dysenteria intelligeretur, cum furor non rarò ab atra bile fiat, tantum abesset, vt bonum foret, quin potius pessimum, ea igitur sanguinis euacuatio intelligenda erit, quæ vt diximus, per intestina absq. erosione, aut exulceratione fit, hæc furori conuenit, quia ratione transmutationis (à capite .n. ad inferiora transferuntur, humores noxii) est furoris sanatio, vti Galenus in commento asserit, Eandem igitur ob causam, & melancholiæ proderit euacuatio ista, imò & magis, quoniam in melancholia ex melancholico. qui deiectus, sanguine, non imminet intestinorum abrasionis periculum, quod ex acriori sanguine in furore posse contingere non est præter rationem. Hanc rursus deiectionem in melancholia tutam esse ex eo coniectare licet, quod sanguis per intestina certis periodis nullo corporis incommodo à natura euacuari soleat interdum, vt in iis, qui valentem exercitationem subito, & prorsus dimiserunt, aut artuum aliquem præciderunt teste Galeno 3. de nat. fac. cap. 13.

c. 13. Alia tamē ex parte cū in melancholia sanguis seculentus, ac niger abundet, hic desubter excretus nequaquam bonum, quoniam ex Hippocrate 4. Aph. 21. deiectiones nigrę, qualis est sanguis niger, sponte venientes, siue cum febre, siue sine febre, pessimę, imo cum melancholici affectu, qui longissimus est, detineantur, ac valde emaciati, sint, iis talis euacuatio proximam mortem minabitur, quibuscumq. .n. ex diuturno morbo extenuatis veluti sanguis niger desubter exierit, proxime mortis est signum, ex eodem Hippocrate aph. 23. eiusdem sectionis, Ad Hippocratis authoritates respondetur eas non esse vniuersaliter, & absolute tamquam veras recipiendas, sed cum limitatione, non .n. in omnibus emaciatis proximā minatur mortem nigra deiectione sed in iis. qui ad extremam extenuationem venerint, ita vt eorum natura, quemadmodum Galenus in commento affirmat, adeo imbecillis, sit vt neque concoquere, neque discernere, neque excernere morbosas materias valeat, Melancholici autem non omnes ad extremam deueniunt emaciationem, neque in omnibus natura adeo imbecillis est, quod non etiam possit quicquid morbosum est, per intestina expellere, antequam ipsa omnino secumbente parui humores qui contineri nequeunt, effundantur; Nequē etiam pessimę semper sunt nigrę deiectiones, cum salutare non raro reperiantur & presertim coctionis signis apparentibus, vnde Galenus in commento huiusmodi deiectiones sequi sapius ad morbos in vigore consistentes natura superfluitates expurgante scripsit, & in commento 2. phorismi. 22. eiusdem sectionis hæc habet "Quando igitur post morbi coctionem aliquis humor vitiosus excernitur, tunc corpus a natura expurgatur, & propter hoc atra bilis, & alius omnis huiusmodi humor, vbi signa coctionis in morbi processu apparuerint, bonam significat euacuationem. sed ad quid in longius quæstiunculam protrahere, si infra nigra deiecta bonum esse 4. aphorismorum 25. ipsemet enunciauit Hippocrates? & hinc deniq. pateat non de optimo, ac laudabili sanguine, & proinde florido, quæstiunculam intelligendam esse, sed de vitioso sanguine, ille .n. cum integer, sit ruber, et dulcis saporis est, hic autem vbi vel natura, vel morbo vitiatum est, atrior cernitur teste Aristotele lib. 3. de hist. animal. cap. 19. præterea ille cum nature familiarissimus sit, vacuari non potest, quin simul multum caloris, & spiritus effluat, vnde exoluantur vires.

*Cur hamorroidibus, aut varicibus superuenientibus agra
a melancholia liberentur? Cap. XXI.*

Hæc fuit Hippocratis sententia lib. 6. aph. 11. et 21. quare Galenus in commento ab hamorroidibus melancholiam sanari scribit, non solum ratione euacuationis, sed & ipsa qualitate humoris euacuati, nempe sanguinis crassi, ac me-

melancholico humore pleni, a quo melancholia excitari solet, dū in cerebro existit, aut dū in ipsum effumat, addamus & præter hæc reuulsionem, quæ maxima fit a capite apertis hæmorrhoidibus, aut varicibus superuenientibus, hæc. n. ambo materiam auocant, & abducunt à partibus principibus ad ignobiles, quæ sanè omnia experientia ipsa confirmat, vti videre est apud Galenum lib. de atra bile cap. 4. vbi de iis qui varices patiuntur loquens, ait periculum in his esse, ne si affectas rescueris venas, melancholia corripiantur, etenim hoc crebrò fieri visum est non solum in varicibus, sed in hæmorrhoidibus etiam, quæ ab eiusmodi humore melancholico proueniunt, & paulo inferius hæc habet " Alios declarauimus melancholia correptos ex varicum quoque sublatione aut hæmorrhoidis, Si igitur restricta hæmorrhoidis melancholiam faciat, mirum non erit si aperta eandem soluat, & summa cū ratione, quia crassus, ac feculentus sanguis, qui in venis, ac toto corpore redundat, aut per hæmorrhoidas excernitur aut ad varices decubitat, quemadmodū nos docuit Galenus lib. 2. de art. curat. ad Glau. cap. 19. vnde ob eandem rationem hæmorrhoidas aperire ad melancholiam curandam artificiosum, atque vtile admodum erit, vti suo loco ostendemus, Quod tandem varices melancholiam soluant ex eo argumentari potest (vti rectè excogitauit Hollerius in 6. aph. comm. 21.) quod in melancholia prodest detrahre sanguinem è cruribus, & malloleolis imitatione naturæ, constat & exemplo (subdit ille) melancholici illius, qui dum noctu vagaretur per vias fortè vulneratus est in crure, & multo effuso sanguine melancholia est liberatus.

An melancholia solvatur hydropse superueniente? Cap. XXII.

IN hac re duas opiniones reperio, Galeni vnā, Auicennæ alterā, quarum vtramque discutiendam esse duxi, Prior Galeni opinio elicitur ex commento ad 5. aphorismum sectionis 7. vbi Hippocrates hæc habet " A furore difficultas intestinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio bonum, Cuius sententiæ rationem reddens Galenus, difficultatem quidem intestinorum vel aquam inter cutem transmutationis ratione esse furoris sanationē dixit, cū a capite noxii humores transferantur ad inferiora. Auicennas autem lib. 3. sen 14. tr. 4. c. 4. hæc habet ad litteram " Si alicui accidit hydropisis habenti melancholiam, resoluitur melancholia, propterea quia hydropisis humectat eam, Ceterum quoad Galenum spectat, quomodo atra bilis in cerebro redundans, ac melancholiam inducens in abdominis cauitatem detrusa hydropem excitet? Sed quod ab omnibus pro certo habetur, & nos veluti fundamentum subiiciamus, nimirum tam hydropis, quam melancholix tres esse species, hæc. n. vel essentialis est, & a materia tantum in cerebro existente fit, vel est per consensum a toto corpore, & a materia in toto genere venoso

re venoso redundante pendet, vel deniq per consensum ab hypocondrijs, & à materia circa eorum aliquod inexistente producitur. Hydrops autem vel Anasarca est, & ab humore pituitoso per carnes disperso, easq. tumefaciente prodit, vel est Ascites, & à seroso humore in abdominis cavitate contento fit, vel deniq Tympanitis est, & à flatuosa materia in prædicta abdominis cavitate detenta generatur. Modò vt ad Galenum redeamus, ipse quidem de maniaco delirio cū Hippocrate loquitur, sed si, & de melancholico idem pronunciat ipso se aliquis velit, dicendum est de essentiali delirio intellexisse Galenum cum de materia in capite redundante verba faciat, nec non de Ascite hydropes, cum non ad totum corpus (in Anasarca n. ferè totum corpus intumescit), sed ad inferiora tantum prædictam materiam transferri velit sed de vtra hydropis specie intellexit, nullo pacto materia in cerebro peccans, inibiq. melancholiam efficiens, poterit ad inferiores partes translata hydropem inducere, tum quia melancholicus humor à pituitoso, atq. seroso aquam inter cutem efficientibus differt, tum quia non potest in cerebro ea melancholici humoris copia redundare, qui ad inferiora transmissus abdomen, vel totum corpus in tumorem attollat, quod si de melancholico humore, cui tanquam crasso plurimum feri natura permiscuit, contingere nequit, eò minus de bilioso humore in capite existente, ac maniam efficiēte continget, cum illi tanquam subtili, ac facile permeanti valde minus feri permixtum sit; præterea biliosus humor præcalidus frigidum morbum qualis est hydrops, an potius calidum inducet abdomen ac reliquas corporis partes tumefaciet, & augebit, an potius exedet, & imminuet? Quod autem ad Auicennam spectat, ipse ab hydropes superueniente non nisi humectando melancholiam resolui pronunciauit, sed & hæc opinio plures patitur difficultates, nam si de melancholia essentiali sermo sit, hæc neq. ab Ascite, neq. ab Anasarca resolui posse arbitrandum est (tympanitis tanquam ea quæ à flatuosa materia fit prætermittitur) Non ab Ascite quoniam cum ad hoc vt melancholia morbus resoluatur, melancholia humor in cerebro existens humectari debeat non potest hic humor ab aquosa materia in abdomine contenta humectari cum inter se loco valde distent, & omnis actio fiat per contactum, Nec dicat aliquis hanc fieri posse humectationem mediantibus vaporibus ab aquosa materia in cerebrum delatis, quandoquidem vapores, qui calidi, & sicci sunt, nequaquam humectant, hoc commōstrat Ascite laborantium sitis, quæ calidam, & siccam agnoscit causam & ab iisdem vaporibus ad os ventriculi delatis assiduò, trahit ortum. Non ab Anasarca resolui potest melancholia, quandoquidem illa n. producens melancholicus humor vbi diutius in cerebro moratur, ipsiq. iam frigidam & siccam qualitatem impertitus est, non parum

210 Quadripartitum Melancholicum :

sibi ob prædictam cerebri intemperiem pituitosi humoris associat, nec tam n. vnquam ab eo humectatur ita vt melancholia resoluator, quare nec à pituitoso humore Anasarcam efficiente humectabitur. Si verò melancholia sit per consensum à toto, neque hæc resolui potest, cum melancholicus sanguis totius venosi generis à neutra hydrope humectari queat, non n. ab Ascite, cum aqua in abdomine contenta totius corporis, uenas non attingat, non etiam ab Anasarca, & primò quia vbi plurimum melancholici sanguinis generatur, sibi minimum pituitosi producit ut in melancholia à toto, ita vt anasarca superuenire nequeat, cum hæc iecinoris frigiditatem, melancholia verò à toto caliditatem insequatur; secundò est quod superueniat, nihilominus melancholicus sanguis non humectabitur, cum à plurimo sero, quod commixtum habet non humectetur, Restaret hypocondriaca melancholia, cuius humor circa hypocondria detentus à serosa materia in cauitate abdominis contenta posse humectari videtur, cum hypocondria in ea serosa materia innatent, sed neq. hoc rationi consonum est, quandoquidem illa serosa materia etiam si sui natura frigida & humida sit, detenta nihilominus, atq. conclusa incalcescit, acrimoniamque adipiscitur, ita vt adscititiam naturam calidam & siccam acquirat; Verum n. verò posset aliquis pro Auicenna his obiectionibus respondere, & (retrogrado ordine incedamus) materiam serosam in abdomine conclusam incalcescere quidem, aliquamq. acrimoniam acquirere, sed non eam, ex qua calidam, siccamq. naturam adscititiam acquisisse possimus asserere, nam illa aquea materia sane putrescit, sed putrida calida & humida quidem dicenda sunt, nequaquam sicca prætereà si illa serosa materia adeò sicca potentia esset, vt quod contangeret, non humectaret, sed siccus redderet, in dissectis hydropicis viscera, quæ in ea innatarunt veluti computrescunt, ac flaccida non appaerent, Sed hæc responsiones quemadmodum meo iudicio reprobande non sunt, ita non omnino quadrant, tum quia aqua in abdomine contenta, etiam si putrida sit vt ex satore patet, nonnullas obtinet partes quæ tanquam salz redditæ & acrimoniam, & siccitatem possident, tum quia in dissectis hydropicis ego semper viscera, lienem præsertim & iecur prædura, ac scyrrhosa adinueni, Quoad melancholiam verò à toto spectat, respondeat Auicennæ assecla ille, ipsi Anasarcam superuenire posse, nec ob stare, quod illa iecinoris caliditatem, hæc verò frigiditatem insequatur, nam melancholicus sanguis etiam si caliditate hepatis producat, frigidus nihilominus, & siccus est, & adeò vt temporis tractu totum corpus, & hepar ad huiusmodi intemperiem commutet, quo casu plurimum pituitosi sanguinis produci, atq. inde Anasarcam hydropem fieri posse non negandum, nam à frigiditate, & siccitate non melancholicum humorem, sed pituitosum gigni pluries

testatus

testatus est Galenus. Hæc responsio verissima est, sed patiens melancholiam, præterquam quod huiusmodi hydrope mediante difficulter à priori morbo evaderet, in proximam mortem incideret, nequaquam sanitatem recuperaret; Hippocrates autem, & cum eo Galenus dum dicunt melancholiam ab hydrope solui. intelligunt quoque & hydropem istum faciliè decedere, alioquin hoc non posset appellari bonum uti appellat Hippocrates, imo malum esset appellandum, quare neque de hydrope, qui hoc pacto producit, intelligendus erit Avicenna. Quod autem à pituita melancholicus sanguis non humectetur, quia à plurimo sero, quod commixtum habet, non humectatur, respondeat iste pro Avicenna non esse parem rationem, nam omne serum sui ipsius humoris qualitates obtinet, & idcirco melancholicum serum cum frigidum. & siccum potentia sit, quomodo humectet? Item & argumento desumpto à pituita melancholico humori commixta in essentiali, melancholia respondeat, pituitam illam non esse in tanta copia, quæ melancholici humoris siccitatem obtundere queat, quod inde cognoscitur, quia in melancholicis illis sicca adhuc cerebri intemperies remanet cum vigiliis, aliisque symptomatibus siccitatem insequentibus; Ad id tandem, quod de serosa materia hydropis Ascitis dictum fuit & ipse concedat eam non posse totius corporis, neque cerebri melancholicum sanguinem humectare, cum ipsum in abdominis cavo conclusa non contangat, sed hoc per proprios vapores efficere posse non repugnare dixerit, nec quod ipsi ad os ventriculi supernum delati sitim inducant, indeque calidi, & sicci sint, eum amoveant, quandoquidem ad cerebrum sui naturæ frigidius delati accidentalem illam, quam ex putredine, atque incalescentia serosæ materiæ, caliditatem, leuemque siccitatem contraxerunt, deponunt, in aquamque reuersi suæ naturæ proprias frigiditatem, atque humiditatem retinent, hincque quod contangunt humectare possunt; Hæc tamen non me ad Avicennæ sententiam amplexandam impellunt, de Anasarca. & Ascite, ac illis hydropis speciebus intelligenda sunt, quæ hepate languidior reddito ac labefactato fiunt, nos autem de ea hydropis specie intelligimus, sub qua hepatis nullam, vel parvam recipit noxam, ut mox ostendatur; præterea quomodo Avicennam tueri possumus, si melancholicus humor non siccitate, sed nigredine melancholiam parit? quantumlibet humectes ipsum, nisi nigredinem tollas hic semper melancholia non producet, Rectius meo iudicio sensit Galenus, dum in materiæ transpositionem à capite ad subiectas partes, nimirum ad abdominis cavum detrusa producit, nam ut scribit Hercules Saxonia gravissimus author in suarum Prælect. parte 2. cap. 27. interdum fit hydrops à materia purulenta, interdum à sanguinea, & interdum ex colligatione humorum in venis existentium subitaneos hydropum status in-

duci docuit Galenus lib. 3. de sympt. caus. cap. 2. ad calcem, Tandem hydropem de quo loquimur fieri à materia melancholica à cerebro ad abdominis cavitatem translata testatur Iacobus Hollerius in commento aphorismi iam cit: cuius hæc propria sunt verba. "Iam per aquam inter curem verisimile est, quod hoc loco intelligitur non ea quæ sit magno vitio hepatis, sed à materia illa translata à cerebro ad ventrem, & hepatis, quæ cum robusta sunt eam transmittunt ad spatium interceptum inter peritonæum, & intestina, ubi sit hydrops, non quod à materia afficiat hepatis, ut volunt nonnulli.

*An quemadmodum mentis alienatio furorem soluit,
ita & melancholiam solvere possit?*

Cap. XXI II.

A Mentis alienatione, quæ vocatur *ἐκστασις* furorem solui scripsit Hippocrates 7. lib. aph. 5. Galenus verò in commento ait tantum abesse, ut mentis alienatio sit furoris solutio, quin quispiam potius dicat esse incrementum, at profectò (subdit) si m^o dò re vera Hippocrates continuum, atq. vehementem furorem alienationem mentis nominavit, quendam novimus à furore meri, quo prius detinebatur fuisse liberatum, unde ratiocinando perpendimus ex vehementi motu causarum efficientium furorem solutionem fuisse subsequutam, quemadmodum in morbis acutis vehementissimi casus solent aliquando bonas crises operari, & hinc obiter per continuum furorem à Galeno dictum, non assiduum, sed momentaneum, interp retari debemus, *ἐκστασις* n. insaniam non diù perseverantem, importat, unde definiunt eam *ὁλνρηξιόντων μακίαν*, & Galenus scù quis quis fuerit author definitionum medicarum, in calce illius libri ait, *ἐκστασις* esse insaniam, quæ breui finitur; Galenum sequuti sunt Neoterici Scriptores, hinc Hollerius in commento ad citatum Hippocratis aphorismum dixit, quod hoc loco mentis alienatio, scù *ἐκστασις* dicitur mania illa temporaria & maxima, quæ solet moveri in perturbatione critica, quæ vocatur etià *ἐκμανία*. Hæc ergo mentis alienatio bona est, quia natura materiam illam maniae in cerebro contentam vehementius commouet criticè, ut excernatur & Franciscus Valesius in commento ad eundem aphorismum hæc profert, "Mentis alienatio maxima, cum vehementer mouetur atra bilis, cui motui succedere solet hæc, scù illac euacuatio, non aliter ac alii morbi, cum iudicantur, ingrauefquire videntur, deindè solvuntur succedente euacuatione. His ita cez habitis videndum est, an maxima ista mentis alienatione scù summo pro furore superueniente possit melancholia solui, sed antequam hoc aggrediamur, duo essent nobis percurrenda, & primum, An chro-

aici

alici morbi, & per consequens Melancholia, per crifim quę cum excretionē materię fit, terminentur à natura; Alterum, An mania mentis alienatione, feu ecftafi fuperueniente criticę foluatur; de priori inferius agetur, Quoad alterum verò fpectat, hoc maxime innuere videntur Valefius, ac Hollerius, hic n. in perturbatione critica, ecftafim fieri fcribit, quę perturbatio critica nihil aliud eft, quam expulſio morbificę materię, ille verò tunc mentis alienationem maximā fieri fcribit, cū vehementer mouetur atra bilis, cui motui fuccedere folet, aut, hac, aut illac euacuatio, quę certe euacuatio, auterit per venas narium, aut per hamorroidas, aut per varices aut per alui fluxum, omnibus n. hiſce modis, & maniam, & melancholiam fanari poſſe pluries, apud Hippocratem, & Galenum obſeruamus; Alia tamen ex parte Galenus in mania, quę foluatur ecftafi fuperueniente, nullius ex recensitis euacuationibus meminit, imò dum à fe factam obſervationem recenset, ait fe perpendiſſe ex vehementi motu cauſarum efficientium furorem, ſolutionem fuiſſe ſubſequutam, & ſolutionem non iudicationem, feu crifim ſubſequutam eſſe ſcribit, quare per inſenſibilem reſolutionem ſolutam tunc fuiſſe maniam aperte videmus, apud Galenum n. tunc ſoluuntur morbi, vbi inſenſibiliter euaneſcunt, tunc vero iudicantur, vbi critica aliqua euacuatio ſuccedit, ſed & Hippocrates præter plures euacuationis modos, quibus mania finiiri poteſt, ecftafim recenset, vnde ſi aliquo euacuationis modo ſolueretur mania ecftafi fuperueniente, illum certè non præteriſſet, ſed vtroq. modo rem ipſam contingere poſſe arbitramur, nihil n. impedit, quod in exceſſu furoris crifes etiam ſubſequi poſſint, imo eo temporis calefactis magis, ac proinde attenuatis humoribus facilius contingere poſſe exiſtimandum eſt, ſed videamus modo, an melancholia ecftafi fuperueniente ſoluatur, & re vera melancholia fit ab humore frigido & ſicco, qui ſuapte natura expultricem facultatem ad ſui concitaram, ac vehementem expulſionem irritare non ſolet, ergo ab eo non producietur illa mentis alienatio ſumma, quę melancholiam ſoluere poſſit, ſi tunc ſumma mentis alienatio, & furor excedens produciatur, vbi atra bilis vehementer agitatur, quemadmodum & Valeſius, & Hollerius tradiderunt, prætereà ſiue incaleſceret iſte melancholicus humor ſiue adureretur, ita vt impetuoſo, ac turgenti motu exagitaretur, certiffimè eſſet, quod furorem produceret, & proinde ſæuiorem morbum, quam eſſet melancholia; incertum autem foret an naturam ad crifim efficiendam impelleret, nam rationi magis conſonum eſt, vt ii vincantur humores à natura, qui mitiori qualitate ſunt præditi, quam qui ſæuiori, imo quemadmodum in illis edomandis natura victoriam ſepè obtinet, ita ab his, vt plurimum ſuffocatur, ac ſuccumbit, nec mirum eſt, nam vt ait Galenus in commento ad 56. aphoriſ.

aphor. sect. 6. ad furoris generationem humor irritans, mordens existitur, qualis semper est flaua bilis, melancholicus autem humor non semper, sed cum supra modum exustus, aut putrefactus malignam inducit qualitatem, & ideo in praxi semper procurant medici, ne melancholia in maniam degeneret, imò hanc degenerationem pertimescentes, ipsi omni conatu, ac generosioribus remedijs obuiam eunt. Hinc periculosas esse permutationes in melancholicis ipsis scribit, sic Altimarus, cum vel conuulsionem, vel cæcitatem, vel furorem significant, ut innuit Hippocrates 6. aph. 56. & ex mente Galeni, tandem constat melancholiam confestim curandam esse, quia cum fiat à melancholico succo, hic si non prius euacuetur, paulo post atra bilis futura est in 6 aph. comm. 53. quare & furorem efficiet, Si igitur à mania solueretur melancholia, certè mania seu magna illa mentis alienatio non prohibenda, sed procuranda foret à Medicis, ac cum in melancholia contrarium fieri obseruamus, tantum abest, ut sequius delirium melancholiz superueniens bonum signum existimandum sit, quin potius malum, ac perniciosum? Alia vero ex parte & melancholiam superueniente furore finire posse ratione comprobatur, nam si melancholia fiat ab humore frigido ac, crasso & ipsi cerebri intemperies frigida coniungatur, proculdubio superueniente mania interdum salus sperari poterit, nam frigidus, ac crassus humor attenuabitur, ac frigida cerebri intemperies emendabitur, præterea si mania ab ingenti mentis alienatione curatur interdum, ut Hippocrates asserit, & Galenus obseruat, cur non & melancholia curari poterit, cum, uterque sit affinis affectus? Quid ergo tandem in hac re decernendum? Certè naturæ vis qualibet arte potentior est, nec quomodo agat, ab humano ingenio semper inueniri potest, hoc satis sit nobis non ignorare, naturam semper materiebz morbificis expellendis viam inuenire, quam sententiam habuisse Hippocratem nobis testatus est Galenus in 7. aph. comm. 54. Quare mirum non est, si nonnulla fiant à natura, quæ ars moliri non potest, & si possit non debeat, ex. gr. qui à conuulsione, aut distentione neruorum tenetur febre superueniente liberatur teste Hippocrate lib. 4. aph. 57., sed medicus in conuulsione etiam si posset excitare febrem, hanc tamen excitare non debeat, non enim ille febrili calori determinatum gradum nequaquam prætergre diendum possit præscribere, quem tamen natura præscribet; pari ratione natura potest etiam si stimulara à morbifica materia, magnam mentis alienationem inducere mediante concitato humorum motu in cerebro, & eorumdem excalesfactione, quam mentis alienationem medicus inducere non potest, & si possit (extant enim plura, quæ insanire ac dementare efficiunt) neutiquam debet, quandoquidem ex ea salutem eliciet natura, medicus autem perniciem, & agrotantis mortem

acce-

accelerabit, & ob id in hisce casibus ab iis medicus cauet, quæ interdum natura prouida non absq. vtilitate molitur. Hoc etiam addendū seu potius repetendum est, nimirum non semper ex maioris mentis alienatione superueniente salutem procedere, sed aliquando, non .n. sēper, vt Galenus inquit in acutis morbis vehementissimi casus bonas crises operantur, sed aliquando; Hinc igitur coniectare possumus melancholicum succum, qui melancholiam producit, & calefieri & agitari posse, & eò vsq. quo maior mentis alienatio proueniat, & cum maiori alienatione solutio, prout quantitas, & qualitas prædicti succi euinci, & edomari poterit à natura, ita vt non vt plurimum, sed vt raro, & non ex se, sed ex accidenti contingere possit in egro robustarū virium, quod maxima mentis alienatio, seu subitus, ac ingens furor melancholiam soluat. nimirum quatenus melancholicus humor exustionem adeptus, vel facile à natura consumitur, ac dissipatur, vel eandem naturam robustam ad suimet omnimodam expulsionē irritat.

Verū hāc opinionem nobilis ac excellentissimus vir Sebastianus Pissinius validis, iisq. doctissimis rationibus refellit, & primò *αδυνατον* esse videtur (inquit) quod suppono, nām si ecstasis est intensus furor, non potest melancholiæ superuenire, nisi prius melancholia in furorē versa sit, quare ecstasis furorem soluet, non melancholiam, quæ tunc non adest. Respondetur ecstasim eo nomine hucusq. acceptam, quo Galenus & alii supracitati authores intellexerunt, nihil aliud esse, nisi furoris excessum, sed cum repentē factum, ac momentaneum, quare non erit necesse vt prius mania, deinde furor iste excedens producat, nām succus in cerebro melancholiam efficiens, vel paulatim incallescere potest, vt quando diutius detentus, nec ventilatus calidā contrahit qualitatem, & efferuescentiam, vel ob alterius humoris admixtionem, nempè bilis, vel præcalidæ ferose materiæ, quarum vtrāq. in cerebrum repente irruat, si primo modo certē sensim manifestabitur maniacum delirium, quod procedente tempore, & augefcente calore in ingentius excreset sed si postremo statim ingentius sese prodāt; nec dicat aliquis ad extremum perueniri non posse, nisi prius per media transitus fiat, ita vt melancholia in excessum furoris commutari non possit, nisi prius in maniam commigret, nam in mutationibus momentaneis hoc tantum ope intellectus, sensu nequaquam assequemur, quapropter medicus, qui est artifex sensatus, re vera fateri possit, non esse *αδυνατον* quod interdū melancholia in excedentem furorem conuerti possit, nullo antea ad sensum apparente mitiori furore, quem maniam appellamus. His itā se habētibus corruiť secūda ratio, in qua ita ratiocinabatur vir doctissimus. Sit aliquis, qui melancholia laboret, hæc vel medici incuria, vel morbo procedente sponte in maniam terminetur, post hanc superueniat ecstasis, quæ furorem soluat, remanebit ne melancholia? neque

hac ratione (subdit ille) censuerim melancholiam curatum iri, nam per tot affectus male vexatum cerebrum, necessarium est, ut quotidie debilius efficiatur, & excreta calidioris humoris portione frigiditate ac siccitatem in cerebro, aut frigiditatem saltem remanere conueniens est, quæ melancholiæ comes esse consuevit. Hic duo animaduertenda veniunt, & primo melancholiam, & maniam ex iis affectionibus esse, quarum morbifica materia ut dicebat Hippocrates in mentem, non in corpus repit ita ut interdum cerebri substantia vel minimum, aut satis parum lædatur, sed animales spiritus sunt ii, qui noxam omnino recipiunt, & proinde mirum non sit, si sepius hi morbi sint impedimento potius ad bene viuendum, quam ad viuendum, hinc Alexander lib. 2. problem. m. 28, hoc problemma exagitaui. "Cur homines melancholici munera quidem naturæ exequi valeant, quippe qui cibos concoquant, atque in sanguinem vertant, animi nullum munus integre exequi queant? sed hoc certè eo magis contingerit, quo momentaneæ erunt affectiones, qualis est ecstasis, quod autem cerebrum in hisce affectionibus aliquando non adeo grauiter offenda-
tur, innumera melancholicorum historia nos certiores faciunt, nam si ille, qui se caput non habere putabat solo pileo plumbeo imposito, & mulier quæ se serpentem in proprio ventre gestare imaginabatur, perspecta vipera, quæ clām in vase posita fuerat, pristinae sanitati sunt restituti, hæc sane remediorum genera non cerebri dyscrasias emendat non illius peruersum temperamentum restitunt, nec tandem eius imbecillitati medentur; Secundò ea verba perpendenda sunt, videlicet, & excreta calidioris humoris portione frigiditatem, ac siccitatem in cerebro, aut frigiditatem saltem remanere conueniens est, quæ melancholiæ comes esse consuevit, nam per hanc excretam materiam nos intelligere debemus, aut per euacuationem à natura factam per sensibiles vias, aut per dissipationem, & insensibilem resolutionem, si prior modo materiam excerni quis intelligat, nihil obstat, dum natura, robusta sit, quin etiam simul crassa materia excernatur, sic pluries insanix, & melancholiæ præsertim, quæ penitus ex crasso saculentoque succo fiunt perfectè sublatae fuerunt, tum per morbifici humoris excretionem è naribus, tum ex hæmorrhoidalibus venis, si altero vero modo intelligamus, quis neget melancholicum etiam humorem à natura insensibiliter resolui posse, & præsertim si illum quantitate paucum, & àbile, vel serosa humiditate admixtis attenuatum consideremus? & quod sincerus non sit in repentina ecstasi, rationi valde consentaneum est ut iam diximus, quod verò paucus esse possit neq. hoc negandum est, si quidem ad excitandam melancholiam morbum sufficit illius nigredo animalibus spiritibus impertita. hinc si prædicti spiritus ad eam caliginem suscipiendam sint dispositi, non est necesse, ut semper ma-

gna copia istius succi cerebrum scateat, etiam in melancholia essentiali, de hac .n. in presentia sermo est, quocirca non ab re superius conclusum fuit, ecstasi superueniente melancholia solui posse pro ut quantitas, & qualitas predicti succi à natura euinci, & edomari poterit, quoquidem in casu, & quantitate paucus, & qualitate tenuior redditus fuerit; Supposito igitur quod non semper humor melancholiam valeat inducere, non erit necesse ut in ea cerebro contingat, quod aliquando in phrenitide euenit, & quod tertio adducebatur nimirum cerebrum affici instar lunæ, quæ ab insectoribus tincturam non amplius eluibilem contrahit, quod ex Galeno in 1. Prorrh. comm. 1 part. 33. in hæctica phrenitide euenit. præterea ob diuersum modum quo afficitur cerebrum in melancholia & in phrenitide, nequit subsistere allata consequentia, omnes .n. sciunt, & fatentur phrenitidem esse cum inflammatione cerebri, ac membranarum eius, & esse morbum in aucta magnitudine, ita ut non solum substantiam cerebri irriget, morbificus humor, sed internas eiusdem particulas subeat, in ipsisque figatur, quod in melancholia nullo modo fit, imò ut diximus non raro melancholiam efficiens humor cerebri substantiæ nullam, aut saltem parvam noxam affert, Sed prosequitur vir doctissimus ita ratiocinari. Si ecstasis superueniat melancholia incipiente, rationi consonum est, ut solui possit melancholia. at raro dabitur melancholiam à principio in furorem commutari, atque inde in ecstasim. sed sepius, aut quod magis arbitror semper, quando in furorem vertitur, iam contraxit habitum. hæc opinio meo iudicio non raro sit fallax, nam cum certum sit melancholiæ eos esse subiectos, qui hirsuti, macri, & præcalidiori sunt temperatura, quid obstat, quin in his præter sæculentum, ac melancholicum succum non generetur quoque biliosi humores qui non secus ac ille in cerebrum ad suscipiendum aptum redditum rapiantur? hinc sepius, hosce affectus commixtos videas, præterea ex Galeno constat in 6. aph. comm. 53. melancholiam confestim curandam esse, quia cum fiat, à melancholico succo, hic si non prius euacuetur, paulo post atra bilis futura est, & ab hac tum furor, tum ecstasis excitari potest, sed si paulo post, non ergo semper progressa melancholia, & habitum iam contracta in furorem & ecstasim commutetur; imò hæc difficilius in furorem vertatur, quam melancholia recens, & ratio est, quia in melancholia iam protracta, & consumata totius corporis temperamentum ad frigidum & siccum vergit, quo stante non facile superexcalescunt humores, qui furorem inferant, hinc Galenus in arte medicinali c. 9. dum corpus calidum, & siccum euadit frigidum, & siccum, melancholiam dominari scripsit; Postremo vir doctissimus nostram quamdam rationem ita redarguit, ab intemperie calida, quæ per furoris excessum in cerebro concitatur

Ee modo

modo calida sit intemperies, & non potius materia (nos calidam intemperiem cum materia subaudiri volumus, nec negamus huiusmodi intemperiem momentaneam statim euanescere posse dissipata ac dissoluta materia, quam etiam intemperiem in fieri non in facto esse appellare possumus) ab ea inquam nullo pacto cerebri intemperies frigida quæ adesse videtur in melancholia corrigi valeat, atq. ad symmetriam reduci, sed inæqualem potius intemperiem gigni, omnesq. cerebri functiones euerti assueuerat; Hic duo supponam, vnum iâ sæpius decantatum, nimirum non semper in melancholia eam cerebri intemperiem fieri, quæ summa sit, & valdè cerebri substantiæ officiat, sed nō rarò paruum esse, & quæ nihil vel parum illud offendat, quod uti dictum fuit ex pluribus melancholicorum historiis, demonstrari potest. Alterum est, quod duplex est statuenda frigida intemperies, altera positiua, altera verò priuatiua, priuatiua est, vbi cerebri innatum calidum sui iacturam patitur, & hæc tūc cum calida, tūc cum frigida positiuis intemperiebus coniungi potest, quandoquidē hæc extinguit, illa autem absorbit innatum calidum, & hæc est illa, quæ ab intemperie calida superueniente nequaquam corrigi potest, imò tūc cerebrum maiores erumnas patietur, positiua verò frigida intemperies nisi eò excreuerit, vt priuatiuam etiam introducat facili negotio, à superueniente siue calida intemperie, siue calida materia auferri potest, atq. corrigi non secus ac frigefactæ manus, vel gelidi pedes, si igni admoveantur, calefiunt, & ad symmetriam proprii caloris reducuntur; Cæterum vt huius rei veritas adhuc magis indagari possit, & simul tanti viri doctrina magis elucescat, placuit hic adnectere traditam ab eodem Excellentissimo Pissinio interpretationem supracitati aphorismi, ex qua plurimum lucrabor, cum .n. hoc optimum in præsentis opere contineatur, nihil boni in eodem contineri nullus proferre audeat.

*Perill. atq. Excellentissimi Domini Sebastiani Pissinij In
Aphorismum V. sectionis 7. explicatio.
Cap. XXXIII.*

FVrori quæ Greci *μανία* vocant si *ἐκτασις* superueniat bonū esse scribit Hippocrates; quippè furorem soluit. Haud me fugit Valesium, Hollesium, Fuchsiū, ceterosq. modernos, immò & Philotheum, inter præscos Galenum sequutos pro ecstasi quemdam furoris excessum interpretari, vt exagitatus tandē humor, qui maniam excitabat motu quodā veluti critico mox excernatur, atque ita desinat affectio. Hunc porrò furoris excessum, idest *ἡσυχία* *ἐκτασις* *μανία* appellant Aureliani Methodici, vel fortè etiā ipsius Galeni autoritate permoti, qui sub finem libri medicarum.

def.

Pars Tertia .

definitionum brevis temporis insaniam esse illam statuit, sed à Galēni lucubrationibus librum medicarum definitionum quoque in Galēni doctrina versati sunt penitus seiunxerunt, præterquamquod quæ sub illius libri finem de ecstasi conscribuntur, quis adiectitia esse non animaduertit? Osteologia ibi traditur, nec ullus ordo, cuius tamen author, ille quis quis fuerit obseruantissimus existit, vllō modo patitur vt ibidem *ἐκστασις*, & *ἐκπλησις* definiatur, Attamen Galenus videtur hæere inscius an Hippocrates *ἐκστασιν* nominauerit *πολλὰ καὶ μανίαν* & *ὀργήν* idest, crebram, vehementemq. maniam, nec tamen continuam, vt Leonicens, & Rasarius transtulerunt. Fortè horum virorum auctoritate Cēlius Rhodiginus persuasus *ἐκστασιν* esse scripsit *ὀλοχρόνιον μανίαν*, idest perpetuam insaniam, non *ὀλιγοχρόνιον*, idest momentaneam. Iam cū Galenus hæc subiungat, (si re vera Hippocrates per ecstasim intelligi voluit crebram, vehementemq. maniam) profecto nobis ansam porrigere videtur, vt ad Hippocratis mentem noua excogitata interpretatione proprius accedamus, neque .n. possumus hoc loco doctissimorum virorum, quorum prius mentionem fecimus sententiæ subscribere, scilicet in perturbatione quam concitari sibi persuaferunt in ecstasi aliquam contingere euacuationem, quin cum sæpè sapius maniaci sub lunæ cum sole congressum, vel oppositionem vehementissimè in furorē agi videantur, nec vlla inde sequatur excretio, vel affectionis solutio, aliter Hippocratis sententiam exponendam esse existimauius, cum itaq. mania dupliciter terminari possit, & per humoris maniam efficientis, excretionem, & per alterius morbi superuentum. De excretionē iam sermonem habuit Hippocrates aphorismo 21. sectionis 6. vbi maniam solui scripsit varicibus, aut hæmorrhoidibus superuenientibus, quamquam Galenus eo loci per *μανίαν* nihil aliud intelligere Hippocrates affirmat, quam melancholiam, alibi tamen scripsit omnes homines vti verbo *μανία* de iis, qui sine febre insaniunt; At in presenti aphorismo de solutione mania loquitur, quæ fit alterius morbi superuentu. Verū cum Hippocrates nusquam quod ego sciam ecstasis significationem tradiderit diuinandum nobis erit vt dubio procul in huius aphorismi expositione, & ipse Galenus fecit, quod aperte fatetur, quid sibi voluerit Hippocrates. Hoc autem sibi velle videtur, docere inquam, bonum esse, si humores maniam facientes, à cerebro ad alias partes transferantur, quamuis in aliis partibus morbos excitent, at quoniam per morbos postremò excitatos, non numquā natura affluentes excernit humores, qui priorem morbum efficiebant, atq. hæc in primis optabilior est morbi solutio, si superuenientem morbum fieri necesse sit, idcirco traditur, qui morbi maniam soluant, primo loco dysenteria meminit; Deinceps eius expulsionis mentionem fecit per quam à cerebro in partem longè dissitam, nec tamen extra corpus detruduntur humores, hydrope scilicet superueniente; Reliquum igitur erat, vt tertia

Quadrupartitum Melancholicum.

quædam expulsionis species adderetur, per quam licet nec extra corpus, nec longè à parte affecta peccans humor expellitur, in proximas tamen deriuatur, atq. hac ratione cerebro laboranti auxiliatur. De hac postrema furoris solutione loquutum esse Hippocratem in hoc aphorismo censemus, ac nihil aliud significare voluisse per ecstasim superuenientem, nisi materiam efficientem mania, idest cerebri substantiam occupantem in proximas cavitates effundi, vnde commutato morbo furor solvatur, ita vt existimandum sit Hippocratem per ecstasim morbum aliquem viginarum cerebri partium intelligere per quæ solvatur mania. Siue autem morbum, siue aliquod accidens præter naturam dixerò parum refert, nam neq. Hippocrates, cuius dictionem interpretamur, de hac re valdè sollicitus fuit. In hanc ire sententiam ferè coactus sum ob varias ecstasis significationes, quas apud Aristotelem inuenio, quæ præter illam cuius Galenus meminit, adeò Hippocratis menti videntur accomodari, vt his potiùs sit quiescendum. Aristoteles itaq. 30. problematum sectione *ἐκστασις* aliquando fieri scribit à bile super excalefacta, vt quis optimo iure tunc nihil aliud intelligere debeat, nisi furorem, vel furoris excessum. Est tamen aliquando *ἐκστασις* apud eundem quaudam mentis alienationem significet, per quam tamen haud ita animi functiones vitientur, vt in furoris excessu, sed potius excellentiori, quodam modo perficiantur quomodo ipse Aristoteles eodè loco ostendit Maraci Syracusani Poetæ exemplo, qui præstantior erat *ὁ τ' ἐκστασις*, idest quando alienaretur. Sed & quædam mentis alienationem, licet non exactam cum taciturnitate fieri subiungit, eosq. qui ita afficiuntur *ἐκστασις* appellat, quam quidem affectionem ex perfrigerata bile oriri probabile maxime est, ab ea inquam quæ prius superexcalefacta maniam gignebat, ac furoris excessum. Præter has ecstasis significationes morbum puerorum, quem epilepsiam esse certum est, *τὴς ἐκστασιος* appellatione comprehendendi voluit, siue quod consueuerant antiquiores hunc morbum ecstasim appellare, siue quoniam in epilepsia, non secus ac in ecstasi quædam mentis alienatio fieri videretur. His addere, placet quæ apud Scaligerum exercitatione 312. aduersus Cardanum alias, legisse nemini, Stupor inquit si validius incumbat, ac diuturnius infideat Ecstasis dicitur, à Græcis, à nostratibus excessus, est autem priuatio officiorum anime sentientis, mouentis, & intelligentis. Ex his ecstasis significationibus duæ desumi possunt quæ in rem præsentem maxime facere videntur; Altera est mentis illa imperfecta emotio, quæ cum taciturnitate fit, & quæ si validior sit ad Scaligeri stuporem reducenda esse videtur, quæ etiam quodammodo vt mihi videtur *ἑστία* quædam *ἐκστασις* vocari posset, quanquam non extrinsecus adueniens, vt quæ propriè *ἐκστασις* nominant. Hic vero stupor cum dupliciter, fieri possit, & ratione frigiditatis, quippe tunc in proximas cerebro partes humor excernitur, ubi concoctus, ac domitus fuerit, quo quidem tempore

pore furori gignendo non est amplius idoneus, sed frigidiorē aliquē morbum procreare tantū potest, & ratione compressionis, quippē idem humor neruorum exortus solo pondere comprimendo stuporem intensum gignere valet, vtrāq. ratione si hæc furore idest mania percitis eueniant, furor solui videtur. Altera ecstasis significatio est, vt per illam comitialis morbus intelligatur, atq. hoc in primis Hippocraticæ doctrinæ consentaneum est, si quidem Hippocrates 6. de morb. vulg. sub finem docuit facillimē ex melancholia (quæ adeo mania affinis est, vt nihil aliud esse videatur, Aræto teste, quā manie principium) morbum comitiale fieri, & ex morbo comitali melancholiam. Nam si in cerebri corpus infirmitas vergit, morbus comitalis hominem corripit, si in mentem melancholicus efficitur, Aut potius dicendum est etiam Scaligeri ecstasim esse morbi comitalis speciem, si quidem cum duæ sint eius species, altera quæ diuerso raptu, vt Celsi Aureliani verbis utar, corpus afficit, altera, quæ somno similis altissimo videtur, nihil obstat quin omnibus animæ functionibus penē abolitis, talis quædam in cerebro exorta sit affectio, Hec habui, quæ pro huius difficillimi aphorismi explanatione in medium afferrem, quæ tamen doctissimorum, inter quos te iamdudum esse noui, iudicio decernēda relinquo.

Nonnulla circa superiorem explicationem doctissimi

Pissinij ab autore habita. Cap. XXV.

On possum non admirari, vt semper soleo, Vir Excellentissime præclaram, summamq. tui doctrinam, dū propriam sententiam, pluribus iisque firmis rationibus, elegantissimoque dicendi genere describis, nihilominus cū unicuique liberum sit speculari, & ex speculatione elicitos conceptus exprimere, & ego crassa quidem minerva, sed quā breuissimē quicquid de proposito aphorismo senserim subnectam, numquam contradicendi, sed semper veritatis indagandæ cupidus. Præfatio per hanc vocem *ἐκστασις* plura intelligi apud varios authores apertissimum est, præterea & Hippocratem in hoc aphorismo de mania solutionem (vt optimē adnotasti) per alterius morbi superuentum agere non dubitare si quidem dysenteria, & hydrope superuenientibus mania bonum esse tradidit, quemadmodum, & eidem manie ecstasi superueniente bonum esse tradidit, sed quid re vera per ecstasim intelligat Hippocrates, hoc erit. in quo forte a tua sententia discrepabo. Verum antequā ad illius vocis interpretationem iterum accedam (namq. superius mecum Galeno sentire iam declarauimus) vnum tanquam ratum supponam nimirum, Hippocrate pluribus in locis antea patefecisse frequentiores solutionis modos, per quos desipientie, insanie mania, nec non & melancholia finiuntur, dummodo hos morbos per hæmorrhoidas, per varices, per sanguinis profusiones e naribus finire asseruit, quemadmo-

dum

dum re vera frequentius terminari apud medicine scriptores quilibet adinueniat; Contrarium modo in hoc aphorismo agit Hippocrates, si quidem non rariores dicam, sed rarissimos tradit modos, per quos prædicti affectus, seu potius mania finiatur, quis. n. nostri hæc terminari vidit dysenteria vel hidrope superuenientibus? imò quis hoc apud aucthores visum, aut obseruatum fuisse à Medicis perlegit? Ego nequaquam hucusq. & quod de his dictum est, idem de ecstasi dictum volo; hoc iacto fundamento facillima patet responsio ad argumentum, quod affers de maniacis, qui sub lune cum sole congressum, vel oppositionem vehementissimè in furorem aguntur, nec tamen à morbo liberi euadunt. Amplius non mihi necessarium ponenda videtur conclusio, quamuis artificiosissima, et tanto ingenio digna, quam deducis iis verbis, "Reliquum igitur erat, ut tertia quedam expulsionis species adderetur &c. nam si materia ista posset absumi absq. eo, quod ad vicinas partes detruderetur, quidnam inde inconueniens? à bile, nec non ab eiusdem ichoribus cerebrum occupantibus maniam excitari posse, nullus inficias ibit, imò & ab his, vel quantitate paucis eandem fieri posse, non negabit, cum maximæ actiuitatis sint, modo quid obstat, quod tenues ichores, & quantitate pauci, dum magis agitantur, magisq. incalescunt, in vapores dissolui possint, atq. ita morbum, quem nuper ex maiori concepto incendio augebant tandem in flatum, seu vapores faciles dissipatu conuersi finirent? Tandem ex variis ecstasis significationibus duas desumis, quæ in rem præsentem maximè facere tibi videntur; Altera est illa mentis imperfecta emotio, quæ cum taciturnitate fit, & quæ si validior sit ad Scaligeri stuporem reducendam esse censes &c. Altera est, ut per illam Epilepsia, seu morbus comitialis intelligatur, quod in primis Hippocraticæ doctrine consentaneum esse monstrare intendis. Cæterum quoad hanc extremam ecstasis significationem attinet, eam nullo pacto rei, de qua agitur, accommodari posse existimo, quandoquidem inextricabiles difficultates inde exoriri video, & primò, quia ut iam tactum fuit necesse, est ut seruetur illa Hippocratis conditio, nempe quod bonum sit, modo si manie superueniret comitialis morbus esset ne bonum? nequaquam certè, sed exitiale, ac perniciosum, valdè, Hinc Hippocrates in Epidemiis dum dixit ex melancholia comitiale fieri, numquam addidit bonum esse, nec dicat aliquis, ergo neq. bonum sit dysenteriam, & hydropem manie superuenire, quoniã Hippocrati dysenteria quæ manie superuenit, non est, quæ à bile flaua vel atra intestinorum tunicas exulcerante fit, cum hæc valdè lethalis sit, & periculo plena, item nec verus hydrops est, cum in hoc hepatis perfrigeratio, ac lesio magna reperiatur, nec facilis curatu sit, longissimus morbus. atq. ut plurimum quoq. lethalis, vnde eos affectus quosdam potius hydropis, ac dysenterie nothas species esse apud Galenum, et alios doctissimos commentatores adinuenias, & hinc omnes vnanimi consensu asserunt, & dysenteriam, & hydropem, quos morbos

morbos manie supervenire dixit Hippocrates, citò resolui, ac salubre corporis statum breui succedere, quare bonum dixit Hippocrates, sed si mania, aut melancholie, quæ, vt plurimum, in consistenti fiunt, etate, succederet comitialis morbus, hic ne breui finiretur? Hippocrates lib. 5. aph. 7. sic scribit " Quibuscumq. morbi comitiales ante pubertatem fiunt, mutationem habent; Quibuscumq. verò viginti quinque annos natis fiunt, commoriuntur. Tandem ex Hippocrate & Galeno etiam in 1. Protrhet. comm. 2. part. 19. hæc habentur " Si in febre aphonie, quæ conuulsivo modo fiunt, desinant in eam, quæ cum silentio sit ecstasim, perniciosum. Ex quibus verbis rationabiliter inferri potest, quod Hippocrates per ecstasim numquam comitalem, morbum intellexerit, siquidem cum hic totius corporis conuulsivos motus adiunctos habeat, videretur nugari Hippocrates, & dicere, quod conuulsivi motus in conuulsivos motus transmutarentur, ac desinere, Tandem cum ab Hippocrate comitalem morbum variis nominibus insigniri videamus, numquam tamen ipsum nomine ecstasis ab eo appellatum fuisse adinuenias, sed & idem de Galeno imò & de omnibus aliis medicinæ scriptoribus affirmare est. Nec quisquam confingat sibi Aristotelem sub ecstasis appellatione comprehendisse morbum puerorum, namq. ad initium problematis primi sect. 30. per ecstasim seu mentis motionem puerorum, non comitalem morbum, quo superiori linea Hercule laborasse annuit (vnde sacrum & herculeum ab Hercule eundem morbum prisca nominarunt) sed insaniam, seu furorem potius, vel alium morbum intelligit, nam dum vult ostendere homines in aliqua re excellentiores, natura melancholicos extitisse, & inter hos alios ita melancholicos extitisse. quod etiam melancholicis morbis infestarentur, subnectit varios melancholicos morbos quibus infestari solebant, quos inter comitalem morbum, mentis alienationem puerorum, & ulcerum eruptionem recenset, Modò si per mentis alienationem morbum puerorum, seu comitalem intelligeremus, sequeretur quod Aristoteles iterum poneret, quod iam posuerat, & idem frustra repeteret, cum tamen ipse tres diuersos morbos, etiam si ab uno melancholico humore contractos proponat, quemadmodum vnicuiq. legenti euidentius patebit, Quoad alteram verò ecstasis interpretationem spectat ad eam scilicet mentis alienationem, quæ cum taciturnitate fit, hanc & si quæ alia existimo esse, in quam mania possit desinere, quod facile ac certius ex rei natura coniectare possumus, nam cum statutum sit, maniam à flaua vel atra bile superexcalfactis oriri hi humores si quantitate modici sint, possunt dum aduruntur, maiori ex parte consumari ac resolui, & eorum quod parum remanet, veluti in cineres conuerti, qui cineres euanescente calore perfrigerantur, & ex his perfrigeratis, atq. adhuc cerebrum occupantibus facile procreatur affectio ista, quam mentis alienationem cum taciturnitate appellamus, Hanc autem manie supervenire bonum erit, quandoquidem

pauci

pauci cineres, qui supersunt huius affectionis causæ, breui à natura edomari, ac dissipari possunt, Si vero hi cineres insensibiliter à natura non expurgentur, sed ad vicinas partes expellantur, cum affectum producere poterunt, quem catalepsim, seu catochum appellant, qui simillimus, & affinis prædictæ mentis alienationi extat, & ad quem potius Scaligeri nupor in reducere debeamus, quàm ad comitalē morbum, Cum Scilicet caliger ipse in enarrata stuporis descriptione immediatè hæc verba subiungat, " Immoti manent, ac potius rigent, transfixi non sentiunt, & paucis interpositis addit, oculis apertis manent, quæ propria catochi sunt Si catochus mania superveniat, cum breui finiatur, bonum forsitan esse dicere possumus, neque enim ipse, ut comitalis morbus circuitus habet, & ut ab initio diximus, inter eos affectus reponitur, qui rarissimè contingunt. Sed in horum confirmationem, præterire nolo, quæ scribit Ludovicus Mercatus tomo. 1. lib. 3. quest. 180. ubi de ecstasi loquens hæc habet, " Ecstasis ergo propria significatio nulla alia, est quam alienatio imaginationis ab omnibus rebus cum detentione in alicuius rei consideratione. Quod profectò accidere sanis hominibus non rarò conspiciamus, à quibus sanè trāsferitur ad significandam similem dispositionem, quæ in morbis accidit præter voluntatis imperium, nimirum cum cerebrum ratione alicuius morbi in animam vergentis eo deueniat, quod veluti in ecstasi maneat homo detenta, & fixa imaginatione in vnius tantum rei, aut forsam in nullius consideratione (quod magis arridet) quare cum vi causæ præter naturam non possit aliud facere, redditur veluti amens, ac si prorsus esset ratione orbatus. & similis ei affectioni, quam catalepsim, aut congelationem vocant, & paulo inferius inquit " Distinguens à catalepsi quod sensim, & paulatim fiat, & solvatur, catalepsis vero subito, & affatim. Hactenus Mercatus, Quibus addere possumus & catalepsim ecstasis quoque nomine appellari quemadmodum testatur Hieronimus Mercurialis in suis prælect. cap. proprio, Quamobrem si per ecstasim, quam mania commigrat, aliud intelligendum foret ab excessu furoris secundum Hippocratis mentem, ego à proximè dictis affectionibus non recederem, Verùm & ab his recedere cogor cum videam, Galenum allata ab eo ecstasis explicatione constantissimum esse, nec enim ipse (ut arbitraris. vir doctissimè) herere videtur, nec ansam porrigit nobis novam excogitandi interpretationem, dùm ait " Si revera Hippocrates per ecstasim intelligi voluit crebram, vehementēq. maniam, sic enim loquitur non quia hereat, quid per ecstasim intelligere velit Hippocrates, cum toties alibi ex illius mente excedentem insaniam explicauerit, sed quia mirum sibi videtur, quod ex incremento morbi morbus solui debeat, hoc certè rarò eveniet, contrarium verò sæpius, nimirum hoc pacto morbi solutio rarò, mors sæpè succedet, hinc dicebat ipse tantum abesse, ut ecstasis sit furoris solutio, quin potius quispiam dicat esse incrementum, Quod autem Galenus nō hoc

loci tantum, sed pluribus in aliis per ecstasim, vel ad Hippocratis mentem excedentem insaniam intelligat, audiamus ipsum in. 1. Prorrh. sup. racit. ita loquentem, " Quod idem motus ostendant à ratione alienos exilientes, vel inordinatè conuulsi, hæc desipientiam ipsorum indicant, & si valenter horum affectio excedat, iam non desipientiam simpliciter, sed ecstasim, id est insaniam iure appellamus, & in 1. Prorrh. comm. 3. part. 6. hæc habet, " ἐξίσταται autem, quod est ἡ ἀκρίπτης λογισμὸς, id est valde desipere eos ait, & si nullum fortis desipientiæ, quam ecstasim vocant, signum effectum fuerit; & tandem in 1. Prorrh. comm. 1. part. 14. ait, " Melancholicam ecstasim, id est mentis motionem, aberrationemque intelligere oportet, vehementem, & ferinam, quæ irrigante cerebrum a flatu flauabile oritur, & quæ sequuntur Hæc breuiter dixisse volui, quæ à te oculatus, & intimius perspecta resercentur, vbi superfluunt, augeantur, vbi deficient, corrigantur, vbi delinquant, nihil. n. mihi certius est, quam hæc omnia crimina in his reperiri, & si quid forte non damnandum inest, id à tuo impulsu, seu potius ab amico influxu promanasse agnosco.

An Chronici morbi. & per consequens melancholia, per crisim, quæ cum excretionem materie fit terminentur à natura? Cap. XXVI.

Soli morbi acuti sunt ii, qui per crisim, quæ cum materiæ excretionem fit, terminantur, non ergo chronici morbi, vnde Galenus in 4. aph. comm. 36. hæc habet, " Morbi .n. istis diuturniores (scilicet illis, qui intra quadragesimum diem finiuntur) non admodum solent per sudores iudicari sicuti neq. omnino per excretionem, sed vel per concoctionem, vel per abscessum; & in 1. Progn. com. 2. part. 65. Acutos morbos per excretionem potius iudicari, diutinos per abscessum scribit idem Galenus, & hic (quamuis obiter) non inepte nos qui de melancholia agimus consequentiâ deducere possumus, ergo melancholia, quæ est chronicus morbus, vt plurimum per abscessum terminari deberet, sed cur hoc apud Hippocratem, & Galenum repetire non facile sit, & rarò, aut potius nunquam obseruetur in praxi, minime prætereundum est, quare ipsi futuram quæstionculam dicabimus; sed ad rem. Alter extat Galeni locus qui apertius hanc rem decernere, nec ad vtramq. partem (vt potius adducti) defecti posse videtur, talis est 2. de Cris. c. xi. vbi sic, „ Crises febrium earum, quæ ex calidis humoribus acceduntur proprias esse existimandum est, post has earum, quæcumq. membrorum sunt principatum habentium facile mobiles, & calidæ dispositiones. non ergò chronici morbi subdat aliquis, per crisim soluantur, & inter hos præsertim, qui sine febre sunt, vnde & eò minus melancholia, quæ & sine febre, est, & frigida passio extat; Ratio Tandem quoque addenda est, quoniam si natura debet

excernere materiam morificam, necesse est, ut ex parte ipsius aptitudo ad excretionem adsit, hæc verò adest, ubi materia tenuis, & fluidibilis sit, talis verò non est, quæ crassa est, à qua chronici morbi dependent; Hæc tamen omnia quemadmodum ut plurimum conuincunt, & frequenter eueniunt, non tamen semper veritatem habent, quod clare ex Galeni autoritate adducta in aph. & in Prong. patet, hic. n. dū scribit,, Acutos morbos potius per excretionem, illic verò,, chronicos non admodum per sudores iudicari, neq. omnino per excretionem, satis declarat etiam chronicos, quamuis raro per crisin terminari; Ad auctoritatem verò ex 2. de Cris. desumptam, nobis respondendum erit Galenum imitantibus, qui cum dicat,, Crises proprias esse febrium ex calidis humoribus accensarum, post has calidarum dispositionum principum partium, & nos illius vestigia insequentes addere possumus, & post has interdum diuturnarum passionum, quod Galeno quam maximè consensit,, dū de diebus decret. lib. 2. cap. 5. hæc habet,, Inuenias autem alios quoq. ægros hoc sermone iam mihi citatos, item quos nequaquam apposui, iudicatos euidenter die vno per excretionem in procedente, diuturnoq. morbo; vel tandem dicas prædictarum febrium, & calidarum dispositionum proprias dici crises, quia in ipsi frequenter eueniant, in diuturnis vero affectionibus, quia raro fiant earum non adeo proprias dici, Tandem ad rationem, respondetur duplicis generis esse chronicorum morborum materiam, alteram pituitosam, viscidam, alteram verò melancholicam, ac crassam, sed minime viscidam, illa nequaquam ad crisin aptitudinem habet, cū ipsi & crassities, & visciditas impedimento sint ad facilem excretionem hæc etiam si sit crassa, cū tamē visciditate careat, non omnino expulsionem inepta est, imò hæc promptè, ac facile commoueri solet, ita ut si à natura regatur non difficili negotio crisis accommodari possit; Non ne dixit Hippocrates 7. aph. 40. si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis stupore elangueat, tale melancholicum est? melancholicum dixit, & non pituitosum, quia cum pituitoso humori multa, melancholico autem nulla visciditas extet, hic est aptus repente moueri, & subitaneos decubitus efficere, qua ratione, & ad crises etiam aptitudinem habet; sed quid plura? non ne in melancholia, & mania etiam diuturnis affectibus (& hæc. n. ab atra bile pendere potest) quibus nulla febris est adnexa crises succedere ex Hippocrate & Galeno pluribus in locis tum per sanguinis effluxum ex naribus, tum ab hæmorrhoidalibus venis comperimus? quæ sanè crises perfectæ sunt, quia morbum omnino tollunt, Sed non desuerunt studio si viri, qui excogitauerint in mania, & melancholia sanguinis profusiones ex naribus aut ex hæmorrhoidibus non esse appellandas crises, sed spontaneas euacuationes, & ob id ipsas Galenus, & Hippocrates crises haud nominauerit, oh mirum dictu, non ne omnis perfecta cri-

cum materię excretionē, quę morbum soluat, est spontanea euacuatio? itā, sed non omnis (ipsi subdant) spontanea euacuatio est crisis, quod & nos liberē concedimus, sed si ista spontanea euacuatio, quę à natura rectē operante fit in morbis contingat, cum morbum imminuat, aut omninō tollat, certē critica appellanda erit, ego eas spontaneas euacuationes non criticas dicerem, quę non in ægrotantibus, sed in sanis hominibus contingunt, cum in his nullus iudicandus sit morbus & critica euacuatio iudicium sit pugnæ inter naturam & morbum, sed hæc saniori iudicio subiecta volo, Amplius isti propriam opinionem hac ratione confirmant, quia non competant ipsis nonnullę, pręquę conditiones, quas recensuit Galenus in libris de Cris. nimirum coctiones humorum, seu potius signa coctionis humorum in vrinis, dies critici, noxq. molesta crisin præcedens, Quoad primum respondetur non esse necesse ut semper coctionis signa pateant ex vrinis, & præsertim si morbificus humor in aliqua sola parte resideat, ut exempli gratia in cerebro, quemadmodum in melancholia per essentiam contingit, si verò in vniuerso corpore abundet, tunc nos posse coctionis indicia ex vrinis desumere, sed quę signa coctionis aderunt, dixerint ipsi? aderit ne sedimentum album, leue, & equale? Certē decipiuntur isti dū putant eos tantū humores concoqui à natura, qui putrescunt, ut in febribus, nām, & qui non putrescunt, rectē concoquuntur à natura, dum aut attenuantur si crassi sint, aut calefiunt, si frigidi, & in summa dū præparantur, disponuntur, itā ut faciliē possint à natura per loca conferentia expelli, quare non erit necesse, ut in vrinis melancholia detentorum obseruemus sedimentum prædictum, sed satis euidētia humorum coctionis signa ex eis sumemus, si ipse vrinis sanorum similes sint, Quo ad dies verò criticos spectat, certē hi non attenduntur, in morbis longis, in quibus de creteriorum dierum vis perit, sed horum vice menses, & anni atēdi possunt, nām longi morbi mensibus, & annis iudicantur ex Galeno 3. aph. comm. 28. Certē non possumus (setor) itā exactē crisin prælagire, ut in acutis morbis, quandoquidem hæc in ipsis frequenter contingit, in longis verò morbis rarō, & scientia facilius habetur de iis, quę frequenter, quā de iis, quę rarō eueniunt, preterea fieri non potest, ut in longum tempus iudicatio differatur in morbis acutis, quemadmodum scripsit Galenus 2. aph. comm. 23. & quę cito fiunt facilius etiam prænosci possunt; Attamen hæc non efficiunt, ut longis morbis crises per excretionem denegemus, quas & accuratis medicis suis temporibus præuideat, si sint futurę nec ne, quandoquidem non solū ipsas nox molesta, præcedere potest, sed & grauiora quoq. anteā possunt excitari symptomata, aliaq. inde consurgere, quę aut sāguinis profusionem ex naribus aut ex hæmorrhoidibus futuram indicēt Tandem si non est inconueniens (quod scripsit Excellentissimus vir Iulius Cæsar Claudinus, & felicissimę recordationis præceptor meus

tractatu de Cris. sect. 3. cap. 2.) in acutis morbis fieri abscessus, qui magis propriæ sunt crises chronicorum morborum, sic & in chronicis non est inconueniens fieri excretiones, quamuis acutorum morborum magis sint propriæ crises, nam tunc in chronicis quoq morbis (subdit ipse) fiunt excretiones, quando adest facultatis robur, humoris propensio, & viarum præparatio.

An melancholia per abscessum solueatur? Cap. XXVII.

Non ab Hippocrate, non à Galeno traditum fuit vnquam melancholiam per abscessum finiri, imò neque hoc ab aliquo classico medicine scriptore, quem ego legerim, obseruatū esse reperias, quod mihi certè admirationem parit, non rationes desunt, quæ melancholiam per abscessum finiri posse suadeant, & primo si chronici morbi plerumque vel per concoctionem, vel per abscessum terminantur, vti Galenus asserit in 6. aph. comm. 36. nec non in 1. Progn. comm. 2. iam in superiori quæstiuncula citatis, & melancholia, quæ inter chronicas passionis reponitur, per abscessum terminari deberet interdum. Secundò si cerebrum superuacaneis humoribus abscessum sæpe eos ad vicinas post aures glandes deponit vbi abscessus parotides appellati procreantur, cur non & id in melancholia, & præsertim essentiali efficit, in qua atro veluti inebriatur humore? nam vt ait Galenus 13. meth. c. 5. superuacanea à valentioribus partibus in imbecillores propelli proprium est, hincq. fit vt glandulæ facile fluxiones accipiant, eoque facilius cerebrum pars princeps in prædictas glandulas se exonerare solet, cum istæ laxiores sint, vnde etiam vulgò illius emunctoria appellantur, Amplius qui abscessui futuro ad articulos subiacent, eos ab imminente abscessu liberat sanguinis effluxio è naribus Hippocrate, & Galeno testibus, 4. aph. 74. sic & melancholiam sanguinis effluxio è naribus sustulit, interdum iisdem testibus His ita suppositis cum in melancholia sæpè obseruemus nullam fieri sanguinis per nares excretionem, cur non interdum succedat abscessus, quemadmodum succedet in iis, qui articularibus abscessibus, subiacent, hac sanguinis per nares euacuatione non succedente? nam si melancholici non habeant articulos forte, imbecillos, vt isti, illis non desunt aliæ debiles, & laxiores partes, vt glandulæ, ad quas saltè morbificæ materiæ decumbere possent, ac abscessum progignere. Sed varia, vndique responsiones audiri mihi videntur, & primò Galenum intelligendum esse de chronicis morbis, dum eos per abscessum finiri scribit, qui cum febre sunt, & chronici ex decidentia appellantur; Secundò eos morbos diuturnos per abscessum finiri tantum voluisse Galenū, qui à pituitosis fiunt humoribus, vel à sanguine pituitoso. Tandem eos morbos per abscessum nequaquā solui posse contendunt, qui

ab humore melancholico excitantur, quandoquidem hic in abscessum eonuerti non sit aptus. Cæterum hæc responsiones fortè diluentur, sed antequam id aggrediamur, necesse prius est quid per abscessum intelligatur, aperire, ne ex vna in alteram incidamus difficultatem. Multipliciter igitur accipi solet hæc vox abscessus, interdum .n. pro effusione, seu excretionem per aliquam partem, & tunc cum crisi, quæ per excretionem fit videtur confundi, interdum pro transitu morbi in aliū morbum; vnde Hippocrates 1. de morb. vulg. part. 21. ait, " Quibusdam ex aliis febribus, & morbis abscessus in quartanas fiebant, & Galenus in comm. scribit, " Tu verò fac memineris, vt hic vsurpetur rursus hoc nomen ab Hippocrate cum dicat abscessus in quartanas factos esse, videtur non tantum abscessum quosdam per effusionem appellare, verum etiam cum alius transit morbus in alium; Amplius appellatur à Galeno abscessus ac inflammatio, quæ ad pus conuersa est, Tandem verò, ac propriè magis accipitur abscessus pro humoris decubitu faciente tumorem (quo pacto in præsentia à nobis vsurpatur) Hinc Galenus 2. de arte curat. ad Glauc. c. 7. sic satur, " Transmutantur autem in abscessum inflammationes quædam, atq. ex inflammationibus erysipelatis participantibus, & ex erysipelatibus inflammationis participantibus non pauca; Sine his verò etiam abscessum dispositio consistit ex multitudine quorundam humorum, aut spirituum vaporosorum, siue in ipsis patientibus partibus generentur, siue ex aliis confluant, ea ratione, qua fiunt illa quæ apostemata, idest decubitus vocantur; Modò his ita phræhabitis ad allatas responsiones reuertamur, easq. omnes æqua lance libremus, & certè si prima perpendatur, ea manca manifeste videbitur, nam non soli chronici morbi ex decubitu, & qui cum febre sunt per abscessum finiuntur, sed & alii plures, qui à febre omninò sunt immunes; sic ex Hippocrate lib. 1. prædict. ex suditate abscessus circa aures fieri docemur & idem 2. lib. agens de morbo sacro, ait bonos esse abscessus, qui ad infernas partes conuertuntur, Tandem Galenus in 1. Prorrh. comm. 3: part. 68. interpretans illa Hippocratis verba " Paraplegicis parotides vitiosæ, inquit, " Ego autem non simpliciter dixerim malum signum esse superuenientes paraplegicis parotidas, sed quod iis abscessus morbo minor sit referre fuerit satis, quare ex adductis modò constat etiam alios morbos longos, & à febre immunes superueniente abscessu finiri posse; sed hæc nulli faciamus; addas tamen Hippocratem, atq. Galenum melancholice crises tribuisse, hanc .n. & per sanguinis profusionem è naribus, nec non ob hæmorroidalibus venis iudicari pluries tradiderunt, sed si crises, quæ propriæ sunt acutorum morborum cū febre melancholice tribuunt, quæ & sine febre est, & chronicus est morbus, non ne rationi magis consonum erit ipsi tribuere abscessum? si melancholice tribuunt illi crisin certè omnis conditio deest, quæ crisi conueniat, nèpè morbi acuties, & ex consequenti breuitas, nec non febris, Si autem nos melancholice abscessum tribuamus, vna tantum conditio deerit, nempe

per febris etiam si & hac absente abscessum in morbis fieri iam patefecerimus. Ad secundam vero responsionem dicimus nihil ob stare, quin & morbi, qui à melancholicis sunt humoribus per abscessum finiantur & præsertim cum nomine abscessus in præsentia intelligendus veniat tantummodo humoralis tumor, siue hic ad suppurationem deueniat, siue minime, quemadmodum iam tactum fuit (& hinc tertia responsio corrui) Amplius sicuti melancholia non semper fit ab humore melancholico solo, ac sincero sed multoties sanguini permixto, ut nobis declarant interdum faciei rubor, symptomata cum risu, & sanguinis excretiones ipsam sanantes, ita & tumores sunt à melancholicis humoribus non solis, sed sanguini non raro immixtis, unde Galenus huiusmodi tumores scyrrhos phlegmonosos appellauit 7. de compos. med. per gen. cap. 1. quos sanè tumores ad suppurationem deuenire posse nemo inficias ibit; Quod tandem Hippocrates, & Galenus ceteros modos, quibus melancholia, & insania finiuntur, tradiderint, de abscessu autem ne verbum quidem fecerint, hoc mirum non est quia res, quæ raro eueniunt forte obliuioni traduntur, sed non ob id fit, quin hoc contingerit, aut contingere possit; sed neq. hoc ipsos omnidicos conticuisse credendum est, Ego duo apud Hippocratem reperio, vnum ad abscessum, alterum ad melancholiam spectans, de abscessu loquens ipse 2. Epidem. sect. 2. ait optimos esse eos abscessus, qui sunt inferni, & remotissimi à morbo, de melancholia verò loquens, eam hæmorrhoidibus superuenientibus finiri pluribus in locis testatus est, ergo melancholiam per abscessum, & optimum abscessum finiri voluit Hippocrates; Consequentia facile probatur, nam si hæmorrhoides sunt vel ex Galeno in 3. aph. comm. 30. vbi atra bilis ad venas, quæ in sede sunt, cumulatius decumbit, non semper eandem bilem per eas venas excerni obseruamus, sed interdum etiam in ipsis consistere, easque in tumorem attollere, en igitur abscessus; præterea quod pluries tumefactæ hæmorrhoides etiam ad suppurationem deuenierint, quare per hæmorrhoidas non tantum sanguinis excretionem per hæc venas, sed etiam earum tumorem intelligere poterimus, hinc author definit: medicus dum hæmorrhoidas distinguit, ait, alias esse paruas, alias magnas, alias medias, sic iterum nonnullas angusta, quasdam lata esse bali; Verum si hoc quod euidentissimum est alicui non arrideat, pretermittamus hæmorrhoidas, & ad Hippocratem confugiamus, qui lib. 5. aphorif. 65. hæc habet ad litteram; " Quibus tumores in vlceribus apparent, non valde conuelluntur, neq. insaniunt, ergo manifestum est ex tumoribus superuenientibus, quos re vera abscessus appellamus, tum insaniam tum melancholiam sanari posse; Sed & in horum confirmationem nonnulla addere volo, quæ à nobili ac studiosissimo viro Francisco Maria Vruccio accepi, cum ipsi opinionem meam de hac re communicauerim Inquit igitur ille, si per abscessum intelligamus eum, (multipliciter, n. abscessus dicitur) qui sit per materię decubitus à loco affecto in alium, ut ad articulos, aut glandulas, & huiusmodi Hippocrates melan-

lanchole solutionem per abscessum hoc modo sumptum aliquandò visus est obseruasse, dū libro de Iudicationibus itā loquitur; " Quicūq. insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniam soluit dolor ad pedes progressus, aut ad pectus, aut tussis vehemens oborta, si verò horum nihil fiat, insania soluta oculi priuatio contingit, qua sententia clariorem non puto, atq. ad propositum magis accommodatam inueniri posse, per insaniam vero melancholiam intelligo ex Galeni interpretatione super 21. aphor. sextæ particule, itā vt oculatissimus senex semper admirandus nihil omiserit. Parotides autem an superuenire possint à melancholia liberantes mihi non dum constat, nisi Galeni fideat autoritas 3. lib. de Cris. cap. 3. vbi inquit; " Parotides lethargos finiunt, ac reliquos omnes capitis affectus; Hactenus vir excellentissimus, qui vltius perquirens cur numquā vel rarò admodum huiusmodi abscessus à melancholia liberantes obseruentur, itā ratiocinatur; Si noxius humor melancholiam efficiens à natura excutendus sit, manifestum est ipsam non alio id peracturam medio, quā expultrice facultate illius partis, in qua humor præter naturam continetur, cuius vt sequatur expulsio (omitto attractionem, quæ dolore, & calore partis recipientis fieri consuevit) duo ex parte facultatis requiruntur, vt scilicet robusta sit, ac vt ad expulsionem irritetur, ex parte velò humoris vt sit vel nimia quantitate grauis, vel parua qualitate motus, ac præterea vt omninò ad motum ineptus non sit, secus. n. facultati non cederet expellenti; viæ autem, per quas transferendus humor est, satis aperte esse debent, alioquin conatum omnem irritum redderent, Quod verò spectat ad partem recipientem, hæc siue à natura, siue ab aliqua intemperie præsertim humidiori laxa, & imbecilla esse conuenit, vt tantum sit ad recipiendum idonea, quantum inualida ad propellendum, si hæc omnia simul concurrant, proculdubio quicumq. humorum transfluxus facile sequetur, Quod verò in melancholia id non conspiciatur, partim in facultatem referendum puto, partim in humorem expellendum, in facultatem quoniam illi desit, vel robur, vel stimulus, in humorem quoniam cum sit frigidus, & siccus ea qualitate careat, qua expultricem irritare possit, vt eius crassitiem, & reliqua omittam, quæ ipsum pigrum admodum, atq. inertem ad motum reddūt; [Hucusq. tamen dicta non videntur omnino concludere nam qui naturam sepe melancholici humoris excretionem vel per nares, vel per hæmorrhoidas in melancholia tentare cognouerit, potius naturæ robur & humoris aptitudinem ad motum arguet quam secus, nam multò plus roboris naturæ ad excretionem, quam ad abscessum requiritur, sicuti & maior humoris habilitas,] Sed quid dicendum (prosequitur ille) si facultas robusta sit, & à copia humoris melancholici grauata? Rarò admodum id euenire assero, nam statim atque hic morbus detegitur eidem præfidiis artis occurritur, atque dempta multitudo, sanguinis missione, atq. iteratis purgationibus occasio naturæ præripitur gignendi abscessus, non solum in his morbis uenit, in quibus, & propter longi

gitudinem, & propter coctionis difficultatem iure abscessus expectatur, à quibus tamen liberat vrina multa, crassa, & alba reddita, vt habemus 4. aph. 74. Neq. ob id damnandus medicamentorum vsus, nā pleriq. & si dum curabantur nihil profecerint, quiete deinde auctis naturæ viribus ad sanitatem perducti sunt, præterquam quod prohibetur tali pacto, ne humor melancholicus in atram bilem vertatur, inquit, n. Galenus in 6. aph. comm. 57. succum melancholicum per verbi abusionem se interdum atram bilem appellare, quandoquidem nisi prius euacuetur, atra sit non multo post euasura, quod si huiusmodi morbus protongetur, hominibus fere consensescit, ac commoritur, neq. n. inueteratus vll. s. cedit medicamentis, neq. melancholici humoris expulsionem natura amplius incumbit, vt pote à quo vitæ periculum non impendeat, cerebroq. connaturalis factus sit, licet ab ipso, atq. ab interperie frigida & sicca quam fouet, functiones eius principes fere omnes oblectantur, At omnibus naturæ, commissis aggredietur ne humoris expulsionem? fortasse, sed ni fallor, non ita, vt ex ea sequatur abscessus, sed potius varicibus, aut hæmorrhoidibus superuenientibus fiat in sanæ solutio, vt dicitur 11. & 21. aph. sextæ particulæ, at inquires, hoc est, quod in dubium reuocatur, cur scilicet, si natura per hæmorrhoides hunc humorem expellat, non possit eundem in aliquam aliam partem ad abscessum deponere, ac demandare, ad hoc responderem, quod quemadmodum natura semper de vita animantis sollicita est, vt asserit Galenus comm. 5. in 6. Epid. ita eandem in humorum expulsionem, nisi aliquid impediat, semper quod melius est pro eiusdem salute moliri, ac melius multo esse humores noxios extra corpus ferri, quā in ipso detineri, quod si detineantur, præstare, vt quam longissime à parte affecta & ad id ignobilem amendantur, vt animaduertit Hippocrates 1. de morb. vulg. nam si exempli gratia sanguis crassus, & melancholicus in toto abundet, atq. ad vniuersā cutim expellatur, fiet fortasse elephantiasis, si in parte & ad partem alteram scyrrhi differentiam procreabit, ac si ob detentionem putredo, aut calor accedant, in cancrum vlceratum, aut non vlceratum pro gradu caloris degenerare poterit, auctoq. feruore etiam in carbunculum, omninoq. illud eueniret, quod scriptum reliquit Hippocrates 1. Epid. 2. orti scilicet in quadam constitutione abscessus vel maiores, euam ferri possent, vel minores quam conferrent, Hæc admodum docte ab ingeniosissimo viro prolata sunt, & quæ omnem ambiguitatem soluant, vt nihil amplius re vera desiderari possit, Tandem vnicum addo, nempe naturam quod melius est intendentem, non per abscessum, sed plerunq. per excretionem melancholias soluere, ad quod non parum facit melancholici humoris propria siccitas, ob quam à visciditate est immunis, qua de causa ad omnem motum se facillimum exhibet, vti in superiori quaestione ex declaratione 40. aph. septimæ sectionis inuimus.

FINIS TERTIAE PARTIS

253

QVADRIPARTITVM

Melancholicum,

GASPARIS MARCVCCII
Nobilis Lucensis.

PARS QVARTA.

*An in melancholia per essentiam in cerebro sanguis
mittendus sit? Cap. I.*

Sanguinem in hac melancholia non esse mittendum plura suadent, & primò ipsius melancholici humoris natura frigida, & sicca, nam si sanguinem extrahas calidum, & humidum, illi melancoliam aufers. Secundò penuria spirituum, tum vitalium, tum animalium, qua melancholici laborant, nam si sanguinem detrahas, utrisq. sue generationis materiam detrahis. Tertiò cum materia melancholica excrementitia sit, ideoq. alia à sanguine ad quid mittendus sanguis? Quartò Galenus noster lib. 3. de loc. aff. c. 7. ait, quod ubi solum cerebrum sanguinem melancholicum continet, infirmus sanguinis detractione non indiget, quo ad hanc dispositionem, hoc est essentialem melancholiam attinet, imò paulo infra ad hanc melancholiam speciem respiciens præcipit, ut si secta vena sanguis ruber appareat, supprimatur, nouit. n. non laborante toto corpore, sed tantum capite, nedum inutilem, sed perniciosam esse sanguinis missionem, vnde inferius etiam frequentibus balneis, victuq. humido boniq. succi, nullo alio adhibito præsidio se huiusmodi morbum curasse testatur; Sed quando, nonnulli inquirunt ex alia parte? ubi nondum ob longum temporis tractum, nocuus humor multum vacuationi resisteret, cum enim diuturnus iam factus est morbus fortiora (vt Galenus ait) prædictis oportet adhibere remedia, sed quæ nam sunt fortiora, remedia? venæ sectio, ac medicamentum purgans. In essentiali igitur melancholia, quæ iam progressa est, ad sanguinis missionem per sectam venam deuenire non erit inconueniens, & quia melancholicus humor peccans tantummodo in cerebro reperitur, non alia vena secanda erit, quàm frontis, & quamuis humor hic excrementitius, & alius à sanguine esse possit, nihilominus sanguini commiscetur, ipsumq. sæculentia sua reddit impurum, ita vt ad educationem sanguinis & ipse euacuetur, addunt præterea, humor me-

melancholicus nonne frigidus & siccus est? dū igitur parum sanguinis iam propter melancholici humoris commixtionem refrigerati ex vena frontis educitur, sursum portio sanguinis laudabilioris calidi, & humidi trahitur, qui frigidus & sicco humori remedium est, Vt hac controuersia dirimatur, duo sunt animaduertenda, & primo à Galeno dictum esse, quod ubi solum cerebrum sanguinem melancholicum continet infirmus sanguinis detractione non indiget, quamuis (vt ipse addit) ob aliam quampiam causam sanguis mitti possit; Secundò à quā causa in cerebro producat melancholicus humor; Quamuis igitur infirmus sanguinis missione non egeat, ubi in solo cerebro sanguis melancholicus peccat, nihilominus ex Galeno ob aliam causam sanguis mitti potest. Hæc autem causa potest esse plenitudo corporis, hæc .n. si in melancholico per essentiam adsit, quamquā primo, & per se non faciat melancholiam, illam tamen iuuat, & fouet, nam ubi multus est sanguis, multa quoque si fex, & loca affecta in sanguinis plenitudine, promptius replentur. Amplius cum ad edomandum humorem frigidum, & siccum calida præsidia requirantur, vt interdum mithridatum, theriaca, confectio Alkermes, & similia sunt, nisi sanguis euacuetur, iis, vt tutò non possumus, Tandem si melancholicus humor in cerebro redundet, non quia in eo genitus sit, sed quia aliunde in ipsum transmittatur, aut ob eodem attrahatur, tunc secunda vena, quæ parti mandanti proximior existit, Si vero melancholici humoris in solo cerebro peccantis causam perpendamus, hic si in eo generetur, vel à calida, vel à frigida intemperie generabitur, quam vtramque Galenus tetigit 3. de loc. aff. cit. dum scripsit fieri huiusmodi melancholice speciem affecto prius calidis dispositionibus cerebro, aut a stuatione, aut phlegmonosa passione, aut etiam phranitide, & ad frigidam, respiciens subiunxit interdum fieri à sollicitudine & mestitia cum vigiliis. Si igitur hic humor melancholicus à caliditate genitus melancholiam excitet, tunc si caliditas non deferbuerit ad hanc contemperandam sanguis necessario detrabi, debet, & si in solo cerebro caliditas sit ex vena frontis ipsum detrahere par erit, vel etiam ex venis narium. vel ex venis post aures, hæc .n. omnes eligi possunt, & inuicem substitui; Si vero non solum in cerebro, sed etiam in hepate vel in vniuerso corpore caliditas extet, tunc non solum aliqua ex prædictis, sed etiā cubiti vena prius aperienda erit, & hæc omnia in incipiente potius melancholia, quam in progressa efficienda sunt, in progressa .n. caliditas iam deferbuit, ita vt ratione alicuius exuperantis caloris sanguinem mittere non sit opus, Si deniq. humor melancholiam efficiens à frigiditate productus sit, & in solo cerebro redundet, tunc à sanguinis detractione desistendum est, nisi ipsam ob aliquam ex prænarratis causis amplectamur, neq. in hoc casu secunda vena frontis educendus est sanguis, vt laudabilioris sanguinis attractione frigidus & sicco humori medeamur, ita .n. maius esset detrimentum ex sanguinis educatione,

eductione, quam excogitata, ac ingeniosa potius, quam utilis medela, quæ hoc pacto afferri posset, magis .n. vniuersi cerebri temperies ad refrigerandum, & siccandum sanguinem, eumq. in melancholicum vertendum valebit, quam valde paucus sanguis propter sectam venæ ratione vacui attractus ad prædictam intemperiem amouendum. Ceterum ex iis, quæ dicta sunt satis aperta contradictio oritur, nam in incipiente potius melancholia sanguinem mittendum esse præcipimus, cum tamen ad initium huius controuersie vel ex Gal. mente in melancholia progressa proposita fuerint fortiora remedia, iter quæ sanguinis missio recensetur. Pro conciliatione huius contradictionis dicimus melancholiam progressam duplici modo posse considerari, vel eò usque progressam, quod nullus præternaturalis calor in cerebro humores adurente, tenebricososq. reddente reperiatur, sed omnino deferbuerit quam sanè melancholiam tunc diuturnam satis, ac consumatam dicere possumus, vel non eo usque progressam, in qua adhuc præcalidæ cerebri dispositiones vigeant, & tunc melancholia non nimis progressa, nec valde diuturna exabit, sed media inter incipientem, & consumatam erit, & in hac Galenus ad sanguine missionem confugiebat, nō in ea, in qua calidæ dispositiones tenebricosi humoris causæ deferbuisset, vti iam valde progressa, & consumata, item Galenus in incipiente melancholia essent aliad generosum sanguinis remedium non accedebat, dum sibi persuadebat paucum reperiri in cerebro melancholicum humorem, qui mitioribus remediis superari posset, qui si paulò copiosior extitisset, & Galenus quoq. in initio morbi sanguinis missionem amplexatus esset, quemadmodum quoque illam amplexabatur, vbi morbus quadantenus progressus mitibus remediis cessurus nō esset, vel fortè facilioribus prius tentatis non cessisset, vnicę rationi satisfaciendum remanet à spirituum penuria desumptę, cui quoq. facillima responsio est, nam melancholici per essentiam non semper spirituum penuria laborant, nisi iam valde progressio in orbo, quo casu & nos, a sanguinis educatione abstinemus reliquis vero temporibus potius spirituum siluestrium, ac tenebricosorum copia vexantur, & tunc sanguinem omnino extrahendum esse censemus.

*An in melancholia à toto sanguis parçè vel largè
mittendus sit? Cap. I I.*

CUm in melancholia à toto sanguinem crassum, ac melancholicum in vniuerso corpore abundare manifestum sit, minime dubitatum fuit à nobis, an sanguinis missio conueniat, quandoquidem Galenus lib. de cur. rat. per sang. miss. cap. 10. usque adeo laudat missionem sanguinis in melancholicis, vt dixerit etiam, quando ii recte, valent, conuenire hoc auxilium, quia cum sanguis melancholicus crassus sit, neq. inedia, neq. frictionibus, neque

balneo consumi potest, unde vel venæ sectione, vel medicamento purganti ipsum euacuare oportet; Cæterum an parce, vel largè sanguis euacuandus sit, controuersum est, nam inter recentiores doctissimus Ludouicus Mercatus sanguinem parce mittendum esse in melancholicis, à toto, tum ob timorem, & mæstitiam, quibus semper necessario afficiuntur, tum ob spirituum vitalium imminutionem scribit in sua praxi cap. de melancholia, imo ubi animi affectiones, vt cura, amor, & similia, vel inedia, & vigilia melancholiam concitant, omninò à sanguinis detractioe abstinendum esse censet, & præsertim si diutine vacationes, siue sanguinis, siue ventris præcesserint, aut si tandem comperiatur corpus excarne, hirsutum, aridum, curis contabefactum, & nigri coloris esse, ac deniq. adusti, craffi, frigidi & sicci humoris plurimum abundet, sanguinis vero non item, quorum occasione sanguinis detractioem melancholicis, parum prodesse à veteribus dictum esse existimat, Verum Aretæus antiquissimus author in quocumque corpore, etiam gracili hoc auxilium conuenire ait, & Galenus 3. de loc. aff. c. 7. de melancholia pertractans, ait, quod ubi vniuersum corpus sanguinem melancholicum continet, curationem à venæ sectione incipere oportet, neq. eodem loci sibi contradicit, dum in melancholia venam cubiti secandam præcipit, ac si tunc fluens sanguis non videatur melancholicus, statim supprimendum esse, quasi non semper mittendus, sit sanguis in melancholia à toto, quandoquidem ibi Galenus proponit huiusmodi venæ sectionem, non tamquam remedium, sed tamquam signum, quo dignoscere queas, an melancholicus sanguis vniuersum corpus, an solum cerebrum occupet, & proinde an melancholia per consensum à toto, an per essentiam in cerebro, sit, si n. sanguis non egrediatur melancholicus, oportet, iudicare melancholiam non esse per consensum à toto, in hac. n. in venis totius sanguis melancholicus redundat, qua de causa neque etiam valet, quod melancholici corpora habeant cacochyma, (hoc. n. plurimum est argumentum, qui in cacochymia purgatione vtendum esse, & à sanguinis detractioe cauendum præcipiunt, quoniam in melancholia à toto, quicquid vitiatum est, in sanguine reperitur, vt ob hoc sanguinis euacuatio maximè utilis, & necessaria sit, præterea Galenus è diametro contrarius est Mercato, nam cum in melancholia à toto sanguinis missio conueniat, quia melancholicus humor in vniuerso corpore redundat, in iis præcipuè redundare docet hunc humorem, qui macri, nigri & hirsuti sunt, & maxime quando vigiliis, & sollicitudine, & tenui victu fuerint educati, quare in his ex Galeno non aufugienda, sed maxime amplexanda erit venæ sectio. Verū omnibus æqua lance libratio vtrumq. veritati consentanea protulisse opinor, nam cum in omni sanguinis detractioe Medicus sibi perpetuo ob oculos ponat virium robur, & prò vt eas vel robustas, vel imbecillas reperit, ita non solum sanguinis missionem respuat, aut eligat, sed sanguinis etiam mensuram

ram prescribat, proculdubio scientissimus Mercatus de iis melancholicis loquutus est, qui corpus adæd macrum, & excarne, aridum, curisq. contabefactum habent, quod eorum vires imbecillius factę nullā sanguinis missionem perferre queant, quemadmodum illorum vires, quas longa inedia, aut fastidiosa vigilia deiecit, & infrinxit, Galenus non item; addas præterea, quę ex Mercato adduximus non in incipiente sed in progressa, & valde progressa melancholia contingere, quo in casu & nos à sanguinis missione abstinendum esse censemus, vti in superiori quæstiuncula monstratum fuit, Mercatus etiam parcam moliamur sanguinis euacuationē in melancholicis à toto propter timorē ac mestitiā nec nō propter vitales, spiritus imminutos, sub his n. vires imbecilles sunt, qua in re nec Galenus etiam aliter sentiret, & præsertim cum iubeat Mercatus considerandum esse an iecur propter ipsius calidum & siccam intemperiem huius humoris melancholici plus g. gnat, aut copioso sanguine generato ipsum exurat, vel propter ipsius calidum intemperamentum, vel totius corporis, an etiam suppressa sit euacuatō aliqua, vt hæmorrhoidum, mensium, ac alia similis tunc n. largius mittendus est sanguis, neq. immerito, quandoquidem sæpe ob permiscam sanguinis efferuescentiam nullo sanguine extracto, malū ex melancholia in maniam migravit, hinc in lycantropia in qua melancholicus humor aliquam retinet caliditatem, quam rectē græco nomine *empireuma* appellares, ab Aetio, & ab Arabibus probatur venæ sectio vsq. ad animi defectum, quia maximē in hoc morbo formidetur magna aliqua inflammatio, quare hi erunt melancholici per consensum à toto, in quibus larga sanguinis missio conueniet, in superius vero relatis, aut nulla, aut parca saltem sanguinis euacuatio molienda erit, nec tandem in melancholia à toto venæ sectio omnino excluditur ea ratione, quia cum crassior sit in ipsa melancholicus humor, sanguinis quod crassius est intus adseruetur, subtili, & utiliori parte euacuatā; namque si aliqua obseruentur in praxi, quod etiam crassius est a euacuabitur, & primo s. sanguinis cuius proprium est semper sub-, fidere, est ita fundenda, vt toti sanguini commisceatur, ad quod nonnulli respicientes, non solum frictionibus, & aqua calida ministros vti præcipiunt, sed etiam consulunt, vt antequam secetur vena in melancholicis, corpus agitetur, & medicamentis, & syrupis, vt ex agitatione s. sanguinis cū tenuiori portione misceatur. Secūdo iubēt vt post sectā venā propter arctā ligaturam qua vtuntur ministri, aliqua ex parte laxetur vinculum, Tercio vt amplius fiat foramen, quibus peractis res ex voto succedet.

*An in melancholia hypocondriaca sanguis
mittendus sit? Cap. III.*

Flatuosa affectio, qualis hypocondriaca est, quæ comitem habet cruditatem, & cui adiungitur ventris dejecta facultas, sanguinis missionem renuit. Amplius cum in hypocondriaca, appellata melancholia tantum circa mesaraicas venas resideat materia, venæ sectio prætermittenda est, trahit .n. succum melancholicum à partibus determinatis in venas communes, sicq. totum inficit sanguinem, Hinc Rhafius in hypocondriacis venæ sectionem prohibet, Contrarium tamen colligi videtur ex Auicenna lib. 1. fen. 4. doct. 5. cap. 20. dicente venarum pedis phlebotomiam conferre ægritudinibus melancholiæ, & re vera conuenientissima est venæ sectio in hoc affectu pluribus de causis, etiam si plethoria non adsit, & primò, quia in hypocondriis, aut in mesaraicis venis (quæcunq. fuerit affecta pars) generatur materia cū sanguine mixta secūdo quia ob materiam obstruentem caliditas intenditur, vnde & in ipsis succedunt humores tertio quia nisi sanguis euacuetur, tuto calidis medicamentis vti non possumus ad materiam melancholicam obstruentem superandā quarto quia est affectio veluti inflammatoria, hinc conuenit sanguinis missio, vt ex accidenti refrigeret quinto deniq. quia non raro ad hypocondria sanguis regurgitare solet ab hæmorrhoidibus, aut menstruis, quo casu sanguinem mittere necesse est. Ad Rhafium, & ad rationes in contrarium adductas respondetur, quod & si circa mesaraicas venas resideat materia, non tamen sanguinis missio prohibenda est, quoniam siue melancholia hypocondriaca fiat liene non attrahente, succum melancholicum, siue iecore chylum, & sanguinem exurente, necessarium est non modo ad mesaraicas, sed ad communes venas illius portionem distribui, itaq. tunc educitur sanguis non pro euacuando succo melancholico iam confluxo, & impacto, sed pro illo, qui in venas totius distribuitur. Tandem cruditates, & ventriculi imminutam coctionem affectus hypocondriaci comites esse verissimum est, neq. ab his sanguinis missio permittitur, sed si cruditates aliquo lenienti pharmaco, vel vomitorio medicamento expurgentur, & detergentur à ventriculo præmissis etiam, si opus fuerit incidentibus, & extergentibus medicamentis, moderata sanguinis euacuatio non inconuenit, et præsertim cum ab hypocondriis, ac mesaraicis venis sæpè numero calide euaporationes in ventriculum effument, quæ ipsis coctionem perturbant, et ita crudorum succorum prouentus sunt in causa. Hoc vnum tamen animaduersione dignum est (quod et ab Amato Lusitano obseruatum fuit Cent. 4. curat. 42. (quippe si patientis corpus aridum sit, et debile, vt sanguinis missionem per venæ sectionem in cubito ferre non possit illius vice hyruidines ani venis affigendæ

da erunt, per quas ater humor euacuari solet, Postremo hanc quaestio-
culam Petri foresti sententia claudere non displicet, qui scholiis obse-
uationis 18. lib. 10. sic fatur, " In melancholia hypocondriaca à ve-
ne sectione abstinemus, nisi hoc fiat praeservationis causa, vel si ex ali-
quo viscere ut liene, vel iecore, ad ipsum ventriculum, vel venas me-
saraicas, et mesenterium sanguis sit derivatus, tunc reuulsione gra-
tia seruata rectitudine, item, & praeservationis vena secanda erit.

*An in melancholia superiores, vel inferiores
vena secandae sint? Cap. IIII.*

Quemadmodum ob omni morbo melius est praeservari, quam
curari, ita et à melancholia, quare si de praeservatione ab
ipsa sit sermo, ex infernis partibus semper mittendus est sa-
guis, longe .n. ducendus est à cerebro praeservationis tē-
pore, in morborum .n. capitis praeservatione longe semper à cerebro
ducendus est sanguis, hinc Galenus lib. de cur. rat. per S. Miss. c. 19.
hac habet, " Comitibus morbis. vertiginibusq. obnoxios potius ex
cruribus euacuato. Si vero de curatione loquamur, ubi melancholia
essentialis erit, et opus sit sanguinem mittere, potest venae communis
sectio interdum praemitti, et praetermitti, non tamen determinatē sectio
praetermittenda, quae est vena frontis, vel narium, Si vero melancholia
sit per consensum à toto secatur vena communis, aut vnius tantum,
aut vtriusq. brachii, potest etiam in magna plenitudine secari, et su-
perior, et inferior, sed quando vtrumq. prestare liceat, ut prius infe-
riores, quam superiores secantur venae magis probatur contra quam
senferit Mesues cap. de melancholiae curat., Nam si secantur primo
infernae, sanguis crassus ad inferna ducitur, nec dicat aliquis quemad-
modum secta inferna vena sanguis crassus inferius trahitur, ita etiam
secta superna superius trahi, quoniam quod crassum, ac graue sui na-
tura est, facilius deorsum, quam sursum tendit, etiam si hoc fiat ratio-
ne vacui, praeterea reuulsio derivationem semper praecedere debet, ac
vena inferna secta in melancholia ex toto habet, rationem reuellendi,
superior deriuandi. Si tandem sit melancholia vel a toto, vel ab hypo-
condriis, in qua menses, aut haemorrhoides suppressae sint, tunc inferiores
venae secandae sunt, et ex Galeno semper, numquam superiores, etiam
si adsit plenitudo, vult. .n. lib. de cur. rat. per S. miss. cap. 11, ple-
nitudines: a suppressis mensibus ortas omnino per crura euacuari,
siue venam secare oporteat, siue scarificare, secte .n. in cubito venae (ut
ipse inquit) mulierum reuelli purgationem assolent, nihilominus si
res contra se habeat, ita ut non plenitudo a suppressis mensibus sed hi
a plenitudine ac copia sanguinis ortum habeant, vena superior prius
secari poterit, quemadmodum praescribit Aetius Tetrab. 4. serm. 4. cap.
37. quem Auicennas, et ex neotericis doctissimus Mercatus sequun-
tur,

tur, & ratio est, quia ubi plenitudo, & praesertim superiora obsidet, sanguinis parca detractio ex brachio facta longissime ab eo tempore quo purgationem mulier expectat, tantum abest, ut supprimeat, ut potius iuuet ad earum euacuationum prouocationem, impediendo ne superiorum plenitudo deorsum irrepat, si tali venas protinus incidas, & aut obturet, magisque vteri vasa obstruat, aut sanguine copiosius ad uterum euocato immodicum sequatur mensium profluvium, quod cohibere nequeas, praeterea si in magna sanguinis plenitudine menses supprime ex vena cubiti parum sanguinis detrahas, natura eo onere, quo veluti sarcina praeinebatur exonerata, quod reliquum erit, facilius per consueta vteri vias extrudere poterit. sed haecenus, de quibus obiter sermo contingit; Ceterum quoad melancholiam hypocondriacam atinet, in hac nonnulli, & inter eos doctissimus Capiuaccius, prohibet venae sectionem in cubito, concedunt autem in pedibus hac ratione moti, quia cum sanguis vitiosus pertineat ad hypocondria, & bonus sanguis ad totum, secta vena cubiti bonus sanguis euacuatur, & non melancholicus, & hac facta euacuatione, ne detur vacuum, fit attractio sanguinis melancholici ad superiora, sed pace tanti viri nulla est haec ratio quasi melancholicus ille sanguis, qui est circa hypocondria possit per infernas euacuari venas non attractus in vasa communia, quod si concedant attrahi, eadem est ratio sectionis infernarum, & supernarum, sed vera ratio, ob quam melius sit pedis, quam cubiti venam secare, est, tum quia sanguis subsistit, infra iecur, tum quia sanguis ille sursum mittit vapores, ut ob id longe à cerebro reuellere oporteat.

An melancholicos per consensum à liene iuuet vena, quam saluatellam com muniter appellant, in sinistra manu sectio? Cap. V.

AB huiusmodi venae sectione melancholicos per consensum à liene iuari posse non sine ratione existimo, cum lienis affectibus saluatellam sectam mirifice prodesse vulgata sit hucusque, & ab omnibus fere recepta opinio, & Galeni temporibus hoc remedii genus floruisse ipsemet est testis lib. 3. de anatom. administr. cap. 5. dum de vena, quae mediam digiti medii, & anularis regionem ingreditur loquens, ait quod hanc nonnulli in sinistra manu secantes, sinentesque sanguinem ex ea fluere, quousque ultro sistatur, lienem ex tali vacuatione iuari asserunt, et in libro qui praesagium experientia confirmatum inscribitur Galeno adscripto haec habentur " Si quispiam anularis digiti venam secet, et nonnulli mediam, inter medium, et anularem digitum venam, sinentes sanguinem efluere, quoad sponte cessauerit lienem iuari, ut in ancone venam secando interiorem, satis commode namque lienem prodest male habenti sanguinis detractio ex manu sinistra, Hinc Montagnana qui in Medicina exercende

cenda pericissimus, ac consumatissimus extitit, ubi de ægritudinibus splenis, ex cuius consensu cerebrū ladebatur, agit, ad saluatellæ venæ sectionem recurrit, quemadmodum videre est Consiliis 159. & 160. Nonnulli tamen nequaquam conferre volunt saluatellam sectam, tum ob melancholici humoris crassitiem, quo lien oppletur, tum ob eiusdē grauitatem, nam cum valde sit terreus, facillē deorsum tendet, & ob id facilis, ac melius per inferiores venas euacuabitur, quod & nobis natura ostendit, cum ipsa sæpē huiuscemodi humorem per venas hæmorrhoidales euacuet, & non rarō in crurium venas deponat, præterea quomodo tam crassus humor, qualis est melancholicus sanguis in lienis morbis è saluatella vena tam exili possit exire? hinc Galenus lib. de cur. rat. per sang. miss. c. 14: ex venis summæ manus nihil, quod effatu dignum sit, effluere scripsit; Cæterum vt de hac re aliquid certi proferatur, præsciendum est lienis morbos, qui propriam curationē per sanguinis missionem exposcunt, à pluribus venis apertis iuuari posse, & vt plurimum ab hæmorrhoidalibus, à venis brachii & ab iis, quæ in summa manu existunt, nec non insuper illorum alios ab hac magis, quam ab illa vena aperta iuuari, alios vero contra, pro vt sapiens medicus internoscere poterit, ægri viribus, & morborum natura, ac temporibus diligenter animaduersis, etenim in quacumq. melancholia per consensum à liene, & in cæteris præternaturā affectibus, in quibus lien itā afficiatur, vt sanguinis missionem requirat nemini dubiū est, quod sanguis per venas hæmorrhoidales cōsultius euacuatur, tum propter rationes superius adductas, tum propter cōmunicantiā venarum lienis cum hæmorrhoidalibus internis, utraq. n. venæ portæ propagines sunt, eum tamen excipimus casum, in quo à liene reuellere intendimus, tunc n. per venam in summa, ac sinistra manu sectam sanguis euacuatur, cum reuulsio rectitudine seruata ad longinquiores fiat partes, quemadmodum si lien exempli gratia inflāmatione corripereetur, si quidem (vt 13. meth. cap. 11. Galenus ait) longissimē à tentata fluxione parte quod redundat, reuellere, nequaquā ad eam trahere conuenit. hinc Galenus eodem loci, & in librū Hippocratis de humoribus comm. 1. t. 13. in lienis inflammatione nō hæmorrhoidales, sed brachii sinistri venas aperiēdas consulit, ipse n. per manum simpliciter prolatam brachium intelligit, sed & ex Galeni mente, atq. ex ipsa ratione summæ manus vena rectius secabitur, cum longinquior sit pars, & ad longinquiora fiat reuulsio, præterquā quod & in eodem comm. t. 12. venam inter minimum digitum, & anularem existentem secari scribat Galenus, Modò cum in melancholia hypocondriaca et si non vera inflammatio, saltem phlogosis, seu accensio quædam ferē semper existat, quæ veram inflammationem emulatur mirum non erit, si sinistræ manus saluatella secta, melancholici

per consensum à liene iuuari possint, præterea si aliqua alia causa reuulsione excepra, hæmorroidalium venarum apertionem prohiberet tunc proculdubio venas sinistri brachii, quæ summæ manus aperire satius esset, nisi imbecillæ vires reclamarent, hæ namq. sanguinis missionem facilius ferunt per venam in manu, quam in brachio sectam, Quod autem viribus non reclamantibus in brachio venam aperire satius sit, facile probatur, Si quidem melancholicus sanguis qui sui ipsius euacuationem indicat, venam quoq. secandam esse indicabit, quæ illi promptius occurrere possit sed promptius quam saluatella, cubiti interior vena occurreret, nam cum hæc satis amplior sit, faciliorem quoq. exitum crasso sanguini præbebit, atq. ita non solum citius, sed iucundius et iam medebimur, cum longius, ac magis in saluatella tundenda ægri affligantur, Insuper addere possumus Galeni authoritatem in lib. de cur. rat. per S. M. cap. 16. dum habet, quod affecto liene, haud æque adiuuerit circa anularem digitum sinistræ manus incisa vena, atq. si internam cubiti secueris, multum .n. iuuat afflictum lienem sanguinis ex sinistro brachio detractio, Nihilominus ubi vires aliquo pacto imbecillæ sūt, & necessario sanguis extrahi debet, cubiti venæ saluatellæ præferimus, hæc .n. incisa parciore spiritus dissipantur, & ob id minor fit virium iactura, quare non experientia solum, vt voluerunt aliqui, & inter hos Arnaldus Nouo Comensis cap. 103. qui salernitanorum carmine cōmētariis, illustrauit, sed etiam ratione colligimus, cur saluatellæ sectio melancholicos à liene atq. spleniticos iuuat, si quidem hi cum spirituum inopia laborent, & sanguinis missione indigeant, nisi hæmorroidales venæ aperiri possint, nulla accommodatior vena sectioni est, quam saluatella, nam quo longius ab hepate & corde distabit vas, eo minor, cum aperietur fiet spirituum euacuatio Sed non defuerunt, qui hanc opinionem confutarint, existimantes eandem spirituum euacuationem, imo & maiorem fieri vena saluatella incisa, quam, in cubito secta. Nam (dicunt isti) quæ maior est ratio, cur ad eandem quantitatem sanguinis haustam, cum ubiq. sint, & abundè confluant spiritus, plures euacuentur scissa vena vna quam altera? non quod vas sit maius nam exempli gratia duo vini dolia, quorum alterum aliud decuplo excedat, eadem terebra utriq. si fuerit adacta, eandem vini quantitatem æquali temporis spatio fundent, quandiu vinum continebit vas minus, ergo cum tandiu contineantur spiritus in venis brachii, & summæ manus, quandiu etiam sanguis fluit, quem demere seu ex cubito, seu ex manu meo dico erati animo, æqualem æquali temporis spatio spirituum euacuationem fieri necesse est, sed si verum est eodem temporis spatio tantundem spirituum euacuari ex vena summæ manus, ac ex vena cubiti manifestum est maiori temporis spatio plures quoque euacuari posse.

posse spiritus, At summæ manus vena diutius pateat necesse est, pro eadem exhaurienda sanguinis quantitate quam vena cubiti, ergo plures dissipabuntur spiritus saluatella, quam vena cubiti secta, & ex consequenti maior fiet virium iactura, Adde etiam eosdē spiritus ob aquę calidę fotum, qua detinetur manus, quadantenus resolui. Hæc tamen facile corruunt falsitate suppositi in priori argumento adinuenta, quandoquidem falsum est arbitrari adeo copiosos spiritus in venis a corde, & hepate distantibus reperiri, ac in proximioribus, proximiores .n. venæ proprio fonti in quo gignuntur spiritus, eorundem maiorem copiam recipiunt, modo cum saluatella distantior sit à corde, & ab hepate, quam sint cubiti venæ, mirum non est, si minorem spirituum copiam recipiat, minusq. spirituosum sanguinem contineat, quod nos facile cognoscimus, tum ex frigiditate extremorum hyemali tempore percepta (hec .n. à fonte caloris distantia magis frigescent) tū & earūdem venarum sectione, quoniam si aliqua distans à prædictis visceribus vena secetur, qualis etiam saluatella est, nisi calidæ aquæ fotus administrentur, aut sanguis non exit, aut absq. saltu exit, & citissime sistitur. signum eidentissimum exiguos spiritus in iis venis contineri, vnde Galenus dixit ex venis in summa manu sectis nihil esset u dignum effluere, hinc igitur patet ratio, cur copiosiores spiritus vna, quam altera secta vena effundantur, nec tenet exemplum de dolis allatum, si quidem eiusdem farinæ supponitur vinum in utroq. dolo contentum at non ita de sanguine est asserendū, nam in remotioribus à corde venis cōtentum minus spirituosū in vicinioribus autē spirituosum magis sanguinem esse conspiciamus. De Aquæ autē calidæ fotu dicimus, quod ipse sanguinem in summa manu contentum magis fluxilem fundendo reddit, quod patentior s meatus, & spirituum attractionem efficit, imo & eorum aliquam resolutionem, non tamen eam, quę sit vena in cubito secta, vnde mirum non est, si in febribus melancholicis, aliisq. longius protractis morbis, in quibus vires iam contractæ sunt, plurimi ex prædicantibus sanguinem ex saluatella hauriendum præscribant, sed quid plura? hoc celeberrimi Græci, & latini obseruant, hinc Paulus lib. 6. cap. 40. in lienosis eam sinistræ manus venam, quæ inter minimum digitum, & proximum medio sita est, secandam præcipit. Sed inter ceteros doctissimus Franciscus Valesius lib. 7. Controuersiarum, c. 1. hanc litem adeo appositè dilucidauit, quod nihil amplius desiderari possit, ille sic scribit, " Mos est Medicis fere omnibus in affectionibus hepatis, & lienis, cū euacuationes alias tentauerint, ad sectionem venæ illius, quę in extrema manu est inter digitum auricularem & anularem tanquam ad sacram anchoram confugere, deinde eas rationes, quę huic opinioni aduersari videntur, affert, easq. confutat, atq. insuper propè medium hæc habet, " Atq. ego olim ita censei his

argumentis adductus, & quia nulla causa succurrebat, quæ ea euacuatio posset esse accommodatior, quam quæ ex cubito video, nihilominus omnes, qui medicinam facit hanc missione sanguinis uti, ut experimento comprobatissima, & ego ipse eam familiarem mihi ad hypocondriorum affectus longo usu iam feci, neq. possum negare videri eam sæpè etiam utiliore ea, quæ ex cubito, proinde causam longa meditatione inuestigavi, atq. merito fuit inuentu difficilis, ut potè quam nullus explicuerat, & si quidam antiquorum, & neotericorum etiam tentauerant, Tandem aliquibus interpositis hæc subdit "Sed quæ causa rei huius idonea sit, superest, dicamus, certe extremæ partes internarum sunt emunctoria naturalia, non tamen quæcumq. sed earum, cū quibus habent rectitudinem, velut extremæ manus hypocondriorum dextra hepatis sinistra lienis, atq. membri cuiusq. excrementa naturaliter vergunt in illius emunctoriū, & quo natura vergunt per loca conferentia, eo oportet duci Ergo maximè expedit laborante hepate venam secare in manu dextra, (quemadmodum laborante liene in manu sinistra) quia facile trahetur, quo secundum naturam consuevit pel- li, idq. non in principio, cum copia est maxima, sed post alias euacuationes, quia tunc melius poterit membri facultas excrementa sua pellere, cum deposita erit multitudo, & ex toto corpore confluere cessauerit, Hactenus Valesius, quem qui consulat, vberiore intel- lectui pabulum subministrabit.

An in melancholia hæmorrhoidales venas aperire prosit, & præsertim applicitis hirudinibus? Cap. VI.

Ippocrates 6. aph. XI. melancholicis hæmorrhoides superuenire bonum esse pronunciat, quod ex Galeno in cōmento non solum ratione euacuationis, sed & ipsa qualitate humoris euacuati fieri habemus, hæ etenim sanguinem crassum consueverunt euacuare humore plenū melancholico, Quamobrem cum medicus sit imitator naturæ, & hæc sanguinis sæculenti in corpore redundantis nullam molietur expulsionem, poterit ille hæc venas hirudinibus adaperire, quemadmodum hodie, est in frequenti usu, & præsertim si hæmorrhoides melancholicis innatæ sint, sed & si non sint innatæ sunt adaperiendæ, quandoquidem eo ducendus est humor, quo naturā utiliter illum purgare consuevit, consuevit autem nigrum sanguinem per hæmorrhoidas excernere, hinc Galenus 4. aph. commento 25. assuefaciendū esse ei, quæ sit per hæmorrhoidas, euacuationi assentitur, quando natura multum talem sanguinem accumulaue- rit, nec immerito, quandoquidem (ut ibidem scribit) iam factæ melan- choliæ maximum est remedium sanguinis ex his venis profluvium, quæ
etiam

etiam, si futura sit, prohibet. Nonnulli tamen harum venarum apertionem damnant, tum quia igitur sanguinis fluxus interdum subsequatur, nec sisti possit, tum quia si hac euacuatione saepius repetita assuecat natura per has venas sponte exonerari, & interdum sanguis supprimatur, maius inde malum exoriri queat; At facilis est his responsio, non .n. indifferenter hoc remedij genus est administrandum, sed recta cum ratione, ita ut non sint iis aperiendae haemorrhoidales venae, qui sanguinem tenuem, & acrimonia praeditum habent, sanguis .n. tenuior, & acrior difficilius sistitur, sed melancholicorum sanguis frigidior, ac crassior, ut ad praescriptam à Medico mensuram fluere possit; necesse est, ut in ea parte vel fatus ex spongiis, calida madefactis administrantur, vel ut patientes super vase calida femipleno insideant; praeterea ea semper debent esse in promptu, quae sanguinis euacuationem, si excederent sistere possint, si vero natura sit assueta per has partes sanguinem excernere, & hic aliqua de causa supprimatur, tunc alicuius animo has venas referare possumus, cum ex his antea proflueret sanguis cum conferentia naturae, sed hoc vnum, est quod huic veritati valde obstare videtur, nam cum omnibus compertum sit, haemorrhoidales venas duplices esse, internas, quae à porta vena originem trahunt, & externas, quae à caua propagantur, & in illis seculentus, ac crassus, melancholicusq. sanguis, in his vero tenuis, & laudabilis contineatur, certum est internis nullo pacto hirudines applicari posse, si ipsis hanc apertionem tentare velimus quare nec et externis applicandae erunt, dum atrum, crassumq. sanguinem euacuare est animus; Hinc nobilis, ac doctissimus conciuis noster, ita elegantiori sermone dissebat: " Si arte procurandae sint haemorrhoides, quis opportunum euacuandi tempus dignoscet, & naturam ad eius sanguinis expulsionem esse paratam? Si parata non sit pro impuro purum, aut tam purum, quam impurum sanguinem euocari constat, sed quicumq. haemorrhoidas prouocare studeat, si quicquam sapit, sanguinis seditatem auferre, non reius copiam demere sibi persuasit imo saepe opinione sua medicum frustrari contingit, etiam si ex usu decernat, nam cum natura ex venae portae ramis plerumq. melancholicam hanc cacochymiam expurgare visa sit, cum venae illae internae, atq. abditae sint, quomodo naturam imitabitur, iis adaperitis, quae ex caua vena prodeunt? non inficior tamen haemorrhoidas aliquando adaperiendas esse, sed tunc solummodo, ubi externas haemorrhoidas aperire statueris quibusdam temporibus natura ipsa consueuerit, ac impedita, vel sui muneris oblita sanguinem profundere desierit, tunc .n. coniiciendum est naturam ad hunc motum esse paratam, quando iisdem temporibus, iisdemq. signis praecedentibus alias ad melancholici sanguinis expulsionem insurrexit; Amplius (prosequatur ille) neque reuellendi gratia à capite haemorrhoidales venae

sunt

sunt aperiendæ, quod tamē fieri quotidie videmus, nam si reuulsionis natura in hoc posita est, vt ad partes, quam longē distantes sanguinis impetus retrahatur, venę istę non longissimē distant à capite, quare, potius quę in pede sunt, si ex arte reuulsio instituitur, secandæ erunt, præter hæc si quam primum morbo occurrere animus sit commodius ampriori vase dissecto prauum sanguinis motum compescemus, quam ex venarum exilium ramusculis tenui hirudinum morfu compunctis; si tamen deriuandum sit, ex hæmorroidibus sanguinis missio locum, habere potest, vt ex vniuersalibus præceptis ad deriuationem attinentibus v. methodi cap. 3. deduci potest, Hactenus doctissimus vir cuius rationes si examini subiiciatur, facile refelli posse adinuenias, & quoad postremam spectat, certissimum est nos à capite reuellere, dum pedū venas secamus, & ab eodem deriuare, dum brachiorum venę inciduntur, Modò cum hæmorroidales venę inter prædictas veluti medient, nemini dubium est, quod ipsis ad apertis tum deriuatoria, tum reuulsoria simul sit euacuatio, nam si ad brachiorum venarum apertionem respiciamus reuulsoria, quemadmodum ad pedum venarum apertionē habito respectu deriuatoria appellari poterit, præterea morbo rebeli qualis melancholia est, sepe non satis occurrimus sanguinis missione per sectam venam in brachiis, hinc est, quod ad apertionem venarum hæmorroidalium confugimus, & ita prauum sanguinis motum magis compescimus, & præsertim cum per has venas natura peccantem, humorem, nempe melancholicum succum soleat repurgare, adde quod interdum in melancholicis brachiorum venas secare non licet (quod sæpe, in hypocondriacis contingit) quo casu hæmorroidalium apertionem consulunt omnes. Ad rationem vero priori loco adductam, & à doctissimo viro longiori oratione prosequutam, dicimus nihil prohibere, quin externæ quoq. hæmorroidales venę melancholico sanguine abundant, quoniam si plenitudini tantum euacuandæ dicatę essent, & non cacochymia, seu melancholico sanguine, senescentes quibus optimi, puriq. sanguinis copia, vt plurimum deest, raro exerceant, & iuuenibus, qui plenitudine haud raro laborant, plerumq. superuenirēt sed oppositum videmus, Addamus, quod sæpe non in venę tantū portę ramis melancholicus contineri sanguis deprehenditur, sed & in venę caux non descendens tantum, sed etiam ascendens, vt ex morbis conicitur, qui à melancholico humore proficiscentes superiores corporis partes aggrediuntur, Certe natura quantum valet melancholicū vtrumq. succum secernit, inq. venam portę deponere studet, & idcirco internas hæmorroidas huic muneri comparatas esse, iure statutum est, at cum non semper totus excerni possit, sed sanguini permixtus per vniuersi corporis venas permeet, tunc, naturali huius humoris propensione, ætate iam inclinante, quo quidem tempore natura per infernas regiones

regiones euacuationes instituit, sanguinem per descendētis venæ ca-
uæ propagines expurgat. Hinc Galenus in lib. Hipp. de humoribus
comm. 3. hæc habet " Scire tamen conuenit non semper boni con-
sulendum esse, vt sanguis per infernas partes ex hæmorroidibus effluat
sed tum deniq. cum nigra excernuntur, & hominis natura multum hu-
moris huiusmodi accumulatur, alioqui non est natura tali euacuationi as-
suefacienda, & hinc insuper oportunum tempus ad hæmorroidalium
venarum apertionem, & naturam ad melancholici sanguinis expul-
sionem esse paratam dignoscere addiscimus, quando scilicet hominis
natura multum huiusmodi humoris accumulatur, quod in melanco-
lia contingere nemo ibit inficias, Tandem (vt aliquid de hirudinibus
tangamus) huius opinionis veritatem perturbauit clarissimus Mercuri-
alis, dum in altero Consultationum medicinalium tomo Consult. 2.
scripsit se ratione, & Galeni autoritate, & certa experientia dedici-
se, opera hirudinum quæ tenuissimum foramen faciunt, sanguinem cras-
sum, & melancholicum effluere non posse, & idcirco exeunte tenuio-
ri parte remanere semper crassiores, & huiusmodi opinionem sequi-
tus est etiam Alexander Massaria, quæ tamen refellitur, quandoquidē
experientia à Mercuriali obseruata suspecta est, dum multorum aliorū
medicorum insignium experientia contrarium asserit Galenus autem
cuius authoritati innititur cap. 1. lib. de hirudinibus &c. scripsit hiru-
dines illum sanguinem attrahere, qui carni adiunctus est, non qui in
imo corpore continetur, quare cuiuscumq. generis ille sanguis sit,
siue melancholicus, siue biliosus, siue pituitosus, attrahetur ab hiru-
dinibus, ita vt ex hoc non possit perpetuo inferri, ab iis tenuiorem
sanguinem attrahi, non autem crassiorem, imò cum in melancholia ve-
nis hæmorroidalibus applicentur hirudines, & in illis sanguis crassus
contineatur, iure optimo ab ipsis sanguinem crassum attrahi fatendum
eri; At quia hæc forte non arridebunt, excellentissimi, & amatissimi
præceptoris Claudini sententiam afferam, ille de Ingressu ad infirmos
lib. 2. c. 5. hirudines non à partibus tantum cutaneis, sed è profundis e-
tiam, & à toto euacuari scripsit, quod præter autoritatem Auicennæ
qui id aperte, fassus est rationibus etiam probat, inter quas hæc iynica
esto, Hirudinibus applicitis (inquit ille) tã copiosus interdū sanguis
euacuatur ex Galeno lib. de V. S. c. 19 vt pro eo sistendo ad causti-
corum, & emplasticorum vsum deueniendum sit, imò vt cachexia, &
hydrops subsequantur, at tantum sanguinis quomodo fieri potest, vt
euacuetur ab illis, nisi ex toto trahant? ex qua ratione etiam illud
obiter contra Massariam constat non tantum tenuem, sed etiam cras-
sum sanguinem educere, et paucis interpositis subdit, " Quod si Ga-
lenus aliquando dixit subcutaneum tantum sanguinem educere hiru-
dines, is de iis loquutus est, vt pro vacuatione locali, et particulari, cui
nulla

248 Quadripartitum Melancholicum :

nulla habita ratione venarum, sicuti & cucurbitulae adhibentur. Huius generis præceptor amatissimus. Demum ratio quam Mercurialis in angustiam inflicti vulneris refert, facile à Capiuacceo diluitur lib 6. de febribus cap 23. ubi de hirudinibus, ait .n. foramen illud à sanguinis impetu dilatari, aut nisi ampliatur, nihilominus si locus spongia foueatur ex præcepto Oribasii, crassum sanguinem attenuari, & per foramen exiguum egredi posse, quod & ipse experientia frequentissime comprobauit; Addamus, & à nonnullis sancitum esse hirudines proprietate quadam melancholicum sanguinem attrahere, quod ratione non parum consentaneum extat, quia cum hirudines terreæ, & frigidae sint, rationabile est sibi conueniens, simileque alimentum attrahere, terreum scilicet, ac frigidum, cuius census melancholicus est sanguis.

An liceat in aliqua melancholia specie statim ab initio, vel ullo tempore ad alterantia se conferre nullis euacuationibus præmissis? Cap. VII.

Dalterantia nos aliquando deuenire nullis præmissis euacuationibus suadet omnium ferè medicorum consensus, nimirum quando melancholia sit cerebro essentialis, nam si solum caput est affectum ad quid purgabimus totum corpus? Hinc Galenus 3. de loc. aff. c. 7. monebat amicos, se nullo alio adhibito præsidio huiusmodi morbum curasse frequentibus balneis, vi etiq. humido, boniq. succi, Nec in totum corpus morbificos humores quoq. dispersos esse, quis dicat, tunc .n. confunderetur melancholia essentialis cum ea, quæ est per consensum à toto, & tamen datur melancholia soli capiti adeo compens, vt reliquæ corporis partes ab omni humore melancholico morbofo sint immunes, imo si in hoc casu corpora purgentur, exiccantur magis, ac in melancholicis nihil siccitate deterius, vnde & Galenus noster ad hanc melancholiam speciem respiciens præcipit, vt si secta vena sanguis ruber appareat, statim supprimatur, nouit .n. non laborante toto corpore, sed tantum cerebro, nedum inutilem, sed perniciosam esse sanguinis missionem, non improbatur quidem, vt ante usum alterantium quis vtatur lenientibus quibusdam medicamentis ad ea expurganda excrementa aptis, quæ in omnibus corporibus varia pro temperamenti varietate augeri consueverunt, etenim hæc purgatio non immediate dirigitur ad superandam melancholiam, nos autem quærimus an solis alterantibus curari possint melancholici prætermisiss euacuationibus, quæ ad educendam melancholiam administrari solent, Quod si quis obiiciat, non ne in melancholia essentiali potest cerebrum esse hoc humore refertum? nō

ne ergo licebit uti purgantibus saltem ratione materiae, quae est in capite. Huic respondeat Galenus, dum ostendit se solis alterantibus huiusmodi morbum curasse, ubi non dum ob longum temporis tractum nocuus humor multum vacuationi resisteret (insensibiliter, n. alterantibus & calore natio ipse digeri poterat) sed cum diuturnus iam factus est morbus, fortiora ut Galenus addit, praedictis remedia adhibere oportet, tunc n. nocuus humor cum magis vacuationi resistat non sufficiens ea, quae insensibiliter euacuant, sed ad quae manifeste educunt, necessario deueniendum est, uti ad medicamenta purgantia, atq. ad sanguinis euacuationes. Neque hic forte aliquis pertinacius asserat melancholicam materiam non esse, purgantibus per os exhibitis educendam, ea ratione motus quod mitiora nihil proficiant, valida autem purgantia antequam ducant humorem in capite contentum propinquos euacuent humores, qui innoxii, & utiles sunt, atq. ita distantes ratione vacui attrahantur in venas, quo pacto vel humor bonus euacuabitur, & relinquetur in venis melancholicus, vel si uterq. duci debeat, opus erit euacuationem esse adeo immoderatam, ut corpus colliquet, & exiccet, & ex consequenti ad deteriores melancholiam prouocet reddat patientem. Sed non ne quisquis in re medica vix initiatus sciet purgantia medicamenta quantumuis valida dummodo electiue purgent, eum tantum educere humorem, qui morbum facit, aut fouet, & quem educere est animus, alios vero humores ne mouere quidem? a medicamento n. electiue purgante non quilibet humores, sed particular es tantum euacuantur, neq. hi ratione vacui propinquieribuseductis humoribus euacuantur, sed quia proprium est talium medicamentorum tales attrahere humores ad ventriculum, & intestina et hinc stimolata natura eos apposite per sedem excernat, Quapropter exempli gratia Epithimum, polipodiū, ac cyaneus lapis, quae omnia melancholicū attrahunt humorē, non flauam bilē euacuabunt, non sanguinē, nisi in tam magna copia exhiberentur, quae super purgationē facerent, quare nec corpus etiā colliquantur aut vehementer exiccabunt, et quamuis etiam a purgantibus medicamentis corpora aliquam siccitatē recipere possint, nihilominus talis, ac tanta est opes, quam educatione melancholicae, atq. morbificae materiae recipiunt, ut detrimentum ratione siccitatis nulli faciendum sit, imo purgantia medicamenta in hoc casu ex accidenti humectant quatenus scilicet e corpore extrahūt materiam melancholicam, a qua in eo manente semper, ac longē magis exiccatur corpus, quam a cathartico in ipso breui commorante, vnum est animaduersione dignum et a paucis forte consideratum, a n. scilicet in melancholia essentia licet etiam progressa adsit magna, vel parua copia humoris melancholici nam potest esse minima huius humoris copia, et tamen adesse in cerebro sicca intemperies iam antiquata, quo in casu nihil perniciosius excogitari poterit iterato usu purgantium medicamentorum, ietenim exiccatur

vsq̃ adeo cerebrum, & imminuuntur spiritus, vt melancholicę fatuitas, & amentia succedant, id autem ex prægressis causis, nec non ex maiori, vel minori melancholici affectus sauitia dignosces.

*An placidis, vel validis purgantibus medicamentis
uti oporteat in melancholia? Cap. VIII.*

IN hoc affectu cathartica medicamenta paulò vehementiora humor melancholicus exposcere uidetur, quia crassus, ac terrestris est, vnde nisi magno impulso tractetur, vix potest depelli, ad quod fortè respiciens, Galenus lib. de atra bile c. 9. hæc habuit, " Omnes quotquot ex melancholico humore fiunt affectus, statim inter initia strenue purgans talem humorem euacuantibus, crescere prohibebis, vel vsq̃ ad cancos, item ad initium libelli quos quibus, & quando purgare oporteat, scripsit se melancholicos vere, & autumno medicamento nigram bilem valentius subtrahente purgasse, atq̃ ita sanasse, & Herodotus quoq̃. referente Oribasio lib. 8. Collect. c. 3. propinabat elleborum, Id. n. ex elleboro luci facimus, dicebat ille, vt statim perficiat id, quod ars ipsa polliceatur, iis verò, qui infanti neq̃. vlllo pacto eum sumpturi sunt, propterea quod omne alimentum suspectum habeant, ita paratum optime dabimus, nam licet perfectè morbum non expellat, minuit tamen adeò, vt sæpè etiam ipsis volentibus iterum propinemus, Nonnulli tamen valida cathartica reprobant, eò quia ab his melancholicus humor exacerbetur, non secus ac cacer ab appositis medicamentis, quæ digerendi, & abstergendi vim, habeant, præterea aiunt, quod si melancholicus humor prouenerit, vel ex sanguinis abundantia cum calore, vel ex alicuius membri calida, intemperatura, vel deniq̃. ab externa causa ipsum propagante, tunc vsu violenter purgantium nimis offendentur laborantes, quia cum valida medicamenta calidiora sint, sanguinis, ac partium caliditatem augent, atq̃. ita copiosior fiet atræ bilis prouentus, Tandem si de melancholia hypocondriaca sermo habeatur, à validioribus cauendum, esse volunt medicamentis; quia ventriculo, & partibus illi proximis laborantibus ista nō conueniunt, & quamuis Auicennas in melancholia hypocondriaca pertinaci, & antiqua vtatur albo veratro, sicuti & Græci nihilominus ab eius vsu desistendum est potius & præsertim temporibus, quibus corpora delicatiora sunt, nam insigne detrimentum afferre solet elleborus albus. His autem apertissimè fauet Galenus in 1. aph. comm. 24. dum scribit omnes eos ineptos esse ad purgationes, quibus extēta, atq̃. inflata sunt hypocōdria, aut supra modū calida, atq̃. ignea existūt, quibus omnibus, vel aliquibus saltē detineri hypocōdriacos certissimum, ac perpetuum est, Cæterū vt hæc questio de c. datur, dicendum est, melancholicum humorem à validis purgantibus tanquam nimis calidis efferari, nisi prius melancholicus humo

calidus, & siccus existens, qui atra bilis appellari solet, attemperet ut refrigerantibus, & humectantibus, dum .n. frigidus est, ab illis non effertur, quod si à perito medico fiet nec etiam offendentur laborantes, qui valida medicamenta sumpserint, quamuis à copioso, ac calido sanguine proueniat humor melancholicus, siq. dixerit aliquis in visceribus adesse intemperamentum calidum, huic respondeatur, & illud quoq. corrigi dum refrigeratur humor, nec si satis correctum fuerit, post validum purgans exhibitum debet iterum & frigidioribus emendari, ita ut cathartici caliditas non sit pertimescenda, quod optime adnotauit Galenus lib. Quos purgare oporteat &c. his verbis, "Ex quo (post assumptum scilicet medicamentum purgans) ut ptissanae succus utiliter absorbeatur, quippe qui abstergere, & inferius trahere possit id, quod transeundo meatibus se implicuit, & temperare, atq. immutare medicamenti qualitatem, quæ membris insedit, quas obres iubet Hippocrates, ut post purgationis portionem ægroti ptissanam absorbeant &c. amplius nos ratione à simili petita his addere possumus, quæ protulit Galenus in 1. aph. comm. 24. " Non igitur ob igneam febris (dicebat ille, nos humorum ac viscerum dicamus) caliditatem purgationem adhibemus, hanc .n. scimus sui ratione nocere, sed propter humores illam efficientes, quare maiorem oportet ex noxiorum humorum euacuatione fieri utilitatem, quam id, quod necessario consequitur ex purgantibus medicamentis detrimentum, Quoad hypocondriacam attinet melancholiā, si prius viscera deobstruantur ac illorum tensiones mitioribus purgationibus minuantur, nec tamen cedat affectio, tunc ad valentiora est deueniendum, sed prius, ac sapius mitiora tentanda sunt, Hinc Ludouicus Mercatus vir doctissimus proprio de melancholia capite ait, quod prius oportet melancholicū humorem mitescere humectatione, & attenuatione facta, ac postea mitioribus medicamentis, & per interualla ipsum extrahere facto sensim maioris medicamenti augmento, pro ut plus constiterit esse præparatum, sed plures adhuc remanent enodandæ difficultates; Priori ansam dedit Aloisius Mùdella egregius Medicus Brixienfis, dum Epist. 22. maximè inuehitur in usum purgantium medicamentorum, inter cetera .n. refert ex Galeno 9. meth. quod sanè virtus læditur à medicamentis, quæ moderate, ne dum quæ immodice aluum soluant, ex quo non sine ratione quis inferat, tantum abesse ut melancholici, quibus os ventriculi debilius & vires simbecilles extant, validiora cathartica medicamenta assumant, quin à leuioribus etiam cauere debeant, Ad hoc respondetur, id quod Galenus nos docet lib. quos purgare oportet &c. his verbis " oportet autem admixta semina talia esse, quæ & medicamenti malitiam retundere, & eius opus impedire nequeant, quæq. attenuare, & incidere valeant &c. Si .n. hæc Galeni præcepta obseruauerimus minime ludentur vires, & ventriculus, siq. his peractis

adhuc aliquo pacto læderentur vires, sciendum est plus commodi naturam, et ægrotum suscipere ex euacuatione morbifici humoris per catharticum medicamentum facta, quam sit detrimentum, quod ex virium læsione recipere possit, quandoquidem euacuata morbifica materia vires, quæ in deflectione debilitantur, cito reparantur, et viuidiores fiunt, quibus maximè assentiri videtur Galenus 9. meth. c. 10. ubi sic, " Si namq. abundantia paulò viribus superior fuerit, utique ex moderata vacuatione adeo nullum accedit viribus incommodum, ut etiam maximum comparetur commodum, quod eas premebat sublato, Secundò ita arguitur, Melancholicus humor ob sui crassitiem rebellis esse solet ita ut sæpè non cedat medicamentis purgantibus, quæ si suo fine frustrentur, nec succedat euacuatio, aut in perniciem, et venenum vertentur, ut innuit Galenus ad calcem libri Quos purgare oporteat &c. aut in eum vertentur humorem quem trahere nata erant, ut idem Galenus scriptum reliquit lib. 3. de simp. med. fac. c. 24. quorum utrumq. noxium erit, Ad hoc dicitur, et nos ob id ad valentiora medicamenta confugere oportere, ut inde succedat euacuatio, ab hac .n. omne ex iam dictis detrimentum auferitur; Tertiò cum melancholicus humor acris sit ex Auicenna sen. 1. lib. 4. doct. 4. & ob id purgat mor dicet, ac facultatem excitet expultricem, non indigebit insigni irritatione fortis medicamenti, ut expellatur, quoniam aucto irritamento superpurgatio immineret, Respondetur per melancholicum humorem vel intelligi propriè succum melancholicum, qui est veluti sæx sanguinis, & humor frigidus, et siccus est, vel atram intelligi bilē, hæc acrimoniam habens, & pungere, et irritare poterit, ille vero acrimonia carens non augebit validioris purgantis irritamentum. Hinc Auicennas c. 1. loco iam cit. ait cholera nigræ aliam esse naturalem, aliam non naturalem superfluitatem, & naturalis ex eodem est boni sanguinis sæx, cuius sapor inter dulcedinem et ponticitatem existit; Argumentū igitur pro atra bile militat, pro cuius solutione asserā quod animaduersum fuit à Galeno lib. Quos purgare oportet &c. nam si morbus qui ab atra ista bile producit diuturnus sit futurus, antequā ipse expurges, semper expectanda erit concoctio, sed cum melancholia inter diuturnos reponatur affectus certè expectare poterimus concoctionem, seu saltem præparationem eam præmittere, qua mediante attemperetur atra bilis, et obtundatur acrimonia illius, quo præstito ex validioris purgantis irritamento superpurgatio non erit pertimescenda, si autem atra ista bilis concitata sit, & acutum potius morbum productura, tunc furor, seu mania, si cerebrum petat. nequaquam melancholia producet, quo in casu statim euacuandam esse atram bilē censemus, sed ut nos docet Galenus eodem loci, & alibi cum magna animaduersione, ita ut tunc temporis, nisi detur attemperare humorem pos-

possimus saltem validum medicamentum, quod crassus humor requirit, ita corrigere, & quoad quantitatem moderare, ut peccantis materie euacuatio, non autem superpurgatio sequatur. Quartò & ultimò extat hæc ingeniosa argumentatio, Quid opus est valido medicamento ad educendam aquam? Aqua dicitur ab Hippocrate melancholia) sic .n. interpretantur omnes) lib. 4. de morbis, & libello de genitura, fortè quia humor serosissimus sit, & veluti aqueus, at iste cum valde tenuis, ac fluxibilis sit, non indiget valido pharmaco, imo cum talis sit non medicamento purganti per inferiora erit educendus, sed per urinam, Hinc Galenus 2. ad Glaucl. in curatione quartanæ iubet diureticis uti, & 2. Epid. sect. 2. extat Bionis historia, qui cum plurimum minxisset, & sine subsidia, ideò liberatus fuit à liene in gibbum elato, & duro. Respondetur Hippocratem huiusmodi humorem aquam appellasse respectu copiosæ serositatis qua diluitur, ac ferè immergitur melancholicus humor, qui alioquin crassissimus est, & ideo ipsi multum serum permisceri debuit, quod eiusdem vehiculum esset, quapropter si illius serositatem tantummodo respiciamus, nec valido indigebit pharmaco, & per urinam diureticis medicamentis excerni poterit, cum renes serosis humiditatibus oblectentur, sed de hac excretionē nos proprio loco agemus, si verò ipsum serosa materia denudatum inspexerimus, certè nec leui pharmaco, nec per urinas tam facile expurgari poterit & præsertim si cerebrum, ac superiores partes affecerit. At omnibus controuersis dimissis animaduertendum est an corpus diu iam contabuerit, humorq. plus aridus esse quam copiosus comperiatur & vires accidentium vi collapsæ sint, tunc .n. blandioribus solum est utendum purgationibus, in longè tamen maiori copia, dummodo sint tales, quæ leniendo potius partes corporis alium moueant & humores exagitent, quàm deiectione, & efficacia, similiter si ab animi passionibus melancholia sit inducta, cum hæc vel corpus exiccet, vel spiritus, & humores exagitent, in ea leui pharmaco utendum præterquam quod non melancholicus succus (sic .n. affecti quam paucissimum habent, quod plerumq. afficiantur defectu spirituum vitalium, & humidi substantifici), sed crudi succi in ipsis adinueniantur, quos ex mentis distractione copiosos gignunt, vnde & in his etiam à sanguinis detractione cauendum, quandoquidem corpus humectare, ac reficere, animumq. exhilarare satius est Verum si humor terrestris, crassusq. citra sanguinis, aut aliorum humorum, aut etiam partium effervescentiam steterit, ut hæc leuia nullius sunt momenti, ita valentioribus utendum esse pharmacis consultat prædicti humoris conditio, dummodo (ut vires sufficere tanto medicamento possint) in minori copia adhibeas, & frequentius repetas, quippe (ut optime referat Mercatus) quantitatis modestia eius frænatur inclementia, & usus frequentia conteritur, & minuitur durissimus humor.

*An ab initio medicamenta purgantia in melancholia
conueniant? Cap. VIIII.*

Galenus 1. ad Glauco. c. 11. tradēs quartanæ febris curationē quæ à melancholico humore non secus ac melancholia ipsa dependet, nullum ab initio medicamen exhibendum, nullamq. tentandam euacuationem esse præcipit, nisi superabundet sanguis, tunc .n. sanguinem mittit, si vena incisa niger appareat; Quicumq. .n. (vt ipse ait) ab initio aliquod ex iis medicamentis (& inter hæc quoq. purgantia valida, quæ atros humores exinanienti vim habent, & elleborum ipsum recenset) exhibuerunt, aut omnino ante statum, quartanam, quæ erat simplex, sapius fecerunt duplicem, aut omnino maiorem, ac difficiliorem ex duplici autem triplicem, aut omnino ambas difficilliores, maioresq. reddiderunt, Imo Galenus eodem loci præcipit vtendum esse clysteribus, dum quæ ventrem mollem faciunt vsitata nihil profecerint, et à principio quidem mollibus, postmodum vero acrioribus, quare si à principio acriores renuit clysteres, quo magis purgantia medicamenta, cum hæc per os exhibita in penitiores, ac magis præcipuas partes se se indere possint, clysteres autē crassiora intestina non transcendant? præterea Hippocratis præceptū habemus 1. aph. 22. "Concocta medicari, atq. mouere, non cruda, neq. in principiis, modo non turgeant. Sed melancholicus humor, & si quis alius in initio melancholiæ crudissimus est, cum .n. admodum crassus, ac terreus sit, longo indigeat tempore ad ipsius coctionem, quod, et ex effectuum diuturnitate, quos ipse producit dignoscitur. Insuper et Galenus in commento addit, eos humores, qui iam sunt in aliqua corporis parte firmati, nullo alio auxilio mouendos, neq. euacuandos esse ante coctionem, Modo si melancholia sit essentialis, iam humor in cerebro firmatus est, si hypocondriaca, in aliquo hypocondriorum ita vt excepta melancholia a toto, cuius materialis causa in totius corporis venis existit, in nulla alia melancholiæ specie ab initio purgantia medicamenta sint exhibenda. Hinc Galenus 3. de loc. aff. c. 7. ait, melancholicos quibus in vniuerso corpore melancholicus humor abundat, egere ab initio, aut venæ sectione, aut purgatione, Sed altera ex parte et in aliis melancholiæ speciebus hoc idem conuenire videtur nam Galenus lib. de atra bile c. 9. ait, quod omnes quot quot ex melancholico humore fiunt affectus, crescere prohibebis, vel vsq. ad cancos, si statim inter initia strenuè purgabis talem humorem euacuantibus, & certè si propter quid purgandum esse materia turgente iusserit Hippocrates examinemus, sanè nulla alia de causa hoc factum dicas, nisi quia materia turgens, quæ de loco ad locum impetuo se mouetur, ad aliquam partem principem se non conuertat, sed si ob timorem solum ne principem partem turgens materia petat, ab initio expur-

expurganda, est quo magis expurganda erit materia, quæ illam iam petit? In melancholia igitur atra bilis ab initio expurganda erit, quæ iam cerebrum occupat, et eò magis ab initio, quo non ad huc tam pertinaciter adheret, nam ubi iam in aliqua corporis parte firmatus est humor, non ante coctionem, ut superius dicebat Galenus euacuari debet. Modo in melancholia à principio etiam si conflua sit in cerebrum atra bilis, non tamen in eo adhuc impacta, atq. firmata est & ob id quamprimum, ne firmetur medicamento purganti melancholicus humor est euacuandus, Hinc autem quartanæ febris non conuenit, cum illius efficiens materia ut plurimum in liene, vel alio ignobiliore loco stabuletur Hippocrates tamen lib. de affectionibus non longè ab initio, seu quisquis fuerit author, à Galeni præcepto alienus est, ita. n. loquitur, " Si vero quartana apprehenderit, si quidem impurgatus fuerit, caput primum purgato &c. Equidem dicerem ego huic operi tanquam Hippocratis spurio non esse assentiendum. Si quis tamen velit non contemnendi authoris esse opus, & cui fides non sit abroganda, tunc dicerem caput quamprimum expurgari, ne forte quartanæ etiam melancholica affectio coniungeretur & quamuis à quartana habito melancholia recedat (ab aliis. n. morbis liberat quartana ex Hippocrate. & Galeno in 1. de Morb. vulg. cõm. 3. par. 4.) nihilominus fortè coniungi posset, ubi copiosus admodum iste melancholicus humor exuberaret. Ceterum quod & Galenus quoq. non solum fluentes materias, sed etiam fluxas imò & impactas, atque firmatas solvente pharmaco educere consueuerit, dum caput petunt, non modo ex loco de atra bile supracitato, sed & ex his facile vnusquisq. conicere poterit, nam 1. de compos. medicam. secundum loca in alopecia, in vlcerebus capitis, quæ à Græcis achores vocantur, & lib. 2. in dolore capitis nulla præmissa præparatione statim ab initio purgationem consulit Galenus, & lib. 13. Meth. multos ex oculorum inflammatione, vna die sola purgatione curatos fuisse. ait, sed si hoc facit Galenus in externis morbis, cur non & idem multo magis in internis, ex quibus vitæ periculum imminet? non nescimus ex melancholia sæpè comitalem morbum, & adhuc apoplexiã oriri, quam fortem soluere est impossibile, debilem vero non facile? ergo talia pericula subeunda erunt, nisi in melancholia ab initio pharmacis expurgemus. Amplius si ex mala & praua qualitate humoribus insita morbus proueniat illico nulla interposita mora vacuandum est ut turgentibus, & pestifero tempore vigetibus humoribus, sed ex Galeno atra bilis sæpè malignam qualitatem habet adiunctam, vnde ipse lib. 2. de nat. fac. c. ult. nigram bilem longè maligniorem reddi, quam quæ naturalis est scribit. Verum (ut vniciq. patet) cerebrum pars maxime præcipua, est quod prauis humoribus obsessum statim purgationem requirit, & interdum, non obstante melancholici humoris crassitie, nec quod fluida facta sint corpora, quemadmodum præcipit in aphorismis Hippocrates, nam valde maius detrimentum ex diuturna

mora

mora atrabilarii humoris in cerebro sequetur, quam ex purgatione inter initia administrata, & ratio est, quia quemadmodum docet Hippocrates lib. de Humor. „ Humor in corpore diutius manens noxius est & Galenus in 6. aph. comm. 53. de melancholico humore particulariter loquens, ait, hunc atram bilem nos vocare interdum nominibus abutentes, quoniam si non prius euacuetur, paulo post atra futura est, quare perbelle hic quadrat aphorismus Hippocratis „ Initio si quid mouendum videtur, moue, nam Galenus in commentò dicit, „ Circa initia illorum morborum, in quibus speratur ægrum conualiturum, tentandum maiora afferre remedia, sunt autem hæc maximè venæ sectio, nonnunquam vero & purgatio, quorum nihil oportet morbo iam consistente adhibere, vt in libris de crisibus manifestauimus, coctiones .n. tunc maximè fiunt, vt igitur hæc citius eueniant, melius est circa principia euacuare, quo minorem iam factam materiam natura facilius, & commodius possit concoquere, hætenus Galenus, sed quid ad eundem, qui (vt in superiori quæstiuncula adduximus) lib. Quos purgare oportet, &c. nos docet, quod si morbus, qui ab humore producit, diuturnus sit futurus, antequam ipsum expurges, semper expectandam esse coctionem? Modò cum melancholia ab humore melancholico producta diuturnus soleat, esse morbus, in ipsa non ab initio purganti pharmaco vteris sed apparente coctione, Respondetur à nonnullis humores, qui coctionem, antequam expurgentur expectare debent, esse humores crudos, qui ex sanguine nondum perfecto existētes coctionem omnino desiderant, At melancholicus humor nequaquam crudus est appellandus, cum ex sanguine plus quam cocto, imo adusto efficiatur, Accommodatior tamen, ac verior meo iudicio responsio erit, si dixerimus coctionem à Galeno duplici modo intelligi posse, aut propriam et veram coctionem quæ vt plurimum in morbis acutis attendi solet, cuius signa in vrinis manifestantur, & in statu morborum fit, aut minus propriam. & quæ in morbis, vel longissimis ante statum, imo et in eorum initiis attendi potest, & hæc præparatio quædam potius morbificæ materiæ extat, ita vt si exempli gratia crassa, & dura sit, attenuetur et emolliatur, quam præparationem non excludit Galenus dum ab initio in melancholicis morbis nos purgantibus medicamentis vti debere fatetur, cum .n. adeo longum sit diuturnorum morborum initium, commodissimè ista præparatio præmitti potest, et antequam etiam diuturni absoluat initium, nec .n. per initium colligit Galenus illud primum initii tempus duorum vel trium dierum, alioquin sibi contradiceret, dum in morbis ab atra bile excitatis coctionem expectandam esse suadet, et dum ab initio purgandum esse docet, Sic per coctionem non semper eam, quæ in statu morborum fit, et quam exquisitam appellat Galenus 3. de crisibus c. 5. , sed minus exquisitam et, eam quam inuimus præparationem non raro intelligit, quo pacto nequaquam sibi contrarius erit Galenus, & quod ipse per coctionem intel-

ligat iam dictam preparationem, nos facile colligere possumus ex eodem in 5. aph. comm. 70 dicente melancholicum humorem in quarta concoqui a calore febrili, quo loci certè per verbum illud concoqui, debemus intelligere præparari, id est attenuari, nam tantum abest, ut febrilis calor vere concoquat, quin potius verè coctioni obsit: vera enim coctio a nativo calore fit, unde Gal. ib. de const. art. med. c. 12. hanc non à medico, sed à natura fieri dicebat, sed febrilis calor tanquā naturæ contrarius, & illius potius destructor quomodo concoquat? hic bene poterit materias crassas rarefacere, & attenuare, ipsas fundendo, nisi admodum excefferit; tunc enim ea potius increffabit, Hinc febrilis iste calor à Galeno in 6. aph. comm 40. incidens, extenuans, atq. dissoluens appellatur, quæ quidem operationes incidendi, extenuandi, atque dissoluendi tum à natura, tum à febrili calore, tum à medico denique præstari possunt; vera autem coctio à sola natura perficitur. Tandem nisi arriserint ista, dicendum est cum doctissimis viris, & præsertim cum Valesio in commento illius aphorismi., Concocta medicari, &c. Quod coctio tantum fit in iis morbis, in quibus putrescunt succi, quare in melancholia, in qua melancholicus humor non putrescit, nec etiā poterit expectari cōcoctio, sed fat erit, si expectetur humoris, & viarū præparatio ad expurgandum, quo pacto nec Galenus sibi contradicit.

An in Melancholia, quando caput purgare volumus, à cœna purgantia in solidiori forma exhibere sit opportunum. Cap. X.

PRæcipua ratio ob quam medici purgantia medicamenta à cœna exhibere solent, est, ut medicamentorum vis in affectibus capitis simul cum alimenti vapore ducatur ad cerebrum; ascendentibus enim post cibum ad cerebrum vaporibus multis, medicamenti vim promptius illuc duci existimant, & ob id caput facilius expurgari posse autumant, hinc in frequentissimo usu est apud plures ex practicanibus à cœna purgantia medicamenta præscribere, & præsertim in solidiori forma. Hinc Avicennas lib. 5. tr. 9. ubi de pillulis agit, passim eas à cœna, & dormituris exhibendas esse scribit, sed & Paulus Aegineta quoque deiectoria medicamenta à cœna exhibenda præscripsit lib. 1. c. 43. Amplius in melancholia, quæ per essentiam est, & si quo in affectu convenire videntur cathartica medicamenta à cœna exhibita, quia cum hæc exsiccet, & in citata melancholia cerebri exiccatio non augenda, sed pro viribus minuenda sit, hoc commodi eliciamus si prædicto tempore medicamenta exhibeamus, ut ex admixtione humidorum vaporum ex cibo elatorum vis exiccans cathartici obtundatur, ita ut inde nulla, vel minima cerebro noxa imminere possit. A doctissimis tamen viris hoc tempus ad exhibenda cathartica m dica-

menta ineptum, nec opportunum existimatur, & pluribus rationibus eorum fulcitur sententia, & primò, Quod à cibo in ventriculo existente vis medicamenti retundatur ita ut vel frustra catharticum exhibeatur, dum humorum deturbatio non sit processura, aut saltem admodum imminuta, vel coacti simus, aut validius medicamentum, aut in multo maiori dosi exhibere, quorum vtrunque patientibus magis molestum erit. Secundò, cum ventriculus cibum iam in ipso existentem amplecti, & retinere sit assuetus quousque perfectè elaboratus, ac concoctus fuerit, sic quoque medicamentum, & humores à medicamento attractos alioquin expellendos retinebit, aut dum hos tentabit expellere, & cibum incoctum expellet, atque ita coctio impiedietur. Tertiò, in illa incident patientes incommoda, quæ unusquisque effugere conatur; impieditur enim medicamentum, quo minus ad limum ventriculi delabatur, eo quod cibum coquendum complectens ventriculus vnde quaque ei hæreat, & medicamentum difficile intro mittat, vnde fit vt in ore ventriculi suspensum, non exiguas molestias exhibeat, & in causa sit vt vomitu sæpè cibus pariter, ac medicamentum reiciantur. Quartò attracti humores cibum corrumpent, ita ut præter cruditates, alimenti quoque subsequatur corruptio, & sic ex medicamento à coena assumptò non minuantur, sed potius augeantur morbifici humores. Quintò verendum est, ne pars aliqua medicamenti in venas ducatur cum cibo, & si in venas ducetur, ducetur in mesaraicas, atque hepatis venas (quaratione Galeum 13. meth. c. 15. cibus purgantia medicamenta immiscuisse volunt) ita ut à quibus non oportebat, euacuet, & à cerebro, à quo educere opus erat minus euacuet. Sextò, vt optimè adnotauit Cardanus lib. 4. contradict. motus motum impiediet, nam medicamentum trahit humores ab hepate ad ventriculum, in cibo hepatis trahit à ventriculo, qui duo sunt motus manifestè oppositi. Septimò, somnus in nocte succedens vires medicamenti omnes infringet, aut si succedat euacuatio, somnus impiedietur sine necessitate, & cum multa agrotantium molestia, vigiliæ. n. melancholicis maximè sunt infensæ, sed quid ad Auicennam, & Paulum? Respondetur Paulum loquutum fuisse de stercorealis tantum medicamenti, non de purgantibus, quæ stercorearia interdum, non vt plurimum à cæna exhiberi solent, quemadmodum ex eodem citato capite Pauli conspiciere est, imò idem lib. 7. c. 4. iis aduersatur qui à cæna huiusmodi medicamenta exhibent, dum aloem, (& tamen aloes omnes ferè pillulas ingreditur) mane dandam esse asserit, & qui (inquit ipse) vesperi eam exhibent, aut secundum cibum noxam inferunt, quippè alimentum digerit, & alibi legitur? corrumpit at clarius c. 6. eiusdem libri nobis sanet, hæc habet, " Summatim in omni purgatione efficaci medicamentum homini ie iuno, & concoctione obita tiades, ac à somno, quoad totum purgatus fuerit, arcebis: Si

Auicennam obliuiscant, & nos Galenum adducemus qui lib. 4. de san. tu. c. 7 nullum medicamentum à cibo dandum esse docet, quod cibi in vniuersum corpus distributionem acceleret, quia tunc coqui cibum magis, quàm digeri conuenit, ità & nos dicemus, igesto cibo vilius fore, vt is coquatur, quàm vt venter purgatione turbetur, præsertim cum purgatio coctioni plurimum aduersetur, aut respondebimus ipsum sui & nostri quoq. temporis abusum sequutum fuisse, à mediocri cæna aliquo horarū spatio trāfacto pillulas præscripsisse, ità vt medicamenta solidiora antequam actiuata sint cibus iam exierit à ventriculo, nec vilo pacto prædicta incommoda succedere possint, qua animaduersione habita commodum, & oportunitatem censent exhibendi purgantia medicamenta tempus à cæna, Sed pace horum dixerim si antequam medicamentum actiuatum sit, cibus iam exiit è ventriculo, quanam utilitas à cibo promanet? vbi nam erunt vapores cibi, qui medicamenti vim in cerebrum ferant? quomodo isti vim exiccantis medicamenti in melancholia essentiali tam metuendam auferant, aut emendent? sed omnia hæc ipsis concedamus, quid inde? certe si attractio, quæ à purgantibus medicamentis fit attractioni magnetis respondeat quemadmodū ex antiquorum medicorum sententia respondere cōstat, sicuti magnes ad eum locum ferrum attrahit, in quo est, pari ratione non opus est, vt medicamenti vaporosa substantia, aut cibi vapor eius vi affectus caput petat, & inde superfluitates proluciat, sic (vt ei quod experientia iam dudum planum fecit acquiescamus) masticatoria, & gargarismata per os, errhina per nares, euacuare videmus, quinimo si caput subiret, magis illuc quam ad ventrem humores traheret, & proinde non modo facilior, sed longè impeditior esset purgatio, & potius repletio, quam capitis euacuatio foret.

An melancholia per lacrymas expurgetur Cap. XI.

Vir doctissimus Ludouicus Mercatus hanc quæstiunculam breuiter tetigit lib. 1. q. 93. vbi asserit ab Hippocrate lib. de morbis, & à Galeno lib. de humoribus dictum fuisse melancholiam per oculos expurgari Quippe (subdit ille) primum melancholici hominis signum est lachrymabundum esse, & experimento fidiſſimo compertum, lachrymarum vbertate melancholica accidentia mitigari, ita vt iure optimo dici possit melancholiam illam per oculos purgari; Certè Hippocrates lib. de humoribus recensens remedia, quibus morbi curari possunt, inter ea lachrymas quoq; ponit, sed non ne Hippocrates nomine aquæ aliquando atriæ bilis intellexit? nec lachrymas aliud esse, quam a quosum humorum ab oculis profluentē satis iam constat, quare mirum non erit, si inter spu-

rios Galeni libros author ille de nat. & ord. cuiuslibet corporis, scribens, quod quatuor humores habent respiraciones suas per singulas partes corporis, addat choleram nigram per oculos huiusmodi respirationem habere. Præterea duæ non spernendæ rationes ad hanc veritatem maximè confirmandam facere videntur, Prior est, quod post diurnas lachrymas, subrepat somnus, qui sensibus consopitis omnem tristitiam ac dolorem aufert, præterquam quod somnus melancholicorum cerebrum morbosa siccitate exarescens leni humectatione refocillare queat. Altera est, quod quemadmodum ebriis lachrymæ iucunditatis afferunt plurimum, ita & melancholicis afferre possunt plurima. n. inter vinum, & melancholicum humorem ad similes affectus in nobis excitandos similitudo intercedit sicuti optimè animaduersum fuisse ab Aristotele legitur trigesima sect. problem. 1. ubi varios mores, quos vinum in nobis eisdem & atram bilem afferre ob similem, quam ambo isthæc sortiuntur naturam scribit, Verum quod vinolentis lacrimæ iucunditatis plurimum afferant, ea ratione maximè constat ut adnotauit Celsus Rhodig. lib. 7. Antiq. lect. c. 4. quoniam euidenter ebriis fit lenimentum, si copiosius effundant redundantem in capite humorem, Cerebrum quippe vini oppletur vaporibus, ac eo nomine molesto item, granatur onere quod profusis lachrymis fit subinde leuius, & inde voluptas in fletu vinolentis iucunda, Hoc & de melancholicis simili ratione diiudices. Non desunt tamen, quæ contrarium suadeant, Nam qui fieri possit, quod melancholia crassissimus humor per oculos purgetur, cum purgandis humoribus non præstiterit natura partem adeo principem, & adeo mirabilis structura febre factam? Præterea si risus & lætitia melancholicis prosint ob quod læta semper ipsis ob oculos ponenda, & de lætis, ac iucundis cum ipsis semper agendum esse practican-tes omnes præcipiunt) quomodo illis auxilium lachrymæ præstent, quæ sunt tristitiæ soboles? Hic postremæ obiectioni respondetur, quod non eodem modo, quo lætitia, & risus melancholicos iuuant, lachrymæ id efficiunt, nam cum risus ut plurimum sit lætitiæ effectus, & hæc per se melancholiæ aduersetur, sic lachrymæ tristitiæ effectus ob tristitiam adiunctam tantum abest, ut auxilium, quin potius detrimentum, afferant melancholicis, sed quatenus causam, quæ quoque tristitiam inducit, euacuant eatenus melancholicis prodesse dicuntur, Ad alteram respondet Mercatus quod dum melancholiam per oculos purgari dicimus hoc nõ de melancholico succo, sed de melancholiæ morbo intelligendum esse, verissimum. n. est plerisque melancholicorum per lachrymarum profusionem non solum ab accidentibus melancholicis liberari, verum iuari adeo, ut morbo videantur priuari, verum licet hoc euidenter sit, & variis experimentis probatum, cum hoc tamen credendum non est (inquit ille) in quauis melancholiæ specie verum esse,

Et cer.

& certum ; Quippe vbi in venis cerebri prædictus humor abundat, etiam si præ amore aut timore lachrymentur homines, non solum non leuantur, verum summopere lædi contingit, quia exoluta prædicti humoris tenuiori parte, crassa quæ remanet, pressius affligit, & diutius, præterea si melancholia ex venoso genere succo melancholico referto ortum duxerit, non solum leuamen vllum æger non suscipiet, verum longe ob id imbecilliore facto capite, deinceps magis afficitur, & forsitan ex fiente in factam commigrat affectio, Superest igitur solum, verissimum esse melancholiam purgari per oculos vbi flatuosam habet causam, quæ caput ascendens, in aquam versa per oculos extillare nata, sit & subinde caput leuare, & symptomata omnia melancholica lenire ac fenare queat, sed adhuc difficultas enodanda remanet, quæ ex primo loco adducta ratione emergit, diximus. n. à diuturnis lachrymis conciliari somnum, quod omnino rationi repugnare videtur, nam cum ex vaporosa vel frigida, vel humida congesta materia in cerebro procedat somnus, nonne potius ante fletum deberet fieri somnus. cum, antequam quis flet in se multam serosam humiditatem contineat, quæ cum sit materia vaporum deberet, somnum conciliare euaporando? at transacto fletu iam exhausta est per lachrymas, vnde non apparet, quomodo possit cerebrum amplius afficere, Respondet eruditus vir Ioânes Baptista Persona Brixienfis in suis noctibus solitariis, quod ante fletum serosa illa humiditas quiescit intus, cumq. agitata non sit non euaporat at dum compressione foras exprimitur, tenuatur per attritionem, & in vaporem soluitur, non ergo ante fletum fit somnus, quia vapores nulli eleuantur, non in principio fletus, quia pauci, at diu durante fletu vapores multi congregantur in capite, atq. ita in solo fletu longo euenit somnum conciliari. Sed adhuc dubitabit aliquis, quomodo per lachrymas melancholia exoneretur si in fletu diuturno cerebrum vaporibus repleatur? scimus. n. à vaporosæ substantiæ per lachrymas resolutione melancholiam imminui, non per vaporosæ substantiæ nouam congeriem, hoc. n. pacto auctio potius, quam imminutio fieret melancholicæ tristitiæ. Non inelegantem sanè responsionem ex eodem Persona expiscauimus, & est, quod non solum cerebrum à noxio melancholico vapore exoneratur, ea ratione per fletum, quod glandulæ oculorum per lachrymas propriam humiditatem deponentes, reliquam, quæ in cerebro redundat, alliciunt, verum etiam quoniam genitis ex attritione lacrymarum humidis vaporibus sursumq. tendentibus ob leuitatem, necesse est, vt crassior grauiorq. melancholica exhalatio, quæ prius cerebrum occupabat, deorsum tendat, cedens subtiliori, atq. leuiori Hinc itaq. fit vt exonerato capite à materia illa molesta tristitia adauge[n]te nos videamur consolari & exhilarari animaduertentes tristitiæ causam imminui.

*An purgantia medicamenta, atq. confectioes cordiales
& ad melancholiam præscriptas inuicem admixta
exhibere liceat? Cap. XII.*

Confectionibus corroborantibus, seu cardiacis nuncupatis purgantia medicamenta, vel in ea quantitate admiscuntur, qua non mouent aluum, (quo pacto cyaneus lapis confectio nem Alkermes, ingreditur, & præter opoponacum, sagapenū ac centaurium minus theriacam, agaricus, hæ confectioes .n. vel sūma dosi exhibitæ aluum nequaquam mouent) vel nos iam paratis confectioibus soluentia admiscemus ea dosi, qua per aluum, [quos intendimus humores, & excrementa commodè deturbare possint], quo pacto practificantium viri doctissimi, & inter hos præcipue Ludouicus Mercatus in curatione melancholiæ corroborantia, seu cardiacas confectioes soluentibus admiscunt medicamentis. hoc tamen non desunt, qui damnent, nā qui purgare intendunt, aut purgantibus corroborantia addunt, vt ea à mala qualitate cordi, ac nativo calori inimica, quam omnia cathartica possident, vindicent, quo nomine addunt hodiè spicā. squinanthum, cinnamomum, & similia purgantibus medicamentis, aut corroborantia addunt non quia soluentia medicamenta corrigant, sed quia vno, & eodem tempore superfluos, & morbificos educant humores ac melancholicæ affectioni medeantur, cor, & præcipua viscera corroborando, spiritusq. vitales refocillando, ac restaurando; Si de priori sermo sit, omnes vnanimè admittunt, alterum vero reprobant, nam si purgare atq. laxare sit animus, ad quid corroborantibus uti, quæ non parum adstringunt quemadmodum forent confectio hyacintina, electuarium de gemmis, ac diamargaritum frigidum? non ne ita aut minuetur, purgatio, aut quod peius erit, agitantur humores? nec, vt deceret, sufficienter postea educantur? præterea quod tunc temporis cardiaca medicamenta corroborare possint, nulla ratio suadet, nam quomodo ad stringamus, vbi eodem tempore valdè laxat medicamentum soluens? imo cum simul mixtum exhibeatur vtrumq. simul etiam cum purgante corroborans, atq. adstringens educetur medicamentum, atq. ita in cassum fuerit exhibitum. His responderetur vno & eodem tempore, sūma cū ratione purgari ac corroborari posse, nā præterquāquod corroboratio nō à sola adstrictione procedat sed à rebus valde odoratis quatenus suis tenuissimis vaporibus spiritus citissime reparāt, & augēt nec nō à medicamentis illis simplicibus, quæ à tota substantia cor, aliaq. præcipua viscera, ac naturales omnes facultates corroborandi vī habēt, (quæ omnia præenarratas confectioes ingrediuntur) non est quoq. inconueniens eodem tempore laxare, atq. adstringere, purgare atq. corroborare,

rare, nam venas, in quibus excrementitii, ac morbifici humores stabulantur, laxamus atq. cor nativi caloris fontem adstringimus, & præsertim eo tempore, quo à purganti medicamento multa spirituum ac proinde nativi caloris iactura, sit nam ex solidarum cordis partium adstrictione, atq. corroboratione, quam cardiaca medicamenta à tota substantia afferunt, minor euadit iactura ista, & hoc in melancholicis præcipuè obseruandum est, tanquam iis, qui inter cæteros spirituum vitalium penuria laborant, præterea si de sola adstrictione à manifestis medicamentorum qualitatibus sit sermo omnibus adaperturn erit, purgationem citius procedere, tanquam quæ ab irritantibus, & maioris actiuitatis qualitatibus aliquam deducat originem, adstrictionem verò tanquam quæ à qualitatibus minoris actiuitatis pendeat, tardiores promi, si vero de ea corroboratione, quæ a proprietate pender, loquamur nihil obstat nobis quod simul cum purganti medicamento cardiaca educantur, quandoquidem ista propria sponte citissimè ad cor feruntur, ita vt sæpe priusquam purgans medicamentum admixtum humores attrahere inceperit, hæc iam cordi vim propriam communicauerint, nec tandem necesse est, vt cū purganti medicamento deiciatur ad stringēs nam dum actiuata fuerint in ventriculo, cum hoc grata & amica nature qualitate polleat, & sui adstrictione ad retentionem faciat diutius in corpore immoratur, illud vero cum inimica & molesta qualitate naturam ad expulsionem irritante præditum sit, citius educitur, etiam si admixta simul fuerint assumpta. sic interdum obseruamus a cibo euomi, nec cibum euomi, sed humores à cibo diuersos, Quapropter non est, vt addant, isti, satius esse ab operatione purgantis medicamenti exhibere cardiaca, atq. corroborantia remedia nam quamuis hoc, & rectè à nonnullis præstetur, qui sequenti die ab assumpto pharmaco hæc exhibent, satius tamen, ac tutius censendum est, a quouis detrimento quod soluens medicamentum afferre possit præseruari, quam ab eodem iam allato curari, Damnantur etiam, qui in componendis cardiacis medicamentis cathartica immiscent ea dosi, à qua nō sequitur alui deiectio, & primò quia medicamenta cathartica deiectione, & vomitu, quem pleraq. illorum, & præsertim vehementiora afferre solent, naturam turbare tantum, & humores melancholicos exagitare, non autem ob quantitatem tam exiguam euacuare valēt, Secundò quia cum ob paucitatem purgatione frustrentur, in eum vertentur humorem, quem trahere nata erant, si vero mitiora sint, in alimentum, quemadmodum testatus est Galenus lib. Quos, & quādo purgare oporteat &c. cap. penultimo Hinc Rondeletius in officina Pharmacopolarum in compositione Diar rhodonis rhabarbarum quia purgans est, respuit, cui etiam Fuchsius lib. 2. de composit. medicam subscribit. Tandem nouissime subdit vir magni nominis in hac vrbe, & qui multas pecunias in
exercenda

exercenda medicina lucratus est, quod in aliquo parando medicamento composito singula quæq. ingredientia eligenda sunt ad eundem scopum, ad quem totum compositum construitur, ita ut si exempli gratia totius medicamenti scopus & intentio sit corroborare, singula quoq. ingredientia corroborantia sint, oportet, Verum, (ut verum fatear). quam falsum sit istud libere suppositum, quisq. in re medica vel parum exercitatus, facile videre potest, nam si nos de composito purganti medicamento afferamus exemplum, in ipso alia odorata esse, ut soluentium malignitatem corrigant, alia adstringentia, ut viscerum tonum conferuent, alia refrigerantia, ut nimiam soluentium caliditatem attēperent, quorum tamen nulla purgatoria facultate sunt prædita, sed & si de corroborantibus compositis sit sermo, nō ne in ipsis alia quæ adstringunt, alia quæ aperiunt, alia quæ calefaciunt, alia quæ refrigerant, adinueniuntur, ita ut mirum esse non debeat, si corroborantibus soluentia commisceantur, & præsertim cum hoc comprobatum sit autoritate, & exemplo antiquorum tum græcorum, tum arabum, nam si mithridatum, theriacā, Antidotum Elixir ac plura laudatissima, & hucusq. ab omnibus accepta medicamenta examinemus, in iis nonnulla purgantia reperiri conspiciemus, & si forte ad opium recurrerent aliqui tanquam ad id, quod soluentium purgationem aut ab illis agitationem prouenientem sistere possit, adducant quoq. causam, propter quam in illis confectionibus posita sint ista purgantia, nā frustra posita dicendum non est; deinde (ne ad opium confugiamus) se conuertant ad Auicēnam, ac Mesuem, nam hic in Diamusco amaro aloem & castoreum imponit, in Alkermes confectione cyaneum lapidem, ille vero lib. de virt. cord. tr. 2. c. 2. ait ad confortationem cordis poni in medicinis cordialibus lapidem lazuli aut Armenum, quorum uterq. valide purgat unde postea c. 4. lib. cit. nobilem confectionem lætificantem describit, in qua Epithimum, & utrumq. ex prædictis lapidibus imponit, sed quid plura? non ne adest in lætificante Galeni epithimum? nec tamen hunc aliquis putet, dum propter sui paucitatem ventris solutione frustratur, aut in alimentum verti, aut in eum quem trahere natus erat, humorem, nam si hæc contingerent, ineptè posuisset Galenus in illo electuario. Sed ad quid posuerunt hi purgantia in prædictis confectionibus, si sua purgatione frustrantur, percunctetur aliquis? Huic responderi posse putarem, quod etiam si purgantia in adeo exigua quantitate, & tot aliis admixta frustrantur euacuatione ea, quæ sensibiliter per aluum fit, non tamen ea euacuatione frustrantur, quæ insensibiliter per occultos nostri corporis meatus fit, ad quam euacuationem moliendam trahuntur, ac veluti manuducuntur, ab aliis discutientibus & in longe maiori copia admixtis imo cum proprium sit horum cathartorum melancholicum humorem educere, dum iam facta discutientia sunt (cum non possint

possint eum per sibi consuetam viam euacuare) ipsum per alias vias atque occulta foramina discutiunt, atque insensibiliter euacuant, neq. inconueniens est, quod catharticum, dum in exigua sui quantitate aliis miscetur medicamentis diuerso modo euacuat onem molientibus & quæ illud viribus longè superent, ob maiorem molem per vias sibi non consuetas euacuet, cum id quod inferius est viribus, non propriū, sed eorum, quæ superant, motum sequi cogatur. Hæc autem omnia in eodem ferè argumento perbelle asserit Auicennas summa prima tr. 1. de necessitate compositarum medicinarum, vbi hæc habet,, Et quandoque est medicina, quam inuenimus, communis duabus viis, & intentio nostra est in via vna, quam obrem associamus cum ea, quod deferat eam ad illam, sicut cum ponimus cantharides in medicinis aperitiuis, vt conuertant eas à parte venarum ad partem renum, & vesicæ; sic pari pacto de cathart. cis cum discutientibus admixtis differere possumus, imò cum hæc non solum per sedem, sed insensibiliter etiam per occulta foramina euacuandi virtutem habeant (quatenus enim calida & sicca sunt, atque tenuium partium, nec non etiam nonnulla acria, certè digerendi, seu discutiendi vi prædita extant, quod etiam nos docet Gal. lib. 5. de simpl. med. fac. c. 20.) additis tantum discutientibus, & in maiori dosi, facilius erit illa ab euacuatione per aluū ad euacuationem, quæ per cecos meatus fit, conuertere, quod & experientia ipsa testatur in pluribus antidotis, ac conf. ctionibus, quæ valde discutiunt, nihil tamen per sedem euacuant, etiam si cathartica medicamenta in se receperint; sed de his hæc tenus. Interim cum de cardiacis medicamentis mentionē fecerimus, & hæc ad melancholiā præscribi dictū sit, videamus obiter an in melancholia cordi remedia præscribenda sint.

An in melancholia cordi remedia præscribenda sint? Cap. XIII.

Hic dubitationi ansam dedit Galenus, qui in curanda melancholia, sicuti, & in ceteris aliis capitis affectibus, in quibus animæ principes actiones læduntur, cor omni remedio destituit capitq. cuncta præsidia admouenda esse iubet. hinc ipse pluribus in locis & præsertim lib. 1. de loc. aff. c. 2. fundamentum verissimum supponit, nempe quod dum læditur aliqua actio necessario organum, in quo illa actio absoluitur, semper lædatur, siue per se, siue ex accidenti, & vt cum Galeno loquamur, vel læsa facultate, vel ob errorem externum, quo posito fundamento postmodum contra Chrisippum, Asclepiadem, Aristotelem, & alios, qui cognoscentē animam in Corde locarunt, inuehitur, inquiens, o boni viri. si cognitio, & principes functiones, sensationesq. fiunt in corde, & eæ à quibus procedunt, facultates in eo resident, cur læsa memoria, aut imaginatiua, aut sensu communi, non cor, sed caput, perfunditis & irrigatis? cur in phrenitide, & lethargo non cor sed caput & cerebrum euacuare ag-

gredimur? ex quibus patet, quod cum in melancholia principes lædantur actiones, & hæc absoluantur in cerebro, cerebrum & non cor lædi, & ideo cerebro, & non cordi applicanda remedia erunt. Hinc Galenus de melancholia pertractans nullibi pro corde medicamenta præscribit, præterea extat Galeni locus, 3. de Hipp. & Plat. Decr. c. 6. ubi sic, " Si in cerebro vitium sit, in delirium animal, motusq. & sensus priuationem promptè incidit si cor laboret, nihil huiusmodi patitur &c. ad quid igitur cordi præscribenda remedia? Verum alia ex parte eodem fundamento Galenistate, possumus asserere cor non esse deferendum remediis, in melancholia, quâdoquidem si nulla actio læditur absque proprii organi læsione necessario in melancholia lædetur cor cum in ea animi affectus deprauentur, si quidem melancholici citra occasionem timent, & mæsti sunt, timor autem & mæstitia irascibilis facultatis in corde residentis sunt effectus, præterea ex eodem Galeno in complicatis affectibus, ei quod magis vrget, incumbendum est, altero non neglecto, quare & si læsæ principes actiones maioris momenti sint quam deprauati animi affectus, non propterea tamen cerebri in quo harum principum functionum facultates resident, curationi solum incumbendum est, corde neglecto, sed cum Arabibus cordi tiam remedia ministranda sunt in melancholia, & quamuis ab eis ministrari putare possemus, quia principum actionum facultates radicaliter, ut dicunt, in corde sint sitæ, nos tamen eo nomine administranda esse censemus, quia animi affectus facultatis in corde residentis affectus leduntur, Ac si quis obiiceret hos potius per consensum lædi, quam secus, quatenus scilicet rei tristabilis imaginatio in cerebro præcedit, huic respondendum esset, quod vel Galeno & Auicenna testibus, affectus, qui per consensum fiunt, tractu temporis per essentiam euadunt, ita ut & cordi prospicere in protracta melancholia non sit ab re, sed & plures aliæ rationes extant, quæ in melancholia cordi prospiciendum esse suadent, & primo, quia à corde ipso interdum melancholia fit, uti quæstiuncula 32. ostensum fuit. Secundò quia vitalium spirituum penuria, ut plurimum melancholici laborant, Tertiò deniq. quia in melancholia. & præsertim hypocôdriaca modo palpitatio, modo angustia, ac veluti compressio quædam, modò alius præternaturam cordis affectus, sæpenumero concomitari solet, sed quid ad Galenum nulla cordi præsidia in melancholia præscribentem? Respondetur nos per melancholiam. intelligere aut eam, quæ per essentiam, aut eam, quæ per consensum fit si hanc intelligamus, non immerito dicere possumus, & in hac non denegaturum fuisse remedia cordi Galenum, si ipsam per consensum à corde prouenire animaduertisset, nam genericè subsequens præceptum tradidit ipse in 3. de loc. aff. c. 5. etiam si specificè illud de hac melancholia per consensum à corde non tradiderit, nam ibi de noxiis principum actionum agens, hæc docet, " Neq. latere nos debet ubi quis per consensum afficitur, ipsaq. affectio in fieri habeat esse, quod delectis efficientibus ipsam causis, ipsa quoq. simul delatur, & ad extremum capitis.

capitis exemplo comitialis morbi vititur, pro cuius curatione præceptum tradit, quod & melancholiæ optime applicari potest inquit .n. Sic etiam per comitiales morbum, cum vel ob stomachum, vel ob aliquam aliam particulam affectio fit, eam maximè, & in primis curare præcipiunt medici cerebrum vero ita præparant, vt non ita facile afficiatur, Si vero melancholiam per essentiam intelligamus respondeatur Galenum alioquin valde prolixum, in hac re parcum extitisse, & tantummodo eius præcipua remedia, & veluti per transenam tetigisse, vnde mirum non fuerit, si cor remediis destituerit, nihilominus lib. de theriaca ad Pis. c. 15. sic loquitur” Illud certe est summa admiratione prosequendum quod theriacam non modo corporis affectus sanare videmus, sed etiam animi passionibus, ipsum quoq. grauiter infestantibus opitulari conspiciamus, veluti cum excitatas melancholia graues curas multoties sumpta ex animo pellit, proinde ac si ex plene, ac reliquis membris atram bilem exurgeret &c. Quod autem theriaca maxime cardiacum medicamentum sit, omnibus in confesso est, imo Galenus eodem loci ipsam ab Andromaco, Tranquillam vocari scribit, quia præter sanitatem corporibus tranquillitatem etiam inducat. Hinc Arabes & latini quoq. doctissimi viri non solum interna, sed & externa etiam medicamenta cordi præscribunt, in melancholia, hac potissimè ratione innixi, quod & si præcipua huius morbi sedes non sit cor sed cerebrum, eo tamen nexu, iisq. vinculis vtrumq. alteri copulatur; vt fieri non queat, quin improspera cordis constitutio secum comitem trahat eam, quæ est cerebri, salt. m si cerebrum afficiatur à corde probe præparato suppetias susceptabit, & Auicennas lib. 3. fen. 1. tr. 4. c. 18. hæc habet, ” Spiritus animalis continuus est spiritui vitali, et ex substantia ipsius, quare complexio eius corrupta melancholica corrumpit complexionem cerebri, & conuertit ad melancholiam. Tandem enodandus remaneret Galeni locus. 3. de Hipp. & Plat. decret. adductus, sed hic nihil contra nos facit, quandoquidem ibi Galenus loquitur de collisione, & vulneratione, vt ad initium citati capitis videre est, nos clariorem afferamus doctrinam ex 3. de loc. aff. c. 7. desumptam, quo loci sic Galenus loquitur, ” Quemadmodum elato ex ventriculo ad oculos fuliginoso quodam, aut fumoso habitu, aut crassis quoq. vaporibus, similia vt in suffusione accidentia contingunt, eadem ratione sublata ad cerebrum ab atra bile euaporatione veluti fuliginosa fumosaq. melancholica eueniunt in mente accidentia, modo quid obstat, quin et hæc fumosa euaporatio ab atra bile existente in corde eleuetur, cum et ipsum intemperiebus, et obstructionibus obnoxium esse possit?

An in melancholia vomitoria conueniant? Cap. XIII.

IN melancholia non conuenire vomitoria docuisse videtur Hippocrates lib. 4. aph. 9. dum ait melancholicos plenius per inferiora purgandos esse, & Galenus in comm. plenius, idest fortius interpretatur, & rationem reddit, quia melancholicus humor ad differentiam bilis sui grauitate inferiora petat, Sic Auicennas lib. 1. fen. 4. doct. 5. c. 4. hac profert, " Ex humoribus quoque est, qui est velocioris obedientie vomitui secundum plurimum, sicut cholera, & ex eis est, qui vomitui rebellis existit, sicut melancholia, & ex eis est, qui inter hos est medius sicut phlegma. Amplius cum triplex sit melancholia ratione loci, vomitus non conuenit in ea, quæ est per essentiam in capite, quia si exhibeatur vomitorium adeo validum, quod materiam in capite existentem educat incolumi existente corpore, colliquabit partes sanas, antequam melancholiam educat, hinc Hippocrates, et Galenus prohibent elleborum iis, qui incolumi, sunt corpore 4. aphorism. 16. deinde difficillimum et periculosum puto attrahere materiam ex capite, ut purgetur per os ventriculi, nec obiciant, quod si Galenus pharmacis usus sit fortioribus in aliquibus cerebri affectibus, ut per se dem expurgationem moliretur, nos facilius per vomitum expurgabimus, tanquam per proximioram viam, nam alia est ratio purgationis per aluum, quia attractoria medicamenta multo facilius ducunt humorem, quanquam longinquum ad intestina quam ad os ventriculi, et quod maius est, pars illa ignobilis à transitu humorum nullam sentit noxam. Nec in melancholia per consensum à toto vomitus conuenire videtur. non enim ducendus est humor ex natura, & ex accidenti noxius, et prauus per os ventriculi supernum, præterquam quod nonnulli ex sola vomitione melancholici euaserunt, quemadmodum videre est in libello de melancholia ex Galeno, Rufo, & Possid. propè finem, et hoc fortè quia nimis in vomitu repletur cerebrum, ac in id multò facilius incurrent, ii, in quibus humor, iam diu in venis moram traxerit & à natura alienus euaserit; Nec tandem in hypocondriaca conuenire videtur vomitus omnes enim hypocondriaci habent ventriculum valde imbecillem, non autem purgandi sunt humores per locum debilem ex Galeno 13. meth. c. 11. Attamen sciendum est sermonem esse aut de vomitu materiam in ventriculo collectam propter ventriculi imbecillitatem aut materiam melancholicam ex qua proxime fit melancholia, primo modo licet et melancholicos, et alios quosuis euacuare per vomitum dummodo leges illæ seruentur, quæ à Galeno et Hippocrate sunt propositæ lib. de salub. dieta, quos et quando purgare oport. et 4. aphorism. à 4. aphorismo ad 17. ut scilicet tabidi, & angusto pectore, et insueti, et difficillimi ad vomendum nunquam cogantur ad vomitum, Sed si de materia melancholica fiat mentio me-

lancholiam quę sit tantum per essentiam in capite, nullo pacto vomitoriis, tractandam esse opinamur. in reliquis speciebus vomitoria locum habere posse concedimus, & quia hæc in triplici gradu sunt, mitiora nempe, mediocria, & fortiora, mitiora prætermitti possunt quia non euacuant humorem peccantem sed duntaxat humores sponte sua ad os ventriculi ascendentes, vel in cavitatem contentos facile educunt. Mediocria autem, ut est succus raphani, radix asari, & similia, tam in hypocondriaca, quam in melancholia à toto administrari possunt, dummodo os ventriculi non sit adeo sensibile, ut patientes ex illius nimis exquisito sensu palpitacionem lypothimiam syncopem aut epilepsiam incurrant. Hinc Possid. in libello de melancholia iam cit. Aetius, & Arabes in hypocondriaca vomitum laudant excitatum à radiculis; demum si de fortioribus sit sermo, ut sunt antimonium, elleborus albus, lapis cyaneus & armenus, hæc profecto antiquioribus Medicis probatissima sunt, dummodo in eorum exhibitione leges quædam seruentur, ut scilicet humores & corpus præparentur, illi cum crassi sint, si incidantur & attenuentur oximellite scyllitico, & composito, hoc si humectetur (sic Hippocrates 4. aph. 13. ait ante elleborum humectanda esse corpora) humectatur autem corpus & per se dum cibis & potionibus humidis, & copioso alimento utimur, & per accidens dum quieti, & somno indulgemus; sic preparato corpore prædicta vomitoria possunt exhiberi, sed tutius in infusione vini maluatici, vel alterius similis, quam in substantia, & statim præbeatur aliquod alimentum, siue ptisana, aut panatella, aut quid simile, quo facilius & sine ventriculi labore patientes vomere possint, non sunt autem ista præbenda circa melancholiam initia sed tantum ubi confirmatus sit affectus, quasi in cura coacta hinc Auicennas, qui in myrachiali videbatur timere vomitoria propter ventriculi imbecillitatem, tandem subiungit, in inuenterata album elleborum conuenire, at si in hypocodriaca in qua ventriculus est usque adeo languidus, conuenit, multo magis conueniet ubi humor melancholicus in iecore & toto redundauerit, sic huius melancholiam per elleborum album curatam meminit Gal. lib. de atra bile c. 7. quando ait, Præter filias albo elleboro à melancholia fuisse curatas celeberrimumque fuisse hoc remedium ante, & post Erasistrati tempora; Ad rationes vero in oppositum adductas facile hac una solutione respondere possumus, satius scilicet esse in desperatis casibus aliquid periclitari, quam insanos homines relinquere, sed tamen si in hypocondriacis vereamur ventriculi imbecillitatem statim post vomitum muniendus est ventriculus internis, & externis, sique vereamur noxam humoris melancholici, poterimus os ventriculi defendere præmissis pinguibus & oleosis, quæ possint corrigere acrimoniam humoris melancholici, & obtundere sensum oris ventriculi, ut sunt brodia pingua, fercula cum butyro, & similia. His tamen omnibus duo subdere est animus, vnum & animaduersione dignum est quod antiquiores medici dum medi-

camenta fortiora vomitum excitantia propinabant, qualia sunt superioribus iam proposita, & præsertim elleborus, ista non tantum vomitoria, sed simul etiam deiectoria erant, ita ut ex utraque evacuatione facilius excerni potuerit melancholicus humor. Alterum est, quod sola vomitoria etiam convenire possunt in melancholia non tam ratione pituitæ & crudorum succorum in ventriculo existentium, ut supra dictum fuit quam ratione illius atræ bilis, quæ à liene in ventriculum copiosior interdum regurgitare solet.

Cur in Melancholia non tantum humorem melancholicum, sed etiam pituitosum euacuare necesse sit. Cap. XV.

Profecto primo intuitu rationi consonum esse non videtur, ut si natura humidior scateat humor, ubi siccissimus reperitur: nihilominus cum à diuersa causa proveniat uterque hos simul reperiri in melancholicis verissimum est, imò diutius non permanet in melancholicis nigrabilis, quin succrescat quoque pituita, ratio autem est, quia melancholicus humor cum frigidus & siccus sit, è diametro calori nativo aduersatur, quare melancholici hunc semper imbecillum habent ex quo fit, ut cum cibos non possint conficere, crudos succos, pituitam, & ichores copiosissimos gignant. Hinc quoque libello de melancholia ex Galeno Rufo, & Possidonio quaritur, cur assidue cruditate melancholici laborent, & duplex affertur ratio, altera, quia turbulentum, plenumque excrementis hoc corpus habeant, quasi copiosi flatus intestinorum feces exire prohibentes, cum ipsis in ventriculum effument illiusque coctionem perturbent, quod in hypocondriacis præsertim evenire credendum est. Altera, quia illorum ventriculus male temperatus semper ob humorem melancholicum frigeat, sed & cerebrum quoque (si de essentiali melancholia sit sermo) cum alioquin pituitæ metropolis dicatur tunc illius plurimum producet, ubi in ipso tandiu commoratus fuerit melancholicus humor, ut proprium cerebri calidum innatum laceßire potuerit, quapropter in quacunque melancholiæ specie, & præsertim aliquatenus progressa, non solum melancholici, sed simul etiam pituitosi humoris euacuatio procuranda erit.

An caput purgia, & præsertim sternutatoria conveniant in melancholia? Cap. XVI.

Si sternutatoria locum habeant in curanda melancholia, in ea quæ fit per essentialiam in capite, sane habebunt, & in ea præcipue quæ à melancholico humore producitur, dein fortè etiam in ea quæ à vapore, & quidem horum medicamentorum partes sunt à superfluis excrementis, atque alienis humoribus caput expurgare, unde

unde caput purgia appellantur. Quod autem me mouit ad hanc questionem proponendam fuit varias obseruasse doctiorum virorum in hac re opiniones; à nonnullis enim exploduntur sternutatoria, atque caput purgia in melancholia curanda, ab aliis de ipsis ne verbum quidem fit, etiam si vberissime, cetera medicamenta apponant, ab aliis tandem maximè extolluntur. Rationes autem ob quas à nonnullis reiciuntur, caput purgia in huius affectus curatione sunt, quia si melancholia fiat solo cerebro læso, vel ob frigidum, & siccius intemperamentum, ita vt proprium alimentum in naturam melancholiæ affinem commutet, vel ob nimium calorem, & exustionem, quæ probum, & laudabilem sanguinem in atrum humorem conuertat, certè caput purgia non conuenient, quia cerebri siccitatem adaugebunt, cum ex iis parentur quæ purgatrice facultate pollent, & vt plurimum calida, & sicca sint, imò contra Galeni dogmata medicinam facitabunt, qui ipsa prescribent, nam ipse 3. de loc. aff. c. 7. precipit caput esse humectandum, quæ de causa melancholicis quoque omni diligentia somnus conciliandus est. Respondetur balnea, lotiones, & fomenta, quæ cerebrum humectare sunt apta, non esse satis ad euacuandam materiam melancholicam, in cerebro existentem, vbi melancholia, aut ob ægrotantiū aut ob medicorum negligentiam in longum producat, quare non satis est iis vti, quæ insensibiliter euacuant, sed etiam ad ea, quæ sensibiliter expurgant, recurrendum est, vt quæ per os, & nares materiam educunt, caput purgia appellata, neque horum pertimescenda est siccitas, quia præterquàm quod cerebri substantiam non attingunt, nequaquam impediunt, quin etiam insensibiliter euacuantiæ administrentur, vt sunt iam prædicta fomenta, lotiones, & similia; imò multo maior est utilitas, quæ ex euacuatione melancholici humoris siccitatem producentis contingit, quàm sit detrimētum, quod ex administratione caput purgiorum proueniat, cum hoc vel minimum, vel nullum potius esse possit, hinc Galen. cod. 3. de loc. aff. diuturno facto iam morbo, ad fortiora remedia confugiendum esse docebat. Exploduntur præterea sternutatoria, quia essentiali melancholia in corpore cerebri nō in ventriculis sit humor quasi sternutatoria humorem in ventriculis existentē expurgent, nequaquam eum, qui in cerebri corpore. Addunt insuper in sternutamento nihil nisi vaporosum, ac flatuosum excerni, quod ex sonitu cognoscitur, quare non esse sternutatoria adhibenda in melancholia, vbi crassus & melancholicus humor cerebrum occupabit: quod confirmant Galeni auctoritate 7. aph. comm. 51. dicentis, quod si quis humor in capite superabundet, non facit tamen sternutamentum, nisi in ventum conuertatur, & hoc manifeste videtur in multis, qui licet copiam humoris per nares excernant, non tamen propter a necessariò sæpe sternutant; sed isti in nonnullis decipiuntur, nam sternutamenti humorosa quoque materia, & hæc vel à cerebri corpore expurgatur: cuius rei testis est idem Galenus libello de instrum. odorat. c. 6. hæc habens. „ Mucum
etiam

etiam ex cerebro crassum, et glutinosum sternutamenta detrahunt, quem una cum spiritu foras impulsio educunt, sed non ne videmus capitis grauedini sternutamenta mederi? grauedo autem non ex vaporibus aut flatu, sed ex frigidis crassis, aut copiosis humoribus prouenit si nihil autem per sternutamenta ex cerebro educeretur ea grauedinē capitis non modo non leuarent, verum etiam ex Galeno à spiritu tum foras confertim ruente, tum etiam verberante caput magis et plenum et graue redderetur, vt ex magnis vocibus fieri cernimus. Quod autē spectat ad Galeni locum in contrarium allatum respondetur Galenum intelligere de sternutamentis à natura factis absq. medicamentorum ope, per quæ sane euacuabatur manus humorose materiæ, & magis vaporosæ. quia non adest medicamentum, quod sibi familiarem attrahat humorem, quemadmodum dum arte procurantur sternutamenta, sed & Galenus eodem loci excipiteam humorosam materiam, quæ mordax est sicuti in subsequētibz verbis videre est. His igitur ita se habētibz, nos qui medicum naturę imitorem esse scimus, hoc pacto ratiocinari possumus. Natura per sternutamenta spontanea humorosas materias mordaces educit, ergo & medicus easdē medicamentis sternutamenta excitantibus debet educere, sed mordax est atra bilis, quæ in melancholia cerebrum occupat, veluti, quæ vt plurimum per adustionem genita, aut adhuc empyreuma retineat, aut saltem propter sui crassitiam ac siccitatem exasperet, ergo hanc è cerebro sternutamentis euacuare procuret medicus. Neq. dicant materiam è ventriculis, non autem è cerebri corpore educi posse sternutamentis, quandoquidem si sternutatio ex Hipp. 5. aph. 35. difficulter, parientem iuuat, quia vt Galenus habet in commento, vehementiore concussu excernit, quæ corporis partibus firmiter infixæ adhærebant, et partibus longinquis nempe vtero, non ne magis excernet melancholicum humorem in proprio cerebro contentum? Hinc Galenus lib. 13. meth. c. 21. in curatione lethargi, in quo pituitosa materia in cerebri corpore putrescit, sternutatoriis vtitur, quare, et nos illius exemplo in melancholia, in qua nigram bilem è cerebri corpore educere sit opus, ipsis vti summa cum ratione possumus, imo addēdum est facilius multo in melancholia atrabilem, quam in lethargo pituitam sternutatoriis medicamentis cedere posse, vt quæ nullam visciditatem habeat, quæ ipsius exitum, et expulsū retardare possit. Amplius si materia humorosa ad hoc vt per sternutamenta excernatur in halitus, ac vapores magna ex parte resolui debeat (quod et nos fatemur) quoniam humor melancholico magis vaporosus est, et aptior in vapores, ac flatu resolui, vti qui partium, quibus inexistit, natium calorem imminuat, ac laceffet? ex deficiente autem calore, seu diminuto flatu eleuari, ac produci constat vel Galeno teste 3. de symp. caus. c. 2. quare si naturæ imitator medicus esse debeat, non solum in hac, quæ ab humore pendet sed in ea quoq. melancholia sternutatoriis vtetur, in qua è cerebro tetus vapor sit adimendus, nam
per

per ea plurimum vaporosa materia euacuatur, unde Galenus lib. 1 de sympt. caus. c. 4 sternutationes, nisi ex catharro fiant, maximum remedium capitis habitu repleti esse scripsit.

An in melancholia caput sit humectandum? Cap. XVII.

OMnes classici medicinae scriptores in melancholia, praesertim ea, quae per essentiam fit, cerebrum humectandum esse praescribunt, quam sanè humectandi cerebrum indicationem & à Galeno amplexatam fuisse volunt 3. de loc. aff. c. 7. quo loci certe & ipse à Galeno frequentia balnea, victumq. humidum proposita fuisse fateor, nec recentiorum lotiones, foci stillicidiaq. humectantia capiti administrata detestor, imo quam maximè laudo, verum quis forte ipsis non omnino assentiatur, dum ratione siccitatis quae in essentiali melancholia frequenter, cerebro adnectitur, hanc humectandi indicationem exhaustiunt, nam si hac de causa esset humectandum cerebrum, Galenus praeter cibum, & alia proposuisset intrinseca remedia, non tantum contentus extrinsecis, nec ipsum mirari desinerem, quod saepius huiusmodi melancholicos ebrietate non affecisset, etenim ipsi non erat ignotum, ebriorum cerebrum multa humiditate perfundi, cum hanc doctrinam nobis tradiderit 6. aph. cōm. 32. Quod sine remedii genus nec periculosum in sicco cerebro, nec tardum, nec iniucundum extitisset; Quod autem Galenus balnea & humectantia proponat, haec certè non ratione siccitatis auferendae, sed ratione euacuandi melancholicum humorem proponit, insensibiliter, n. euacuatur melancholicus humor per balnea, lotiones; & huiusmodi alia capiti administrata, et quod hoc sit, verum, ille met declarat, dum inquit protracto morbo ad valentiora confugiendum esse, nempe ad ea, quae sensibilibus euacuent, quapropter constat, quod si ratione siccitatis ista humectantia proposuisset, ea magis, & efficaciora erant praescribenda in progressa melancholia, in qua maior siccitas necessario excrescit, praeterea si siccitate cerebrum in essentiali melancholia laboraret, non ne huiusmodi melancholici omnes saltem, protracto morbo euaderent calui? caluities. n. ex cerebri siccitate prouenit asserente Galeno in 6. Epid. comm. 3. part. 1. quod tamen euenire non constat, nec dicat aliquis maiorem esse cerebri siccitatem ubi caluities adsit, quam in melancholia, quandoquidem hoc medicinae fundamentis dissentaneum foret, nam scimus intemperiem siccam morbosam magis recedere à statu perfectae temperiei cerebri, quam siccam intemperiem, quae intra sanitatis limites consistat, sed siccitas in caluitie est intra sanitatis limites, cum nullas homines leget actiones, siccitas vero in melancholia iam est morbosa, & extra sanitatis

M m limites,

limites, ergo maior est huius siccitatis recessus, ergo in hac tanquam in maiori siccitate caluitium fieri deberet, si in maiori id patitur cerebrum. Tandem ad quid proponenda humectatio in melancholia, si cerebri medullaris substantia, pars solida, atq; spermatica, per quam melancholicus humor dispergitur, siccitate afficiatur, non ne docuit Galenus siccitatem partium solidarum corrigi non posse lib. 7. meth. c. 6. Respondebunt fortè Galenum de confirmata, et consumata, sicca intemperie intelligere, non de recenti. sed et de recenti sicca intemperie militat argumentum, quandoquidem sub hac aut exsiccatur substantia cerebri, aut non, si exsiccetur, id quod exsiccatum fuit, correctionem non admittit, nam spermaticæ partes nō refarciuntur amissæ, aut absumptæ, si non exsiccantur, frustra proponitur humectandi indicatio. His tamen non obstantibus et nos cerebrum in melancholia humectandum esse fatemur, ut infra dicetur interim has subtiles, & sophisticas potius rationes in contrarium adductas soluere aggrediamur, et quoad postremam attinet, hanc nullam esse dicimus nam cerebrum quemadmodum, & alia quæq; pars spermatica, pluries seu varios siccitatis gradus perpeti potest, à quibus variæ quoq; eiusdem membri partes afficiantur, hinc quadruplex corporum siccitas ex eodem Galeno affertur in eodem meth. cit. lib. nam sub alia alicuius membri concreta adeps sub alia rorida substantia, qua nutritur, sub alia sanguis in arteriis et venis capillaribus eiusdem membri contentus absumitur quibus siccitatibus mederi arduum quidem est, non tamen impossibile, illa correctionem ac medelam nō admittit, sub qua partis solida substantia exsiccatur, et absumitur, quid igitur obstat quod reliqua cerebri in melancholia exsiccantur non lesa solida substantia? quare cerebrum humectari, nec frustra poterit in melancholia, præterea sciendum est intemperiem cerebri siccam, quæ in melancholia à præsentia humoris melancholici pendet, non esse tantæ actiuitatis, quæ absumet cerebri humiditas, nō dicam solidas substantias, nisi vel maximè frigiditati exprimēti vel maxime caliditati consumenti coniungatur, nam melancholicus humor est actu humidus, et solum potentia siccus, quapropter non nisi longissimo tempore cerebrum substantia mollius, et vel leuiter, exsiccet, quod euidentissime licet conicere ex iis, qui diurna melancholia detenti, tandem ex sola melancholici humoris euacuatione sanitati restituti fuerunt, sicuti quæstiuncula 1. sect. 3. narratum fuit ex Balduino Ronseio, Quamobrem non immerito quoq; ab Alexandro dictum fuit lib. 2. problem. 28. melancholicos, qui animi munera integre exequi nequeunt, naturæ tamen rectè obire. Hinc facile pateat, cur melancholici calui non fiant, quandoquidem diuersa valdè siccitas est ab ea, quæ caluitiem parit, siccitas. n. melancholicorum est cum humore, et nullas aut vix vllas cerebri humiditates absumit.

absumit, siccitas autem caluorum est fixa in solidis cerebri partibus, easq. absumit, ita vt cerebrum minus factum & in se contractum diserat caluariam, quæ arida facta deficiunt pili, cum & cuti ipsam tegenti subtrahatur humiditas, quæ capillorum tanquã pabulum extabat, neq. prædicta siccitas extra sanitatis limites reponitur, quia paulatim fit, et ad naturale senium tendit. Tandem quod de ebrietate propositum fuit, ridiculum est, nanq. remedia perniciofa tentanda non sunt, perniciosam autem homini esse ebrietatem quisque facile intelligat ab ipsamet experientia, et à Galeno eodem loci, quo cerebrum ebriorum multa humiditate perfundi, ait, ibidem cerebrum enim quoq. grauari subnectit, & ex 5. aphorism. comm. 5. conuulsionem ab ebrietate imminere posse colligimus, ac deniq. ex Alexandro lib. 1. problem. 17. multos vino ebriatos obiisse habemus, quod vini copia naturalem, animalemq. vim omnem suo calore opprimat, eorumq. præsertim, qui calorem insitum exiguum continent, atq. imbecillum, qualem sanè vs plurimum melancholici obtinent, Sed quid ad Galenum, quem non ob siccitatem cerebri, sed ob melancholici humoris euacuationem, humectantia proposuisse assertum fuit? Respondetur in initio quidem melancholiæ respexisse potius Galenum ad melancholici succi euacuationem, quam ad humectandum cerebrum, nihilominus in progressa affectione ad vtrumq. respexisse, nam & si ad valentiora confungendum esse suadeat, non tamen iubet, quod balnea, & humidus victus deferantur, imo & ratione ipsiusmet melancholici humoris, qui siccus est, humectandi indicatio consurgit, amplius respectu huius semper humectandum erit, respectu cerebri non semper, cum neq. semper ipsi officiat in melancholia siccitas, vt mox patebit, Sciendum igitur est, nullam melancholiæ speciem ab intemperie immediate fieri, veluti iam in prima sectione huius operis ostensum fuit, sed à cerebri tenebricoso spiritu animali, hic autem cum vt plurimum tenebricosus fiat vel à vapore, vel ab humore melancholico, vtroq. frigido, & sicco necesse est, vt tractu temporis, nisi prius ad fuerit, talis quoq. consurgat in cerebro intemperies, quæ postea auferatur, non solum calefacientia, sed humectantia quoq. exposcit, imo hæc magis, cum qualitates passiuæ contra quam faciant actiuæ, difficillimè operentur, ac longiori tempore Pari quoq. ratione si ab intensa caliditate & siccitate cerebri melancholicus humor productus spiritus obtenebrando melancholiã faciat, præter refrigerantia requiruntur humectantia, & hæc magis, quia præter rationem modo dictam, semper in refrigerando cerebro cautè admodum procedere debemus, quare cum in vnaquaq. melancholiæ specie dummodo cerebri intemperies coniungatur, sicca frequentius coniungatur, hinc cerebrum humectare operæ præcium est, quod in essentiali melancholia progressa saltem, verissimum semper reperias,

in melancholia autem quæ per consensum fit, et id ut plurimum con-
 iungit, in hac tamen potest interdum adeo humida intemperie affici
 cerebrum quod exsiccatione indigeat, ne tam facile à partibus, quæ ad
 ipsum transmittunt, recipiat, nec expectandum est (quod forte ignarus
 quidam posset inferre) ut à siccitate melancholici humoris exsicce-
 tur cerebrum, nam melancholicum delirium esset augere, non amouere
 in melancholia igitur per consensum caput non semper est humectan-
 dum, sed interdum etiam siccandum, quandoq. .n. ob humiditatem,
 suscipit humorem, vel vaporem melancholicum, unde hoc optimè a-
 nimaduertens Auicennas dixit melancholiam quandoq. fieri à corde
 calido, & capite humido.

*An in melancholia hypocondriaca pro deobstruendis visceribus,
 & præsertim liene affecto, diuretica medicamenta
 conueniant? Cap. XVIII.*

Cum obstructionum præcipuæ causæ sint, vel copia, vel crassi-
 ties humorum, ob illam hi sunt auferendi, ob hanc vero at-
 tenuandi, et præparandi sunt, ut facilius deinde per eas ex-
 cernantur vias quæ, naturæ magis accommodatæ sunt, ita
 ut si ex: g: iecinoris pars gibba sit obstructa, per renes expurgare
 oporteat humores, si caua per inferiorem ventrem, hæc enim proxima
 venis mesaraicis, et intestinis est, illa vero ductus habet cum venis emul-
 gentibus communicantes, ut hinc per renes, atq. vesicam facilius ex-
 purget; Quapropter dum quaeritur, an in hypocondriaca ad obstru-
 cta viscera conueniant diuretica, tunc conuenire dicemus, ubi visce-
 ra illa ad renes, et vesicam obuios habeant ductus; Cæterum si ad
 lienem sermonem coarctemus, res difficultate non caret, quandoquidē
 nulla videtur via à liene ad renes, et vesicam, qua possimus humorem
 crassum, ac melancholicum lienis expurgare per vrinas, dein si per fa-
 ciliorem viam expurganda sunt viscera, per intestina expurgandus est
 lien, cum proprium alimentum ex iecinore attrahat per venas mesar-
 cas, quarum plurimæ in internas intestinorum tunicas desinunt, nec
 non raram spleneticum habeat, qui in ventriculi fundum usq. prære-
 ptat, His autem apertissimè assentitur Galenus lib. 13. meth. c. 17.
 hæc ad lierem habens, "A societate vero cum vicinis partibus, quod
 idem cum situ est, illa capiuntur, quod gibba iecinoris per renes ex-
 purgari oporteat, caua vero per inferiorem ventrem, in liene vero altera
 duntaxat esse superflui euacuationem, cum qua per renes agatur, nul-
 la huic visceri vacuanda via pateat, Præterea non ignorandum ex 5.
 de simpl. medicam. fac. c. 12. quod medicamenta cuncta vrinam ca-
 lida, et acria sunt, sed ista officerent in hypocondriaca, ubi phlogosis
 adest,

adeſt, ergo nō ſunt adhibenda diuretica. verum tamen his non obſtan-
tibus non tantum per aliam ducentibus, ſed & diureticis etiam vti
licere in liene, à melancholia expurgando ratio, et experientia ipſa
ſuadent, tum quia, vt Hippocrates lib. de alimento et 6. Epid. dice-
bat, natura doctiſſima eſt, et ſibi ipſi ſecretas vias parat, & inuenit,
atq. omnia noſtri corporis conſpirabilia ſunt, tum quia in melancholi-
cis ſanguis eſt ichoroſus, quemadmodum diuinus ſenex 6. Epid. cōm.
2. t. 38. ſcripſit, vnde diuretica maximè iuuant, quoniam expurgāt
ichorem, et humorem ſeroſum. ſed & Galenus etiam 1. ad Glauc. in
cura quartanæ commendat vſum diureticorum, ibi n. medicamentum
ex viperis in potu, et id quod recipit, ſuccum cyrenaicum, præſcribit;
et nihilominus, vt plurimum in quartana lienem obſtructionibus af-
fici ipſe voluit, recte autē diuretica exhibet, quoniā quartanas per vri-
nas finire didicit ab Hippocrate 6. Epid. cōm. 4. t. 2. imo Hippocrates
libello de internis affectibus medicamēta, quæ lienofiſis præſcribūt ur
per veſicā debere purgare ſcriptū reliquit, quemadmodum et libro de
externis affectibus, bilioſis, quæ magnum lienem habent, et ideo pra-
ui, ac ſædi coloris, ſunt maligna q. contrahunt vlcera, vrinas ſubducti
voluit, Nec dicat aliquis ſerum, quo plurimo melancholicus humor
abundat (debit. n. ſerum craſſiſſimo humore permilceri, vt illius eſ-
ſet vehiculum) per renes expurgari, cum ab ipſis attrahatur, humorem
autem craſſum, ac melancholicū relinqui, nulloq. modo per renes,
atq. veſicam expurgari, quandoquidem & ipſum per dictas vias excer-
ni vrinarum color niger commonſtrat, qua de cauſa et Galenus in 6.
Epid. cōm. 5. t. 15. vrinas nigras colliquati lienis notas eſſe edo-
cuit, quod idem obſeruauit Aſicennas lib. 3. ſen. 15. vbi ſcripſit deri-
uari humorem melancholicum, cum lienofiſe multum exercent, ad
vrinarios ductus, & fieri vrinas nigras. Sed ſi per vrinas humor aquo-
ſus hydropum, qui in cauitate abdominis cōtinetur, excerni poteſt te-
ſte Galeno in 7. aph. cōm. 55. quantò facilius melancholicus humor
in vaſis lienis contentus, ſi medicamentorū ope fundatur, & in ſerum
vertat per vrinas excerni poterit? prætereā ex Hipp. lib. 4. aph. col-
ligimus, quod quibus hypocondriaca ſuſpenſa murmurant, etiam ex vri-
næ multitudine leuantur, ſed quibus magis murmurant, quā qui hy-
pocondriaca afficiuntur, cum & hæc flatuoſa melancholia appelletur?
hinc Bioni tumorem lienis profluuiū vrinæ eſſe ſublato videas 2.
Epid. cōm. 2. Ad rationes vero in contrariū aductas, & primò quoad
phlogoſim, reſpondetur. hanc in hypocondriaca prouenire ex obſtru-
ctionibus, modò cum diuretica attenuent, digerant, & aperiant, abla-
tis obſtructionibus phlogoſim quoq. tollunt, et ita, quamuis ipſa per
ſe calida ſint ex accidenti refrigerant; adde quod non obſtante
phlogoſi etiam contra melancholicum humorem pugnandum eſt,
qui frigidus et craſſus extat, Amplius diligens medicus æqua-
lance

lance perpendet, quid magis officiat, an phlogosis, an humorum crassities, et frigiditas, an obstructio, hisq. omnibus recte perpensis ita remedia attemperabit, & inter se miscabit, ut omnibus debellandis, nulli augendo aptum adinueniat medicamentum nec in. omnia diuretica calida. & acria sunt, sed ea, quæ violentius mouent vrinas, nec desunt inter diuretica, quæ potius temperata sint, imo & frigida. & emollientia, vnde à Galeno 6. de simpl. med. fac. adiantum, quod in caliditate, et frigiditate symmetrum est, eporum lapides frangere scribit, sed si lapides frangere, ergo & vrinas educere potentius erit, amplius pepones, melopepones, & cucumeres, in quibus frigida & humida temperies superat, vrinam ciere tradidit, idem lib. 2. de alim. fac. et lib. 8. de simpl. medic. fac. hypnotici solani semen vrinam ciendi potestatem habere asseruit, quod tamē ualde refrigerante vi pollet. Ad eos vero qui à liene ad renes nullam viam esse contendunt, certē hos decipi respondere possumus, quandoquidem et si venarum lienis cum emulgentibus nulla sit communio, nisi distantissima, & in hepate, ubi omnium venarum initia radicantur, nihilominus plurimæ sunt in liene arteriæ, quæ ab emulgentibus arteriis propagantur, ita ut breui, ac patenti via possit melancholicus humor à liene ad emulgentes arterias euacuari, quarum munus est non solum vitalem spiritum deferre, sed etiam serosas humiditates in arteriis contentas ad renes deponere, ut inde per vesicam expurgentur. At quia quis fortē dubitare posset, quod in arteriis lienis sanguis crassus, ac melancholicus contineatur, hic sciat crassum sanguinem attrahi à venis, & arteriis lienis, at hunc postea in arteriis elaborari, ac tenuiorem reddi pro nutriendo liene. hinc Galenus 4. de vs. part. c. 15. hæc ipsissima profert, " At qui sanguis adeo tenuis in arteriis huius visceris est, generationem habet ex crasso illo, & melancholico excremento, & paulo post, " qui nanque (sanguis scilicet) attrahitur ad splenē, crassior est eo, qui est in hepate, at quia elaboratus ab arteriis, quæ illis sunt, &c ita ut nullo pacto dubitari possit, quin melancholicus sanguis arteriis mediantibus per vrinas expurgari possit, Hinc si fides adhibenda est libello, qui inscribitur Galeni Quæstia in Hippocratem qui tamē ex Pronosticorum, & Aphorismorum commentariis decerptus est videbimus triplici de causa nigras vrinas mingi, aut propter assatum sanguinem, aut propter totius corporis refrigerationē, aut melācholico humore purgato, sed quid plura, aut clariora expetimus? habemus lib. de vrinis Galeno adscripto c. 15. Quod crassa, & nigra vrina significat euacuationem melancholici humoris, id quod multoties fit in declinatione quartanarum, & in solutione melācholæ, ergo in curanda melācholia hypocondriaca vel liene affecto conuenire posse diuretica medicamenta non denegabimus

mus, dummodo per urinas melancholicū humorem, ac feculentum
 lienis excrementum expurgari posse satis apertè constat.

An in melancholia thermæ aquæ conueniant ?

Cap. XVIII.

HAEC & si quæ alia maximè agitata est controuersia, & vtrique
 plures afferuntur, rationes, Qui has aquas in melancholia conue
 nire existimant, ita argumentantur. Si ex calidiori iecinore
 sanguinem adurentem efficiatur melancholia, in eâ thermæ aquæ, in
 quibus ferrifacultas prædominatur, ut nostræ lucenses sunt, villenses ap
 pellatæ, maximo sunt vsui, namq. feruidiorem iecinoris intemperiem,
 valdè attemperant, atq. ita adusti sanguinis generationem impediunt
 ac demum ventriculū, qui in melancholicis imbecillior extat, ma
 gnoperè confirmant, roborantq. sui adstrictione. Hinc Rhases, & Aui
 cennas pro confirmandis visceribus aquas istas ferratas laudant, et ni
 si naturales adsint, illas in quibus chalybs ignitus prius extinctus sit,
 substituunt; Neq. contra facit, quia Galenus has ipsas non proposue
 rit, multa. n. alia non proposuit Galenus quæ à poeri oribus sunt in
 ruenta. Amplius si propter frigidam, simulq. siccā intemperiem natura
 lium membrorum terrestris, ac melancholicus in corpore coaceruetur
 humor, aquæ thermæ calidiores, quales sunt Aquarienses, & Diu
 Petri Patauina, conuenient, quia præterquamquod frigidam emendēt
 intemperiem, cerebrum etiam quomodocunq. imbecillum roborant
 istæ aquæ, et ideo hoc nomine in quacunq. melancholia conueniunt,
 quia hæc, quæcunq. fuerit, cerebri efficit imbecillitatem, Neq. harū
 siccitas metuenda est in affectu ab humore valde sicco exorto, & cui
 etiam, ut plurimum, partium siccitas adnexa est, quoniam Trallianus
 epithimum, & hierā sæpius melancholicis exhiberi iubet lib. 1. c. ult.
 & Paulus Aegineta lib. 3. c. 13. quem practicantes omnes sequuntur, vri
 nam, et sudores scientia medicamenta præbet, imo in eo morbo exic
 cantia conueniunt medicamenta qui ab humore duro, ac terrestri, quæ
 li melancholicus est, producit, attenuationem si quidem validam re
 quirat hic humor, quam à calidis, & siccis medicamentis fieri docuit
 Galenus lib. 4. de simpl. med. fac. c. 18. & 19. necnon lib. 8. eiusdē
 operis c. de Mirra, et quamuis non omnia attenuantia medicamen
 ta calida esse sciamus, omnia tamen sicca esse scimus, quemadmodum
 non ignoramus etiam insigni humoris melancholici terrestitati, ac
 duritie validiusculam quandam deberi attenuationem, quæ imbecil
 lioribus, ac attenuantibus medicamentis frigidis præstari nequeat, Aræ
 teus tandem lib. de diuturn. morb. curat. c. 5. melancholia laborantes
 in aquis sponte calidis sæpè commorari consuluit. Hinc fortè Aetius

Tetc.

Tetr. 2. serm. 2. c. 10. melancholicis labores imponebat, eosq. in sole cum oleo camomelino, & nitro inungebat, verū .n. vero qui contrariam tuentur sententiam, nec in vlla melancholiæ specie thermale aquas admittunt, ex harum præcipuè siccitate mouentur, in eo .n. morbo exiccantiâ medicamenta commendari non debent, in quo humectandum esse medici omnes, & græci præsertim statuerunt, Harum autem aquarum siccitatem, & insignē ex professio demonstrauit Galenus 1. de simpl. med. fac. c. 6. & 7. Dein nos melancholicos omnes macilentos esse videmus, quos si quis medicamentis vltro exiccauerit macilentiores proculdubio efficiet, quare et thermale aquas ipsi nouas esse colligere debemus, Tandem in melancholia, & præsertim hypocondriaca, summus ventriculi languor, vomitiones, cruditates, inflammationesq. extant, aquæ thermale, quæ refrigerant, omninò fugiendæ sunt, Cæterum his ex vtraq. parte rationibus perpensis, necesse est ad hanc dirimendam litem melancholiæ species inter se distinguere, atq. singulis seiunctim animaduersis quid veritati consonum, quid uè dissonum sit, postea diiudicare, Quoad essentialē igitur melancholiam spectat, in ea melancholicus humor frigidus, & siccus in cerebro contentus, tanquā morbificus eradicandus est, et quia crassior est, vt facilius euacuet, attenuandus est etiam, ac tandem, qui iā cerebro proprias qualitates tractu temporis impertitus est, cerebrū quoq. calefaciendum, & humectandum erit, alioquin melancholicū humorem auget, imo (et hæc est præcipua intentio) si causa melancholicū humorem generans sit præsens, vel exprimens, vel adurens, quæcunq. fuerit auferenda est, Modò si cuiam ex his indicationibus thermale aquæ satisfacere possint, examinemus, nullam aliam adinueniemus nisi attenuationem, nam quamuis etiam earum aliqua calefaciendo frigida intemperiei mederi queant, nihilominus siccitatem, quæ semper est adiuncta, augerent, quo nomine etiam frigida thermale aquæ, quāuis in cerebro adurens causa reperiretur, reprobantur, Quod vero ad attenuationem pertinet, tutius est ea adhibere medicamenta, quæ dum attenuant, emolliant quoq. qualia sunt syrapi, decoctiones, & alia medicamenta à peritis medicis ad hoc præscripta, quandoquidem melancholicus humor, cum durus, ac crassior sit, non solum vt attenuetur, sed vt emolliatur, quoq. expostulat. Hæc autem, quæ de melancholia essentiali dicimus eadem & de melancholia, quæ sit per consensum à toto dicta sint, si quidem neq. in ea thermale aquas conuenire existimamus, Remanet igitur, vt si in aliqua melancholiæ specie conueniat istæ aquæ, in hypocondriaca appellata melancholia earum vsus esse possit, sed antequam ad hoc ostendendum accedamus, necesse est vt prius satisfaciamus rationibus, quæ in superioribus melancholiæ speciebus conuenire thermale aquas probare nituntur, Dicamus g. quod quamuis

quamuis quę refrigerant huiusmodi aquę caliditatem hepatis sanguinē adurentis attemperare valeant, & quominus atrabilaris humor generetur impedire possint, nihilominus quoniam non à sola hepatis caliditate generatur dictus humor, sed etiam ab insigni eiusdem siccitate, quę fortasse maiores in huiusmodi humoris generatione habet partes, humectationi ob id insistendum iusserunt antiqui, Pariratione neq. calidiores aquę illis melancholicis prodesse poterunt, qui ob naturalium membrorum frigidam, & siccam intemperiem multum colligunt succū melancholicum, sicca enim existente in vniuerso corpore in temperie, dictarū aquarum quę valde exiccant, vsum tuto non admittunt, Præterea dū dicuntur, hæ aquę firmare caput, nulla est ratio, si prius intelligatur quomodo hæ aquę cerebrū roborent, dicuntur illæ cerebrū roborare dum ipsius intemperiem auferunt (neq. enim absconditā peculiarem vim quandam habent, qua id præstent) quare cum melancholicorum cerebrum siccitate afficiatur, hanc sua vi pariter exiccante augebunt prædictæ aquę, ob idq. magis nocebunt, Neq. etiam recitata opinioni fauet, quod Trallianus, & Paulus attenuantibus medicamentis, quę omnia exiccant, in melancholiæ curatione vti fuerint, cū enim duo ad summum pro huiusmodi morbo profligando requirantur, & humoris peccantis expurgatio, & intemperiei membrorum illum generantium correctio, hanc corrigere frustra tentauerit ille, qui prius alteri indicationi non satisfecerit, nec durus, ac terrestris humor tuto expurgabitur nisi prius emollitus, & attenuatus fuerit, porro attenuant calida, ac sicca medicamenta, neq. purgans est adinuenire medicamentum quoque, quod non excale faciat, & exiccet, quare in eo sæpè versamur discrimine, vt his vti cogamur medicamentis, quę morbum sua natura augere apta sunt, maius inde iuuamentum nocumento consequuturi, thermale autem aquas nec intemperiem siccam posse corrigere, nec collectū in capite, vel in vniuerso corpore atrum humorem posse expurgare clarum est, si vero de earum attenuante vi sit sermo, iam supra responsum fuit, Arætei tandem authoritas in hoc ipsius pace reiicienda est, quoniā ex alia parte Galenus 1. ad Glauc. c. 9. his, qui sicci sunt, balneationes ex marinis, salis nitrosis, atq. sulphureis aquis inutiles omnino esse, particulari etiam adductio exemplo, docuit, quidā enim corrupto iudicio hisce balneis vti persuasus, extenuato corporis habitu, ad tantam maciem peruenit, vt tabe consumptus interierit. Ceterum in hypocondriaca melancholia thermale aquas refrigerantes, & quę ferri minerā præsertim retinent, conuenire omnes fere medici existimant, quoniam siue hæc melancholia ventriculi labefactionem, siue calidam hepatis intemperiem, siue etiam mesaraicarum venarum obstructions insequatur, prædictæ aquę ventriculum roborare, hepatis attemperare, & suā siccitate crassos humores attenuando obstructions referare valent,

mo cum in hac melancholia hypocondriorum venę phlogosi vt plurimum laborare soleant, huic quoq. occurrere posse iam dictas aquas dubitandum non est, Neq. earum siccitas in hac melancholię specie pertimescenda est, quando in ea etiam ab hepate calidiori, atq. sicciori sanguis melancholicus gignatur, quoniam præterquamquod raro à sola hepatis caliditate, & siccitate hypocondriaca melancholia efficiatur, tunc temporis etiam non eam habet adiunctam hepar siccitatem insignem, quę dictas aquas prohibere possit, ita vt non maius futurum sit ex refrigeratione iuuamentum, quam ex aquarum siccitate detrimentum imo cū hepatis sicca intemperies in hoc casu ex nimia eiusdem caliditate subnectatur, dum ipsius feruorem attemperamus, siccitatis incrementum prohibemus, nō enim in hypocondriaca cum hepatis caliditate siccitatem quoq. auctam fuisse debemus existimare, quandoquidem si hoc contingeret, non aliquod tamen ex hypocondriis, sed vniuersum corpus melancholico sanguine scateret, et ita non hypocondriaca, sed alia melancholię species efficeretur, Cum autem raro à sola hepatis caliditate, & siccitate hypocondriacam fieri dixerimus, frequentissime tñ sanguinem melancholicum, et adustum, à quo mens læditur, non ab hepate ipso, sed ab obstructionibus venarum in hypocondriis existentium prouenire dicimus? qui quidem sanguis satis calidus in hepate calidiori gignitur, sed in dictis venis propter obstructionem conclusus magis, ac magis adurit, ac siccior euadit, vnde si frigidas thermales aquas exhibeamus, iecinore ab eis refrigerato melior in primis sanguis ad eas venas transmittetur, qui alium iam magis excalesfactum attemperare poterit, deinde referatis earū attenuatione media obstructionibus, incendii occasio adimetur, neq. has summus ventriculi languor, vomitiones, cruditates, ac inflationes renuunt, quandoquidem si hæc affectio ex iecinoris caliditate exurente initium sumat, sciendum est illa omnia fieri potius ex obiecto, seu errore externo, fluxione scilicet atrę bilis, & melancholię saniei ad ventriculum, quam ex propria ventriculi intemperie, vt propterea sublata fluxione, & fluxionis causa, hæc hypocondriaca quamprimum curetur si vero ex cruditate ventriculi mesaraicas obstruente hæc affectio ortum trahat, tunc calida & sicca medicamenta medici omnes præscribunt, quare & tunc temporis per intervalla tetrucianas aquas, vel alias similes exhiberi posse nullus inficias ibit, quarum etiam vices ius galli, aut columbi turialis subit, Post hæc exhibita cruditatibus ablatis, & obstructionum materia imminuta. si quę accensio in hypocondriis remaneat, & frigidas aquas exhiberi posse certum est, cum præter refrigerationem ventriculum etiam & alia naturalia viscera sui adstrictione corroborent, Deniq. notandum est, quod in hac re medicus debet esse valde diligens, & oculatus, ne violet Hippocratis oraculum 1. Epid. Comm. 2. t. 50.

Nimirum

Nimirum ut in morbos profit, aut faltem non noceat, quamobrem necesse erit (et eo magis quo viri grauiſſimi de hac re nihil certi ſtatui poſſe teſtati ſunt) prius rectè animaduertere morbi cauſas, ſymptomata, ægri temperiem, corporis habitum, ætatem, anni tempus, & ſimilia, ex quibus colligere poſſimus, quidnam magis urgeat, an ſcilicet refrigeratione magis, an vero calefactione ſit opus ac ſimul determinare quodnam remedium eger facilius perferre queat, Hæc fuſius apud Syluaticum Mediolanenſem, a quo breuiter decerpta ſunt, in ſuis controuerſiis reperiſas.

An in melancholia ſerum lactis conueniat? Cap. XX.

Lactis ſerum melancholiæ, quæ eſt per eſſentiam in cerebro, nihil, vel parum auxiliari poſſe certum eſt, nam ſiue humorem, ſiue cerebri intemperiem, dum ſit adnexa, reſpiciamus, vtrumq. caleſcere debet ſerum autem lactis refrigerat, Nec quid foret incipiens hæc affectio, & adhuc adurentis cauſæ veſtigia re manerent, in cerebro, conueniret hoc remedii genus eo nomine, quo refrigerare, & humectare poſſet, nam ſi modica quantitate ſumatur, eius ſubſtantia non pertingit ad cerebrum, ſed cito permeat ad renes, cum hi ſeroſa humiditate oblectentur, illamq. alliciant, ſi vero maiori copia ſumatur, cum vi deterſoria non careat, cito, ac facile per ſedem educitur, ita ut neq. hoc modo ſumptum ſuas vires cerebro communicare poſſit, nanq. omnis actio ſit per contactum, vnde Galenus 3. de loc. aff. in hac melancholia curanda vtitur, quidem humectantibus, ſed iis, quæ cerebro ſua vim impertiri poſſint, inter quæ præcipuè eſt victus humidus, & hoc pacto ſerum per ſe vtile foret in melancholia per eſſentiam ſi ipſo in victus ratione vteremur, quemadmodum uſus eſt Galenus in curando cancro, ex accidenti vero vtile eſſe poſſet, aut quatenus primarum viarum exuſtos, & melancholicos humores expurgans, foret in cauſa ne illi cerebri affectionem augerent, aut quia admixto fortiori medicamento, a capite craſſum, & melancholicum humorem attrahere poſſet, ſic Galenus in eodem cancro curando ſerum cum epithimo præſcribit lib. 14. meth. c. 9. et alibi ſcamonium admisceſcit. Sed accomodatiffimum remedium eſſe lactis ſerum melancholiæ, quæ per conſenſum ab vniuerſo corpore dependet, non eſt qui neget, quandoquidem melancholicum humorem, qui prædurus eſt, ſua humiditate emollit, ac iecinoris excedentem caliditatem, à qua producitur, valde ſua frigidityte contemperat, ac præterea cum ſit tenuium partium craſſitiem quoq. melancholici humoris imminuit, nec non tandem, ſiue per lotium ſiue per alium excernatur, ſecum melancholici humoris portionem expurgat, nam lactis ſerum calidos atq. exuſtos humores expurgare,

tradidit Mesues, & ante ipsum Galenus qui 3. de alim. fac c. 15. lactis, quod serosum est succos crasso stenuare, & aluum subducere dixit, verum tamen si ea remedia, quæ debellando melancholico humori in melancholia à toto sunt apta, & eadem ipsimet debellando in quarta febre conueniunt, Certè his omnibus contrarius esse videtur Aristoteles lib. 1. problem. 57. nam ait, quod in quartanis febribus oportet non attenuare, sed ignem in corporibus adaugere, nos vero in melancholia beneficio feri & melancholicum humorem tanquam crassum attenuare, & ignem in corporibus minuere prædicamus, Arist. verba sunt ista, Τεταρταίῃς πυρετοῖς δὲ μὴ λεπτοῦν, ἀλλὰ πῦρ ἐν τῷ σώματι ἐμποιεῖν εἰς ἀγόντα id est, Quartanis febribus oportet non attenuare, sed ignem in corporibus efficere introducentem Hunc nodum Ludouicus Septalius in suis doctissimis commentariis, & alii omnes interpretes facile solunt, dum verbum illud λεπτοῦν .i. attenuare, non de medicamentis, sed de victus ratione intelligunt, si quidem illa certissimum est perutilia fore, cum melancholicus humor sit frigidus, & crassus qui attenuantibus indiget medicocriter excalescentibus, & humectantibus; hanc vero oportet non attenuare, quemadmodum fit in acutis morbis. in quibus tantum cibi solum concedere lex est, quantum pro viribus sustinendis breui illo tempore quo duratura sunt febres, sufficere potest, quod cum breue sit, tenui etiam substantia opus habet, in quartanis vero, cum diuturnæ sint, si tenui victu uteremur, virtus sufficere non posset ad statum usque morbi, sed omnino succumberet, Quoad reliquam vero particulam spectat verissimum est in quartanis febribus (oportuno tamen tempore, ac præmissis præmittendis) quod ignem adaugere oportet, hoc est, quod calescentibus medicamentis uti expedit, nam cum febris non ardens fuerit, neque admodum vehemens, tunc ea per se neglecta totam curationem ad causam morbificam conuertimus, hinc cum quartanæ exquisitæ ab humore frigido, & sicco producantur, excalescentibus indigent; sic Galen. 1. ad Glauc. quartanarijs vinum concedit, diatrionpipereon, ac diaspoliticum exhibet, imò & medicamentum ex viperis, & quod succum cyrenaicum assumit; quæ quidem omnia, & in protracta, ac contumaci melancholia conuenientissima forent; nam si melancholia à toto iam fuerit progressa, & in eam corporis temperatura ad frigidum & siccum sit immutata, tum serum ratione frigiditatis suspectum est, cum tamen antea, ubi adhuc alicuius feruoris indicia maneant, maximè utile, ac præsentaneum remedium sit; Neque improbet in hac melancholiæ specie ipsius usum, dum calidum, & siccum, non autem frigidum, & humidum esse serum lactis contendunt, vel testimonio adducti ipsius Auicennæ lib. 2. tr. 2. cap. 441. nec non Mesues lib. 2. simpl. c. 9 qui etiam hydropi frigidissimo affectui serum lactis prodesse edocuit; quandoquidem si feri naturam exactè consideremus,

mus, illud non simplices, sed heterogeneas partes habere conspicietur; quare & diuersis quoque facultatibus constare non erit inconueniens; inest enim sero aliqua caliditas, non tamen talis, ac tanta, quæ a frigidioribus eiusdem partibus non superetur, ut propterea serum sit à prædominio frigidum, & humidum cum alquo, sed leui subdominio calidæ facultatis, quam ex leui quadam acrimonia colligimus in diligentiori gustatu perceptam, cum tamen communi gustui videatur insipidum; unde non mirum etiam si contrarios producat effectus leuiter detergendo, deobstruendo, & euacuando per leuem; & obscuram caliditatem, insigniter refrigerando, & humectando per prædominantem frigiditatem, & humiditatem, quare si (ut ait Mesues) hydropi proficit, hoc non calefaciendo, sed deobstruendo facit, alterando enim solis calidis affectibus prodest; sic etiam contrarijs facultatibus, & acetum, & cicorium, & alia plura prædita esse videmus, quæ tamen omnia habito respectu prædominantis facultatis frigida appellamus; hinc Galenus 4. lib. simpl. c. 17. de lacte verba faciens scribit ex tribus substantijs qualitate dissidentibus constare, prima quidem crassa, ex qua caseus conficitur, altera pingui, ex qua butyrum, tertia aquea quam serum vocamus, verum ex hisce pinguem quidem, vel maximè temperatam esse, crassam verò paulum ab ea declinare, at excrementum illud serosum, & frigidum, & humidum esse; Desinant igitur detractores Galenū vocare immemorem illius, quod scripserat 3. de alim. fac. supracit. atque peregrinam de feri caliditate opinionem tueri desistant, dum vident Galenum 2. de arte curat. ad Glauc. c. 10. dicentem in canceris curandis (quos ab atra bile feruorem habente fieri non negabunt) succum ptissanæ, & serum lactis abundanter exhibendum esse in victus ratione, ubi tanquam similia proponit, & succum ptissanæ, & serum lactis, nec tamen quispiam succum ptissanæ calidum proferat; Tandem si de melancholia hypocondriaca sit sermo, cum serum sit flatuosum, in flatuosa ægitudine minimè conuenire videtur, alia tamen ex parte cum phlogosi, quæ in ea fere semper adesse solet, valeat extinguere, & obstructionibus in ea quoque ferè semper existentibus maximè auxilietur ob deterforiam, & deobstruendi facultatem, qua pollet, remedium valde accommodatum esse videtur, quamobrem ad hanc dirimendam litem animaduertendum erit, an magis ventriculi cruditates, & flatuositates, an verò hypocondriorum phlogosis vigeat, nanque si illæ magis negotium faciant, ad serum deueniendum non erit, antequam ipsis prospectum sit; ad obstructiones verò, quod attinet, si hæ antiquiores, aut contumaciores sint, non sero, sed validioribus auxilijs erunt tractandæ; His etiam possumus addere serum purum, & in exigua quantitate non esse in hac affectione exhibendum, sed vel medicatum, vel copiosum, Hinc Galen. 5. aph. 64 se in flatuo

sis hypocondrijs sero cum melle, & sale felicissimè vsum esse testatur, & Hippocrates in fine 2. epid. vbi hypocondria sunt distenta flatibus, serum ad quantitatem octo cotylarum (quarum singula ex Dioscoride habet uncias nouem) laudat.

An lac Melancholicis conueniat? Cap. XXI.

DVplicem in melancholia lactis vsum esse posse animaduersum est, internum scilicet, & externum, & quoad externum spectat, certè ex lacte capitis lotiones, aut stillicidia supra suturam coronalem administrata, fuerunt a grauissimis viris præscripta tum ad amouendam cerebri siccam intemperiem contractam, tum ad conciliandum somnum; si verò de interno loquamur, res difficultate non caret; Hinc Rabbi Moyses c. de melancholia perhibet vsum lactis, & lacticiniorum, quia facilè corrumpantur, & quia lac cū vaporosum sit, varias possit producere imagines, fortè edoctus a Gal. qui in 5. aph. comm. 64. dicebat lac in ventriculo frigidiori prorsus acescere, in calidiori verò in nidorem abire; atque insuper hypocondria attollere nec non caput petere: quare cum lac in caput euaporet, nullis melancholicis erit aptum; Nec aptum erit melancholicis, qui cruditatibus, ac frigiditate ventriculi laborant (vt euenit in melancholia a toto iam progressa) quia in ipsis acesceret. Nec etiam hypocondriacis, qui sæpè ventriculi phlogosi infestantur erit aptum, tum quia in ipsis ad nidorem corrumpetur, tum quia ipsorum hypocondria iam suspensa, & tumefacta magis afficientur, nam si ijs, vt Galenus ait, qui integra sanitate fruuntur videmus ob lac hypocondria inflari, non est admirabile colligere, quod ijs, qui iam suspensa habent hypocondria lac sit inimicissimum, quod eodem loci fecit Hippocrates, dicens, lac dare quibus hypocondria suspensa murmurant, malum; hoc autem præcipuè in melancholicis verificatur quoniam cum imbecillo ferè omnes ventriculo sint, lac in eo non superatur, sed in flatu vertitur cum paucissimi sint, quibus id non accidat, vti testatur Galenus 3. de alim. fac. c. 15 vbi etiam capiti lac non esse accommodum, vt nec hypocondrijs, quæ leui de causa inflantur, scribit; Præterea melancholici ijs, quæ humores crassos attenuent indigent non ijs, quæ humores crassos producant, lac autem crassos succos gignit ex Auicenna libro secundo, ca. de lacte, ob quos etiam obstructions parit, & auget, quæ in hypocondriacis non procurandæ, sed auferendæ sunt. His tamen non obstantibus lac in melancholia maximè conuenire videtur, quia hæc affectio tum ratione melancholici humoris, tum ratione intemperiei adnexæ semper indiget humectatione; & siue in corporibus calidis, & siccis, siue in frigidis, & siccis melancholia reperiatur, in ea lac, cum temperatum sit, semper conueniet, quod enim temperatum est medium quoque est inter excedentes qualitates, & medium contrarij, vices

vices subit, ita ut humores, atque intemperaturas calidiores refrigeret, frigidiores autem calefaciat; Quod autem lac temperatum sit, ex eo patet, quia tepidum, quemadmodum lib. 5. de simpl. medicam. fac. c. 21. testatur Galenus; lac enim quoad calorem attinet, inquit ille, est in medio pituitæ, & sanguinis, sed hic moderatè calidus, illa moderatè frigida, ergo lac temperatum erit, quamuis in medio horum tam æque non extet, quin propius accedat ad sanguinem: Quando igitur dicunt isti lac in caput euaporare, quid ne hinc mali? fortè varias imagines producere? hoc verum esset, ubi ex corrupto lacte eleuarentur, isti vapores, sed nisi ex corrupto lacte eleuentur, tantum abest, ut melancholicas imagines, aut aliud detrimenti afferant, quin potius valde auxilientur, nam siue in cerebro durus humor sit emolliendus, siue sicca intemperies amouenda, quid humida euaporatione melius excogitari potest? quod aptius ad inducendum somnum? & quamuis dica Galenus in comm. cit. aph. lac vel in integra sanitate capiti dolorem afferre, hoc intelligendum est, vel ubi nimia eius copia ingeratur, vel ubi in ventriculo corrumpatur, alioquin falsissimum esset, siquidem quotidiana experientia patet quamplurimos lacte vaccino, ouino, & caprino in prandijs, & commensationibus uti, qui tamen nullo capitis dolore postea infestantur; Hippocrates verò lac dare caput dolentibus malum esse inquit, quia cum caput propter vaporosam, siue humorosam repletionem doleat, lac repletionem huiusmodi augens, dolorem quoque auget; cæterum plurimi ex melancholicis sunt, qui nulli capitis dolori subiecti extant, quibus propter iam enarrata commoda lac mirificè prodesset; si verò suspensa, ac flatuosa obijciant hypocondria, & nos cum ipsis in hypocondriaca melancholia vsum lactis vitabimus, in qua præter hypocondriorum suspensionem sæpè etiam ventriculi phlogosim obseruamus, ob quam lac in nidorem corrumpetur, sed essentialis melancholia, & ea quæ per consensum est a toto, remanent in quibus cum neque summa ventriculi caliditas adsit, neque hypocondria suspensa reperiantur, lac tutò concedi potest; obijciunt in melancholia a toto iam progressa ventriculi frigiditatem, cum in hac iam totius corporis temperamentum ad frigidum, & siccum sit conuersum, nam in frigidiori ventriculo lac acescere iam legimus; Sed huic incommodo facile occurremus, si lacti modicum salis, aut mellis, aut etiam saccari ex hodierno more immisceamus; ex horum enim admixtione, lac ventriculo acescere prohibetur; vnum tamen, antequam vltius procedamus, necessario animaduertendum est, nimirum non omne lactis genus, quod homines in vfu habent in melancholia conuenire, sed illud, quod tenuius est, ac minimè caseosum, nam quod crassum, atque caseosum est, uti ouinum, ac vaccinum, reijciuntur; inter omnia igitur lactis genera, excepto humano, laudabilius erit asininum

Hoc

Hoc iacto fundamento facilè reijciuntur argumenta, quæ lac crassos succos gignere, & ob id venas obstruere, obstructionesque iam factas augere asserunt; quandoquidem hæc non asinino lacti, sed aliis forte superius enarratis competunt, imò asinum lac omnino contraria efficit, quoniam planè tenue est, & humoris serosi plenum, vti scribit Galenus lib. 10. di. simpl. med. fac. & experientia testatur: cum ex illo caseus minime fiat, vnde 3. de alim. fac. c. 15 asinum lac succos crassos attenuare, ac propterea alium magis subducere scripsit Galenus ob plurimum, quo abundat, serum, hæc .n. lactis quod serosum est, efficit; Hinc non immerito eodem loci propter eandem causam testatus est, quod asinum lac, etiam si semper eo vtare, nihil avertit periculi, Tandem huiusmodi lac in melancholicis ex eo conuenire probatur, quia vt plurimum sicci, & emaciati sunt hoc autem nos edocuit Galenus lib. 7. meth. c. 6. vbi in siccis corporibus asinum lac optimo iure commendat, Hinc Rhases in 9. Conf. cap. de melancholia lac nuper mulctum adhuc calens melancholicis concedit, ac si quis muliebre lac ab vberibus exsugeret, ille præstantissimo remedio vteretur, quamuis hoc remedii genus hodie non sit in adeo frequenti vsu quemadmodum antiquitus erat.

An vsus Aceti in melancholicis probetur?
Cap. XXII.

Ipp. lib. de rat. vict. in morb. acut. sect. 3. t. 38. ait, "quod ab aceto nigra bilis fermentatur, attollitur & multiplicatur: vnde Galenus in commento melancholicis aduersissimum est" dixit Hoc autem similitudo, quam habet acetum cum nigra bile, suadet, si quidem cum in habentibus symbolum facilis sit transitus, in hanc facile commigrabit acetum, Hanc vero similitudinem, quamvis ex se satis innotescat) confirmavit Galenus lib. 3. de sympt. caus. c. 2. ita inquit, "Nigra bilis frigida quidem, quia terrea, caloris autem, particeps, sicuti cinis, & acetum, nec non in 4. aph. comm. 23. dùm scribit, nigram bilem mordacem esse sicuti acetum, tandem acetum refrigeratorium, exiccatoriumq. est ex Galeno 1. de simp. med. fac. c. 24. ita vt non solum nigram bilem magis talem redderet, sed cæteros etiam humores frigidiores, atq. sicciores efficeret, inque naturam melancholice affinem commutaret, Altera ex parte vsus aceti in melancholicis reprobatus non esse videtur, cum Galenus 11. meth. med. c. 16. scribat, in crassis, & lentis humoribus liens debellandis aliquid acetie se immiscendum medicamentis, & idem 9. de compos. med. 5. l. c. 2. ait, acetum liene commodum esse, vt pote secare, & attenuare crassos humores potens citra calefactionem, imo ob id, quia citra calefactionem crassos

crassos attenuat humores, videtur acetum melancholici humoris generationi aduersari, quandoquidem hic ex caliditate adurente, & incrassante prouenit; Aetius tandem, & Paulus in melancholicis aceti usum amplectuntur: ipsis enim aëris post omnem cibum ubi iam dormire velint, aceti quam acerrimi sorbitiunculam præbent. Profecto in hac enodanda difficultate prius animaduertendum est, an pro ciborum condimento, an pro medicamento exhibendum sit acetum, nanque si pro condimento sit usus illius, certè si parcè, & pro imminuta interdum excitanda appetentia aceto cibarijs immixto in melancholicis utamur, nihil obesse poterit, si verò copiosè, ac frequenter, maximo detrimento erit, quia melancholico humori gignendo, & exiccando ansam præbebit; si verò aceto pro medicamento utamur, illud reprobandum non erit in melancholicis, sed modicè sumptum, neque frequenter nimis, neque solum, neque in omnibus melancholiæ speciebus, & eius usus probabitur, quatenus crassos humores attenuare poterit, necnon ratione penetrationis. Singula seorsim repeto. Conuenit acetum modicè sumptum, neque frequenter nimis ne frigiditas, ac siccitas, quæ in melancholiæ progressu contrahi solet, ac ne melancholicus humor, ut superius dictum est, augeatur; hoc præterea est Galeni præceptum 14. meth. cap. 5. ubi ait, quod, si quis diutius utatur aceto, substantiam ipsam neruorum debilitauerit, quare nec sæpè, nec longo tempore utitur Galenus medicamentis, quæ ex aceto componuntur ad ligamenta, & tendens. Sed si hoc ille de foris obseruat, quo nos magis intus idem obseruare debemus? Non solum exhibendum esse acetum, iam diximus ex Galeno de compos. med. 5. l. neque contra hoc est Pauli, & Aetij, sententia, eius potum a cœna commendantium, quandoquidem hoc fecerunt illi, non ut crassos attenuarent humores, non ratione penetrationis ad affecta hypocondria, aut ad obstructas venas (erroneum enim esset ipsum a cibo porrigere, neque etiam ut somnum conciliarent, cum vigilijs valde infestentur melancholici, siquidem aceti siccitate ipsas auxissent, sed ut melancholiæ vapores, & visilagines ad cerebrum ascendentes reprimerent, atque prohiberent; acetum enim hæc omnia sui aciditate os ventriculi corrugante veluti coercescit; Non conuenit acetum in omnibus melancholiæ speciebus, namque in essentiali melancholia, & in ea, quæ est a toto, si humor melancholicus frigidus, & siccus abundet, & causa ipsum producens talis quoque sit conditionis, nemini dubium, quod utrique sui frigiditate, ac siccitate aduersabitur; non conuenit etiam in melancholia, quæ fit per consensum ab utero, quandoquidem ex Hippocrate lib. de rat. vict. in morb. acur. sect. 3. t. 39. habemus, mulieribus longè magis, quam viris aduersari acetum, eum vterum dolore afficiat, & Galenus rationem reddens in commento hæc habet ad litteram; " Quod acetum suapte natura ner-

uos offendat testatur experimentum, & ratio demonstrat, nempe exan-
gues sunt, & ideo frigidi, facileque ab ijs, quę refrigerant simul, & te-
nues habent partes, afficiuntur medicamentis, læduntur præterea, & a
reliquis refrigerantibus omnibus, sed substantiæ aceti, quod tenui um-
est partium in eorum mergitur profundum, atque in omnes ita penetrat
partes, ut ne minimum quidem ex eis illesum maneat; sic igitur acetum
neruosas offendit partes, utrum autem ex anatomica inspectione ner-
uosum esse constat; nihilominus si alijs deobstruentibus calidis medi-
camentis admixtum sit acetum, & in pauca quantitate, non adeò in me-
lancholia per consensum ab utero suspectum erit; quod & de ventricu-
lo, dum ab ipso melancholia pendeat, anima duerti potest; In ijs verò
melancholiæ hypocondriacę speciebus, in quibus iecur, aut lien, aut
mesenterium afficitur, acetum alijs medicamentis eas partes respicen-
tibus admixtum per intervalla locum habere non inconuenit; imò pro-
ficuum est, tum ratione attenuantis, atque discutientis facultatis, quam
ipsi tribuit Galenus 2. de compos. med. 5. l. c. 1. tum ratione penetra-
tionis, nam alijs admixtum medicamentis vias ipsis aperit, atque illo-
rum vehiculum est, unde de eo verba faciens Galenus 1. de simpl. med.
fac. c. 29. Acetum velut alas, aquæ ad omnes corporis partes permean-
das addere scripsit; & lib. de bon. & mal. succ. c. 12. aceto multo vias
omnes angustas expediri, ut nusquam crassus, glutinosusque humor hæ-
reat, nos docuit; nanque præter attenuationem, atque discussionem,
incidente, dissicante uè facultate quoque pollet. Cæterum quod ma-
iorem facit difficultatem, est Galeni documentum in lib. de rat. vict. in
acut. comm. 1. t. 30. ubi acetum mentem ferire scribitur, quare si men-
tem feriat, vniuersaliter, & in omni melancholiæ specie acetum fugien-
dum esse videtur. Sed & huic difficultati sua patit responsio, nam cum
id contingere scribat Galenus ob vehementem aceti qualitatem, nos
alijs admixtis medicamentis eam obtundere, atque compescere ita pos-
sumus, uti cerebrum, in quo mens suas prodit operationes, non læda-
tur ab aceto, & præsertim si, ut toties diximus, alia medicamenta co-
pia ex cedant; acetum verò quantitate sit modicum.

An Vinum conueniat in Melancholia. Cap. XXIII.

EX varijs vinorum speciebus, necnon varijs regionibus, quibus ipsa
producuntur, varias quoque illorum facultates resultare vnicui-
que patere potest, quas singulatim recensere velle, ne dicam difficile,
sed impossibile omnino existimo; quare hoc loci breuitati de more in-
seruientes dicamus vina nigra, & crassa non conuenire in melancho-
lia, quandoquidem hæc, ut optimè monet Galenus 3. de loc. aff. c. 7.
apertissima sunt, ut ex ipsis fiat melancholicus humor: item nec vina
conue.

conuenient dulcia ; quoniam vt habetur ex Hipp. de rat. viſt. in acut. comm. 3. t. 2. iecur, & lienem tumefaciunt, flatuoſaque ſunt, eorumque flatus, cum non facile diſſoluatur, diutius circa hypocondria moratur, ac tandem Hip. eodem lib. t. 41 in mentis læſione à vino panitus abſtinendum eſſe iubet, hoc enim, vt dicit Gal. 1. de ſan. tu. c. 11. partem animæ rationalem hebetem, turbidamque reddit, vnde & ipſe vinum mentem ferire ſcripſit in lib. de rat. viſt. in acut. comm. 1. t. 30. Hinc quoque inter recentiores Rondeletius vir doctiſſimus in ſua praxi c. de melancholia, vbi cerebrum eſt affectum, vinum renuere videtur, dum ait, vinum niſi tentaret caput, & calidius eſſet ; conuenientiſſimum eſſe ad humorem melancholicum coquendum, maturandum, & præparandum, quare in omnibus morbis melancholicis, in quibus caput non eſt affectum, vinum commodiſſimè exhiberi, vt in febre quartana vinum album, tenue, aquoſum, debile, neque hic aliquis vinum oligophorum, veluti quod parum caleſciat, mentem non ferire dicat, ob idque in melancholia concedi poſſe, nam ſi Gal lib. 2. de alim. fac. c. de lora (lora autem eſt aqua pura ſuper vnam extracto vino effuſa, & feruefacta) inquit ſecundam loram minus ferire caput, quam primam, quo magis hoc de vino oligophoro timendum eſt? Verum enim verò ſi res melius perpendatur, non immeritò in melancholia vinum exhibendum eſſe inueniemus, nam duo illa, quæ vinum prohibere dicuntur, nempe vini caliditas, & eius in caput euaporatio, hæc ipſa ſunt, quæ vinum exhibendum eſſe nobis commoſtrant, & quoad vini caliditatem attinet, hanc melancholicus humor ſui natura frigidus, & craſſus requirit, ſiue in cerebro, ſiue in vniuerſo corpore exiſtat, nanque attenuari, & caleſceri opus habet, imò & diſcuti, qua ratione Hip. 6. aph. 31. dolores oculorum meri potionem ſoluere teſtatur, quam ſententiam Gal. in comm. declarans dixit, non omnibus doloribus meri potionem conferre, ſed ijs dumtaxat, qui a ſanguine craſſo, & potius frigido, quam calido ſunt, quo nomine etiam Rhafes conſummatiſſimus medicus in capitis doloribus non ſolum vinum, ſed generoſum etiam commendat; Illud tamen, & recte animaduertendum erit, an ſcilicet in cerebro cauſa humores adurens adhuc remaneat, aut nimia iecinoris efferueſcentia, aut alicuius viſceris phlogofiſis adſit : tunc enim præ cæteris vinum oligophorum eligendum erit, tanquam id, quod minimum caleſciens prædicta nequeat augere : Quod verò de vini euaporatione in cerebrum dictum eſt, illud in melancholia exhibendum eſſe non prohibet, nam ſi ex. gr. humor melancholicus in cerebro redundet, quid ab eleuatis vini vaporibus, niſi attenuationem, calefactionem, diſcuſſionemque recipiat, cum huiusmodi vapores ſint vini tenuiores, calidioresque partes? ſique cū prædicto humore frigida cerebri intemperies coniungatur, non ne hinc ipſius in contrariū alteratio ſequetur? verum quis dicat in melancholia

per consensum non semper ab humore melancholico, sed ut plurimum ab illius elatis vaporibus cerebrum affici, quo casu, cum vinum huiusce-
modi vaporibus maiorem impetum in cerebrum præbeat, non parum læderet, sed leue hoc argumentum est, quoniam etiam si concedamus ob id maiorem fieri in caput euaporationem, nihilominus valde facilius melancholici vapores dissoluuntur, ac calefiunt à vini spiritibus, quam melancholicus humor; præterea istius melancholiæ per consensum factæ præcipua curatio est, non solum melancholicos vapores in cerebrum eleuatos dissipare, atque consumere, verum melancholicum humorem, vel in vniuerso corpore, vel in hypocondrijs contentum, euacuare, qui cum crassus, ac frigidus sit, prius attenuatione, ac calefactione indiget, attenuat autem, ac calefacit vinum. Nihilominus cum vina generosa, etiam si prædictas operationes præstare possint, nimiam siccitatem habeant adiunctam, & vigilias inducant, propterea vitanda sunt in melancholia, quoniam cum melancholici, ut plurimum emaciati sint, ac sicca totius corporis intemperie laborent, si ipsis vina generosa exhibeantur, non paruus committatur error, cum hæc exiccanti facultate sint prædita: pari ratione cum nimis calefaciant, & exiccant, vigilias quibus ferè perpetuis, sæpè tamquam sæuiori symptomate melancholici infestantur, augebunt, indeque eos maximè lædent. Paucifera igitur, & à Græcis oligophora appellata vina conuenient, siquidem hæc enarratas omnes utilitates melancholicis afferent, omnique noxa vacabunt: non enim hæc siccabunt, sed substantificè humectabunt, non vigilias adducent, sed somnum conciliabunt, nec cerebrum, aut mentem aliquo pacto ferire poterunt: hinc Gal. vina, quæ aquosiora sunt, caput nunquam contristare dixit lib. 12. meth. cap. 4. & libro de bon. & mal. succ. c. 11. scripsit, hæc capiti non esse noxia, imo iuuare, sedatis interdum doloribus quibusdam paruis, qui propter vapores à ventriculo elatos oboriuntur, & hinc etiam, ut experientiam testem habeamus, præbebat Galenus vinum album modicè adstringens Grammaticeo illi, qui per consensum ab ore ventriculi comitiali morbo corripiebatur 5. de loc. aff. c. 6. tale enim vinum ventriculum robustum faciebat, & caput haud quaquam tentabat, Neque argumentum de lora prolatum quicquam concludit, quandoquidem non a vino, sed à vinaceis, atque vuarū granis iam expressis lora caliditatem, atq. fumositatem quamdam recipit, ob, quam caput facile tentat, quod etiam vino contingere probamus, dum iam expressum nimis interdum supra vinacea commoratur, amaritiem enim, & acutiorem quamdam, caputque ferientem qualitatem contrahit; Præterea oligophora vina somnū conciliant, tum quia ventriculi coctionem adiuuando, sunt in causa, ut laudabiles vapores in cerebrum ferantur, tum quia acriores, ac serosos calidiores humores per plures partes, ac præcipue per vrinas expurgando,

do, vigiliarum causas adimunt, tum quia denique reficcatum cerebrum quemadmodum & alias nostri corporis partes humectant, vnde Galenus 4. de san. tu. c. 4. vinum semicrudos concoquere humores, quantum aliud quiduis, tum sudorem, vrinamque promouere, ac somnum, conciliare scripsit; & similiter 2. de loc. aff. c. vlt. propè finem ait, vinum modicè dilutum somnum inducere videmus, reliquorum medicamentorum exemplo, quæ refrigerare, & humectare possunt, meracius autem vinum vigilias inducit; quod denique paucifera vina humectent, ex eo colligi potest, quod bonum sanguinem gignant, & ad eum in omnes corporis partes facilè distribuendum conducant, hinc Galenus 1. de san. tu. c. 11. vinum non exiccare, sed nimium humectare ait, & propterea id ipsum vetat, non enim vtile est (ait) ipsos supra quam par est, humidos, calidosque fieri, quoniam eò iam caloris, humorisque peruenerunt, vt si paululum vtramuis qualitatem auxeris, iam modum excesserint, & paulo post suadit, vinum vtile esse ad eam siccitatem, quæ in solidis partibus, aut ex immodicis laboribus, aut ex proprio ætatis temperamento prouenit, humectat nanque, ac nutrit quicquid immodicè siccatum est, quare cum melancholicorum plurimi valde emaciati sint & eorum corpus refici, ac renutriri opus habeat, illis vina prædicta accommodatissima erunt, his enim solis in potu vtendum censet Galenus 7. meth. c. 6. omnibus, quibus refici corpus est opus, nam huiusmodi vina vt (inquit ipse) si inflata sint præcordia, subsidere ea faciunt, nec inibi moram trahunt propter caloris mediocritatem, adde quod cum digestionis vias aperiant, & paritèr impellant, ac nutrimentum sursum agant, ad celeritatem deductionis in corpus conducunt, sunt præterea boni succi, & ad miscenda, concoquendaque ea, quæ in ventriculo, & in venis sunt, idonea, iam vires quoque organorum adaugent, & expellendis excrementis viam faciunt, eoque fit, vt etiam talia vina præter cætera vrinæ moueant, quando & ipsa totum corpus celeriter transeunt, & impetu cursus sui excrementa secum expellunt, Hucusque Gal. hinc mirum non est, si melancholicis vinum conuenientissimum sit, & in libello de melancholia ex Galeno. Rufo, & Possidonio melancholicis vinum album, tenue, nec valde antiquum concedi videmus neque contra nos facit Hippocratis sententia de rat. vict. in acut. vbi in mētis læsione à vino pænitus abstinendum esse iubet, nam & ibi vinum aquosum excludit, tanquam quod cerebrum minimè feriat: sic & Gal 1. de san. tu. dum ait, quod vinum partem animi rationalem heberem, turbidamque reddit, addit, nisi modicè sumptum, nanque vt ipsimet in 3. epid. comm. 2. ægr 8. optimè notat, omnium vinorum immodico vni commune est, vt neruos tentet, & mentem; Cæterum quid plura? melancholici crasso humore, ac sæculento sanguine semper redundant, sed vina alba, ac tenuia humores crassos incidunt, attenuant, & sanguinem

guinem per renes expurgant ex Gal. de attenuante vict. rat. c. 12. Tandem melancholici timent, ac tristantur, sed laudabile vinum modicè sumptum timorem, ac tristitiam imminuit, nec præter rationem, cum crassum, ac sæculentum humorem spiritus animales tenebricosos red-
dentem corrigat, ac bonum sanguinem gignat: vnde quod de hoc pro-
ferat Gal. lib. quod animi mores c. 3. hic transcribere non grauabor:
„ Si quis vinum scitè bibat, non malum, sed bonum, nam reuera si mo-
derate bibatur, & concoquet, & distribuet, & sanguinem creabit, &
nutriet, magnoperè autem cum hoc conducit, & ad nostram animam
mitiorem iuxta, atque audaciorem efficiendam, per corporis scilicet
temperaturam interpositam, quam rursus interuenientibus succis ope-
ratur; sed nonne per ora omnium fertur antiquum adagium, nèpe quod
vinum exhilaret corda hominum? sed huius quoque effectus causam,
tanquam coronidis loco asseramus per aurea Valesij verba ex c. 27.
Sacra Philosophiæ deprompta, & ad litteram; „ Vinum lætificat cor
hominis ob citam spirituum vitalium refectionem, quorum penuria
cum melancholici laborent, tristes esse consueverunt; & quia suauiter
calefacit, laxat, funditque cor, quem eundem motum illud per lætiti-
am subit, v t enim per tristitiam contrahitur, & torpescit, ita per lætiti-
am laxatur, & titillat, cuius motus calor suavis accomodatissima causa est.

An Balnea melancholicis conueniant? Cap. XXIV.

SI, dum Balnea simpliciter proferimus, aquarum dulcium balnea
intelligamus, quemadmodum intellexit Gal. lib. 7. de compos. med.
loc. c. 1. nullus dubitandi locus remaneat ijs, qui rectè huiuscemodi
rem perpenderit, siquidem melancholici humoris talem morbum ef-
ficientis natura animaduersa, nil melius excogitari potest inter extrin-
seca remedia ad illius duritiem, ac crassitiem emolliendam, atque at-
tenuandam ipso aquarum dulcium balneo, tanquam eo, quod sua cali-
ditate, atque humiditate humores, vel crasse factos fundat, ac veluti
eliquet, necnon vias laxando, cutisque poros aperiendo ipsis expur-
gandis accommodatum sit, vnde non mirum si Gal. 3. de loc. aff. c. 7.
monuerit amicos, se frequenter solo balneo melancholicos curasse.
Hinc igitur pateat quoque quod quantum in hisce affectibus melan-
cholicis aquarum dulcium balnea extollimus, tantum mineraliũ aqua-
rum balnea detestamur: hæc enim aufugienda omninò censemus, tan-
quam quæ nimis totum corpus exiccant, cutisq; poros strictiores red-
dendo morbificum humorem intus magis concludere, ac conculcare
possint: Nonnulla tamen possent in contrarium afferri, & primo aqua-
rum dulcium balnea melancholicis non esse vtilia propter vetriculi im-
becillitatem, qua sepe semper melancholici concomitantur, nam cum
hæc

hæc relaxent, iam imbecillioris ventriculi concoctrix facultas omnino prosterneretur: Præterea melancholici, cum eorum plurimi assidue ferè cruditatibus scateant, si tali balneo utantur, periculum est, ut incidant in febres, nam balneum cruditates in ventriculo contentas calefaciendo, & attenuando, in venas educit, nec inde propter illarum visciditatem, ac crassitiem euacuans, est in causa ut obstructiones fiant, indeque febres exoriantur, atque ita pro irrita vnius affectus ablatione plures consurgant; hinc Gal. lib. 1. de simp. caus. c. 5. ait "Iam aliquos qui cruditate laborant, scimus, cum quievisset, nullo affectos dolore; cum balneum fuissent ingressi, aut in sole stetissent, horruisse, nam balnea, excrementa, quæ prius quieverant, calefaciendo, attenuando, ac in spiritum vertendo ad motum excitant: Tandem cum melancholicorum habitus frigidus sit ad quid ipsos magis refrigerare? calidis opus habent, non frigidis, qualia sunt prædicta balnea, nanque & si aqua actu sit calida, nihilominus potentia maxime frigida est, unde Gal. lib. 1. de arte curat. ad Glauc. c. 9. dixit, omnia huiusmodi balnea humectare, ac potentia refrigerare. Hæ rationes facillè solvuntur, nam quoad priorem attinet, respondetur ventriculi imbecillitatem in melancholicis interdum quidem evenire posse ob ipsius tunicarum relaxationem, ipsarumque nimiam humiditatem, sed ut plurimum propter earundem siccitatem contingere; etenim melancholici ut plurimum emaciati sunt, ac substantia carent humiditate; adde quod sæpius ex feruidiori iecinoris intemperie melancholicum sanguinem gignentis producitur hic morbus, ex qua iecinoris caliditate ventriculo proprium pabulum subtrahitur, unde in siccitatem, ac veluti marcorem ipse declinat, quo casu saluberrimum est aquæ dulcis balneum, nam humectando ventriculum veluti vivificat, ac restaurat; hinc Galeni habemus experimentum lib. 6. meth. c. 6. qui iure optimo, optimoque successu usus est aquæ dulcis balneo in curatione illius à medicis siccati, qui siccus, & gracilis admodum redditus erat, propterea quod ventriculus eius ex sicca intemperie imbecillus male concoxerat; & huius rei veritatem habemus etiam in libello de melancholia ex Gal. Rufo, & Possid. ubi balneis frequenter uti, ijs non parum prodesse docemur, qui ventriculum habent ad concoquendum non idoneum: si igitur in melancholicis ventriculi imbecillitatem ex eius tunicarum relaxatione, ac nimia humiditate pendere conijciamus, à balneo desistendum erit, si verò à siccitate, quod ut plurimum in ipsis contingit, tunc balneis uti optimè consultum fuerit; & si cruditates in ventriculo, ac primis vijs coaceruatæ sint, ipsas prius, vel per vomitum, vel per sedem euacuabimus; ne in novos, ac grauiores affectus perducantur melancholici, quæ si crassiores, ac viscidiores fuerint, dissiccantibus, atque attenuantibus eas quoque præparare opus erit, ut facilius è corpore possint

sint educi, his enim euacuatis, tuto balneis vti poterimus; Ad id tandem, quod de totius melancholicorum habitus frigiditate opponitur, respondendum est, melancholicos non omnes frigido totius corporis intemperamento, præditos esse, sed eos, in quibus frigidus, & siccus humor toti corpori suas iam qualitates impertitus est, vt in valde progressa melancholia contingere solet, antea enim cum feruidiori hepatis caliditate donati sint, totum etiam corpus ipsis veluti exustione afficitur; ita & hypocondriacos, vt plurimum alicuius visceris phlogosi diuexari scimus, quorum omnium excedentem caliditatem balnea mirificè attemperare possunt, ac insuper quicquid in corpore, vel fuliginosum, vel humidum est, euacuant, vt monet Gal. 10. meth. c. 10. quæ fuliginosa, ac fumida, vt plurimum sunt illa, quæ in cerebrum delata, melancholia producant; Præterea cum in melancholicis sicca magis vrgeat intemperies, quam calida, vel frigida, non est vt ratione frigiditatis à balneo desistamus, imò nec balneum frigidus corporis habitus renuit, quandoquidem illud cum sit actu calidum frigidas etiam partes excalescere potest, quod & potentia etiam valet efficere, quatenus ad eas calorem euocat, & utili humore madefecit, dummodo ipso temperato, ac modicè utamur, si enim ipsius frequentior sit vsus refrigerabit; Cæterum de hac re satis manifestum exemplum affert Gal. in lib. de offic. med. sect. 3. commento tex. 15. dum ait moderatam aquæ calidæ perfusionem carnem temperare, si frigida prius erat, calefaciendo, si calida refrigerando, non secus ac balnea aquæ dulcis, hæc siquidem eos calefaciunt, qui ex itinere immodico frigore emoriuntur, exustos verò non lædunt, videntur enim temperatæ aquæ solio delectari, & vindicari post balneum à siti. Hactenus Galenus cuius si apertior sententiam velimus, afferamus eam, quam lib. de Marcore c. 7. scripsit his verbis. " Omnes siccitates, siue frigidæ, siue calidæ extiterint, balneum requirunt, etenim hoc mirabile habent balnea, quod & calidas, & frigidas siccitates iuant; Quibus omnibus vnum ab Hipp. dictum, in lib. de rat. vict. in morb. acutis comm. 3. t. 58. & à paucis animaduersum (nam & hoc Gal. in commento præterijt, adijciam, nimirum quod balneum nares humectat, per narium autem humectationem, non eam intelligerem ego, quæ ab humida qualitate aquæ balnei in propria partium substantia fit, sed quæ ab excrementis in cerebro contentis fit, dum per nares expurgantur, nam quamuis balneum sternutamenta non excitet, nihilominus humores, qui prius in cerebro quiescebant, fundendo, est in causa, vt per nares euacuentur, & ita nares humidiores reddantur; quantum autem melancholicis humores crassos in cerebro contentos per nares expurgare prodesse possit, omnibus rectè sentientibus diiudicandum relinquimus; Franciscus Valesius hunc Hippocr. locum in suis doctissimis commentarijs explicans sic scripsit.

Constat

Constat vero narium humectationem desiderari in ijs solum, quibus sicca sunt plurimum, quibus si caput doleat, consentaneum est narium humectatione solutum iri, nam euacuabitur doloris causa; Humectantur vero quae sicca erant nares, cum quod crudum concoquitur, quod concretum, liquatur, quod siccum, humectatur, quod adstrictum, laxatur; haec vero facere natum est balneum;

An Venus Melancholicis prosit? Cap. XXV.

A Vicennas lib. 3. fen. 20. c. de de iuuamentis coitus, scribit usum Veneris maximè omnium melancholicos iuuare, quam sententiam, & ante ipsum videtur habuisse Paulus lib. 1. c. de rebus venereis; qui omnes forte Aristotelem sequuti sunt, sect. 4. problem. 31. ubi melancholicos, vel ex frequenti veneris usu adiuuari asserit, & hanc affert Philosophus rationem, quia semen flatus decessio sit, & melancholici flatu redundant, ergo (subdit ipse) quibus semen amplificatum est (vti melancholicis contingit ob flatuum copiam) hos saepe purgari appetere necesse est, sic enim efficitur, vt leuentur. Ego huiusmodi problema saepius mente reuoluens, & certo certius sciens, quod non solum immodica venus melancholicis non prodest, verum quod ne modica quidem omnibus prodesse potest, in varias trahebar opiniones, scilicet aut non esse problema Aristotelis genuinum, aut ipsum à veritate decessisse; sed iterum, atque iterum illud perpendens, in aliam tandem deueni sententiam, nimirum Aristotelis sensum non adhuc forte satis explicatum esse à commentatoribus, aut saltem alio modo interpretandum esse, quemadmodum infra dicetur. Verum enim verò dicere problema id Aristotelis non esse genuinum me dehortatus est Galenus cum hic in 6. epid. comm. 3. 2. 12. huiusmodi problema tanquam Aristotelis proprium afferat ad verbum; neque me terret scrupulus, qui posset innasci, dum idemmet philosophus alijs in locis scribit venerem immodicam conferre morbis, qui à pituita fiunt, vti in 51. problem. sect. 1. & in 17. sect. 4. quomodo enim possit melancholiz morbo siccissimo prodesse, quod humidissimis morbis à pituita contractis remedio est? certerè si nodum hunc solvere vellemus, necesse esset pluribus aperire quomodo venus pituitosis morbis conferat, sed quia nos ad alia tendimus, idcirco breuiter tantum dixerimus tum à pituita, tum à melancholia pendentes morbos frigidos esse, quibus forte ob motum, ac proinde calorem excitatum beneficio concubitus consurgat utilitas Coeterum quoque temerarium fuisset de falso arguere Aristotelem, cuius inuentis (vt rectè Macrobius 7. Saturnal. c. 6. protulit) nec ipsa natura dissentit. Sed ad problema accedamus, in quo duo veniunt examinanda, videlicet an venus melancholicis, & ijs, qui melancholia morbo detinentur, conferat, & an semen flatus decessio, seu excretio sit; Quoad

primum tantum abest, ut melancholicis venus prodest, quin potius, maximè officiat, & præsertim sæpius iterata, nam cum in veneris seminis excretio fiat, quod ex laudabiliore sanguine, & spiritibus præsertim vitalibus confectum est, hinc natiui caloris, & substantificæ humiditatis iactura fit, quare cum melancholici natiui caloris penuria, & siccitate laborent, nihil peius est ipsis, quam veneris usus, quæ de causa, Gal. 6. de tu. san. c. 4. Venerem omnibus, qui sicco temperamento sunt, inimicam esse, & potissimum ijs, qui cum siccitate frigiditatem quoque habent adiunctam scripsit, imò & in 6. epid. comm. 5. c. 28. Omne corpus veneris exiccari profert; sed & hoc confirmat experientia, nam si propter excretionem flatuum venus melancholicis prodesset, quinam magis auxilium reportarent à veneris, quam hypocondriaci melancholici vocati, qui maximè flatuosi sunt? & nihilominus eos ab ipsa summo- perè lædi observamus; en fida Galeni experientia in 6. epid. loco iam cit. ubi sic scribit: " Affectu flatuoso vocato, præcordiali, & melancholico vexatis, cum veneris utuntur, inflari magis ventrem contingit; nec mirum si in veneris calor natiuus imminuatur, quo imminuto status in humano corpore gigni, ac multiplicari necesse est; præterea cum in melancholicis cerebrum semper lædatur, & in ipsis ob ventriculi imbecillitatem cruditates, ac flatuositates ut plurimum existant, ad quid veneris usu cerebrum magis lædere, ac ventriculum magis imbecillum reddere? A veneris cerebrum lædi, viresque simul elidi, ac debilitari protulit, Gal. in 3. epid. comm. 3. agrote 16. & ab ipsa stomachum labefactari non mediocriter, eumque à veneris abstinencia confirmari quam maxime testatus est in eundem lib. comm. 1. agrote 1. Quoad alterum spectat, non semper semen flatus excretio, seu decessio erit, sed hic sensus de morbofo tantum semine intelligendus erit, hocque magis in melancholicis, & hypocondriacis præsertim veritatem habebit, quoniam in illis flatuum copia insultat; profecto laudabile semen, & in homine rectæ valetudinis, non flatu, sed spiritu turget, qui spiritus per optimam coctionem à valido natiuo calore gignitur, flatus verò per imperfectam coctionem, quæ cruditatem redolet, & à debili, seu imminuto natiuo calore producit, unde de morbofo, ut diximus semine ibi loquutum fuisse Aristotelem satendum erit, alioquin ille sibimet ipsi dissentaneus foret, namque lib. 2. de generat. an. cap. 3. ait inesse in semine omnium, quod facit, ut fecunda sint semina, videlicet, quod calor vocatur, idque non ignis, nec talis facultas aliqua est, sed spiritus qui in semine, spumosoque corpore continetur, & natura quæ in eo spiritu est proportionem respondens elemento stellarum. Modo quis in flatu facultatem contineri dixerit proportionem respondentem elemento stellarum? sed & semen ex optima coctione fieri demonstravit Aristoteles lib. 1. de generat. animal. c. 18. dum vtilissimi, & ultimi sanguinis, ex quo

ex quo iam vnumquodque gignitur membrum semen partem esse en-
ciauit, item & dum vltius ostendit, semen neque in prima aetate, ne-
que in senectute, neque in morbis esse; hoc enim pueros carere inquit
propter incrementum, agros propter imbecillitatem; senes verò, quia
satis eorum natura non possit concoquere, nec quis ineptè dicat per
flatum intelligi posse spiritum, nam melancholici spiritus indigni sunt,
at ibi flatu eos redundare inquit philosophus. Sed iam ad problema
accedamus, quod ego re vera ita breuissimè interpretandum esse cen-
serem, nimirum melancholicos libidinosos esse ob copiam flatuum,
qui pudenda erigunt, & ad venerem stimulant, & eosdem ex iterata
venere leuari, non simpliciter quidem sed eatenus leuari quatenus fla-
tibus vna cum illauidabilis & crassioris seminis emissionem exonerantur,
& quatenus in ipsis flatibus pudenda tendentes eo temporis imminuun-
tur, non tamen inde beneficium, aut vtilitatem melancholicos recipe-
re intellexit Aristoteles, cum ipsis proculdubio detrimentum potius re-
sultet, nam si in eorum semine, quantumvis vitiatum, & imperfectum, ali-
quantula vitalis spiritus portio reperiatur, & illam excerpere necesse est,
ac proinde ex frequenti venere natui caloris iacturam fieri, hinc eorum
corpora alioquin frigida, & sicca, & frigidiora, & sicciora reddentur,
& ita perniciem sibi parant, atque citiorem interitum: Hinc doctis-
simus Guastauinus in suis aureis commentarijs hanc rem optimè pro-
spexit, quam etsi non explicuerit, saltem tetigit, dum ita commentatus
est; "Caloris igitur debilitate in omnibus magna redundat flatuum
copia, ab ea enim excitari flatibus ex Galeni doctrina varijs in locis me-
dicis omnibus notum est. ex hac igitur flatuum copia veneris oritur
appetitus, & stimulus, quem ut tollant, flatuque urgente purgentur,
venere utantur necesse est, quamquam re vera impetus potius, & in-
citamentum quam facultatem ijs omnibus adesse existimari possit, ca-
lore nativo, sine quo omnia languent debilitato; impetus tamen ille,
& stimulus est, cui si obtemperent, ea quidem re, quantum fieri potest,
inquit, leuantur, eo scilicet modo, quo diximus, & pro eo momenta-
neo temporis spatio, nam tractu temporis quemadmodum iam dictum
est, ex venere multiplicantur flatibus, ac proinde melancholici peius se
habent; hinc iure optimo Gal. in 6. epidem. comm. 3. t. 26. increscen-
tes morbos inter quos melancholia recenset, semper coitu exacerbari
fatetur. His omnibus & Auicennas fauet lib. 3. fen. 1. tr. 4. c. de cura
melancholiarum, ubi veneris usum in melancholicis, & sudorem vehemen-
tem damnat, quia nimis exsiccent, nec sibi contradicit ille, si expende-
rimus, quæ Gal. scripsit loco nuper citato; nam ibi in fine commenti
hæc habet: "Concubitus interdum refrigerando prodest, solis illis
subueniens, in quibus ob naturalem intemperiem fuliginosi halitus, fu-
midique redundant, qui si retenti fuerint, illis grauiter nocent, iidem.

& a veneris usu in tempore, modicèque adhibito utilitatem capiunt, quare eos melancholicos, qui tali erunt intemperie præditi, & in quibus excitabitur melancholia propter vapores ex combustis humoribus in cerebrum elatos, modico veneris usu, & in tempore adhibito iuari posse non negamus: quos inter recensendi sunt etiam, qui ex semine melancholiam patiuntur, quorum in prima huius operis parte iam meminimus: Neque hæc à ratione dissentanea sunt, cum veneris moderitas prauos succos habentibus commune sit auxilium, quemadmodum ex postremis Galeni verbis 6. de san. tu. c. 6. colligitur, quare & Aui-cennam, & Paulum, & alios, qui veneris usum laudarunt, de his proculdubio intellexerunt, de quibus loquutus etiam fuit Abyabbas 5. Theor. inquit, quod si coitus fiat usus, ut oportet, cogitationes cedunt, ira mitigatur, & mania, & melancholia prodest passioni, si autem non coeant, corrupto spermate sumi eleuabuntur putridi ad membra principalia, prædictas passiones inducentes; in alijs verò melancholicis, & ob alias causas factis venerem prohibere tutius erit, nam hi sicci, ac flatuosi sunt, & ut plurimum etiam frigidi, qui quidem venerem appetunt flatu stimulant, sed ipsis illius usus est aduersissimus, sicuti euenit quibusdam animantibus melancholicis frigida naturæ, ut asinis, & mulis, quæ non nisi maxima intercedente noxa possunt rem veneream exercere, cum & materia non multa suppeditetur, paucissimi adsint spiritus, materia non multum acris, nec sensus partis valde insignis.

An melancholici exercendi sint, vel quiete potius detinendi?

Cap. XXVI.

PER motum, exercitationem, & labores, vnum, & idem in præsentia intelligi volumus, hæc enim, & sæpè Galenus confundit, quæquam non ignoremus ab eodem inter se distingui 2. de san. tu. cap. 2. Præterea cum omne nimium sit naturæ inimicum, non immodicum corporis motum, aut vehementiorem exercitationem modo intelligimus, (quod enim immodicum, ubique damnandum auctore Gal. lib. 1. de parua pilæ exerc. c. 3.) sed quod mensura non careat, aut moderamine comprehendere volumus. Insuper quoque sciendum est, quod hæc non temere proponenda sunt, nec talia semper, & absolutè, sed cum respectu, atque delectu, nanque est habenda ratio ætatis, virium temporis, anni temporis, loci, & similium, quæ plus, aut minus hæc prohibeant, vel exoptulent, quare his prius suppositis, & (ut fertur) cæteris paribus, tunc perquirimus, an motus sit utilis in curanda melancholia, & an corporis exercitatio melancholicis magis profutura sit, quam quies; Sed quomodo motus, aut exercitatio in melancholicis laudanda

da sint, si hæc exiccent, & melancholici vt plurimum macie conficiantur? certe, si labores, aut exercitationes subeant, ad eam maciem deuenient, quæ aut tabes, aut torridus marasmus dici possit; Exercitia autem exiccare nos docuit Gal. pluribus in locis, sed præsertim in 6. de morb. vulg. comm. 3. part. 2. vbi omnes exercitationes, & carniū, & adipis, & succorum abundantiam minuere scripsit; Secundo melancholicos exercere esset contra Galeni præcepta, qui ipsos exercitijs non exiccabat, sed aquæ dulcis balneo, & humectante victu tractabat; sique protracto morbo eos purgare necesse fuisset, & valido medicamento, veluti elleboro, tunc melancholicorum corpora humida reddebat, & quo medio? partim multo cibo, partim quiete, nam quietem istud facere nemini dubium esse potest, dicebat ille lib. Quos & quando purg. oport. siquidem vt exercitatio membra exiccat, ita quies cum vacatio quædam, & exercitio contraria sit, humiditas conseruat; Tertio melancholici, & præsertim hypocôdriaci, quibus omnibus imbecillus est ventriculus cruditatibus scatent, quippe vt narrabat Galenus ex Diocle humidum sputum, ructus, flatu, vomitiones, fluctuatio, & similia has manifestè commonstrant, quare melancholici non erunt exercendi, nec enim exercitare, nec omninò mouere expedit eos, qui in primis venis crudorum succorum copiam habent, siquidem omnes id genus motus succos illos in totum corpus agunt; seruandi igitur hi sunt in omni quiete, sic scribebat, Galenus lib. 4. de san. tu. c. 5. Tandem melancholici præter mætum, & tristitiā, quæ ipsos nunquam deserūt, vigilias patiūtur: quare si ipsos exerceas, magis vigilijs infestabis & ita non curari, aut profligare, sed augere, & exacerbare melancholiā erit, quando ex assidujs vigilijs, multiplicatur in cerebro melancholicus humor; Quod autem vigilias afferat exercitatio inde probari potest, quod humores & excrementa attenuet, & excalefaciat, & in spiritum vertat, sicuti asserit Galen. 2. de Sympt. caus. c. 5. cum autem vigilie ex sicca in cerebrum euaporatione ortum habeant, porro augeantur istæ, dùm siccus atrabilaris humor in spiritum, & vaporem ab exercitatione vertetur; Ceterum hisce non obstantibus veriore sententiam censeo, in qua melancholicos exercendos esse adstruitur, quod vt manifestè pateat, ad superiores rationes diluendas accedo, & quoad primam respondetur motus, & exercitia magis, quàm par sit, aut immodicè adhibita exiccare, sed si cum moderatione, & mensura adhibeantur, non modo non exiccare, sed etiam impinguare, vtrumque asserit Galenus in 6. de morb. vulg. comm. 3. part. 2. Hoc dùm ait, quod tardæ ambulationes, & tardæ exercitationes corpora pinguiora efficiunt (& certè deambulatio, & exercitatio tarda melancholicis alioquin imbecillis, ac macilētis moderata erit) Illud verò his verbis subnectit, " Siquidem veloces cur-
sus,

lus, exercitationesque similes & carniū molem detrahunt, & succorum exuperantiam inaniunt, fereque ab omnibus hoc & exercitatoribus, & medicis conceditur, quod autem horū velocitas immoderantiā sequatur nobis laborandum non erit; Ad secundam dicimus Galenum in recenti melancholia curanda balneis quidem, & humectante viā vti, non tamen prohibuisse modicas exercitationes, quas etiam si ibi non proposuerit, alibi commendare non desijt, ut infra manifestum fiet; siq. melancholicorum corpora eleboro purganda, multo cibo, & quiete humidiora reddebat, non ijs assidue utebatur, & in toto melācholię cursu, sed per aliquot tamen dies ante ellebori exhibitionem, nām si in melancholia quotidie multos cibos ægri assumerent, ventriculi languidus, & imbecillus calor suffocaretur, & præ excrementorum copia opprimeretur, quare quemadmodum non multo cibo quotidie usum fuisse Galenum verissimum est, sed per aliquot paucos dies ante propinandum elleborum, sic & de quiete intelligere par est; imò hinc arguere debemus, quod si Galenus ante elleborum multo cibo, & quiete utebatur, alijs temporibus, & modico cibo, & motu vteretur in melancholicis curandis, nām si toto melancholię cursu multum cibum, & quietem adhibere ipsi mos erat, frustra, & ineptè animaduertisset multo cibo, & quiete utendum esse ante elleborū. Ad tertiā Respondetur melancholicos sæpè vel vomitu, vel clysteribus, vel lenientibus medicamentis à superfluitatibus primarum viarum expurgari, crudis succis prius incisis, deterfis, & attenuatis per apposita medicamenta, à quo tempore ipsos leui motu exercendos esse diiudicamus, hoc enim utile, ac proficuum erit; nam cum prius cruda & superfluitates fortè obturarent ventriculi, mesenterij, ac intestinorum venas, ventilationem prohibebant, ac veluti accensionem quandam excitabant, quæ cruditatibus demptis, aut saltem valde imminutis moderata exercitatione emendatur, hinc Galenus in art. medic. c. 85. profert, quod totum corpus salubriter perflari facit exercitij moderatus usus; imò siquid crudorum succorum in primis viis remanserit, id leui exercitatione vel ad coctionem, vel ad expulsionem aptius reddetur, aliquo enim pacto attenuabitur & calefiet, deniq. quę in dies generantur superfluitates expurgabūtur, hinc Gal. in 3. aph. comm. 15. scripsit, in siccitatibus superfluas humiditates dissolui, per imbres autem collectas putrifieri, nisi quis singulis diebus collectas exercitiis expurget. Ad ultimam demum respondetur, quod ab exercitatione quidem humores et excrementa in vapores vertuntur, quæ excrementa si plura sint, iam dictum fuit, ab exercitatione quiescendum esse, nec ea vti oportere, si vero euacuatum sit corpus ab excrementitiis humoribus, etiā si in eo pauci remaneant, tūc exercitationibus vti proficuum esse, nam pauci, qui remanserunt, si in vaporem

vaporem vertatur ab exercitatione, tunc quoque facilius expelluntur
è corpore, & ita vigilias afferre nequaquam possunt; Quod autem
in vapores conuersi expellantur, ea ratione colligitur, quoniam ob
exercitationem exiguos corporeæ molis meatus laxiores fieri acci-
dit, vnde exhalatio vaporibus extra patet, Tandem quod ad exerci-
tationem non vigilias, sed potius somnus sequatur experientia ipsa
demonstrat, vnde Galenus 1. de Sympt. caus. c. ult. dicebat, quod
veluti ab exercitationibus et promptius et profundius dormitur, sic
et a sumpto nutrimento, quare cum melancholici vigiliis, infestari
soleant, id potius commodi in ipsis exercendis assequemur, vt somno
promptius capiantur, sed quid plura? non tristitia, non vigilias, non
gracilitas prohibebunt moderatas exercitationes, imò expostulabūt
si Galenum præceptorem sequamur, en ille lib. 3. de san. tu. c. 12.
ratione, et experientia edoctus (vt ipse testatur) vtitur post tristitiam
ac post vigilias exercitatione, quæ apothera pia dicitur, hæc eius sunt
verba, " Nam quoniam a vigiliis, et tristitia magis graciles, magisq.
aridi, ac minus dicto audientes planè cernuntur, siccius existimandū
est his redditum esse corpus, Eiusmodi vero affectus partim molli
frictione cum multo oleo, partim temperato balneo sanantur; partim
motu, sed qui & tardus sit, & citra valentio rem nixum, ac qui subin-
de quietem interponat, is verò apothera pientici exerci. li modus erat;
Hactenus Galenus, quem superauit Actius in exerceendis melanc ho-
licis, & validius, siquidem hic Tetr. 2. ferm. 2. c. 10. melanc holi-
cis labores imponebat, eosque in sole cum oleo camomelino, & ni-
tro inungebat, nec præter rationem eo curationis modo utebatur,
Actius, quando corporis exercitatio, tum propter melancholicum
humorem, tum propter beneficia, quæ à laboribus resultant, in me-
lancholia conuenire videatur, propter melancholicum humorem,
quia cum hic frigidus & crassus sit, calefieri, & attenuari expostulat,
sed iam supra ostensum fuit calefacere, & attenuare exercitationes,
ac motus; propter beneficia, quæ resultant, quoniam ob exercitatio-
nes & natiuus calor augetur, & melior producitur sanguis, quorum
vtrumque quam melancholicis prodesse possit, quisque diiudicet, cū
ipsi & imbecillo calore sint præditi, & prauo sanguine scateant;
Modò natiuum calorem augeri Galenus 2. de san. tu. c. 9. sic testas-
tur, " Quippè calefiunt corpora nostra & balneis, & calidarum;
aquarum lauacris, & cum per calidiores tempestates insolamur, &
cum igni fouemur, et cum calidis medicamentis perfricamur; Cate-
rūm ab externo est omnis huiusmodi calor adscitus, nec de proprio
principio, sed aliunde accensus, auctusque, exercitando verò insiti ca-
loris augmentum animalibus ex ipsorū corporibus excitatur. Quod
verò melior progignatur, sanguis, ratio ipsa suadet, tum quia aucto
calore,

calore melius procedant omnes coctiones, cum quia validius expellantur, excrementa, unde purior remanet sanguis; hinc Galenus 3. de alim. fac. c. 25. exercitationes proprias non parum ad succi probitatem omni animanti conferre scripsit; Amplius cum melancholici cogitabundi sint, & in imaginationibus fixentur, ex leui imperato motu, & placida deambulatione præsertim per amena loca à propriis imaginationibus diuerſi aliquo pacto possunt, quos si quiete, & ocio detineantur, in illis magis fixari oportet, unde mirum non est, si inter recentiores grauissimi viri, vt Mercurialis, & Ludouicus Mercatus moderata exercitia in melancholia curanda præscribant; Demum aurea Hipp. sententia ex lib. de offic. med. comm. 3. l. 28. desumpta hanc quæstiunculam claudat, qua habet, quod motus roborat, ocium tabefacit, vel, vt alii legunt, labor firmat, ignauia resoluit.

*An melancholici curandi in aere claro, vel obscuro
sint detinendi? Cap. XXVII.*

B Reuissima esto quæstiuncula, nullum enim reperias authorē, qui melancholicis aerem clarum, & apertum conuenire non scribat, pauculas tamen rationes adducemus, quæ melancholicis aptiorem esse subobscurum aerem, quam clarum ostendere videntur, sic igitur exordiamur, Aer lucidus, et clarus dissoluit, et minuit spiritus, quod patet exemplo illorum, qui ob spiritus visorii penuriam visus imbecillitate laborant, nec enim longinqua prospiciunt, imò et in vespere melius, quam in meridie multi visibilia cernunt obiecta, non enim ab aere lucidiori tunc dissipantur eorum visorij spiritus, ergo melancholici, qui vt plurimum excarnificati paucitate spirituum laborant, magis subobscurum, quam clarum, & lucidum aere gaudebunt. Præterea aer obscurus humidior erit, lucidus vero, ac clarus siccior, quemadmodum ex diurno, atque nocturno, aere manifestum fit, quapropter in melancholicis curandis tanquam siccis aer contrarius eligendus erit, nempe humidus, ergo obscurus vti talis ipsis salubrior erit, nec solum hac ratione, sed etiam quia in humido aere minor fit innati calidi deperditio, sicuti apertè satis confirmauit Galenus in 1. de morb. vulg. comm. 1. part. 8. dum semper aliquid vaporosum è corpore nostro emanari scribit, & in siccis flatibus plurimum, in humidis paucissimum. Amplius melancholicis, quibus insensissima sunt vigiliae, omni arte, & industria procurandus est somnus, non solum noctu, sed etiam diu, quo tempore certè aer obscurus eligendus erit, vt qui somnum magis conciliet, Tandem melancholici, tanquam qui timidi, & animo deiecto extant, semper animandi sunt, ergo in aere obscuriori detinendi, & huius consequentiæ veritatem

tem manifestant, qui chynantropia, atque lycantropia laborant, isti enim die, qua clarus est aer, ac lucidus, hominum commercium au-
fugiant, se abscondunt, latitant, valdeque timent, nocte verò, qua
iam obscurus, ac tenebris refertus est aer, foras prorumpunt, omnia
audent, in quemquam irruunt, timore deposito. Cæterum veritas,
vna est, quam omnes vnanimis confessi sunt, nempe melancholicos,
vti diximus. in aere claro detinendos, & præcipua ratio est, quia aere
obscurato atque tenebricoso existente multiplicantur, tenebræ in spiri-
tibus animalibus, ipsique atri, & caliginosi redduntur, atque ita melā-
cholici delirij augetur causa; imò & melancholicus humor augebitur,
quia non rarò prædictis spiritibus immixtus illorum opacitatis est in-
causa, nam aere nubiloso existente, ac proinde obscuriori, tunc me-
lancholicus humor in corporibus nostris atrior reddetur, quam sub
aere claro, atque sereno, vnde Galenus, qui hanc veritatem agnosce-
bat, dixit, in lib. Hip. de morb. vulg. loco suprac. quod vbi nubilus
est aer, humor qui dominatur non potest non nubilosus generari, in-
pituitosis quidem naturis (dicebat ille) nebulosa, ac nubilosa, vt ita
dicam, pituita, in biliosis verò nebulosa, ac nubilosa bilis generatur;
Adde quod aer clarus, & apertus distrahit à fixa imaginatione, qua
plerunque melancholici detinentur, obscurus verò est in causa, vt ipsi
in proprijs imaginationibus, circa quas delirant, magis figantur; Nec
nobis obstant, rationes in contrarium adductæ, omnibus enim vnica
ferè responsione satisfacit, si tanquam verum (vti verissimum est) sup-
ponamus, quod in curandis egris ei attendendum est, quod magis vr-
get, quare cum melancholia quælibet immediatè dependeat à spiritu
animali tenebricoso, tanquam à causa, nemini dubium erit, quod aer
obscurus poterit quam maximè multiplicare dictorum spirituum ni-
gredinem, ipsamque fouere, cum animalis spiritus ex aere, & vitali
constet, & ob id omni studio à melancholicis vitandus est, nam etiam
si siccitati tanquam humidior, nec non conciliando somno magis in-
feruire possit, hæc utilitates ab huiusmodi aere petiti nullius, aut
parui admodum momenti essent, imò omnino vitandæ sunt, ne pro le-
uissimo bono grauissimum detrimentum incurreremus, & præsertim
cum non desint alia plura, quæ valentius prædicta commoda efficere
possint, vt cibi, potus, & medicamenta, quæ nullam noxam spiritibus
animalibus inferant. Nec nos angat deperditio illa calidi innati, quæ
fieri dicebatur in aere claro, quandoquidem clarus aer, in quo detinē-
di sunt melancholici, debet esse temperatus, non frigidissimus, non ca-
lidissimus, sub quo præsertim fit iactura, & deperditio ista, imò si talis
ob naturam temporis, vel climatis esset, omni arte ad prædictam tem-
periem reducendus esset, præterea etiam si sciam ex Galeno ab am-
biente nos aere semper propriæ substantiæ, & innati calidi deperditio-

306 Quadripart. Melanch. Pars Quarta.

nem moliri, nihilominus Galenus in supracitato loco de morb. vulg. nobis. quam maxime fauet, ibi enim dum ait semper aliquid è corpore nostro vaporosum emanare, & id paucissimum in statibus humidis, tunc potius excrementitium, quid, quam verè calidum innatum intelligit, cum statim subdat hæc verba „ Atque cum in corpore aceruatum hoc sit (nempe vaporosum illud) similem reddit nebule, & caligini innatum nobis spiritum &c. quare retorquentes argumentum summa cum ratione possumus dicere, quod melancholici detinendi sunt in aere claro, nequaquam in obscuro; in hoc enim tanquam humidiori vaporosum illud non expurgabitur satis, atque ita detentum animales spiritus magis nigredine inficiet. Demum de Chynantropiam, atque Lycantropiam patientibus si sermo habeatur, res sano modo intelligenda est, nam tenebræ, quæ omnibus, vt plurimum terrorem inducunt, vti etiam de loc. aff. 3. notauit Galenus, illis accedente nocte non animum adaugent; sed ipsos tunc suo furore corripi contingit, quia iam cessat hominum commercium, à quo timor lycantropicis suboritur, præterea si ipsi tunc temporis augeatur audacia, atque animus ferociat, non id ex tenebris pendet, sed ex motu atræ bilis in eorum corporibus redundantis, quæ tunc moueri, & proinde furorem inducere nata est aptior.

Finis Quarta, & ultime Partis.

INDEX CAPITVM

TOTIVS OPERIS.

PARS PRIMA.

AN Melancholia sit principum affectio-
num depravatio cum timore, & tri-
stitia? cap. 1. pag. 1
An solum imaginatio, vel etiam cum ima-
ginatione ratio lædatur in melanco-
lia. cap. 2. 5
An sola ratio lædi possit. cap. 3. 9
Cur imaginatio in melancholia potissi-
mum lædatur. cap. 4. 13
An memoria deprauetur. cap. 5. 14
An semper in Melancholia cerebrum affi-
ciatur. cap. 6. 15
An cerebrum afficiatur in melancholia, vt
pars instrumentaliss vel vt pars simi-
laris cap. 7. 18
An melancholia fiat à spiritu animali te-
nebricoso. cap. 8. 20
An spirituum animalium intemperie fiat
melancholia. cap. 9. 25
An ex motu spirituum animalium fiat me-
lancholia. cap. 10. 26
An spiritus animales tenebricosi fieri pos-
sint à sola intemperie. cap. 11. 30
An animalis spiritus tenebricosos fieri pos-
sit ex aere. cap. 12. 32
An spiritus animalis fieri tenebricosus pos-
sit à vitali. cap. 13. 34
An à sola intemperie frigida, & sicca fieri
possit melancholia. cap. 14. 37
An ab humida intemperie fieri possit me-
lancholia. cap. 15. 41
An propter naturam humoris melancholi-
ci seu proprietatem occultam fiat me-
lancholia. cap. 16. 43
An humor melancholiam efficiens sit ca-
lidus, vel frigidus. cap. 17. 45
Cui atra bilis, quæ in cerebro melanco-
licorum ab exurente caliditate pro-
genita fuit, dum adhuc feruorem reti-
nebat, ipsum non exederit, cum hæc
fina manum am, aut exis decumbat

exesionem faciat. cap. 18. 49
An humor melancholicus propriè dictus,
seu sæx sanguinis generetur à calidi-
tate, vel à frigiditate. cap. 19. 51
An alius humor præter melancholicum
melancholiã inducere possit. c. 20. 54
An à pituita fiat melancholia. cap. 21. 57
An ab animi passionibus melancholia im-
mediatè produci possit. cap. 22. 60
An læticia possit esse melancholiæ remota
causa. cap. 23. 63
An mala capitis conformatio inter melan-
choliæ causas statui possit. cap. 24. 64
An à Dæmone melancholia fieri possit.
cap. 25. 67
An à veneficiis, & incantationibus melan-
cholia induci possit. 26. 71
An mediantibus sigillis, & imaginibus ho-
mines in melancholiam abigi possint.
cap. 27. 74
An ab Astris melancholia inducatur.
cap. 28. 78
An morsu canis vel alterius rabidi animalis
melancholia inducatur. cap. 29. 84
An siccum vel humidum sit in rabientibus
venenum. cap. 30. 89
Cur aquam metuant, qui rabie iam manife-
sta detinentur. cap. 31. 92
Quod senserit Author circa superius pro-
blema (perlecto Excellentissimi Aro-
matarii opere. 32. 94
Cur ex Auicenna à rabido cane dem orfo-
rum salus desperanda non sit, etiam si
aquam metuant, dummodo in specu-
lo se ipsos cognouerint. cap. 33. 97
An melancholia sit morbus hæreditarius.
cap. 34. 98
An pueri melancholiam pati possint, vel
potius, an esse possint melancholici
morbofi natiuitate. cap. 35. 100

P A R S S E C V N D A.

- A** N tria tantum sint melancholię genera. cap. 1. 107
- An Chynantropia, & Lycantropia inter melancholica deliria recensenda sint. cap. 2. 109
- Cur mense Februarij chynantropia, & lycantropia magis grassentur. cap. 3. 112
- An Amores inter melancholicos cerebri affectus numerandi sint. cap. 4. 114
- An Melancholia sit cum risu. cap. 5. 117
- An risus ex liene oriatur. cap. 6. 117 il 2
- An sit melacholia cum febre. cap. 7. 119
- An melancholia possit esse contagiosa affectio. cap. 8. 122
- An in hypocondriaca appellata melancholia necessario semper adsint obstructions. cap. 9. 125
- An necessario ventriculus, & præsertim os supernum eius in melancholia hypocondriaca afficiatur. cap. 10. 128
- An in melancholia hypocondriaca semper adsit hypocondriorum phlogosis, seu accensio. cap. 11. 131
- Cur in hypocondriacis interdum ita pulsetur arteria dorsi, ut ictus manifestè persentiat ab ipsis. cap. 12. 135
- An in melancholia per consensum a toto temperatura corporis frigida, & sicca sit. cap. 13. 137
- Cur eorum, quæ infestante melancholia propter consensum agunt melancholici, postea non recordentur. cap. 14. 158
- Cur ex melancholicis nonnulli Lunatici appellentur. cap. 15. 139
- Cur studiis valde addicti, & præsertim philosophiæ, melancholici sint. c. 16. 141
- An melancholici sapientes sint. c. 17. 142
- An melancholici vaticinentur. cap. 18. 147
- Cur melancholicorum somnia veriora sint. cap. 19. 152
- Cur in melancholicis somnia frequenter fiant. cap. 20. 157
- Cur melancholici plurimos cibos appetant. cap. 21. 160
- Cur ex melancholicis nonnulli vini plurimum hauriant. cap. 22. 162
- Cur plerique natura melancholici propter vinum copiosius epotum penitus resoluantur, labanturque. cap. 23. 163
- Cur varios mores quos vinum inpotantibus excitat, eosdem & melancholia in nobis producat. cap. 24. 165
- Cur melancholicis alvus fere semper adstricta sit. cap. 25. 168
- Cur melancholicorum plurimis pilosi evadant. cap. 26. 169
- Cur melancholici libidinosi sint. c. 27. 171
- An iis, qui varicibus detinentur gignendi facultas tollatur. cap. 28. 173
- Cur melancholici semper medelas querant. cap. 29. 175

P A R S T E R T I A.

AN melancholia sanari possit. c. 1. 177

An melancholici à natiuitate sanari possint. cap. 2. 178

Cur melancholia, quæ cum risu cōiungitur facilius tollatur. cap. 3. 180

Cur melancholicæ affectiones diuturniores sint, quam quæ ab aliis prodeunt humoribus. cap. 4. 182

Cur in ætate consistenti, & in autumno potissimum vigeant melancholicæ. cap. 5. 182

An facilius curentur qui melancholici euadunt ante quadragesimum annum, an qui post quadragesimum ætatis annum melancholici fiunt. cap. 6. 184

An melancholia viri, vel mulieres facilius tententur. cap. 7. 186

Cur ex mulieribus viro iunctis steriles melancholiam magis patiantur. cap. 8. 188

An spadones, seu eunuchi melancholia tententur. cap. 9. 189

An melâcholico habitu præditi breuioris sint vitæ. cap. 10. 190

Cur qui melâcholico habitu cōstant, hæsitent lingua. cap. 11. 192

Cur si lingua repente incontinens fiat, aut pars aliqua corporis stupida, tale melâcholicum sit. cap. 12. 195

An gracili voce præditi melâcholicis morbis sint obnoxij. cap. 13. 197

Cur Calui melancholicæ sint dispositi. cap. 14. 199

Cur melancholia affectis si tremores accedant malignum sit. cap. 15. 200

An quemadmodum ex melancholicis non raro fiunt epileptici, & vice versa, ita ex melancholicis apoplectici euadât, & vice versa. cap. 16. 201

Cur melancholicò delirio tententur, qui febre ardentilaborant, si sonitus aurium cum visus hebetudine, & grauitate in naribus accedât. cap. 17. 203

An in melancholia floridus faciei color bonum sit signum, vel malum. cap. 18. 204

An melancholiam sanguinis per nares effluxus soluat. cap. 19. 205

An in melancholia sanguis per inferiora deiectus bonum. cap. 20. 206

Cur hæmorrhoidibus, aut varicibus superuenientibus ægri à melancholia liberentur. cap. 21. 207

An melancholia soluat. hydropes superueniente. cap. 22. 208

An quemadmodum mentis alienatio furor soluit, ita & melancholiam solvere possit. cap. 23. 212

Perill. atq. Excellentissimi Domini Sebastiani Pissinij In Aphorismum V. sectionis 7. explicatio. cap. 24. 218

Nonnulla circa superiore explicationem doctissimi Pissinij ab authore habita. cap. 25. 221

An Chronici morbi, & per consequens melancholia, per crism, quæ cum excretionem materiæ sit terminentur à natura. cap. 26. 225

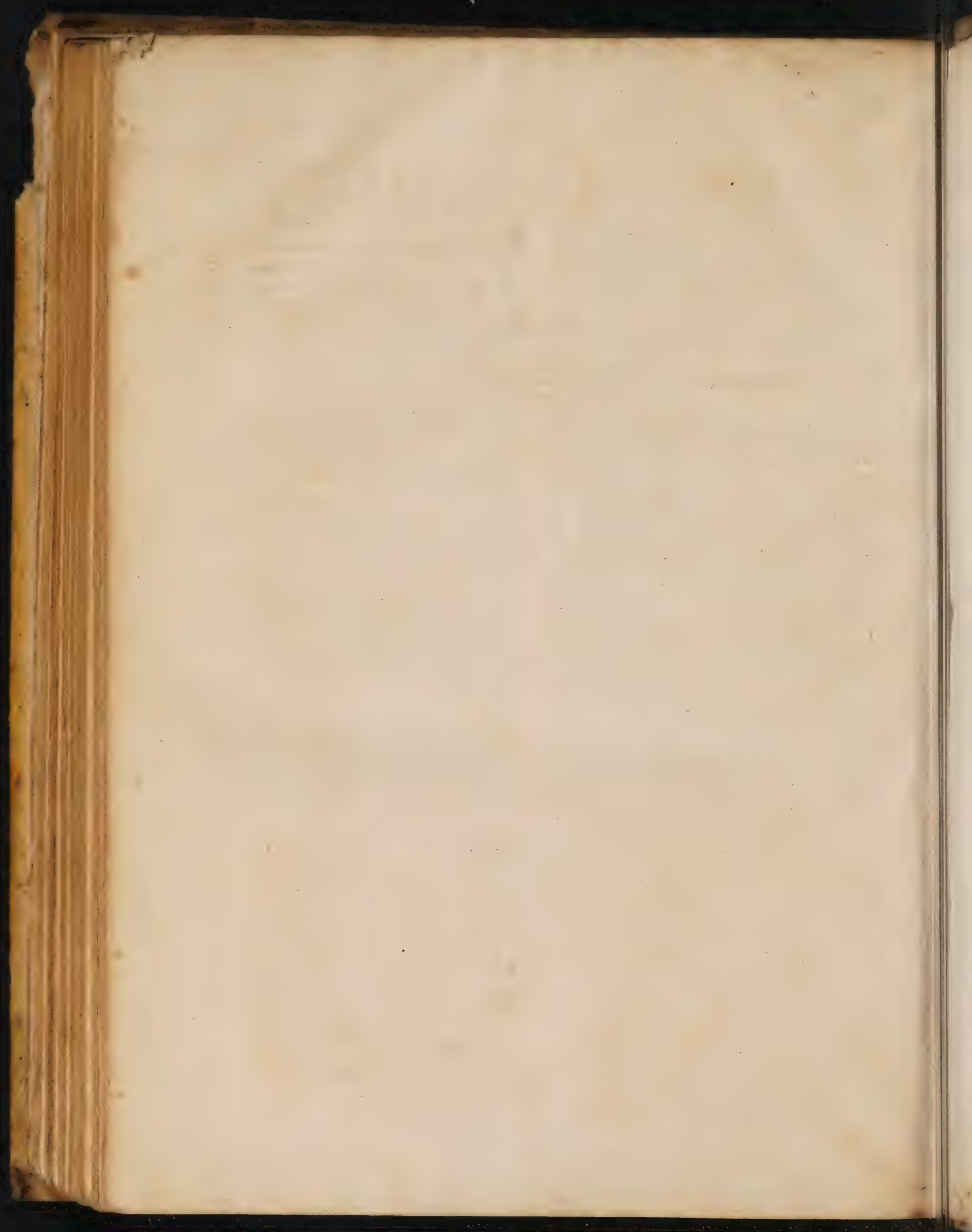
An melancholia per abscessum soluat. cap. 27. 228

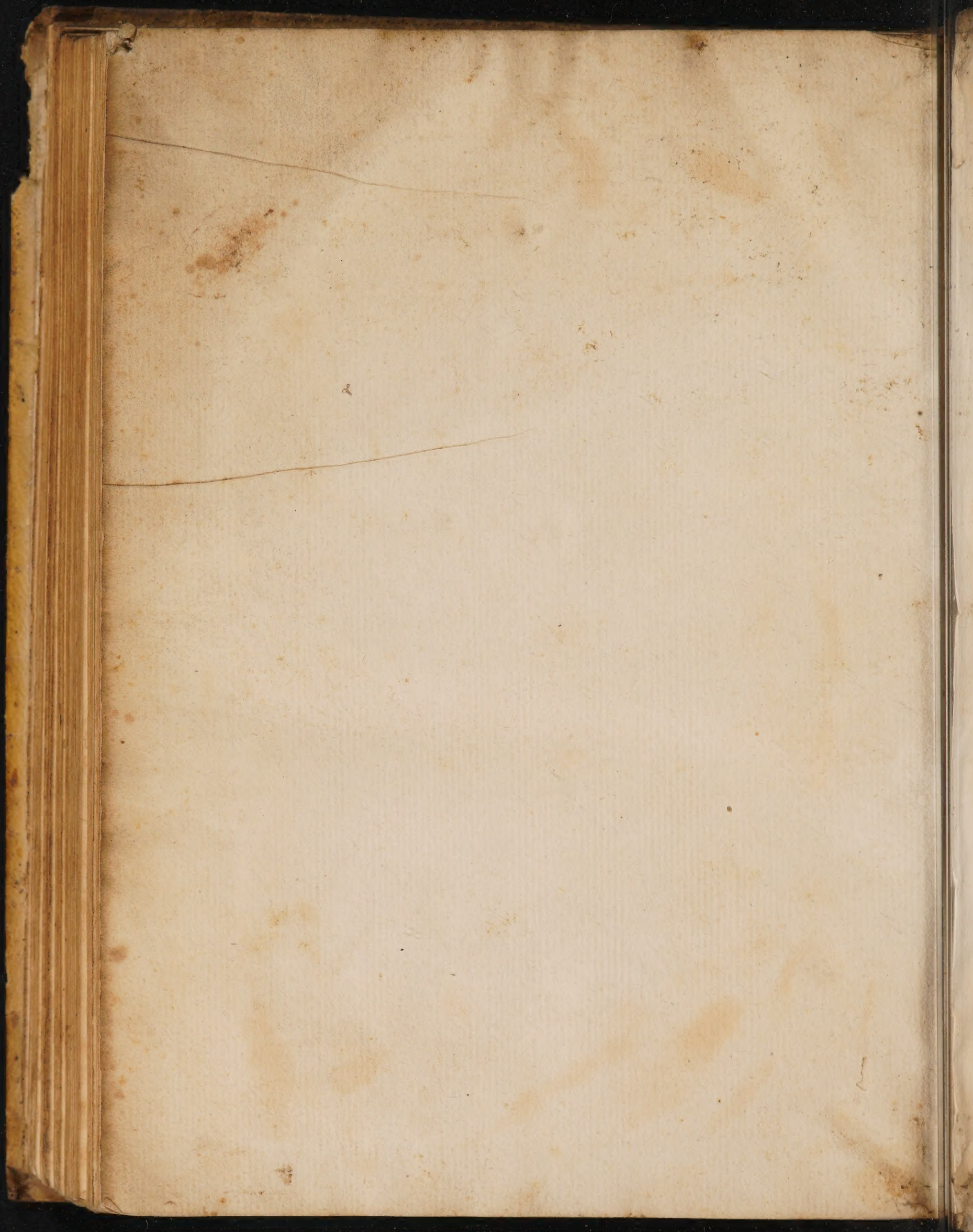
P A R S Q V A R T A.

- A**N melancholia per assensum in cerebro sanguis mittendus sit. cap. 1. 233
- An in melancholia à toto sanguis parçè vel largè mittendus sit. cap. 2. 236
- An in melancholia hypocondriaca sanguis mittendus sit. cap. 3. 138
- An in melancholia superiores, vel inferiores venæ secandæ sint. cap. 4. 239
- An melancholicos per consensum à liene iuuet venæ, quam saluatellam communiter appellant, in sinistra manu sectio. cap. 9. 240
- An in melancholia hæmorrhoidales venas aperire profit, & præsertim applicatis hirudinibus. cap. 5. 244
- An liceat in aliqua melancholiæ specie statim ab initio, vel vlllo tempore ad alterantia se conferre nullis euacuationibus præmissis. cap. 7. 248
- An placidis, vel validis purgantibus medicamentis vti oporteat in melancholia. cap. 8. 250
- An ab initio medicamenta purgantia in melancholia conueniant. cap. 9. 254
- An in Melancholia, quando caput purgare volumus, à cæna purgantia in solidiori forma exhibere sit opportunum. cap. 10. 257
- An melancholia per lacrymas expurgetur. cap. 11. 259
- An purgantia medicamenta, atq. confectiones cordiales, & ad melancholiam præscriptas inuicem admixta exhibere liceat. cap. 12. 262
- An in melancholia cordi remedia præscribenda sint. cap. 13. 265
- An in melancholia vomitoria conueniant. cap. 14. 268
- Cur in Melancholia non tantum humorem melancholicum, sed etiam pituitosum euacuare necesse sit. cap. 15. 270
- An caput purgia, & præsertim sternutatoria conueniant in melancholia. cap. 16. 270
- An in melancholia caput sit humidandum. cap. 17. 273
- An in melancholia hypocondriaca pro deobstruendis visceribus, & præsertim liene affecto, diuretica medicamenta conueniant. cap. 18. 276
- An in melancholia thermæ aquæ conueniant. cap. 19. 279
- An in melancholia serum lactis conueniat. cap. 20. 283
- An lac Melancholicis conueniat. cap. 21. 286
- An vsus aceti in melancholicis probetur. cap. 22. 288
- An Vinum conueniat in Melancholia. cap. 23. 296
- An Balnea melancholicis conueniant. cap. 24. 294
- An Venus Melancholicis profit. c. 25. 297
- An melancholici exercendi sint, vel quiete potius detinendi. cap. 26. 300
- An melancholici curandi in aere claro, vel obscuro sint detinendi. cap. 27. 304

F I N I S.

77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Path. Mental
A

